

15293352

N^o 907 / R.F. / 26 / I / 1895

N. RADULESCU-NIGER

Ino. 3073

RUSTICE

NUVELE ȘI POEZII

VOLUMUL AL III-lea

1079953



BUCURESCI

TIPOGRAFIA CURȚII REGALE, F. GÖBL FII

19, Strada Regală, 19

1894

1953


1956

Biblioteca Centrală Universitară
BUCUREȘTI
Cota 81 216
Inventar C107 953

B.C.U. Bucuresti



C107953



Copiiilor mei

Sever și Lucia

închin.

RUSTICE

VOLUMUL III

PARTEA Ia

NUVELE

*

R U S T I C E

	<u>Pag.</u>
Fugă	5
Nepoata lui Popa-Curcan	45
D'inaintea vetrei	87
Bătaea... doftorie!	115
Soare Pătru	133
Irina	163
Scrisoarea cu crucea neagră	175
Luptă	185

N U V E L E

FUGĂ

I

Pe dunga zărei, hotar pe care se desparte ziua de noapte, începuse lupta de despărțenie.

Diminéța izvora liniștită și răcoroasă din întinericul subțiat și tulburiu.

Un fluerat lung și ascuțit despică liniștea și deșteptă pădurea din somn.

Din somn se deșteptă repede și arendașul locului.

— Trei și un sfert... grăi el, cu ochii umflați și oboșiți.

Și zor pe îmbrăcat, și fuga în curtea... și grabă pe pörtă...

Din șoséua care tăia satu în două, se făcea un loc gol în care se seménase trifoiu odată.

Acolo, se făcea acuma în fie-care an aria, că era loc d'ajuns de 'nvîrtit.

Uite-l vaporul, cu coșu 'n sus, pe care țisnesc scânteii. Gura lui e de foc. Lighionă a naibeii, mănâncă paie de grâu aprinse și coceni uscați, până socotești c'o să crape.

Geme și să'ndópă mereu.

În urma lui stă batoza, roșcată la trup, pătată de unsori pe la ferăriile ei și îmbâcsită de praf pe la încheeturi.

— Mai dă de veste satului, mă, că nu se mișcă, porunci arendașu.

Un fluerat și mai cu suflet acuma, că i se urcase mult abur la cap vaporului, -- prinse a se înălța în văzduh.

Lucéfêrul se uita a minune și-și bătea lumina, nedumerit că ce să fie?

Aburul de la fluer împrôșca drept în sus, par' c'ar fi vrut să ochiască în el, nestemată a cerului, și să-î aburască fețele.

Din sat s'auzia cum strigau isprăvniceii, lung și sêlbatec, pe la case:

— Scu...laaați, măi, scu...laaaaați...

De după biserică, ori pe marginea satului, pe sub ulucele de nuiele cu mă răcinii d'asupra, écă rêsăriau, ici-colo, mogâldețe negre, care se mișcau repede, și de ce s'apropiau să lămuriau a fi ómeni.

Și s'adunau împrejurul mașinei, sgrebuliți de rēcóre, somnoroși; mai ales țiganii...

A dracului viață, — mormăia un țigan!.. Éca vezi, ne dă drumu séra la nouă, și ne chiamă nóptea la trei... Ptiu, ocară dracului!...

— Pune mâna pe tîrn, gașpere, și nu orăcăi, afurisitule! i se răsti un isprăvnicel.

— Éca pun..... de, nu te supëra, vatafe, mânca-ți-ași!...

Și'n vreme ce Răsăritu se roșia la față de bucurie că i s'apropia sórele de porți, — mașinistru, un puiú de rumân ócheș, foc de harnic, pregătia curelele.

— Sus un capët al curelei mari pe róta mică a batozei; sus capätu ăl-lalt pe róta a mare a vaporului, — și atârnați-vë, băieți, vr'o trei patru de spițele de fier ca s'o învîrtescă și să se prindă curéua pe muchea lată a roții!

Pe urmă, hai repede curelele ale-lalte între fel și fel de roți și rōțițe, știi, ca să se lege unele de altele și tóte bucățelele batozei să umble când o începe vaporu să sufle...

De-o parte și de-alta a batozei se ridică douë movile ascuțite.

Sint snopii rëmași de-cu-séră, cari trebuie să ție mașina până or începe să curgă carële de la câmpu secerat.

Isprăvniciei așeză ómenii, pe fie-care la locul lui.

Și sînt ele cum sînt locurile, — numai ale de di'ndă: ătu batozei, pe unde curge pléva, sînt afurisite și care mai de care să fugă de ele.

Sus pe batoză se urcă *coșarii*.

Ăștia's ómenî cu anume pricepere și să chiamă *coșari*, fiind-că vîră snopîi la gura batozei, — pe coș.

Zăblaele pe care or să se care bóbele de grâu, sunt întinse, uite-le, albe și mari.

Stau de vorbă, încet, cu sacii cari or să care bóbele la magazie.

— Și iar muncă, — par'că zic sacii.

— Las' să fie, grâu să curgă, — par'că răspund zăblaele...

Și vezi colo dublele-decalitri, încinse la mijloc cu cercuri de fier și cu gurile împărțite în patru de câte-o cruce de fier.

Și vezi furcile cu colții în sus, par'că hai-hai să te ia în ei; și vezi greblele că rîd, cu toți dinții, cerului care începe să se 'nălbăstréscă; și uite lopețile, curate și lucióse ca fundu palmei boerești, gata să rěcoréscă bóbele care ies încăldite; — tóte fac horă împrejuru zăblaelor.

Cam în dreptu lor, e un umbrar cu scaune și cu masă, de unde, pe vremea arșiței, după masă, boeru stă și ia séma la tóte.

— Gata? s'aude glasul logofétului că întréabă.

— Gata, răspunde mașinistru; — gata, răsună ici și colo glasurile isprăvnicilor.

S'aude un fluerat scurt... și ecă vaporul începe să tâcâe, róta a mare să se miște, ale mărunțele să fugă, și gónă, băiete, ca nebulenele, împrejuru lor.

Praf de plévă iese pe tóte găurile batozei... E scuturatul.

O clipă, douë pe urmă... și munca începe.

Pe copitele din ajun sunt suiți câte unu, orî doui, după cum sînt ele de mari; și cât sînt aprópe de podu batozei asvírl snopii cu mâinele, repede și mësurasat, iar pe urmă cu furcile.

Și sbórá 'n sus snopii ăi legați la brău cu fășii de fire strînse la un loc și înodate la capetul cu spicele; și mi-i apucă repede coșarii, mi-i desface de brău și mi-i resfiră în gura batozei, în care se învîrtește fusu ăl cu dinți, care trage, mestecă și înghite de te minunéză.

Și sbîrnîie toba, și tâcâe vaporu, și pîrie coceniî în foc, și sbucnesc paiele în dosu batozei, și curge grăul ca o apă, la douë din mărginitile ei, pe sghiaburile roșii de lemn; și se împrăștie în tot locu praf de plévă, fum și miros de ars.

Unii cu furcile strîng paiele, alții cu lanțurile prind grămada de paie și, hi! cu boii o trag spre clăi, iar drumul în urma lor ră-

mâne semănat cu plévă albă, care strălucește la sóre.

Muieri și fete s'ațin la sghiaburile batozei, își umplu sacii cât li pot purta pe umeri și-i deșartă pe zăblae.

Bóbele se răstogolesc roșii or bălane, după felu grâului, din creștetu movilei de grâu, pînă jos, par' c'ar fi vălurelele unei ape; iar câte un hâtru de flăcău le trimite cu vîrfu lopetii să se rëcoréscă mai sus ceva.

Eacă pe miriște, de departe, carele prind să se arate și se légănă orî se scutură, când merg, după cum e locu, apoi se fac verigi de lanț, unu după altu, pe drumu mare dintre lanurile secerate și lanurile cu porumb.

Ajung, și care cum îi vine rîndu, trage unu în drépta și altu în stînga batozei; rumânu desface frânghia, se aruncă pe car și începe să dea de înghițit mașinei.

Te prinde mirare că un car póte încăpea atâta gróză de snopărie.

Vezi că fie-care rumân își împodobéște caru cu țepuși lungi legați bine, și 'ntre ele intră la snopî berechet, de-ți pare caru casă cu două cături d'alea, ca la oraș.

Ce de hărnicie, ce de dute-vino, de par'că-i furnicar, de par'că nici n'ar fi obosélă pe lumea asta albă.

Iar sórele se tot înaltă și lasă potop de ar-

șiță cu valuri de lumină, care înecă frunțile și sînurile de nădușeli, lipește cămășile de spată; iar în depărtări face să ți se nălucască lacuri mari de apă, în care se oglindesc pădurile și copacii dintre hotarele de moșii.

Dar écă césurile nouă cu prânzu ăl mic.

Vaporul flueră lung de par'că o să-și dea sufletul; roțile prind să se învîrtescă încet, tot mai încet; c'un par mașinistrul ori fochistul dă jos curéua a mare, și roțile se opresc, în timp ce vaporul icnește și fierbe înăbușit în cazanul lui.

Toți se scutură, se spală; toți alérgă de pe unde erau la muncă și se înșirue, jos pe iarbă, di'naintea a două rînduri de fășii de zăblău.

E masa obștécă.

O băborniță le-aruncă din grabă o halcă de mămăligă, la față nu prea aidoma aurului; un isprăvnicel le împarte rachiū, — spirt întreit cu apă; o leicuță le dă p'în mână două-trei fire de cépă, și alt isprăvnicel le înșiră fiertura în ceanace: zémă de varză în care innótă cartofi, orez și câte o așchie de pește sărat, — știū, vorba aia: numa' cât s'arate mămăliguței peștele!...

Și's bucuroși că aū fiertura asta... He hei, în câte părți nu se vede de cât mămăligă și cépă, ori murături ca vai de mama lor și mămăligă de socoți că-i făcută cu cenușă!

Ti, cu ce poftă înhapă mămăliga, strivesc în dinți cépa, sorb zéma, — și cu câtă cinste apucă cu două degete bucățicușa de pește, din care mușcă mereu, de te miri că nu să mai sfirșește!

Haï apoi la fântâna ariei, din care curge o apă de te taie la dinți, de'ți înghetă fălcile, și'ți rēcorește sufletu.

În vremea asta fochistu și ajutoru dumnea-lui mătură țevile vaporului cu pământufuri lungi de fier și sîrmă; ung ferăria pe la încheeturi și fac abur în cazanul care sfirîe pe îndesuite.

Trei sferturi de ceas ține odihna, cu masă cu tot și... namila de vapor începe să fluere iar de'ți ia auzul.

Maï merge vr'o cinci minute cu vâlmășag și ne-spor până ce să schimbă, unii de la saci la cărat snopi, alții de la cărat snopi la saci, orî de la fundu batozei la tânjală, adecă la umblat cu boii ca să tragă paiete la șiri, — și munca începe iar până la conacu al doilea, la ceasurile trei și de la trei și jumătate până la ceasurile nouă séra.

Muncă vrăjmășescă de robi, păi cum!

II

Batoza e acoperită cu ipângéua ei de mușama négră; vaporul și-a culcat pe spate coșu și s'a înfundat în odihnă.

Luna, mare și roșie, prinde să se uite pe d'asupra porumburilor 'nalte dacă s'a împrăștiat lumea, ca să-și vadă și ea de drum; pentru lună, ci-că liniștea câmpurilor e curată vrajă și nu și-ar da nopțile pe zile, și stelele pe poliș bogaților, s'o faci în patru!

Șirile de paie, în bătaia luminei lunei, par că's niște cetățî neisprăvite, și aria un popas de nópte al unei oștiri, iar isprăvniceii, cari mân acolo, niște streji.

Pe cărări răsună cântece de mai multe glasuri. Mânca-o-ar norocu de tinerețe! Par'că n'a muncit ea opt-spre-zece ceasuri!

Cântă și sburdă; umblă și prin inimă lasă să-i colinde alte alea.

Uite, colo, la răscrucea a două drumuri, între-o miriște și-o porumbiște, între ce a fost și ce-o să fie...

Uite-o, numa' o pitcóce de fată; uite-l, numa' un puiș de rumân, că nici nu s'a înnegrit subt nas; s'aũ oprit amêndoii... Par' c'ar vrea să se ducă și mai mult par' c'ar vrea să rămâie la sfat.

Drăcósă de lună le pierde umbrile între porumb, ca să n'aibă umbră dragostea lor...

— Zěũ, fă Catrino, ce naiba... grăi flăcăul,— mult adecă o s'apucăm noi tot pe două drumuri?

— De, Costandine, știũ eũ? răspunse fata

și-și duse 'n dreptu ochilor un colț al șorțului.

Constandin fusese la muncă cu tânjala. Lă-sase boii să pască 'n miriște și-mi sta acuma rezemat în furcă, de par' că-î răsărise din umeri doi colți de mistreț.

Catrina cărase cu sacu și era cu mâinele góle, dar cu inima plină de-o bucurie care n'o răbda locului.

Și liniște împrejuru lor, — liniștea care face pe îndrăgostiți să-și uite de casă, să-și uite de dinșii...

Și să vedeaŭ bine, că luna 'i cuprindea în lumina ei.

Ochii lui par'că erau două cuptorașe de foc; fața ei să aprinsese în jăratecu lor.

— Eŭ am sfătuit cu taica, fă Catrino, și taica primește să fug cu tine... mai grăi flăcău.

— Da óre ce-a zice tăicuțu, maica?...

— Ce-o să zică, fă, de cât: ne-a fugit Catrina cu Costandin, — să le fie de bine... Și écă lucru.

— Da adecă de ce n'ar lua vorbă, mă Costandine, unii cu alții?...

— Păi lasă, că vorba vine ea, pe urmă.. Ce, d'asta 'ți-e?

Și se cam făcu pe lângă Catrina, și-î dădu cu cotu, știi, c'un rîs d'alea care gâdilă la inimă.

— Și unde-o să fugim, afurisitule? grăi Catrina uitându-se la el cu ochii umezi.

— Păi, la nașa; — unde 'n altă parte? Că știe dînsa, n'ai grijă; numa' de zi nu știe.

— Da cui lași boii, că dór' n'o să fugim cu boii după noi?

— Uliu, da asta-î trébă cât te-ai șterge la ochi, surato! Eacă, numa' pitește-mi-te colea și m'astăptă... că nici o să prinzi de veste când mă 'ntorc.

— Da dacă m'o mânca vr'o lighionă, Costandine?... grăi fata și-l furâ c'un rîs viclean.

— Las' că te păzește luna, drăcóso!

— Eî, hai te cară...

— Uite-mă nu's.

Și Constandin mi-ți inhăță boii de funie și fugi, și fugi, de scuturau bieteles vite din córne și să trăgeau înapoi, că numai de fugă mare nu le ardea.

Catrina mi se culcă pe miriște, cu brațele căpătâiu, cu ochii la stele, par' c'ar fi vrut să-și cerce luminele ei cu ale stelelor, și începu să-î zică a dragoste, de tăcură greerii și de s'apucară țînțarii să tragă horă în bătaia lunei.

În vremea asta, a-casă la Catrina focu era făcut în curte, pirostreele stătea cälare pe vreascurile aprinse și ceaunu se făcuse căuș d'asupra pirostreelor și sta de vorbă cu apa, care-î șoptia la urechi povestea izvorului ei.

Doi brotaci de copii să căznia în două colțuri ale curții să adune surcele; un dulăiaș nu-î

lăsa în pace, că să tot învîrtia împrejurul lor, ba mi-i și izbia așa că-i da pe spate și, drăcoșii, făceau haz de li să ducea gura la urechi.

Neica Petre Bodârlău își ascuția niște seceri, care sticleau la lună, par' c'ar fi fost în certy cu dînsa, că ele seceri rêmăseseră și numa' luna, care era și ea odată ca secerea, să rotunjise la obraji ca o cocónă de boier.

Leica Sevasta drăcuia, când în tindă, când p'împrejurul ceaunului, că nu mai venia Catrina.

— Mě, omule, ce să fie de nu se mai arată afurisita de fată ?

— Las' că s'o arăta, rěspunse neica Petre cu nepesare.

— Păi a fluerat la arie de-o fi ca la un ceas, mē creștine!

— Păi las' să fluere că d'aea e mașină d'alea boereștile...

Și hârș, hârș... trăgea ascuțitorea odată în sus ș'odată 'n jos... și nici clipea, nici ridica din sprîncene.

Leica, mai făcea ce făcea și iar grăia:

— Aoileo! ce-o să mi-o întind de code, Dómne, că s'o fi pus la vorbă cu vr'un ăla; că las' că-i place, afurisita!...

— Eî, par' că dumitale nu-ți plăcea când mi te prindeam în ăl colț de potecă ?...

Și hârș, hârș...

— Ba zěu nu-mi plăcea de loc... Da, ia, mē

opriam, numa' să nu zic că nu m'am oprit și eu c'un flăcău.

— Ei, écă așa o fi făcând și Catrina.

— Păi, fi-mi-ar a dracului, că eu nu lăsam ceaunu să fiarbă în băutura lui taica ?

Și dă-î, și dă-î, — écă turnâ mămăliga, pri-pită și bună, care aburea și strîngea luminile lunei asupra ei.

— Hai Tudorel, hai Christeo! strigă ea pe ai doi băieți. — Las' că 'i-o fac eu Catrinei, — grăi cu necaz.

— Da taci, muiere, că o fi rămas să mănânce la arie și de séră, acuma.

Rumănu s'așeză pe îmbucate.

Dulău începu să se lingă pe bot și să se uite cu jind la munca lor pentru gură.

Cum ar mai fi muncit și el așa.

Tudorel și Cristea îi arunca, pe furiș, câte-o bucățică de mămăliguță, care prinsese cójă.

— Da dacă o fi fugit, mă Petre, cu cine-va ? grăi muierea.

— Ei, și ? de ce e fată ? Să fugă! Par' că tu n'ai fugit cu mine!...

— Păi la noi vezi-că se înțeleseseră ai noștri, ai bētrâni.

— Ei, și noi ne-om înțelege pe urmă...

— Și cine știe cu ce neam de om o fi fugit, pécătósa de dînsa!...



— Cu neam d'al nostru, cu ce alt neam vrei să fugă?...

— Măre Petreo, strigă leica mai cu răstélă, dumneata mă tot ieși așa, știi, în patru ițe... cu vorba dumitale.

— Păi de, dacă nu pot să te iaș în șase, t'eș mulțumi și cu patru! — răspuse Petre tot cu glasu ăla rar și puțin păsător.

Muirea trânti bucata de mămăligă și ieși la pörtă.

Eacă treceaș niște surate cu brațele făcute lanț pe după mijloc, și cântaș, și cântaș.., iar niște flăcăi nu'ș ce tot le îndruga din urmă.

— Da n'ați vëzut pe Catrina, fă? întrebă leica Sevasta.

— Păi ce n'a venit acasă? He-he, de când a plecat de la arie, că noi am stat de-am și îm-bucut.

— Uite, n'a venit încă...

— Am vëzut-o cu Costandin a lui Moldoveanu, leică, — îi grăi un flăcău.

Șiru trecu 'nainte, tot în cântece; leica rămase multe clipe în pörtă.

— Tot a fugit Catrina, grăi muiera după ce trecu în tindă, unde Petre s'apucase să puie niște pene la vr'o două-trei sape, ca să le înțepenescă bine.

— Bine-a făcut, că-i era și vremea! răspuse Petre.

— Imi spuse un flăcău c'a văzut-o cu Costandin a lui Moldoveanu.

— Las' c'a ales bine, fata!... Moldoveanu e om de omenie, și are două 'n casă.

— O fi, da cu ce încropim ale nunței, mă omule?...

— Măre, pân' la toamnă, pân' la iarnă încolo, om face noi ce-om face ca să n'o cununăm gólă pușcă...

— Da unde-or fi fugit óre?

— Ii auzi tu mâine... Eacă 'și face și Catrina rindu.

Costandin și Catrina par'că erau împărații codrului și câmpului.

Și codrul și câmpul îi primia cu brațele deschise; codrul își pleca crengile; câmpul își netezia iarba; roua se usca sub pașii lor, cari erau de foc.

Iar când zorile începură să ridice perdeaua nopții numai de un deget, cât o dungă, și să desprindă de ici și de colo stelele,—niște privighiători, foc de voióse, le cânta mirilor, într'un desis, doina dragostei împlinite, doina uitărei de tóte, doina dulcelor mulțamiri sufletesti.

III

Din marginea pădurei, până hât! în malul apei, cât cuprinzi cu ochii și cât ai vrea să fie pogónele tale, să așterne ca o mahramă de borangic lanul de grâu bálán.

Că mulți mai brăzdară atâta pustiú de loc, pe tómná, până ce încăputară arătura, și mulți dubli-decalitri d'ăia mēsurará sēmēnța pe care o înghiți pământul atunci.

Și écă rēsări, până dete zăpada, și, dacă i se puse zăpada ca o plapomă și-î ținu cald, grâu infrăți câte 10 și 20 de fire la bob; și dacă veni primăvara mi se întăriră tóte firele, făcură nod și pe urmă se ridicară și spicuiră.

Iar acuma, uite, lanul tot e-o Dunăre de spice, aplecate într'o parte și cu țepile rēschi-rate, de par' că's niște puí de arici cățarați pe firele de paie.

Și ce mai de norod de pasēri de tóte felurile prind să mișune în grâu de cum mijesc zorile!.....

Pitpalacele încaltea își fac sēmă; când nu gândești, le auzi cum pitpăcăe. Și ce bucurie pe ăi de seceră când dă de vr'un cuib de-al lor.

Cârsteiul roșcovan, care hârâe de par' că-i un ferestrăú, cât îi el de rotunjour și grāsuliú țîșnește ca o săgétă când l'ajung secerătorii.

Iar ciocârliile, numa' ce le vezi perechi, pe-

rechî sfir... în slava cerului, și înnótă în bătaia sórelui, și cântă, și cântă de-ți înveselesc sufletu, —și pac! de odată ca niște pietre, —așa își daŭ drumu în valurile grâului, —amețite de dragu sórelui, orbite de luminile lui, că numa' la el se uită drăcósele de ciocârlii!

Și s'adună lumea la secerat, fite-care rumân cu ai casei, la pogónele lui de secerea învoelei, dar s'adună ceva mai târzior, după ce s'a mai scuturat grâul de rouă.

Și écă-î plecați, îndoiți de mijloc, unii lângă alții la depărtare cât să facă mâna rótă și să nu se loviască 'n cóte cu al d'alăturea.

Își fac mâna clește, prind firele cu stânga, cu drépta le taie și le lasă în stânga, pe miřiște, pale-pale, —șir în șir, și merg înainte cu aceleași mișcări regulate ca de mașină.

În fața lor grâul stă ca un zid, drept, cu acoperemînt de spice; cu secerea mi-l dărâmă, fâșie cu fâșie, cum ai scóte din zid cărămidă cu cărămidă.

În urmă-le lanul rămâne acoperit cu țepușe galbene, scurte, care înțepă, știî, ca obrazu rumânului după ce-l razî și trece o zi, două.

Iar după conacu d'al doilea, încep să lase la secerat pe ai micî din casă, și ai mari s'apucă de adunat palele și de urzit snopii.

Și écă vezi, cum snopii mândri să ridică în picióre, unul după altul, cu capetele stufóse și

legați strîns la brâu, și umplu câmpul ca niște soldați cari să împrăștie ca să cunoscă înaintea încăerării locurile pe care se află.

Până pe sub séră, se pun apoi de făcut clăi; imi strîng la un loc șapte snopișori ca șapte frățiori, și alți șapte lângă ei, și de-asupra le pune pe măgaru, pe al cincisprezecelea.

El le rabdă tóte, sáracu; pe el pică plóia, pe el îl dă jos vîntu, pe spicele lui să scurge apa; e trebuincios ca o ipingea de plóie, că apără cu pielea lui pe toți ăi-lalți pai-sprezece). Dór' la așezatu în car, are și el nițică cinste, că pe dînsu mi-l umflă întâiu rumánu, în el vîră ăntâiu colții furcii!

La umbră de salcie, pe malu apei, stă lungit neica Pricop, c'un snop drept căpătâiu.

Și-a făcut de sațiú burței și acuma mai c'ar vrea să-i tragă un puiú de somn, știi, d'alea în lege...

Că mult bine e, păi cum, la umbră, când te trage pântecu a somn!

După conacu al doilea, sórele par'că e-un cuptor fără fund în care 's băgate tóte pădu-rile páméntului, așa dogorélă ce bate de sus pe lumea de jos.

Până și vîntu are în gura lui suflare de foc!

Miriștea se face numai crăpături, să vîri picioru în ele, și din crăpăturile astea te ia cu

ferbințelă ca dintr'un cuptor ascuns în fundu pământului.

Să tot dormi atuncea... dacă nu cum-va te ved isprăvniceii să te răcoréscă c'o arsură de biciu!

Neica Pricop, cu umbra subt el, în loc de saltea, sforăia de-o bucată de vreme, știu, d'a binelea.

Leica Sanda, muierea lui, cu fata și cu băiatu, c'un fin și c'o cumătră tăiau mereu, iar sudórea le făcea băiere în jurul gâtului.

Mergeau cu secerea înainte și grăiau.

Secerau cu mâinile și țeseau în răsboiul graiului veștile satului.

Ce mai suveică le era limba!...

— Și fugi Catrina lui Bodârlău cu Costandin al dascălului, — țise cumătra Rada, după multe și mărunte.

— Așa, soro, răspuse leica Sanda, bine și-l alese, drăcósă de fată!

— Păi și Catrina, par' că-i o zână! grăi băiatu.

— Eacă, ți-o fi fost și ție gându la dînsa! grăi Sanda către fiu-séu.

— Păi așa zână, numai cu cămașa pe ea, mulțumim' tale de spor în casă! spuse cumătra.

— Și de unde-au fugit? întrebă finu, un ăla nalt, subțiratec, cu chipu ca de óie și cu gura tot-dea-una căscată.

— De la arie! grăi băiatu.

— Și de la secere, fugiră, tot a-séră, băiatu lui Mirilă, ăl care s'a *libirat* pe primăvară, cu Paraschiva văduvei din cătun! zise fata. Mi-a spus o surată, azi diminéță, la puț.

— Da dacă v'ași mai spune și eă, grăi finu, cu glasu lui de fonf, că frate-meă ăl mic a fugit cu nepóta lui popa Ghiță... Hai? și începu să rîdă ca un nevleg.

— Păi, uite-o, nu era să-mă fugă și Mița asta a nóstră! grăi Sanda, și dădu un cot fie-sii.

— Tu, Mițo? și cu cine? întrebă cumetra. Mița se aplecă iute, cât ce putu, și când se ridică, par'că răsări un mac dintre grâu, așa roșie ce era la față.

— Cu cine, fă Mițo? mai întrebă cumetra.

— Cu Lisandru al călugăriței!... grăi Mița, cu ochii în jos, cu mâneca cămășei în dreptul gurei, cu rîsu dragosteii pe buzele ei roșii ca mărgeanul.

— Trage-a sfântă, Mița! rîse ăl nevleg.

— Și de ce n'ai lăsat-o adecă, să fugă, fă Sando? Ce, orî e lucru necinstit?

— Ași, nu pentru asta! grăi Sanda.

Se desdoi de mijloc, își aruncă pe spate cozile barijului și stătu câte-va clipe dréptă, c'o mână în brâu, cu secerea pe umăr.

— Noi, vezi-că, avem de tóte, slavă Domnului, cumetră Rado. Că ce-î sîcâe pe flăcăi

și-i face să fugă când li-i doru? Formele alea de la primărie și timbrele alea cu care face notaru formele. Trebuie să pierzi vreme multă și să ai și parale,—păi nu așa? De!...

— Ba așa, cumătră Sando.

— Și dacă nu's nici parale și nu-i nici vreme, écă dragostea vrea să-și facă rostu ei. D'aia fug băeții că, de, dacă tot se vęd la arie orî la secere mereu, de cum ziua face ochi și până ațipește în amurg, pune că e sórele cuptor, pune că și suflețelu lor e așa, écă nu le vine să mai aștepte până mi-te la tómna!...

— Dar ce, nașo, orî e de așteptat! grăi finu, rumân tînăr și dînsu. Ce-ași mai fugi și eũ, da uite numa' n'am cu cine!...

— Păi cine dracu să fugă cu dumnéta, fine, dac'ai tot așteptat să vie norocu la dumnéta?... Rumânu, de, îl mai și caută, dacă vede că nu-i mai vine!...

— Las' nășico, fă, că-l caut eũ de-acuma, n'ai de grijă. Ia numa' să dăm în tómna, și zëu dacă nu fug, să nu mi se vadă nici călcăiele!...

— Și adecă de ce n'ai lăsat și pe Mița, cumătră Sando, să-și facă rostu dragostei? De ce să-și prăjescă suflețelu pân' la tómna?... zise cumătra Rada, că'i era dragă Mița, și Lisandru o cam rugase, și nuș ce-i făgăduise, ca să se cam ia cu binișoru pe lângă Sanda. D'aia și

deschisese Rada vorba de fuga Catrinei cu Constandin.

— Păi, lasă cumătră, că tot e mai bine să se ducă fata de-acasă de la măsă, la bărbatu-său... că par'că și nunta e mai cu bucurie atunci.... Tot așa, uite, voiū să fie și cu fiu meu, că și lui îi intrase 'n cap să fugă, când abia spicuisă grâu.

— Da pe cine-ți puseși ochii, Mireo ? întreabă cumătra Rada.

— He-hei, mi-am pus eu pe cine mi-am pus, leică Rado... răspunse flăcău, și trase de două ori cu secerea mai cu foc.

— Da eu ași zice, cumătră Sando, tot să lași pe Mița, că nu vezi cum o arde doru ?... Ia numai mi te uită la dînsa!...

... — Ba las' să-î facă ei măicuța nuntă să mERGă vestea, ia numa' să isprăvim cu arăturile... Nu-î așa, fă Mițo ?

Fata mi se plecâ iar, că o luase cu fiori numa' cât se gândise la hoțu de Lisandru.

O păzia el mă-sa, că alt-fel venea ea, tómnă când venia...

— Ci mai tacă-vă gura, mori stricate ce sînteți! — grăi neica Pricop și mi se sculă de la umbră. Uite, nici un ciric *) de loc n'ați secerat, patru inși...

*) Un sfert de pogon.

— Frécă-te bine la ochi, somnorosule! rise leica Sanda, și vezi unde ne-ai lăsat și unde am ajuns!...

— Păi ved!... ați trecut gârla și-ați secerat vîntu cu gura și v'ați întors tot de unde ați plecat, ca să mă păziți de șarpe.

— Vezi dumneata, o fi!... zise Sanda.

Și dacă mi se îndemnâ neica Pricop la muncă, ăi-l'alți nu mai avură încotro; iar când trecu logofetu călare, ei secerau de zor...

— Halal de dumneata, neică Pricop, îl lăudă logofetu... Știu că pe unde treci dumneata, să cunoște!...

— Păi, ai noștri, dom, Ionescule... de, rumâni, nu glumă!

IV.

Cât îl cuprinzi cu ochii, câmpu-î negru și lins: lanuri întregi semenate și grăpate, lanuri întregi lăsate ogore pentru primăvară.

De trei zile cerne ca printr'o sită désă și nu mai să isprăvește burnița.

Pădurile, care taie zarea, s'aũ făcut una cu dînsa, că s'aũ cuprins în sulu de pânză fumurie care l'a desfășurat cęta.

Drumurile dintre lanuri sînt noroióse; pe șosea par' c'a făcut, nuș'ce mână vrednică și darnică, talmeș-balmeș de la cumętra, să fie

de-ajuns pentru toate opincile și cizmele din sat.

De pe crăcile pomilor picură apă, picură frunze galbene și uscate, de câte ori bate câte puțin vântul.

Acoperișurile de șită ale caselor, înnegrite de praf, de ploie și de vreme, acum a's lucișe și plâng mereu pe la streșini, de inimă rea.

Fumurile de pe la case să pierd în burniță și par'că picură jos odată cu dînsa.

Frig și umezélă d'alea care 'ți ajung la mēduva óselor și te fac să mi te sgrebulești și să tremuri, cu totă gheba, cojocu ori sarica de pe spate.

Țipenie de om, pe liniile satului.

Pe șosea dóră cât se mai vede câte un șir de carē, care se duc la târg cu lemne de prin pădurile Vlascei.

Fac popas la cârciuma moșiei, smulg câte-un lemn din car, îl dau pe câte-o litră de jăratec topit, ca să feréscă burta de umezélă d'afară, — și scârț... o pornesc înainte. Rótele trag linii p'în talmeș-balmeșul de pe șosea; liniile se amestecă unele cu altele și pe urmă nu se mai cunosc.

Numa' ciorile mai dau câte-o raită p'în burniță, ca un nor repede trecător, și să fac nevăzute iar în pădure.

Măre, urâtă mai e ziua de tómână; plânge, te sîcâe și te face rău ca o muiere nebătută.

— În casă la dascălu Tănase, e sfat între el și fiu-său.

Dascălu e rumân care are și el două în pungă și trei în casă.

Mai cu ce a fost dobândit de la tat'su, mai cu ce a muncit el, mai de la biserică, — dór' avea glas, dascălu! — écă-și făcu bani albi de zile negre și pământ negru pentru zile albe.

Că asta-î a rumânului : pământu, — să aibă pământ!

A fost și vecinic a fi strigătu lui de la rărunchi: pământ. Luați-î pământu, — luați-î vieța: ce mi-î una fără élalt!

Alt n'aú învățat, cu alt nu s'aú trezit rumânú subt ochi, de cât cu pământu, cu plugăria, cu doru să fie stăpânitorí de pământ, cât bruma o fi de mititel, -- dar să fie!

Și dascălu ținea la pogónele lui, ca Sfântu Neculaiú la împărăția cerurilor, — ca popa Radu la venitu epitrahilului!...

Dascălu Tănase e scund și legat, cu mustața cam cu economie răsărită din tinerețe, slab la chip, cu umerii obrajilor scoși afară și cu ochi boboșați cam în felu bróștei.

Blajin în sfânta biserică; strașnic în casa lui.

Nu mai avea pe baba de-o bucată de vreme, și Constandin îi era rob în casă.

Când îi grăise Constandin ca să fugă cu Catrina lui Bodârlău, dascălu îi dăduse voie pe

glasu întâiu și gândise a bine pe glasu al optulea, — fiind-că știa de vrednicia Catrinei, cu toate că nu era să i vie în casă fata de cât cu ce era să fie pe dînsa.

Și acuma sfătuiaă împreună, în fața vetrei, pe care un braț voinicesc de lemne înălța limbă de flacări împletite una în alta.

Un cotoiū mare, vînat cu vîrgi roșii, le ținea isonu cu torsu lui; sta lungit, afurisitu, cât era de mare și se prăjia cu spatele la dogoréla jarului.

Catrina, într'un colț, pe patu lung din fundu odăiei, nu'ș ce cosea și nici par'că lua aminte la ce grăia omu ei cu taica socru-su.

— Care va să zică, Costandine, cât oiū fi cu viață, eū vĕ sînt sufletu casei și cu toții la un loc o să facem și-o să dregem, spunea dascălu. Iar, după ce-oiū închide ochiū, îți fi buni stăpâni tu și cu Catrina și cu copii voștri.

— Bine, taică, fie, că și dumneata ești singur! Și pe urmă, ce? par'că d-ta o să ne vrei rău? Auz? Catrina o să asculte de d-ta ca și mine, și-o să fie ca la casa ei între-ale noastre. care or fi și-ale ei... păi nu-î așa?

— Uite, d'aia, să vie neica Petre Bodârlău și să luăm înțelegere pentru nuntă, că, de, n'o să facem dór' întâiu botez și pe urmă nuntă!...

— Păi așa, zĕu, că se prinse rĕsadu în pă-

mânt bun! — rise Costandin și câtă cu drag la Catrina.

— Uite, port eū tótă cheltuiala formelor ălora, și a nunței, și-a tóte...

— Pórtă, mă tăicuțule, că o să facem masă cu dar *), nu-î așa ?

— Păi firește, e cinstea nuntașilor! zise dascălu.

— Și par'că zise boieru c'o să ne fie nun!...

— Ba par'că zise boieru ăl tînăr, ginere-sëu...

— Acuma, cine-o fi, de la curte să fie; să vedem și cinstea Curții cum o fi.

Eacă atunci că intrară și prinseră a-și scutura picioarele de noroiū neica Petre și cu leica Sevasta.

— E-he, tocma-mi-te grăiam de dumile-vóstre, spuse dascălu.

— Păi venirăm după vorbă, ca precum să isprăvim cu *chestia*!... grăi neica Petre. Eî, Catrino taică, punem betéla, hai?

Catrina înfipse ochii în pământ.

Leica Sevasta mi se așeză lângă dinsa.

— Mă, neică dascăle, începu Bodârlău, noi, care cum am zice, de, am fi vrut și mai de mult, numa' uite, cum naiba se întîmplă, nu

*) Masa de nuntă, la care toți poftiții pun câte ceva parale orî într'o ploscă, orî într'un pahar plin pe jumătate cu vin.

prea ne închipuirăm cu tóte pentru urnitu pietrei din casă, știi, ca după cum e rostu lucrului... Da, de! tot om face și noi ce-om putea!..

— Lasă, neică Petre, cât e vorba despre cheltuieli, tocma-mi-te rînduisem eú adineauri cu băiatu... Implinim noi tóte; iar dac' aveți d'ale casei ceva, tréba dumilor-vóstre, noi nu facem pricină, precum ca adecă să stăm împotrivă.

— Păi are ea fata câte ceva, neică dascăle, grăi leica Sevasta, vorba aia: de la noi puțin, de la Dumneđeú mult...

— Atunci, uite, să mergem mâine la primărie pentru forme și, când ni s'o îngădui la lege, zor la biserică, și pe urmă..... cu noroc să ne așteptăm nepoții... grăi dascălu.

— Păi cu noroc să dea Dumneđeú, grăiră cu toții.

— Hai la cârciumă, dascăle, hai să-î bem aldămașu. Fac eú cinste, că cinste ne-ai fost, dascăle, și om de omenie!... grăi bucuros Petre.

Și porniră câte-și cincî.

Casa rămase în paza cotoiului și cotoiu să-și tórcă somnu lângă foc.

Afară tot burnița, mărunt și des; era tot frig umed și jale de tómnă.

V.

Când e nuntă, după fugă, în diminéța cunu-

niei mirésă se duce a-casă la tat'su și măsa, ca de-acolo să pornescă la sfânta biserică cu betela pe pěr.

De-a-casă de la părinți vine și o ia ginerile, împreună cu nunu; nuna e mai de vreme dusă la mirésă.

Și pornesc la primărie, toți, cu lăutarii înainte și cu toate rudele de-aprópe împrejurul lor. Ai străini, și numai poftiți, vin după rude cu câți-va pași mai înapoi.

Uite-l pe Costandin gătit și mândru, cu cióreci albi strînși pe picior, cu bocânci noi cu tálpile gróse și bătute 'n ținte, c'un cojoc alb ca spuma, numa' arnici negru și roșu și 'n mâini cu mânuși albe de ață, — că fusese doar militar și știa să pórte mânuși. Căciula négră de miel creț la pěr, îi e înconjurată pe la mijloc c'o panglică în fețele stégului rumânesc, făcută nod în stânga și lăsată s'atârne, iar în nod purta prinse vr'o câte-va flori și-o cruciuțiță de argint.

Era fórté chipeș, voinicu!

Uite-o pe Catrina cu fustă cafenie cu «*volane*» d'alea în trei șiruri, pe póle, cu cămașă cusută mândru de tot numa' n arniciu albastru și roșu, presărată cu fluturi de le era drag luminelor de la sóre să se jóce cu dênșii; pe umeri c'o scurteică de atlas lilă îmblănită cu vulpe, scurteica dăruită de naș, iar blana dă-

ruită de socru; cu betéla și cu códele ei de pěr gróse și negre, care i se așterneaũ pe spate, peste scurteică,—betéla cu sclipiri de aur, pěrul cu sclipiri albăstrii.

Eraũ pereche frumósă, Costandin și Catrina.

Lăutarii, înainte la câți-va pași, îi ziceaũ din ale rumânești care merg la inimă cu cald; ru-dele pe urmă, și mai 'napoi tot satu, fiind-că, de, cununa boieru!

Primăria se gătise și ea cu două stéguri mari, cu vr'o duzină d'ale mici și c'o ghirlandă de spice de grău: asta o făcuse primaru din niște snopi păstrați de cu vară, cum păstra el tot-d'a-una a-casă la dînsu.

Boieru mergea alătura cu ginerică, iar Costandin, ca și dascălu, ca și Bodârlău, eraũ ne-voe mare de mândri.

De, ce să-ı faci pustiei de inimă omenești; iacă are și ea fuduliile ei!

Că d'aia și grăi moș Tase, sfătosu satuluı, când vėzu primăria gătită ca o mirésă:

— Uite mă, lucru draculuı! Asta-ı cinste pentru boier, nu pentru noi aștia, nuntașii!..... Păi să pricepe el, primaru, când e să-și dea cóte cu ăi de la Curte.

Și ăi de lângă moș Tase făcură haz.

— Păi o fi, moș Tase, grăi o leicuță cam trecuțică, da uite în cinstea boieréscă intră și Costandin, că nunta luı e cu mândreți d'astea!...

Primaru încailea se gătise de-l socoteai că-î zapciū. Ce mai brâu d'alea în trei fețe, lat d'o palmă și cu ciucuri groși, tot în trei fețe, își petrecuse el d'a-curmezișu peptului!

Și nuș'ce le ceti mirilor dintr'o carte d'alea, — și se cam împiedeca el la citit și cam pocia el unele vorbe d'alea orășăneștile, da uite, par'că era om mare atunci, domnu primar, și vorbele alea îți dedeau, așa, niște fioră calzi și te făcea să le ascuți cu luare aminte și c'un fel de frică.

Vezi-că era legea, mă, legea care face casa rumânului, cu bucurii și cu drepturi învoite în fața ómenilor și-a lui Dumnezeu.

Iar dacă-î mai întrebă că: cu voie se iaū, și ei răspunseră că: da! — (ba bine că nu!..) iscăli Costandin, trase cu degetu Catrina, iscăliră nașu și nașa, iscăli dascălu, traseră cu degetu leica Sevasta și nea Petre Bodârlău, pe urmă martorii.

— Noroc să vă dea Dumnezeu, băeți! le strigă primaru, — le dete hârtie la mână, și drumu la biserică!

Era cam pe la trei după prânz, când începu hora în curtea dascălului.

Și ce mai vreme!

Frig, însă d'ăl sănėtos care par' că-ți dă viėtă.

Sóre, să te tot dai în dreptu luminilor lui.
Norî d'ajuns.

Și numa' ce trecea câte unul p'în dreptul sórelui, alb și luminos; făcea pată mare de umbră pe pământ, împrăștia frig de-ți da cu nițel îngheț pe la nas, — și iar să lumina; norul se ducea, se făcea mititel și ajungea, pe zare, nici să-l bagî în sémă.

Une-ori ținea norul mai mult, și atunci parcă se punea la luptă cu sórele, că începea să-i sbóre fulgii ca niște fluturi albi, poleiți de lumini de la sóre, furișate pe sub nor.

Iar hora să învîrtea mereu, când la drépta, când la stînga:

*C'asa jócă pe la noi.
Și'nainte și'n 'napoi!...*

Pe prispa lungă a casei dascălului ședeau moșii și babele, cu ochii pe jumătate închiși când lumina sórelui era mare, dar cu inima mereu deschisă, cu rîs vesel pe buze, în fața tineretului care le-aducea aminte de tinerețea lor din vremuri.

La brâu mi se prinse și dascălu. Alb colilie, unchiașu, da-î trăgea brâu de făcea pământu ca în palmă de neted pe unde bătea el cu cizmele!

— Eî, leică Sevasto, îți vėzuși pe Catrina la

rostu ei, la casa ei!... grăi leica Joița, veduva din cătun, către muierea lui Bodârlău.

— Păi o vèzuiu. Uite-așa să dea Dumnezeu să-ți vezi și dumneata pe Paraschiva cu Mirilă, că tot-odată cu Catrina noastră fugi și dînsa.

— Să te-audă Dumnezeu.. Până în postu Crăciunului socotim să-i facem și ei rostu.

— Da auziși, leicuța? fratele lui finu Nița, ăla, de, fonfu, nu mai ia pe nepóta lui popa Ghiță!...

— Ia taci, leică Sevasto! N'o mai ia? Și de ce? că fugiră din dragoste, și tot odată cu-ai noștri?

— Păi neam al dracului, leică Joița. Uite, fugi cu fata, trăi cu dînsa atâta vreme, și mai acuma vr'o două săptămâni o trimise acasă, că, ci-că-a găsit-o ródă mușcată...

— Auzi afurisitu! și mai fată cu-minte ca nepóta lui popa Ghiță!... Păi ce zice părintele?

— Eacă, ce să zică! De gura lumei a primit-o pe săraca Leanca, da numai ea o fi știind ce i-o fi trăgînd suflețelu, că popa-i rău la inimă și preotésa aea se uită la Leanca, știu curat ca la dracu!

— Vezi, uite d'aea bine zice leica lui Pricop: fuga nu e bună, că și Mița ei cât p'aci să fugă cu Lisandru al călugăriței.

— Măre, nu e bună, știu și eu, da uite, s'a făcut obicăiū, și cinstea e după cum o ia omul

și obiceiurile unei vremi... Păi nu-î așa? Eacă, unde era vorbă mai 'nainte de fugit fetele cu flăcăii? Auz? De, spune dumneata. Da de la noi încua, de când cu sărăcia noastră, și cu formele lor care sint tot biruri și numai biruri, — écă obiceiū nou cu relele lui... Păi nu-î așa?

— Așa-î, leică Joițo, — grăi leica Sevasta. Bine 'ncaltea că noi o să scăpăm de rușine.....

De-odată se făcu mișcare multă și Catrina dede fuga să intre 'n casă.

— Da ce-î, maică? o întrebă mă-sa.

— Păi hora cu perna.

— Hei!... Hai să privim și noi, leică Joițo, să-î vedem cum să pupă, și care pe care cum s'aleg.

Catrina eși din casă c'o pernă și, dînsa ca mirésă, intră în mijlocu horei care să încinsese.

Hora să 'nvîrtia, Catrina cu perina în brațe aștepta să trecă p'în dreptu ei Costandin.

Cînd se ivi el, îi așeză perina la picioare. Costandin se lăsă de horă și mi se puse cu genunchii pe perină. Catrina îngenunchiă la ălalt capet al perinei și se pupară frumușel, în vreme ce hora mergea 'nainte, iar lăutarii îi trăgeau mai tare din viori și din cobze.

Acuma, rîndu lui Costandin, după ce Catrina se prinse 'n horă.

— Ia să vedem, cui o să puie perina, drăcosu de Costandin... tot Catrinei?

Costandin, nici una, nici două, mi se duse la nașă-sa, la cocóna boierului și, pac! perina la picióarele ei...

— Uite-al naibe! făcură mai toți.

— Ar avea haz să se supere cocóna.....
grăi dascălu și prinse-a nu mai rîde.

Costandin îngenuchiâ, — nașă-sa începu să rîdă, s'apropiâ și-l sărutâ pe frunte, apoi îi puse în mână două-zeci de lei, pe care-î ceru de la boieru.

Dup'aea, cu perina în brațe, cocóna aștepta să ochiască și ea pe cine-va, în vreme ce hora să'nvîrtea și toți grăiaū a minune de Costandin și de cocóna.

Cocóna aruncâ perina di'naintea lui moș Tase, sfătosu satului.

— Să trăiești, coconiță, că făcuși cinste iernei! grăi moș Tase și-î sărutâ mâna. — Da ia să mă vedeți pe mine acuma! O să-mi aleg ăl mai muguraș dintre muguri, și trânti perina di'naintea mătușei lui, care să prinsese și ea în horă, cum vîzuse pe moșu ei cu perina în brațe.

Și unde mi se pupară amêndouă lunile de iarnă cu-așa haz, că toți rîseră din tótă inima.

Și ce mai de potriveli, pe urmă, care de care mai cu noimă, și ce de rîsete și chiote până când sórele prinse-a pogorî mare, roșu, ca un om pe gânduri care s'aprinde la față

când se pogoră în lumea lui de mândre adu-
ceri aminte.

În vremea asta, prinseră a licări, în coșarul
ăl lung pentru porumb, lumini roșatece.

Fiind-că dascălu nu mai pusese porumb, de
cât în jumătatea de d'asupra, întinsese acolo
masa mare a nunței.

De-a lungu mesei luminările de cêră stătêu
înfipte în pâini albe și pâlpâiau cu lumina lor
fumeșă.

De jur împrejur mi s'așezară rumâni toți,
rubedenii și vecini, iar locu nunilor rămase gol
până să vie boerii, că așa făgăduiseră.

Când sînt nunii din ai lor, atunci ei s'așeză
întâi la masă, pe urmă părinții băiatului, după
dînșii ai fetei și apoi băiatu și fata; iar de la
ei încolo rudele fetei, și în fața mirilor rudele
băiatului. Capêtu ăl-alt al mesei îl prind po-
fiții cari sînt numai prietini nuntași.

La masă aduc bucatele și fac tôte alelalte
sarcini vr'o cumêtră, vr'o fină cu frații și su-
rorile mirelui ori miresei.

Mirele umblă de pörtă plosca de la o gură
la alta, că toți trebuie să bea din plosca nun-
ței, gătită frumos cu flori și să închine; iar
dacă vinu s'a sfârșit, tot a cinstită ploscă e
umplută și trecută din mână 'n mână.

Întâiu s'aduse la masă ciorbă de găină, fă-
cută cu orez și cu cêpă.

Ajunse la toți, că fusese coș-cogea-mi-te ceaunu plin ochiū. Trîntiră rumîniū ardeiū roșu, bucăți și pisat, și, care cu pâine, care cu mă-măliguță, începură să'mbuce așa, că sătul să fi fost și tot par'că ți-ar fi lăsat gura apă.

Dascălu vrusese să aibă și mîncare, un fel de iahnie négră cu usturoiū strivit și cu răzui-tură de morcovi, cartofi și napi, fiartă cu bu-căți de carne de porc și cu slănină.

Toți, când văzură cinstita iahnie, o îmbu-cară cu ochiū și prinseră-a lăuda pe dascăl în gîndu lor, ba chiar și'n gura mare, de așa masă ca la boieri.

— Păi a făcut mîncarea asta baba Leanca, știți, care dă ajutor bucătăresei de la Curte! spuse dascălu...

— Hm... trebuie să fie bună, mă! și înce-pură să scótă cu grabă și cu poftă.

Să fi stat și să fi privit cum îmbucaū și cum își lingeau degetele, și pe urmă cu ce dra-goste dădeaū câte-o guriță ploscei, canonita de ea!

La urmă s'aduse la masă bucăți de găscă, de găină, de rață, fripte și așternute pe orez, dat la cuptor.

— Mă, da multe orătănii măi strică dască-lu!... grăiaū unii.

— Las'că-i dă mâna dascălului. Păi cum! Odată-și însoră băiatu!

De altmintrelea, la nuntă, zi de veselie adâncă și de uitare a nevoilor, tot rumânu, când își mărită orî își însoră odraslele, de unde are de unde n'are, scóte și face nuntă cu bielșug în ale mâncărei și bėuturei. Al mai mândru prilej de petrecere, a mai mare sėrbătore pentru dînsu, e când pune temelial unei case nouė.

Eacã în sfırșit și nașii.

Mirele vine la ei cu plosca; mirėsa cu tava pe care e un pahar mare, pe jumėtate cu vin: e paharu în care mesenii trebuie sã puie daru lor.

La unii nu sã umblã cu paharu.

Ci, dupã ce nunu mare închinã ăl dintaiu pahar de la sfırșitu mesei, mirėsa merge de sãrutã mâna tuturor, însoțitã de nuna, care adunã darurile, și de tatãl orî al ginerelui, orî al fetei, care strigã, s'audã toți, cât a dat fiecare din meseni.

Și cu paharu când umblã mirėsa pentru strâns darurile, o însoțește la strîns socru mare, orî socru mic.

— Ei, Costandine și tu Catrino, vė urez s'aveți parte de bine și munca vóstrã sã fie cu spor!... grãii nunu.

— Sã dea Dumnezeu!... grãirã toți.

Nunu scóse cincı poli de aur și le făcu vînt în pahar; care pol sã lãsa la fund pãrea de douė orî mai mare și mai gros.

— Cinci poli a dat nunu mare! strigă Bodârlău, care umbla lângă Catrina.

Un mormăit lung de mulțumire și de minunare.

— Catrino «să-ți fie masa masă, casa casă și sinu leagăn de pruncușori!»! urâ nuna mare și gustă din ploscă, apoi puse și ea în pahar un left de cinci lire turcești.

— O aia de cinci «rile» de la nuna mare! strigă Bodârlău...

— Ti, ce noroc pe Catrina! mormăi o babă.

— O bucată de cinci lei! mai strigă Bodârlău, de la nea Cârstea...

— Un leu de la nea Tudor...

— Două lei de la moș Tase...

Și așa mereu, până ce toți își desfăcură nodurile basmalelor, ori își descrețiră pungulițele de bășică.

Când se sfârși strînsu darului, amândoi socrii numărară și socru mare strigă în auzu tuturor:

— Trei sute două-zeci de lei și cinci-zeci de bani!

— Dumnezeu să le dea minte și dracu noroc, -- că tot zice rumânu: ei, norocu dracului! grăi primaru, care se cam afumase.

A doua zi, cam pe la ceasurile nouă, Costandin și Catrina, — dînsa legată la cap c'un barij lila, dînsu cu flórea de lămăiță prinsă pe

cojocel, la piept, — o porniră pe la nuni și pe la rude, că așa-i obiceiul.

Mirésa duce 'n mână o tavă pe care se află cofeturi, două chisele cu dulcătă, smochine și migdale, covrigi și fel de fel de alvițarie, și două sticle cu rachiū roșu.

Iar ginerile duce la subțioră șervete și mahrame, care o să le dea dar nunilor și rudelor de aprópe.

Lăutarii, după dînșii, sdrăngâne și scârțâie ce le vine la îndemână.

Și e mare cinste pentru miri să guste toți din câte ceva de pe tavă, ce le bate la ochi.

Nu o dată, în vremea nunților, pe toamnă, ori în câșlegi, vezi cum se întâlnesc la răspântii, perechi de miri și mirese, cu tăvi, daruri și lăutari. Ori când se face nunta în altă parte de cât la mire, îi vezi cum își duc părinții și rudele pe miri la casa lor, jucând și chiuind p'în sat, veseli nevoie mare, de par'că cer și pământ sînt ale lor.

Numa' în duminica ce vine, la horă, ai cari vîd pe mirii de-acu o săptămână, le zic cu ris și cu înțeles ascuns:

— Bună vremea, muiere ca tóte muierele ; bună vremea, om ca toți ómenii !...

Ca flăcău și fată mare, el era împérat și ea împératésă.





NEPOATA LUI POPA-CURCAN

I.

Ce mai horă mare iera în bătătura satului!
Scrânciobu se învêrtea mereu; hora să rupea
și să făcea la loc mereu.

Polițele scrânciobului, când te uitaî la ele, —
pline : o fetică și-un flăcău, o nevestă și-un
rumân!

Par' că ierau niște ciocârlii care se innălțau
vesele, spre soare, când scrânciobu își lua vînt
în sus...

Cam scârțâia el, nu-î vorbă, de par' că l'ar
fi durut pe la încheeturi, — da cine 'i lua séma?

Duoî balauri de țigani, albicioși nevoe mare,
ca fundu ceaunului, îi ziceau din scripci și unu
zdrângăia dintr'o cobză, — când a horă, când
a brâu.

Și jucau, ai satului, de pârâia pământu; iar colbu stârnit strălucia în bătaea sórelui, par' că 'l poleise călcâile rumânilor...

Iera în ziua de Înnălțare.

Toți ierau cu inimă și cu rîsu pe gură, numa' Ruxanda, nepoata lui Popa-Curcan, sta de-o parte și nici rîdea, nici juca, nici în scrânciob nu să da. Nu vedea lume, nu vedea horă. Măre, ce să fi avut Ruxanda?

Par' c'ar fi fost o turturică, pe care, cine știe ce vînător abraș, o vėduvise de soțior. Mai știi?

Iacă, într'un rînd, că se ivește chir Iani, un soiū de arendășel, chipurile, — un grecoteiū subțirel ca un fus și, după tóte cele-l'alte, chior de ochiu stâng.

Nici una, nici douē, lângă Ruxanda pofti să vie.

— Ma de ce stai asa singurica, psihi-mu?, prinse a o 'ntreba grecu; și-avea un glas ca de pițigoiū, bātu-l-ar crucea, că te sgâria rău de tot la urechi.

— Mătincă te-așteptam pe dumnéta, cucóne, îi grăi Ruxanda cu luare în rîs.

Grecu s'apucă să 'și rėsuciască cu fudulie cele câte-va fire de barbă, cu care scăpase téfăr dintr'o lungóre; apoi căutá cam în chip de dragoste la fată, și-î făcu din ochiu drept, în lipsă de cel stâng...

— Ah! bah!..., ma tu esti un inzerasule di

copilița, Ruxandița-garofița, — începu iar capra, în limba lui cea stropșită. Ma am se ti cumpero la dimiata o perechea di paftalele numa di arzintu.., si pentru-c'ai spus-o la mine che m'asteptai, haide se ne inçinzemu i stin hora amunduoii... Ba ne-om da si in scrinçobo, Ruxandița draguța.

— Vai de mine, cónce, da ce-or zice fetele când m'or vedea cu d-ta în scrânciob, cu d-ta în horă ?

— Ah! bah!..., or se mora de țuda, bre! Che or să zica: si-a găsitu lelița barbațelu.

E, prea să întinsese greco la craca de sus... unde-î bătea la ochiū merele domnești!...

Ruxanda, dacă văzu pozna, își puse 'n cap să-î facă una și bună grecolui, s'o ție minte încăi!

— Știi una, cónce ? îi grăi. Nu dóră că nu mă 'nbrâncește inima să mă dau în scrânciob cu d-ta și să mă 'ncing la horă, da uite, 'mi-î rău; nuș'ce pustiea am astă-zî.

— La inimiora, pote, Ruxandița ?

Și greco 'i mai trase o dată din cel drept.

— Eî apoi dacă nu 'mî dai pace să vorbesc! grăi cu supërare fata.

— Ohi! Ohi! țe vorba!.. Ma cum se nu te las, chind tota vorbulița dimiatale este zaharisita, bre Ruxandița ?

— Atunci, ascultă cónce, — îi șopti fata: nu

pot să-ți fac hatâru. Da uite, dacă vrei și vrei numa' de cât să 'mă aduci paftale de argint...

— Che țerței, fetița draga, che țerțele de smaragdia...

— Ei, fie și cercei de care spuî d-ta; apoi, vino și mi le adă poimâne nôpte, colo știî, lângă fântâna cu trei tei.

— Of! puiculița Ruxandița! ma tu m'a înnebunesti di bucuria, țipâ capra.

Și mai s'o piște pe fată.

— Sezi bine, cône, că te vede lumea, vai de mine, și-a spune părintelui. Hai, cône, fii cuminte și dut' de te prinde lângă alte fete, dacă vrei.

Greco prinse a se umfla în pene ca un curcan... chior, și s'apropie de horă, că de alt-fel iera tinerel, stupi-l-ar cucu!

Dă să se prindă ici, dà să se prindă colo, — unde 'l primi vr'o fată, ori vr'o nevastă ?

Că unde năzuia, toți trăgeau hora înainte ori 'napoi, și mai strânsă și cu foc.

Flăcăii îl furaî cu ochii cruciș că nu le da țapu pace; nevestele și fetele pufniau de ris în-de ele și se strângeau vêrtos de mână ca să nu-î dee pas.

Nuș cum, tocma' când greco pândia mai bine un loc, eacă să lăsară o păreche de însurăței, ca să se ducă 'n scrânciob...

Grecoțeuu țop, s'aniî ca ciulina.

Dar atunci, ca să-î strice chefu, vr'o câți-va să lăsară și hora să sparse.

— Ma de ce ați spartu hora, omeni buni, mîehăi caprița, cu parapon)

— Păi să ne mai hodinim, cucóne..., riseră vr'o duoi flăcăi.

Și duoi, câte duoi, se luară de mijloc, cu mâinile încleștate pe din 'napoi și în pas de brâu începură să se ducă de cea-partea a scrânciobului, spre crâșmă.

În vremea asta un flăcăón chipos se ivi și el în bătătură.

Mustața-i mijia, gura-i rîdea, ochi-i cătau ager și trupu-i vîdea un om și jumătate, nu sagă.

— Eacă și Bunea! Eacă și Bunea! începură a șopti fetele; iar flăcăii a-î eși înainte.

— Să trăiți, frați de reghiment! le grăi el la toți, și prinse a le scutura mâna vîrtos, în chip de dragoste.

Vezi că se mândria satu cu vitejia lui, că cîcă făcuse isprăvi mari în cel rîzboi cu Turcii.

Apoi veni lângă Ruxanda și lângă Ruxanda rîmase, iar fetei i se înseninară ochii, prinse-a 'i rîde gura și-a-i se săpa două pustii de gropițe în amînduoi obraji, de 'ți venia, nu alta, de cât să muști din ele măcar odată.

Ce mai pișcătură, de cele furîșe și voinicești,

îi trase Bunea; și cu ce cotișor îi răspunse Ruxanda lipindu-se de drepta lui, — de 'ți iera drag să fi fost tu în locu lui Bunea.

Dómne, mare lucru-î și dragostea asta pe lume!

Și pe urmă, mândri ca duoii hulubi, se îndemnară spre scrânciob și mi se așezară frumușel într'o poliță cu perdele roșii de cit.

— Sus, în slava cerului, băeți! strigă Bunea învêrtitorilor.

Și 'n slavă prinseră a sui, iar de la tălpi par' că-î lua gădilicea și-î furnica prin tot trupu.

Cu brațele pe din 'napoi, Ruxanda și Bunea se strângeau unu în altu, nevoe mare, cu câtă dragoste!

Nuș cum grecu, tocma' când ajunsese și el să se pótă prinde în horă, ridică pe dreptu și văzu pe Bunea că cerca niște mere de ierau cópte, orî ba...

Pre semne 'î veni cam rău creștinului l'asa vedenie; ca nuș' cum se suci și sări, iar picioru stâng i se rêsuci la glesne, și, de dor mare, să prăvăli ca un copăcel tăiat la rădăcină de fe-restrău.

Cu mare ce îl duseră acasă, după ce-î veni d'acasă o cotiguță a lui, cu care umbla la drum.

Cum îl așezară în pat, văicărindu-se ca vai de dênsu, trimiseră după preotésa lui Popa-Curcan, ca să-l calce 'n prag pe scrântitură.

Că așa e lécu, ci-că, să te calce pe picior o femeie care a făcut duoî de gemeni; și preotésa avusese parte, în tinerețe, să dobândiască așa dar de tămăduire.

Preotésa 'l puse de s'așezâ cu picioru pe pragu ușei, păși de trei ori peste picioru scrântit, făcând câte-o cruce și suflând asupra piciorului, știu, ca să se ducă rău; apoi, cât iera de mal de femeie, se sui încet, încet, pe locu scrântit.

Unde 'ncepu grecu să țipe ca în gură de șarpe; și de trei ori, sărac de sufletu lui, trebui să rabde călcătura sdravănă a preotesei.

După ce se sui în pat, și după ce-i făcu preotésa oblojială cu cépă, cu oțet, cu măslina pisate și nu știu cu mai ce, — salată întrégă care plăcea grecului, — kir Iani se mai liniști.

— Sculta, mama preutesa, începu el vorba, că 'și pusese ceva în gând, — cumu de lasi dimiata pe Ruxandița, fetița de multa ținste, să stee botu la botu cu fiçioru lui Paduraro çela? Nu-i frumos lucru, mama preutesa, pentru fata mandruța ca Ruxandița, să se dee în dragostea c'un calicu si prostu, budalas, cum e diavolo de Bunea. N'are de chit sucmanu pe dimiialui, bre!

— Elei, taci și nu mai spune, cucóne Iani, prinse-a-și frânge mânilé preoteasa, strașnic de jicnită'n suflet.

Vezi că se ținea mare, preoteasa lui Popa-Curcan, de-o bucată de vreme, și nu-î venea la'ndă-mână s'audă vorbe rele de nepoată-sa, c'un fecior de țeran.

— Vra să zică dumneata, cucóne, socoti că?... îngâimâ ea.

— Ah, bah! Ma este cu ochi și sprințenili, draga mama preotesa, de chind am prins ego de veste che Bunea ținea potecuța la Ruxandița!.. Me pare zeu, nus'cum che n'ai bannuit-o la dimita pen'acuma?

— Cum dracu să'mi vie mie'n gând așa îndrăznélă la fecioru pădurarului! De, ia socotește și d-ta, cucóne! Da las' că i-o fac eū tâlharului de Bunea, de-î trece lui prin căciulă, n'ai grijă, cucóne Iani, lasă!

Și după ce grecu-î puse 'n mână o carbóvâ de celea rusești, — lucru mare, nu șagă, de-î străluciră ochii preotesei ca cei de mătă, — ea porni acasă foc de mâniósă.

II

Preotésa Ileana era voinică și grasă, harnică și rea de gură; fusese și frumósă pe vremea ei.

De-o bucată de vreme se făcuse fudulă de n'o mai putéi ajunge cu prăjina și nu'ș din ce pricină.

I se făcuseră urăți țerani, mă rog, și nu se ducea în casă de cât la cel care era primar în sat, și la vr'o doui-trei rēzeși mai cu dare de mână, care nu munciau la Kir Iani.

Fiind-că-î muriseră toți copiii, ținea ca la ochii din cap acu la Ruxanda, la fata soră-si, și tare ar fi vrut cu tot dinadinsul s'o dee după vr'un om de-al stăpânirei din târg, ori după vr'un arendaș chiar... fie și unuia cum era Kir Iani.

Ce, par'că s'ar fi pus împotrivă Părintele ?
De unde!

Părintele Irimia iera cel mai bun creștin, cu frica de Dumnezeu în inimă, dar și cu frica de preotésă, în sîn.

Tot satu o știa ce gură-avea.

Când prindea să înșire de șapte-zeci de ori câte șapte, ca o luată de ducă-se pe pustii, de par'că i să bătēu calicii la gură, — bietu Părintele Irimia se făcea mut ca pământu, își ascundea fața în Pidalion ori în Ceaslov și, după ce se istovia preotésa, începea și el să mormăe vr'un tropar pe glas al șaptelea, ca să'și ascundă mânia ce'l cuprindea și pe dînsu, de, ca om!

Alt-fel unde era chip ?

Că, ia să fi îndrăznit Părintele să cate o lecuță numa cruciș la strașnica preotésă, ori să-și fi dat drumu ciudei și să fi zis ceva, că'l vedea Dumnezeu cu toți sfinții!

Bietu Părintele Irimia, iera de firea lui blând, drept sfătuitor; da să'l fi luat o lécă mai cu repezélă, își pierdea cumpētu. Nu iera om cu gândurile lui la care să ție și pe care să le știe apăra; nu.

Dacă unu-î zicea, buni-óra: păi uite, cum vine lucru, taică părinte.

«Păi așa și este, fiule» răspundea Popa Irimia și credea și Sfinția-Sa atunci, cu bună sémă, că așa iera lucru.

Dacă se ivea altu și-î spunea într'alt chip cu totu, s'ntorcea și Sfinția-Sa cu blagoslovenia și zicea că: uite, aista are dreptate, că așa iera lucru.

Îl putéi suci ca pe-o vîrtelniță, numa 'ncet, încet, că de umblai mai tare cu el, nu știea cum să fugă și Sfinția Sa mai de grabă ca să scape de satara-belea.

Cu sfezile, cu larma, cu petrecerile la care se făcea gură multă, nu se împăca bietu Părinte Irimia, nici în ruptu capului.

De alt-fel, ca om al Bisericeî, iera așa cum învățase să fie: se făcuse preot după voia lui tat'su, iera preot din deprindere, credea în tóte ale preoției și se bucura de oricare vedea Sfinția-Sa că tot așa ca dînsul crede.

La zi întâi, cu patrahiru de gât, de ploua, de tuna orî fulguia, încăleca pe murgu și cu dascălu după el nu lăsa pe nici un credincios

ne-stropit cu aghiazmă; da punea pităcelu în căldărușă, orî nu, rumânu la care intra, la asta nu să uita.

Sfinția-Sa iera mulțumit în suflet, când să întorcea acasă și știa că aghezmuisse pe tótă lumea parochiei lui.

Tare mult sfătuia pe toți să se scrie pentru pomenélă la Sfintele Daruri; să'l cheme pentru paraclisuri acasă și pentru făcut aghiazmă; asta, ca să fie casele tot-d'auna sfințite și curățite și credincioșii cu sfintele datorii de creștin plinite; da îi da ceva, orî nu, creștinu, Sfinția-Sa nu se supăra de ne-dare, precum cu bucurie priimia puțin.

Ar fi făcut Sfinția-Sa și bine celor lipsiți, da unde se putea îngrădi pe lângă preotésa cea mare cu gura și cea mică cu inima!

La urma urmei, dacă Părintele Irimia nu era din cei luminați, cari s'și dea sémă de Dar și se pótă vrăji norodu cu fapta mare și cu graiul luminos al adevărului de care e omu pētruns, — iera totuși din cei ne-nărăviți la rele, iera din cei buni.

Satu ținea la Sfinția Sa; numa' un păcat din tinerețe tot nu i'l ierta.

Pe când venise în sat, tînēr bietu părintele, atuncî chirotonit, de curând ieșit din Seminar, de curând însurat, — se ademni să vie și Sfinția Sa la un chiulhan de cumetrie al unor fruntași.

Presemne se cam trecuse cu de-deochiu tot gustând și iar sugând, și când porni acasă pe două poteci, nu știu ce prinsese și ce ducea subț giubea.

A doua zi se svoni că frunțașului i-a pierit un curcan. Nu-î curcanu și nu-î curcanu: par'că intrase în pânțece de șerpe.

Cum cioarele se află pe urmă că Sfinția-sa îl prinsese cu vorba, și de rușine îi răsucise gâtu, nime nu 'și da socotelă.

Vorba e că Părintelui îi rămase o poreclă: popa-Curcan, de care poreclă știea, săracu, și care-i amăra sufletu.

Câte nu-î venise pe la ureche, șoptite ca de vînt,— de le înghițise cu noduri și oftase în adânc.

Că așa-i lumea, măre: pentru toate cele bune,—cât de multe bune să ai, — una singură rea să ți-o prindă, caută cu dînsa să îți întunice pe toate cele bune din viața ta întregă.

Nu 'ți iartă un păcat mititel, tocmai pentru că aveai prea multe lucruri bune în faptele tale!

Și ce bine-i pare c'a aflat partea cea slabă; tot o să găsească prilej vr'o dată să 'ți dee la mir cu dînsa, ca să îți arăte că și tu ai greșit!

O viață întregă a trebuit bietului părinte Irimia, o viață de liniște pentru el și de neob-

seală întru plinirea datoriilor,—ca să nu mai audă șoaptele care 'l amărau odată.

Și însă, lucru ciudat, mare, porecla rămăsese: «Părintele Irimia» grăia unu. Acu în sat, nu iera alt părinte Irimia ; și totuși, cel-l-alt zicea: «Care ? Popa-Curcan ?»

Nu avea gând ascuns de-a'și rîde de părintele cu aducerea aminte de păcatu de-odinióră, nu. Iera puterea poreclei, trecută din an în an, din gură 'n gură, de la tată 'n ficior.

.
A doua zi după Innălțare, Bunea, cel ficior al pădurarului, luâ drumu la casa Părintelui Irimia.

Ci-că se ducea să'l cheme la alde tat'su acasă pentru o sfeștanie.

Preoteasa iera dusă la grecu.

Ruxanda, tica bădiței, ieși fuga înaintea lui Bunea.

— Bine-ai venit, bădică, — îi grăi c'un rîs dulce, dulce, de te lipia de rîsu ei. Ce veste?

— Apoi, acasă-î Moș-Părintele Irimia ?

— Adică-î fi vrînd să zici că ai treabă cu sfinția-sa, hăi ?

Și Ruxanda clipi din ochi cu șiretenie.

— Ei, de, vorba ceea, surato: ci-că trebuie să te 'nchină și să te rogi la sfinți ca să te audă Dumnezeu...

— Și 'n ce chip tălmăcești dumneata asta, bădică cărturarule ?

— Apoi uite, fa Ruxando, strîngete-ar ba-dea 'n brațe! M'am învoit cu alde tăt'ca și mă'mca să chemăm pe Moș-popa Irimia pentr'o sfeștanie. Și pe urmă, alde tăt'ca și mă'm'ca o să-î grăiască Moș-Părintelui Irimia de măritișu tēu cu mine... Și-î croi una cu cotu cātând galeș la fată.

— I, că bine faceți, Dómne! – prinse-a striga Ruxanda și a bate 'n palme de bucurie.

— Apoi de, fa Ruxando, cum să nu facem bine dacă-î vorba de casa nóstră și dacă'mi ești dragă ca luminița ochilor!

Și mai s'o coprindă 'n brațe cu pornire voi-nicescă.

Numa iacă și Părintele Irimia că se ivi pe prispă, să vadă ce noimă avea ciorovăiala de care auzia.

— Ti, când grăiești de lup, iaca și lupu... adecă, ierte-mă Sfinția-ta, că așa vine vorba rumânului. Și Bunea prinse-a'și scóte căciula și a săruta mâna părintelui.

— Și ce grăiai de mine, tată ? întrebă popa, rēsucind metaniile.

— Apoi că m'o trimes alde tăt'ca și mă'm'ca să poștești la un paraclis la noi acasă...., acu diminéță.

— Bucuros, tată, că voi sînteți ómenī de

credință și de faptă bună. Ecă numa să iaș patrahiru, cartea și viș la fugă. D-ta, fiule, ia-o 'nnainte și treci pe la dascălu Filoteiș, că ți-i în drum. Să vie și el, că am nevoie....

-- Eaca pornesc.

Popa intră în casă; Bunea s'apropiă rapide, șterpeli un sărutat Ruxandei, o lăsă cu rîsu pe gură și-o luă la sănătosa.

După ce Popa Irimia sfișși rînduēla paraclisuluș și-a sfințirei apeș, Brănică păduraru il pofti pe Sfinția-Sa la un rachieș de drojdie și la o cojiță de pâne c'o lecuță de slănină afumată, — bună, deți făcea cu ochiu, sătul se fi fost....

Iar în vremea asta hoșu de Bunea fura pe dascălu cu vorba și'l îmbia să mērgă 'n livadă se culēgă o basma de zarzāre verzi pentr'o fiertură, douē..., că tare 's bune cu māmăliguță, în loc de borș, — mai ales când 'ți-e fōme.

— Eș, cum îți mai merg cele trebi, Sfinția ta ? începu vorba păduraru.

— Apoș, trebile mele, tată, ca trebile mele; cum dă Dumneșeu, merg ele. Ale dumneavōștră să mērgă, fătu meș, că atunci par'că mi-i mie bine și cu dumneavōștră mă bucur și eș....

— Apoș c'aș și ești, Sfinția ta, lasă că știm

noi, nu'ți fie témă... Omu lui Dumneđeș, Sfinția ta; d'apoi cum! Numa lumea par'că s'o mai rēit, nu mai este ca înainte vreme, nu!...

— De, fiule, sînt și rēi, sînt și bunī, că grău fără neghină n'o lăsat nici Dumneđeș, — și aiasta-ī mare pildă, fiule...

— Păi o fi, Sfinția ta, o fi... da cum socoți!...

Nici Părintele nu lămurise pilda, nici Brănică n'o pricepuse, da sē minuna de vorba părintelui, că doar trebuia să știe ei ce spune.

— Un lucru numa mē dōre 'n suflet, fiule, că rumâni noștri nu mai vin ca 'nainte vreme la sfânta biserică. Doar la praznice mari, la sār-bători împărătești... Leturghii pentru pomenēla sufletului rar daū sfîntei biserici; paraclisuri nu mai fac, uite cum ai făcut dumneata, fiule, și cum faci tot-deauna, cu dor de ale credinței; nici din rōdele pămēntului nu mai aduc, să le sfîntescă biserica și să se sfîntescă și cei ce-or gusta dintr'insele! S'a cam uitat cele de folos sufletului, fiule, că mai toți caută numa' de cele trupești; și nu daū cu gāndu, orbiți de dînșii, că întru pēcatele lor se vor săvîrși, că nu este iertare unde să a-lērgă la ajutoru lui Dumnezeu numa 'n nevoi și 'n vreme de urgie... Hei, fiule, — oftă popa Irimia, — numa' la Dumnezeu îi nădejdea... El, în marea lui bunătate, o să facă să rodiască alt-fel ogōrele pămîntești și sufletești!...

— Apoi așa, Sfinția-ta, așa... că uite, în căsuța mea, toate rodesc bine și la vreme... Tocma de-aceea mai deunăzi am grăit cu muiere că, unde avem și noi din toate câte-o leacă, să căutăm lui Bunea al nostru o fetică, știți, chiposă și inimosă, cu care să își facă rîndu, că de alt-fel, o să huzuriască amînduoi, Sfinția-ta, o să huzuriască, zău, că Bunea-î rumân harnic...

— Hei, Bunea al dumitale, fiule, îi frunțaș între frunțași...

— Eaca de-aceea, dacă te-ai invoi Sfinția-ta pentru nepoțica Sfinției-tale, că 'i-o picat cu dragoste flăcăului și mătincă nici nepoțica Sfinției-tale nu să uită cruciș la Bunea.... Hai, cum zici, Sfinția-ta?

Părintele prinse a'și netezi barba și grăi cam cu gându la preoteasă.

— Bucuros, fiule, bucuros...

— Da ore nu s'o pune 'mpotrivă mama-preoteasa? întrebă Brănică.

Pe părintele Irimia îl trecură fiore...

Prinse inimă însă față cu păduraru.

— Da cum de'ți strici vorba, fiule? Ce, sint bărbat de florile mărului? La mine în casă pururea o cântat cucoșu, fiule, nu găina; cât o prinde a cârcâi, o trimet rapide la cotență!

De, nu-î venia Sfinției-sale la îndemână

să'i ştie lumea frica de preotésă şi că tocma găina cânta în casa Sfinţiei-sale, la tot ceasu.

Brânică îşi înghiţi risu, că dór auzise destule de vitejia părintelui.

— Atunci, Sfinţia-ta, dacă te 'nvoeşti, eū socot lucru făcut gata; punem de grabă capăt holteiei lui Bunea, că ştii, Sfinţia-ta, vorba ceea: murgului până-î tîner dă-î orz şi lasă-l să sburde, că mai apoi, giaba 'i-o fi şi auru, dacă 'i-or pica dinţii. Nu-î așa, Sfinţia-ta?

— Ba încă cum, fiule...

Şi Sfinţia-Sa oftâ; că multe nu mai avea Sfinţia-Sa, bietu.

— Şi cum îţi spun, fiule, grăi popa, ca pentru sfîrşit de vorbă, treci peste vr'o trei zile pe la noi p'acasă..., ca să ne răfuim şi cu ce zestre are fata.

— Oiu trece, Sfinţia-ta, oiu trece bucuros.

Părintele Irimia porni şi vesel şi plin de grijă; vesel, că flăcău îi era la inimă; îngrijat că tare-î era frică de toanele viespei de preotese.

Cu ce şosele, cu ce momene să se ia pe lângă dînsa óre?

Ei, veđi, aici era meşteşugu.

Nu l'o încăiera óre de cum o deschide Sfinţia-Sa gura?

Maí ştii, primejdie!

Eacă se putea întîmpla comedia!

Preotésă strîngea niște pânză ghilită și uscată pe buruienile din ogradă.

Sfinția-Sa mi s'apropiâ, știi, ca un motan care toarce....

— Dómne, tare 's mândru, începu el cu glas dulcég, dulcég, — că harnică preotésă am pe lume...

Preotésă stătu, își puse mânia în șolduri și câtă lung la Părintele Irimia.

— Eaca, da ce te-o găsit, Părinte?... grăi așa nu's cum, că pe Sfinția-Sa îl trecu o óste întrégă de fiori.

— Nu te mânîa, preotesică, nu te mânîa, că mi-i drag și mie doar se mă dau pe lângă tine cu binișoru... că, de, ómenî sîntem!

— Dómne ferește de omu 'ntr'o ureche... Când îi tîner, trecă-mérgă; da când îi purces pe năpârlélă... de!...

Și s'apucâ iar de strîns la pânză.

Nu era chip de îngrădire.

Ce se gânde atunci Părintele:

— Măre, și cu binișoru pe de departe, și cu binișoru de-a dreptu, tot acolo iese lucru. Iahă să-i spui cinstit și... de, ne-om încăera.... de-o fi să fie!

— Știi una, preotesică, începu părintele tot cu duhu blândeței, am găsit un flăcău pentru Ruxanda nóstră....

— Hm! — îi fi găsit... grăi muierea apăsăsat colea, fără să ridice ochii.

— Și dacă l'am găsit, eaca viū să'ți spuiū și d-tale cu dragoste și cu părere de bine.... Flăcău are parale, e om cu meșteșug c'o învățat la târg stoleria.... Ce mai uși, ce mai ferestri îți face! d'apoi bolobóce, preoteșică!... Numa' vin să ai să tot pui în ele! Și slavă Domnului, viișóra nóstră nu ne prea lasă să ducem doru vinului. Trage la rindea, flăcău, de'ți face scândura ca oglinda.. Tot satu, și de prin prejur, cine știe de pe unde, la el alérgă; meșter nu șagă, preoteșică, meșter de-î merge vestea; câte n'o să ne facă și nouă, socoți, de dragu Ruxandei... He-hei!...

Unde'mi sări de-odată preotésa ca o veveriță, și, de unde sta frintă de mijloc, mi se făcu dréptă poponeț, aprinsă ca jăratecu, și cu mâinile în șolduri, începu pe glas al nouălea, glas pe care 'l cânta numai preotésa și'l pricepea numai părintele:

— Dumnezeū să mă ierte, Sfinția-ta, da ori ești nebun de legat, ori nu ți-î departe! Auđi d-ta, mă rog, să'mi daū eū nepóta după un fecior de pădurar care face bolobóce!... După un calic! Și sufla, preotésa, ca niște fóle.

— Ce calic, preoteșica lui Dumnezeū; ce calic! Nu 'ți-am spus?...

— Vai de mine, părinte, o să mă scoți din

sărite! Un stoler! E! e! e! apoi, de-aceia, uite, nu mai e chip de traiu cu Sfinția-ta... Măre, ian ascultă-mă, părinte Irimio, caută-ți de octoice și de pidalion și de ceaslov și de tóte bucóvnele Sfinției-tale, cât te-or ierta puterile. Dar nu te-amesteca în cele muieresti, că, pre legea mea! cât ești de cu daru lui Dumneđu, da când oiú pune iste mâni în barba Sfinției-tale, 'ți-o dărăcesc, de-o fac lână de colțuni! M'ai audit?

Și preotésa, albă-vinătă la față, făcu semnu cucerniceii pãruelii și a născetórelor de minte palme.

Și așa de-aprópe ce venise de Sfinția-sa, că bietul creștin o sfeclise, uluit de tot: se îngálbenise ca turta de céră, glasu 'i perise 'n gât, frica i se 'nfipsese 'n sín, barba-i tremura și dinții s'apucaseră a-i clântăni.

— Auditu-m'ai? grăi înc'o-dată strașnica preotésă, dându-se mai de-o-parte. Să nu care-cum-va să mite mai gândesti la cuscrenie cu păduraru, să nu care-cum-va să'ți mai aud glasu, că te-o vedut ucigă-l tóca!

Porni apoi în casă, găsi pe Ruxanda și mi se înfipse bęț de'naintea ei:

— Și tu, cutro, să nu mi te mai puí la vorbă cu ficioru pădurarului, că uite colo făcălețu! Te croiesc cu el s'o ții minte cât vécu!....

Trageți tot a calicie, și tu, și părintele, mânca-v'ar mórtea, neam de calic ce sînteți!

Trânti ușa cât ce-o ertâ puterile și se duse la pânza ei.

— Da ce s'o întâmplat, moșule? întrebă Ruxanda pe părintele care intrase în casă opărit.

— Lasă-mă, fata moșului, — îngăimă popa, înghițind silit la fie-care vorbă; diavolița de preotésă o să'mi scótă përu prin potcap!

III

Peste satu Țugueții, nóptea se pogorise de o bucată bună de vreme.

Un puișor de vînt primă-vëratîc de cu séră prinsese a se desmierda cu frunzele copacilor și cu florile câmpului.

Nu se zărea țipenie de om.

Din vreme 'n vreme cocoșii, — césórnicele de nópte pe la țară, — cucurigeaũ ici, colo, alene și lung.

Se fi zis că tótă suflarea omenéscă se liniștise.

Și par'că 'ți-ai fi luat vorba 'napoi dacă te-ai fi uítat bine-bine spre fóntâna cu trei tei.

Nuș-ce nălucă négră, mai négră decât nóptea, se ducea... se ducea printre douë lanuri de popușoiũ.

Eacă tocma când năluca se opri între cei trei tei, prinse-o cucuvae să se vaete, da cu așa jale, că par'că cobia a mórte de om.

Stahia ceea s'apucâ să se 'nchine, luată cu fior de frică, și se mormoiască:

— Nastrusnica diavolița, ma pentru mine cobesti dimiata?

Care vra se zică, era kir Iani.

Cea cucuvae se jeli iar. Grecu ridicâ ochiu în sus; da fiind-c'avea numa' unu și-acela omenesc, iar nu de mătă, cum era să pótă zări ceva?

— Si nu mai vine niçi Ruxandița; grăi în gându'i grecu, făcându'și ochiu săgétă și străpungând întunerecu spre sat.

Atunci, hodoronc-tronc, se pomeni cu ceva în cap.

— Pai sto diavolo! strigâ grecu, cu inima cât un purice și sări cât colo.

Iar cucuvaea se jeli iar și iar.

— Fevghe Satana! ocârî kir Iani și se apropiâ de teiu din care tot țipa jigania, apucându-se să-i strige: hus! hususu, dihania afurisita!

Pe semne-o spëriâ, că glas de cucuvae nu mai resună.

Nu trecu însă cât ai clipi, și eacă glas de cuc.

— A, ma asa vine.... chinta la dimiata, cuculețu, chinta!...

Dar pe când se ruga de cuc, eaca prinse-a

ciurui din copac o ploae mărunțică de pietricele.

— Ei, comedia... Ma asta este farmazonia curata... Vraza la miez de nopte...

Și ieși dintre cei trii tei,—trii tei ca trii frați de-un tată și de-o mamă.

Și făcându'și ochiu vultur, prinse Kir Iani a căuta pe cărare dulcea pradă ce-aștepta.

Și tare se mai bucură când zări venind, venind... năluca albă în nóptea négră printre lanurile verzi care fișiaă încetișor, încetișor.

Iar în unu din cei trii tei s'auzi cucu cântând...

— Chinta, cuculeț, chinta, ca vine mundața...

Și Ruxândița, rușinosă nevoe mare, între cei trii tei intră și de unu dintr'înșii se sprijini, de cel din mijloc, la care o trăsese inima cu drag.

— Și zi, ai venit, cucóne, să culegi flórea dragosteii la miezu nopței, lângă fântâna cu trii tei, care știu dumneata că-î vrăjită o leacă... Ma am ghinditu si eă che-e vrajita, che ači chinta cucuvela, ači cucu... ači ploué nu știu cu ce...

— Păi, vrajită cucóne... că li se întimplă multe îndrăgostiților... grăi Ruxândița c'un rîs viclean.

— Ma si ego vreu se mi se intimple ęea

mai munda istoria, Ruxandița-garofița... Si uite, ți'am adusu paftalele di arzintu, che una parechea di çercei di smaragdia, frumosi de ți ia ochii...

Și grecu prinse-a se da pe lângă Ruxandița... Și i se 'neca glasu, de par'că i se propria vr'o gălușcă 'n gât; și-i tremura firele barbei, de par'că 'l apucase nisca-i-va friguri.

— Ei, șezi bine, cucóne, nu așa rapide, că-i fântâna vrăjită, și de!...

— Mai vrază scumpa ca dimiata, Ruxandița, este pa lumea?

— O fi, cucóne...

Kir Iani vru să-i cuprindă mijlocu. Și tare-i mai tremuraŭ brațele, de par'că i le 'nșirase Dumnezeŭ pe sirmă.

— Da nu te-astîmperi, Kir Iani? Ce, pentru asta am venit eu?

— Ma nu ai zisu singura sa culezem flore de la dragostea?

Dar atunci nuș ce 'l pocni drept în nas, de sări Iani strănutând și ocărînd.

— Da ce-i, cucóne? întrebă Ruxandița, abia ținându-se să nu rîdă.

-- Nus' ce 'mi-a cazut pe nasu...

— Tei vrăjiți, cucóne... În ista din mijloc stă, ci-că, nóptea privighiătoru dragostei și, dacă unu dintre îndrăgostiți nu-i cu cugetu curat, apoi multe pozne 'i face.

— Povestî, Ruxandița... Ma ego te rogu sa poftesti coalea, langa ist-l-alt teiu...

Atunci țipă cucuvaea, și răpide după dînsa, cucu.

— Vai di mini, cucóne, 'ți-o cântat cucuvaea... Semn rău pentru dumeata. Vezi, daca nu 'ți-i cugetu curat? Și mie cucu... semn bun, cucóne... Dómne, tare mi-i drag mie cucu!

— Și mie mî-ești dragă, — vorbi nu's cine din teiul din mijloc, — iar crăngile și frunzile prinseră-a trosni și-a fișii.

Kir Iani o luâ la sânatósá: îi trecuse răpide prin gând că era vrajă la mijloc, vrajă cu socotélă pe spinarea lui.

Din teiú, poc! sări jos bădica Bunea.

— Unde-î capra?

— Și-a luat tãlpășita.... Uite-l pe cãrare...

— Așteaptă-mě, Ruxando... și las'pe mine.

Și unde-o tunse la fugă de par'că fugea și pãmêntu cu dênsu.

Unde s'o pótă duce mult Kir Iani?

Avea și el picióre bune, da scrântitura 'l sili sě moaie fuga și, dacã 'l apucâ doru de glesnă, se făcu șomoiog jos între popușoiú.

Bunea 'l și sosise.

— Da ce mi te-ai trântit plăcintă, liota dracului? Ca sě mi te-ascunđi, hai? Da nu'mi scapi tu, țapule... Ți's dragi fetele ómenilor din sat,

aud? Stai că'ți descânt eu de dragoste cio-coiască...

Și începu să mi'l desmierde cu pumnii în ceafă și'n spinare, până ce nu mai putu greco nici să icniască măcar.

Dacă 'l vedeu că nu-i mort, ci leșinat numa, îl lăsă acolo și se'ntorse la fântână.

— L'ai săturat de dragoste, bădică? l' întrebâ fata.

— Săturat, de-o ține-o minte cât o trăi pe lume, — lasă!

Și se aședară amândouă pe ghizdurile fântânei; și grăiră, și se strinseră 'n brațe până ce prinseră-a miji zorii la răsărit.

O săptămână 'ntregă se văetă kir Iani de spinare, de ceafă și de picior.

Vestea sburâ ca de popă tuns, că greco o pățise; numa' nu dădea nime cu gându de la cine i se trăgea pisăgeala.

Ruxanda și Bunea ridéu pe înfundate.

Kir Iani bănuia pe făptaș, da unde-i venia să crâcniască de rușine?

Atâta numa' că'și pusese 'n gând cu de'n-adinsu să pörte sâmbetele afurisitului de Bunea.

— Lipon, își grăi lui, bataița am muncat; ma incaî sa maninc și pe Ruxandița. Nu 'mă era tocmai in ghind s'o facu kera Gainidis, ma acum me pus pa capu de la preutesa, morta,

copta, sa mi-o dee pa dimiaei. Pa urma gasim noi și altu ac pentru cozoțelu de la Bunea... Afurisitu, țe pumnă are la dimialu...

In ȃiua aceea și trimise după preotésă.

— Vai de mine și de mine, cocóne, se vâcări preotésa, cum trecu pragu, da ce păcat te-o călcat ?

— A-bah! ma nu-ı nimica, mama preutesa... Aveamu stenahoria la capu, che am pornitu se me plimbu. De u data pac! m'am lunzitu intre popusoiu... M'apucase un virtezu, cu stele verzi, che galbene, che rosii... stii, de la pricina stenahoria... A! ma nu-ı mimica... Poftimu sezi...

— Mulțămesc, cónce, las' că șed și 'n picioare...

— Ohi! ohi!... poftimu c'avemu se parigorisimo amunduoı...

Preotésa nu mai așteptă s'o mai poftescă de trei orı.

— Uite țe, mama preutesa, incepu grecu vorba. Ego m'am prinsu cu dragostea pentru Ruxandița, nepoțica dimitale. Ma fiind-che auđisemu che dimiaei se uita la feçioru padurului, me am feritu se o țeru de nevasta...

— Di nevastă ! Șuguești, cónce ?

— Di nevasta, fereste, ma nu alto-felo.

— Vai di mini, cucónce, și-un obraz cinstita al dimitale să nu 'mı-o spuie mai di mult!

că, Dómne ferește, nu-î adivărat de fecioru pădurarului. Nu știi dumneata cum îs țeranii, gură ra?! Eă și cu părințelu, sîntem, dă! ómenî mai de omenie, cu rubedenii pe la tîrg...

— Ma stiu si n'am indoitura pentru asta. De-açeea, mama preutesa, chind fațemu logodna?

— Când îi vre, cucóne, când îi vre. Dór nu-î puțină cinste pentru casa nóstră...

— Neschi, neschi... este çinstea... Ma mosparintele n'o sa chircieasca?

— Părintele? Vai de mine, da cum 'ți închipuiești una ca asta! Să cârcâiască Părintele? De unde! Sfinția-sa îi mielușelu lui Dumnezeu. Uite, chiar acum mă duc acasă, mă sfātuiesc cu Părintele și mai pe sară, orî mâni, trimăt să te poftiască la noi, ca pentru înțelegere.

— Bravo, mama preutesa, estî femeea inimosa... Uite, de-açeea te harazescu aste paftalele de arzintu, che una pareche de çerçei de smaragdia pentru Ruxandița-Garofița.

— Să'ți dee Dumnezeu sănătate... Săracu el boeriu, cum se cunóște!...

Le înhăță lacomă și porni.

IV

Bietu Părintele Irimia boldi niște ochi mari

cât pumnu, când preuteasa îi grăi de kir Iani, știu pe ne-pus în masă, cum îi iera obiceiul.

Boldi ochii, dar nici crâcni.

— Ce, Părinte? adecă să nu'ți fi viind asta la socotelă, de taci ca un mut? să răsti la el preutésa.

— Lasă, nu te sbîrli, preutésă, grăi părintele, blând și supus, că mă port după voea ta. 'Mi-ai poruncit să nu deschid gura, să nu mă amestec unde vîri tu lingura... Eaca așa și fac... Te poftesc dar să'mi dai bună pace.

— Of, că îndărătnic mai ești, părinte! strigă preutésa și-i svîrli Triodu cel mare subpat.

— Preutésă, preutésă, mai încet cu cele bisericesti, să nu te-ajungă urgia cerului... rosti popa c'o leacă de glas mai mînios. Apoi, se plecâ și 'și scóse cartea de sub pat. Aprins la obraji, cu ochii o leacă turburi, că i se suise sângele 'n cap, stătu în picioré drept și cătâ și mai drept în ochii preutesei. De t'eî mai atinge, preuteasă, de cele sfinte, te pocnesc; îți spuî scurt. Eac'ei videaa...

— Mă, ce spuî! strigă preuteasa, mirată însă de glasul și căutătura părintelui, și cu părere de rău în suflet că necinstise ceva de-a bisericiei.

După o clipă, în care par'că-î mai pierise preutesei din arțag, și 'n care Părintele se pusese, chipurile, să se uite în carte, — preuteasa începu iar:

— M'oiu mai atinge, nu m'oiu mai atinge de cele bisericesti, da de Sfinția-ta nici m'ortă nu m'oi lăsa, nici m'ortă, părinte-părintele... prinse-a rînji preuteasa...

— Măre, da tacî fa preuteasă, că nu mē scoți nici cu boiî din casă... N'am pe chioru la inimă și pace!

— Și de ce, mē rog? Ce are kir lani? Nu-î om de ispravă? Nu-î creștin darnic și bun pentru cele bisericesti? Nu'ți dă leturghii în tôte Duminicile și sărbătorile, aud? Nu face paraclisuri la luna o dată? hai, ia spune! Pentru că-î chior de ochiul stâng, adecă? Chior ne-chior, are punga grósă, părinte! O s'ajungă și mai mare posesăr decăt îi.. și-o să ție pe Ruxanda ca pe puf... să știi! Și-apoi, mē 'ntorc și-altmintrelea: Sfinția-ta ce mari isprăvi faci pe lume dacă ești cu amânduoî ochii teferi?

— Măre, preutésă, îți bați joc de mine, și-o să te batgiocoriască și pe tine Dumnezeu! Dă'mi bună pace, îți mai zic odată, că nu dau blagoslovenia mea grecului, o-dată cu capu!

— Ba îi da-o. Și-apoi Ruxanda mi-i nepótă mie și nu Sfinției-tale...

— Ba ni-i nepótă la amândouă, că Dumnezeu, — bun, rău, — ne-o legat pe amândouă unu di altu, și-ai dumitale mie 'mă sînt ai sîngelui ca și-ai mie, dumitale...

Și părintele, — ca să se sfîrșiască odată sfada, — porni din casă, după ce rîndui cartea între cele-l-alte.

În urma lui preutésa pufui și blestemă, grăind singură, pînă ce osteni de tot.

Năuc de cap, o luă, săracu părintele Irimia, la deal către vie.

Tare-i mai iera amărât sufletu și tare mult să mai trudea cu mintea cum să moaie arțagu preutesei!

Cu vorbă blîndă și cu răbdare, nu mai iera chip.

Să-și iasă din fire și să se facă sfădalnic, ba pôte să și începă s'o croiască 'n latu spinărei?

Nu! Ar fi mâniat pe Dumnezeu...

Lui, omu bisericeii, nu i se cădea.

Eaca, la răscrucea a două drumuri că prinde a i se ivi 'nainte Bunea.

Dăduse o raită prin pădure, în locu tătâni-său, și acu se 'ntorcea acasă șuerînd de dragoste.

— He, eaca Moș-Părintele! Sărutăm mâna Sfinției-tale, îi grăi flăcău.

— Mulțămim, fiule.

— Da ce ești așa mâhnit, Sfinția-ta ?

— Apoi, fiule, așa-î cu omu când încep a se lega de capu lui necazurile.

— Dat-ai de vr'o pacoste ?

— Mai de-hai de cât de-o pacoste, așa trecătoare. Am dat de un hău prăpăstios, tată: muiera de preotésă îmi face zile fripte de când 'î-am grăit să-ți dau pe nepôtă-sa. Nu și nu! ea vrea s'o dea după grecu...

— După grecu ? Aud ? Ce, pe-semne nu 'î-o ajuns sfânta de pisăgélă ce 'î-am tras mai acu vr'o săptămână ?

— Eaca tacî, Buneo tată, dumnéta ai fost cu trântéla ? Dumnezeu ierte-mă, fiule, da uite, bine 'î-ai făcut țapuluî, că tare-î riios, blestematu!

— Las'că-l mai descânt, Părinte, dacă tot nu 'î-o trecut de căpiere. Că uite, cu Ruxanda 'î-am jucat renghiu. Și Bunea 'î povesti...

— Vezi dumnéta, diavolița de fată ?! rise Părintele cu haz.

— Acu, uite ce, Sfinția-ta; mie 'mî-o șoptit Ruxanda de tónele și de îndărătnicia mam'preotesei. Atunci eacă cum m'am învoit cu Ruxanda: să fugim amândoi la al-de tátuca acasă, și...

— Ba nu, fiule, asta nu se póte, că-î păcat. Și dacă s'o cam luat așa obicei la purtare, nu-î

pricină să faci și dumnéta la fel. Lasă, Buneo taică, în chip cinstit să vă blagoslovesc și să vă sărut cununiile.

— Dar nu-î fac nimic Ruxandei, Părinte, c'o duc la al-de tătucu și mămuca, flóre curată cum îi...

— Măre, fiule, fata furată, tot furată rămâne în ochii satului, și de batjocură nu vreaș să mă fac...

— Eū oiū fura-o și fără voea Sfinției-tale. Ce, vreî să așteptăm un veac? Nu-î chip cu firea dragosteî, Părinte, ce stai acoloa de grăiești!

— Nu mă face, Buneo, că puiū pază pe Ruxanda...

— Ba n'o s'o faci, Părinte, că dacă-î vorba, tot omu are câte-un păcat la tinerețe... Mie'mi plac privighiătorile ca Ruxanda, Sfinției-tale curcanii...

Părintele Irimia se făcu galben în flórea bostanului și cătâ mâhnit și umilit la Bunea.

Bunea porni ochii 'n jos, cu părere de rău, că numa, în focu ciudei, grăise-o vorbă de mult uitată de Părintele Irimia.

— Iartă-mă, Moș-Părinte Irimio, se rugă flăcău... Omu, la necaz, e rău de multe ori... Da Sfinția-ta blagoslovește-mă și mă iartă...

— Hei, fiule, — oftâ bietu Părintele, când

s'ar gândi omu pururea la ce-o să spuie, n'ar
mai greși, și greșela e a firei omenestii...

— Care vra să zică... s'o fur?...

— Dumnezeu să se îndure, fiule...

Și Părintele porni la deal și mai încărcat de
obidă...

Nu, lumea nu-î ierta o greșelă din tinerețe,
dintr'o clipă de amețelă!...

Vezi cum fură vinu mințile omului?

V

Tare cu multă grijă și obidă făcu ochi, a-
doua-zi dimineată, Părintele Irimia.

Nici nu-î fusese somnu cum să cade, nici
nu putuse dormi mai multșor din spre ziuă,
căci i se păru c'aude glasul preutesei... I se
închipuia c'o vede cum își frânge mâinile și
cum cată pe Ruxanda..

Sări din pat, că par'că-î bătea preuteasa în
fereastă...

Să uită... Nime și pace.

Dup'o clipă, în care să desmetici, eacă Ru-
xanda pe ușă c'un șervețel în mână.

La chip s'arëta mâhnită fata și par'că în
nedumerire și neodihă.

— Știi ce-am visat, Ruxando, tată? încep
părintele, ca s'o cerce. Să făcea că par'că te
furase hoțu de Bunea... Și tare ieram mâhnit,

și par'că satu tot își bătea joc de bătrânețele mele. Dómnne, urît vis!

Ruxanda rămăsese înfiptă în mijlocu odăiei.

De unde știea Părintele?

Știuse, orî Dumnezeu 'i-arătase în vis ce iera să se întâmple în chiar nóptea care trecuse?

Dacă știuse Părintele, de ce n'o oprise, dacă iera să fie de rușinea satului?

Vezi, la asta nu se gândise!

Atunci cum de fug cele-l-alte fete și nu-î rușine, că pe urmă se cunună și trăiesc în cinstea satului?

Ruxanda, mai să plîngă, puse șervetu la căpătâiu părintelui, și ieși repede, fără să grăiască.

— S'o întâmplat ceva, dar ce focu s'o întâmplat? gândi Părintele. Se îmbracă fuga și porni de acasă, fără să dee ochi cu preuteasa.

Abia făcu vr'o zece pași, când eacă-î ieși înainte, de după gardu ogrăzei, Brănică păduraru, foc de înciudat.

— La Sfinția ta veniam, Părinte Irimio, că mare foc îi pe sufletu meu...

— Ce ți s'o întâmplat, fiule, — oare cum-va 'ți-o ars coșarele?

— Coșare nu 'mî-o ars, ci rîiósă de capră 'mî-o ars inima, sări-'i-ar și dreptu, ierte-mé Dumnezeu! Că uite, cum e lucru. Inchipui'ți dacă

s'o mai auzit pe fața pământului... Auz! Ficioriu meu să fure din grâu grecului din cel an, par'c'ar fi calicit tat'so și-ar fi fost hoț neam de neamu lui!... Of! 'mî-o făcut-o el, grecu, mai boacăna de cât tóte pân'acuma, că de când a venit pe-aici mereu mă sîcâe unde nu mă 'nvoiesc la dînsu;— da lasă! 'mî-o veni el și mie apa la moară, Dómne!

Și dacă răsufilă o lécă, Brănică grăi la vale :

— Si cum îți spun, Sfinția-ta, ne-apucasem a-séră, cam pîntr'amurg, se ne vedem de-ale gurei. Eacă ne pomenim din senin, din cer albastru, cu zapciu, cu prēmăru și cu vr'o patru inși cu puști în mână. Bre! ce-î asta? Ce iera, Părinte, de cât că grecu pizmașu pîrâse pe Bunea, că ficioru-meu îi furase grâu și că avea martori nu'ș pe cine din ograda lui... Și nici una, nici două, mi'l înhață pe Bunea și mi'l duc la premărie de 'l închid... Iera s'alerg de-aséră la Sfinția-ta, da până să viū, luminile se stinseseră tóte. Azi ci-c'o să'l judece și să 'ntrebe pe martori. Auzi? Ficioru-meu tâlhar!... Pocni-l-ar tóte rélele din lume! Și asta, pentru-că țapu năzuiește la Ruxanda Sfinției-tale. Alérgă, Sfinția-ta, dă fuga și grăiește cu cel Zapciu și spune-î ce flăcău e ficioru-meu.

— Da las' că'l știe-o lume, fiule, nu te pierde

cu firea. Hai cu mine la primărie... și punem noi botniță țapului, dac'o turbat, ticălosu!

Vestea să răspândise 'n sat și țăranii se strânseseră la primărie; vorba ceia, cu cățel, cu purcel!

Bunea hoț?

Și așteptau pe sub-prefect să-și spue toți într'un glas că iera năpaste pe capu lui Bunea și pâra nedreptă a grecului.

Ce? ori nu'l cunoșteu, ei toți, pe posesoru cu care 'și mâncau amaru?

În vremea asta preutésa, cu brațele în șolduri, dojenia pe Ruxanda.

— Na, mai umble-ți inima și ochii după tâlharu de ficior al pădurarului! Așa-î că l'o prins Kir Iani cu mâța 'n sac?

Ruxanda, pururea ascultase pe preutésă fără să-î arate vr'o mutră de supărare, fără să-î zică o vorbuliță măcar de răzvrătire.

Acuma n'o mai răbdă inima:

— Păi o fi, mătușică; las' că știe satu cine 'î Kir Iani grecu și-o să spuie el, Moș-Părintele, că de ce grecu a pârât pe Bunea, lasă!...

— Ia te uită, mă rog, cutra de fată, cum grăiește! Lipsește din fața mea, că te pocnesc, împelițat'o!

— N'o furat Bunea, nu! strigă Ruxanda în ciuda preotesei, și ieși fuga, că preotésa să și repezise la ea.

Géba grăi părintele Irimia cu zapciu, géba sătenii toți într'un glas stărui ră pentru Bunea, că Dómne ferește nu iera necinstit, — zapciu dormise la posesor și și astupase bine urechile cu câți-va rotunjori cu zimți.

După mărturisirea a duoi argați, zapciu vedea bine că Bunea era hoț, că Bunea era un ticălos și jumătate.

Iar pentru că sătenii făceau gură, se răsti la ei să se ducă pe-acasă, că de unde nu, îi părăște la târg de rezvrătire împotriva legei...

— Gândește-te la Dumneđu, fiule, grăi părintele Irimia, că faci un păcat.

— Cine 'mi vorbește mie de păcat? Aud? dise cu obrăznicie zapciu, răsturnându-se pe spatele scaunului. Popa-Curcan, hai? Ia ascultă, Kir Iani, da nisca-și-va curcani nu-ți lipsesc?...

— Ohi, ohi! cucone, răspunse gre cu temenea prea plecată, sfinția-Sa este parinte sufletescu de isprava... De-ațeea o sa ma legu cu parintele prin cununia cu nepoțica dimiasale.

— Așa? rîse zapciu... Să mă poștești la nuntă și pe mine, părinte...

Dar părintele ieșise de mult, mâhnit...

Iar de păcatu din tinerețe i se pomenia...

Până și la zapciu ajunsese...

Dómne, cât de frumos este să nu aibă omu pată pe frunte, și mai ales când trebuie să sfătuiască pe alții a nu păcătui!...

Cum să scape pe Bunea acuma?

Mergea cu capu plecat, când iacă să auzi chemat.

Cine iera?

Chiar boeru locului, cuconu Neculaiu Cuculea, care să îndurase mai mult de milă să dea grecului în posesie fâşia de pământ care nu intra în moşia cea mare.

Şi-acu, uite de ce comedii s'apuca rîea dracului!

Dacă vorbiră părintele şi cu boieru de pîra lui kir Iani, dîse boieru părintelui:

— Lasă, Sfinţia-ta, că scap lumea de la anu, de liftă. Şi uite, pentru că mi-o spus Brănică, pădurariu meu, cum şi ce fel e pricina lucrului, oiū lua fişia de pământ grecului, şi oiū da-o în posesie lui Bunea, ca s'îl ridic pe băet, că'l ştiu harnic şi cuminte.

— Dumneţeu s'îi dee sănătate şi viaţă lungă, cucóne Neculaiu, că pururea ai stat în ajutoriū celui obijduit de noroc şi de ómeni.

— Ba încă 'l-oiū şi cununa pe hoţomanu cu nepoţica Sfinţiei-tale..., rîse cu bunătate cuconu Neculaiu.

Părintele Irimia prinse-a se însenina şi tare-î mai iera inima veselă acuma.

.....

Când vèzu zapciu pe cuconu Neculaiu, unde

se sculă fuga în picioroare uluit, iar grecu se făcu roș-vînăt.

— Da cum ai judecat pe ne-drept, zapciule, pricina lui Bunea ? Aud ? Apoi de asta îți plătește stăpânirea ? Aud ? Las'că mă duc eu mâni la târg și spun eu prefectului.

— Sărut mâna, cucóne Neculaiu, acu ved eu că m'o rătăcit Iani, posesoru D-v... Mă ierțați, sărut mâna, și nu mă nenorociți, că am o casă de copii...

— Iar d-ta, grecule, se faci bine se-ți strîngi catrafusele, și, de la S-tu Dumitru, se-ți cauți în altă parte norocu, dacă s'or mai găsi îndurători ca mine se dea pâine unui păcătos...

— Ma, boierule.. sarut munile si pițioarele...

— Lasă, lasă... sărutați ca să aveți unde mușca când vă cuprindeți... Vă cunosc.

.

Preotésa, când vedu pe părintele că vine cu boieru Cuculea, — cinste ne mai pomenită, — și cu Bunea, — veđi hoțu ? scăpase ! — nu știu cum se le iasă mai repede întru întîmpinare.

Cununia lui Bunea și-a Ruxandei se hotări atunci, cu bucurie și cu pace.

Preotésa aruncă paftalele în fundu lăzei din chiar diua aceea.

Ruxanda, când fu să iasă Bunea, după cununu Neculaiu, îi șopti, după ce'l strinse de degetu cel mic:

— Știeam eu bine, bădică Buneo, că nu e-
ra un hoț, după cum lătrase cânele cel chior.





DE'NAINTEA VETREI

— «I-hai, mari mai erau troenii de omët, mare băeți, și năprasnic puiu de ger, în cea ți de atuncea! Nu-î vorbă, făcea el sórele itii pe după munți, își arëta el cinstita față; da veđi că și arăta și dinții... Rîsu lui iernatic te lua cu frig; geru trăgea, știi, cu șfichiu.

«Uliü mămulică Dómne, uite, par'că simt și-amu: tare'mi mai fripsese sfircurile urechilor și vîrtos îmi mai încleștase fălcile. Nu puteam alcătui o bucățică de vorbă.»

Eac'așa începea Moș Badea înșir'te mărgăritele lui, într'o sară din Dechemvrie.

Și mare șagalnic mai era moșneagu; multe povești și multe de celea adevărate mai știa!

A treia sară de Crăciun era ședëtóre la Ștefanache Prisăcariu din Cotu-Morii.

Focu pâlpaia pe vatră cu limbele celea care șuerau încetișor și să tot mișcau tocma, știu, ca niște limbă de balaur...

Ghidușu de Moș-Badea hodinea pe-o ciotă de lemn, lângă vatră; lumina roșatecă a focului îi bătea tótă în față.

Albă-î era barba, ca un caer de lână, alb și përu, ca varu stins. In colo, pas de-î ți bătrân, dacă era chip: trupu-î sta drept ca bradu; era gros cât un buștean, iar pe obraji îi înfloriau două bujori de primăvară, știu, ca pe obraji de fată mare.

De giur-împregiur, ca într'o jumătate cerc de poloboc, stăteaă doispreece inși ca doispreece apostoli: numa' că cincî din ei erau neveste, a șesăea fata lui Ștefănache Prisăcariu, și cei-l'altî șesăe bărbați.

Ștefănache avusese praznic; toți se ospătasera bine, chilisera și mai și, sânge de-a Domnului, și amù mistuiaă liniștiți lângă vatră. Toți tăceaă mulcolm și se făcuseră numa' urechi ca s'asculte la povestirea moșnegului.

«Și așa, cum vă spun, mă băeți, mă oprișem o lécă la crâșma Flórei.

«Nici unu din voi n'ați vedut-o vr'o dată și nici ați avut cum.

«Era un pușor de muere, bre, de te făcea să'ți bei și mințile, dacă popășiai pe la crâșma ei.

«Mie 'mi era poftă, nu-î vorbă, să dau pe gât o dușcă-două de rachiū, ca să'mi descleștez fălcile și să mai prind la putere, da'mi era dor s'o vëd și pe lelița, că mătincă mai multă putere îmi da ochișorii ei cei de foc. Dómnne, mari și negri, îi mai avea, împelițata!

«Și, uite, era păcat, ڢeū, de ochișorii ceia, de trupușoru cela nant, de sīnu cela plin de róde mândre, știū, tot să năzuești la ele... Era păcat de atâtea mândreți, că avea parte de ele un bicisnic, un trântor, care numa' cât să îndopa tótă ڢiua, bea, dormea... și să văita că nici putea mânca, nici putea să bee, nici putea să dórmă....

«Ea le făcea tóte în crășmă, în casă; nu sta cât era ڢiulica de mare; știū, ca o suveică în mână harnică. Te uitaī că tare-ī era drag să facă, să muncească; iar de bicisnicu ei să se jeluiască vr'o dată cui-va, Dómnne ferește!

«Și era cinstită, măre, ascultați ce vë spun, foc de cinstită!

«Par'că n'am încercat într'o ڢi să 'mī-o apuc de mijlocel, cam în șagă, cam într'adins? Unde-o pus mâna pe códa măturei de după ușă, și când m'o croit odată în latu spinărei, am pīriit întreg, așa voinic cum mă vedeți.

«De rușine am luat-o la sănătósa și pe urmă, pace bună, să mai fac șagă de-aeastea cu nevestele ómenilor !

«Ba încă, feții mei, o bucată bună de vreme după aceea am visat numa' cozi de mătură!

«La o lună m'am împrietenit eū iar cu Flórea, da numa' cu vorba: de! códa de mătură era tot la îndemână.

«Și iaca, numa' de ochii ei 'm'era drag să m'abat pe la crășma Flórei de două orī pe ȃi, și la dus, și la întors.

«Of! of!... Vremuri trecute, tinerețe dusă... Par'că nici n'ați fost!..»

Și Moș-Badea își clătină cu părere de rău capu plin de ninsórea anilor grămădiți.

Iar dacă stătu o lécă subt povara aducerilor aminte, numa' ce și'l ridică drept și vioiū, cum îi șade bine bradului, că e nins, și subt ninsóre tot verde-i.

Apoi, porni cu povestirea înainte; și i se înviorase chipu de focu tinereței de odinióră:

«Eram flăcău, măre băeți, și pe legea mea, flăcău de'nsurat, îi împérat: codrii sînt ai lui, flinta, surata lui cea dragă, tovarășă de viață fără despărțenie; vînatu... gîndu și tréba lui de tóte zilele...

«Lupi, urși, mistreți, fiaréle cele mai fiorelice din pădure și din munți; cerbi, ciute, făpturi blânde și sperióse, eaca'n tóte dam iama.

«Că munténu nostru, băeți, nu știe ce-ī aceea: frica; lui îi e drag vînatu și, dacă ți-ī așa

de drag un lucru, apoi frica nu să'mpacă cu firea dragosteii tale.

«Ei, las' că mie îmi mai era drag și alt soiū de vînat,— și moșnégu prinse a'și răsuci mustața și a face cu ochiu. Tare'mi era drag să bat satele și potecuțele după căprioare glăsuitoare ca voi, nevestelor, cu fote și cu busuioc în pěr ca voi... când erați fete!...»

— Apoi te și arată chipu, Moș-Badeo, că 'mi-ai fost un puiū de lele, grăi o nevestă și porni a rîde cu poftă.

— Că drept ai grăit, fata mea. Și, zēū, mai că nu m'ași da înlături nici amū...

— Mai știi pēcatu? rîse un însurățel. Iacă eū nu te-ași lăsa singur în casă cu Catrina.

Toți prinseră a face haz de șagă, iar nevestica mi se roși până în albul ochilor.

— Las' nu vē fie frică, băeți, grăi Badea. Ce-o fost verde s'a uscat, ce-o fost bun s'o scuturat; de-amū sapa și lopata.

«Și, cum vă spuneam, poposisem la crășma Flórei pentr'o dușcă de rachiū.

«Numa cât apucaii sē-i daū drumu pe gât și iaca un flăcăū că se opri, din góna calului, la pórtă crășmei.

«Alerg să vēd cine era și daū cu ochiū de vâtafu de ogradă a lui conu Alecu.

— Eaca, aici 'mi-ai fost, bre Badeo? Bine că te-am găsit.

«Ne-am pocnit voiniceste în palme și ne-am făcut vânt în crâșmă.

— Dam cu gându s'alerg după urs, Badeo, și ursu 'mă ese 'n cale.

— Și adică la ce, firtate Gândule? l'am întrebat cu mirare.

— Apoi 'mă era dor de dumnéta; da avém și o lecuță de nevoie...

— A-ha... era doru nevoei... am rîs eă.

«Gându clipi din ochi.

— Da ca să nu prindem răgușală, de multă vorbă, firtate Badeo, ia să ne îngrijim de gătiță.

— Apoi, să ne îngrijim.

«Eaca și Flórea, tocma asupra vorbeii.

— Bine te-am găsit, lele Flóreo, mânca-ți-ași ochisorii, îi grăi Gându

— Bine-ai venit, bade Gândule, fi-ți-ar gându al ciórelor, îi răspunse Flórea gata de șagă.

— Ia adă-ne 'ncóce o ocușórá de cel roș la față, odobeștean, știu, de cela care ține minte de pe vremea lui Ciubăr-Vodă.

— Acela s'o sfișit, bade Gândule, da oiú chiti și 'ți-oiú aduce de cel de pe vremea babei Dokii... că ieri am dat cep polobocului.

«Și fuga 'n hrubă, nevasta, cu pólele în briú și cu poponețu 'n mână.

— Eă, pân'o veni odobeșteanu, firtate Gândule, deslégă sacu la gură și numără nucile...

— Apoi, uite ce-î, bre Badeo: îndisară vine conu Alecu c'o şléhtă 'ntrégă de boeri, vînători năprasnici, ci-că, de'ți chitesc pasărea 'n sbor, vorbă să fie. Amù, cum or fi de aprigi, tréba lor; da eũ te ştiũ chitaciũ de frunte și m'am gândit la tine, vericule, să le-arăți dumnéta ce vra să dîcă: vînător! Pe urmă dumnéta cunoști tóte ghizuniile fiarélor... Dacă le-ai pregăti dumnélor adică vr'un mistreț, care se le vîre o lecuță de spaimă în ciolane, — hai? Ar avea haz, Badeo... l-am și giuruit chiar lui conu Alecu să te găsec pe dumnéta și dumnélui 'mî-o spus că te rógă să-î faci hatâru ista...

— Măre, lasă că nu-î nevoie de rugăminte amù. Vînatu 'l-am gata, și eũ oiũ petrece mai bine de cât dênșũ... Numa' vorba dumitale: n'o prinde vr'o racilă de spaima mistrețului?

— Ai un mistreț; 'î-ai dat de urmă?

— Ba încă cum!... He! he!... rugină veche, fârtate; — îmi cunosc eũ ghizuniile!

«Flórea să întorsese cu odobeşteanu, care de ciudă că vedea lumina dîlei făcuse spumă la gura ocej...

— Ia să cinstim în sănătatea mistrețului, strigă Gîndu.

— Să cinstim Gîndule, că i să cade.

«De prins răguşelă, n'am prins, că oca venise la vreme; da era vorba de făcut faţă ho-

țului de ger.... Apoi cum! Ne trebuia căldură, ferește lucru! Eaca de-aceea făcurăm cu ochiu la două, la trei, la patru... la șese, mare băeți, la șese ocușore de odobeștean.... și zău că prinsesem a vedea pe baba Dokia, nu cu 12 oi, ci cu turme întregi... păi cum!...»

«Toți făcură haz de vorbă; iar Ștefănache umplu cănila cu vin din via lui...

— Samănă cu al Flórei, moș Badeo? îl întrebă.

Moșneagu muiă buzele și plesni limba de ceru gurei, apoi făcu cu ochiu:

— Las' că-î bun și aista... viclean, nevoe mare.

II

«Și, cum vă spun, băeți, d'a într'amurg când eaca prinse a se ivi șléhta de boeri, toți pe șoi-mulenă de cai, mândri și iuți, nevoe mare.

«Și veniaă, mare, veniaă, de le pârâia omētu sub copite, de spulberaă în urmă-le, de se cutremura pământu și răsuna în munți.

«Iar când se opriră în bătătura crășmei, se tot fi stat și să fi privit la ei cu drag.

«Aveaă, bre, niște șube de celea scumpe, scurte până la briu și lipite de trup, căciuli negre de nu știu care blană de prin alte țeri, ciobote lungi de le trecea de genuchi, cu cre-

turi de celea și lustruite, de'ți lua ochii. D'apoi puști de celea cu oțel și cu sidefuri, știu, mândre nu ceava; d'apoi cuțite de celea lungi și cu prăselile poleite!... Eaca rămâneai gură căscată la ele.

«De alt-mintrelea porniseră boerii gătiți de răsboiul de morțe în munții noștri.

«Eū și Gându eram în ușa crâșmei.

«Numa ce ved pe Gându că se duce lângă conu Alecu și că m'arată.

«Conu Alecu, feții mei, era pe-atuncea om așa cam de vr'o patru-șeci de ani, da chipos și cu niște ochi... Dómne, frumoși îi mai avea! Și era om bun, nici de fel trufaș, ca alții, orî ca mai toți, și mai bine. Păcat că s'o sfârșit mai apoi așa de degrabă, nu știu p'în care țară străină; și fiind-că n'avea nici un neam pe urma lui, eaca a pus mâna stăpânirea pe moșie, pe case, pe tot... Posesoru de ași, de la stăpânire le are toate în posesie.

«Și dacă m'o arătat Gându, eaca'mi făcu semn cu mâna să mă duc până lângă boeru.

— Dumnéta ești, flăcăule? îmi grăi cu glasu lui cela blajin și cu risu cela a om bun. Te cunosc amù... Și și, dumnéta o să ne duci pe urma dihăniilor, hai?

— Sărut mâna, cocóne Alecule, noi, Ba-dea a lui Gligore, care-o fost pădurar, în vre-

muri, pe când trăia conu Hristea, tatu matale. Noî o să vă ducem, cucóne...

«Şi fiind-că eram eũ aşa, cam şăgalnic şi pe-atuncea, iar sfios nici de cum, grăiiũ cam cu rîs pe subt mustaţã:

— Numa' să vă ţineţi bine, boeri dumné-vóstrã, că am un mistreţ, jigodie păduratecã, şi nu-î prea place, jigodieî, să dea ochi cu cinstite feţe de la tîrg... Aşa-î socotéla lui!...

«Atunci, uite, par' că'l vèd, un cuconaş c'o mustaţã grósã cât firu paiului, 'şi-o pus o stecłã albã la unu din ochi, şi s'o uitat la mine aşa, chiorîş, apoi 'şi-o umflat obrazü, ca păunu códa, şi mi-o grăit, cam cu luare în rîs, cum s'ar prinde adecã:

— Heî! cât pentru asta, băete, nu te teme, că uite giucãrii ce am eũ colea pentru rîtu dumisale...

«Şi prinse a-mi arãta o puşcă mândrã, douë pistóle şi vr'o douë cuţite.

— Ii fi avènd, cucóne, nu ñic ba! îi grăiiũ şi eũ, ştii, mai cu înţeles, numa' dã! feréscã Dumneđeũ de césu rëũ, că friculiţa multe a-duce !

— Eî, tocma' fiind-că eşti dumneata inimos şi le ştii rostu la tóte, eaca de aceea m'am gândit la dumneata, Badeo, 'mî-o spus atunci conu Alecu. Mâni, dis-de-diminéţã, să-mi fii la curte.

— Când s'o crăpa de ȃiuă.... oiŭ fi, cu-
cône.

«Și cum 'i-am dat rĂspunsu ista, conu Alecu
o dat și el pintenŭ murguluŭ, și după el s'o luat
apoŭ tuiu întreg de ȃiceaŭ: Dómne ce-ŭ așă
gónă!

«Amŭ să vĂ țineți, feții mei, că de-aici încolo
să'ncepe ce s'o întâmplat.»

Moșnéguluŭ i se întunecă chipu, știi, cum
să'ntunecă lumina ȃilei când să pune vr'un
nuor în dreptu sóreluŭ.

Să înfioră par'că, de vreme ce nuș' ce făcu
să i se scuture trupu; pe urmă, trase-o dușcă
din cană și prinse a povesti la vale:

«Eŭ, da am uitat să vĂ grĂesc despre Dokia.

— Par'că ne-aŭ spus de baba Dokia... rŭse
un rumân.

«Acea a fost o șagă, fĂtu meŭ; asta de
care o să vĂ spuiŭ amŭ, era o fetișcană de vr'o
șaisprece anișori numa', — așă ca dumnéta,
fetica moșuluŭ, (grăi către fata luŭ Prisăcariŭ),
— vedenie din ceriŭ; că ochŭ ca ceriŭ avea,
ȃină din poveste, că așă'ți fura inima de-o-dată
și te fĂrmeca cu glasu eŭ blajin și cu veselia eŭ
de ciocărle. Și'mŭ era soră, Dokia, băeți și voi,
nevestelor.... Când rŭdea, inima rŭdea în mine;
când îmi grăia, par'că-mŭ grăiaŭ privighiĂtorile;
când sĂ uita la mine, par'că se uitaŭ stelele.
Dómne, dragă 'mŭ mai era, cum 'i-o fi dragă

sórelui lumina lui, că, vedeți dumneavóstră, lumină era pentru mine, sărăcuța surióra mea! Unde-î amù? Ar fi bătrână ca mine, dacă ar fi în viață; ar fi trecut și ea pe plaiurile mândrei tinereți; ar fi cules și ea ródele dragostei, celei mai dulci sufletului, — ar fi trăit!».

Toți par'că fură luați cu fiorî.

Oare ce să întâmplase? era vorba ce le venia pe buze și nime nu cuteza să întrebe. Chipu moșnégului se făcuse numa' întuneric, ba încă de sub gene începuse a-î picura obida sufletului topită 'n lacrămî; și-î picura încet, par'că s'ar fi sfiit de cei de față.

De-o dată Moș Badea le șterse cu dosu palmeilor, a oftat de două orî și iar a luat șiru vorbeî.

«Dokia îndrăgostise, feții mei, pe Corbea, un flăcău din sat, frate de cruce cu mine, bun chitaciù ca și mine, voinic tot ca și mine.

«Ne potriviam amândouî ca două lumini pornite dintr'o lumină.

«Și cu ochi dornici de frate mă uitam la dragostea lor, și așteptam dóră cât să intrăm în cășlegi ca să facem nuntă mare și mândră.

«Eacă'n cea și de atuncea, după ce am ajuns acasă, am găsit pe Corbea sfātuind cu Dokia. M'aștepta să ospătăm câte-trei.

«Numa' nu'mi putuiü astîmpăra gura și prinseiü a le povesti, suroră-mi și lui Corbea, de vînatórea de-a doua-și.

— Hei, apoi dacă-î așa, frate Badeo măi, merg și eü cu dumnéta, grăi Corbea. Dórá nu de florile mărului ñice lumea că amândoi chitim odată și glónțele nóstre să'mpreună tot într'un loc...

«Și așa o și fost nu numa' odată, feții mei... Chitiam amândoi, la prinsóre cu ómenî din sat, și tot într'un loc loviam amândoi de odată.

«Cât ne umblară fălcile la masă, nu ne tăcu nici gura. Numa' de vînatóre grăirăm.

«Corbea încai pomeni, cu fală, de tóte soiurile de dihăniî căroră le cãntase vecinica pomenire, de când să învêțase la vînat.

«Vesel și gureș era el când îl cătaî, dar ca atuncea sara par'că nu'l mai vêdusem așa.

«Dacă'l vêdúiü cât era de bucuros să mérgă și el, iacă-î ñiseiü:

— N'ai de cât să'ți desprinđi pușculița din părete și să mi te faci încóce mări când orî miji zorile.

— Fii pe pace, bădiță hăi, c'o să mă scol cu nóptea 'n cap, și unde'și trânti căciula de podele de-o stîrnit tot colbu Iar ție, Dokio, bădiță,—grăi fetei,— o să'ți aduc o vulpe cum nu s'o mai vêdut.

— Bércă mătiucă, — rîse Dokia.

— Ba cu códa de-un stînjén, Dokie.

«Și-o luat apoi nópte bună și s'o dus.

«Pe la cîntători eram în picióre, iar Corbea bătea la ușă.

«Eram vesel, Corbea așîderea; numa' Dokiei îi purcesese boii de-acasă.

«Corbea 'i luâ sama.

— Eaca! Da ce ai, Dokieo bădiță, că par'că nu mijește a diuă în ochisorii tîi?... Orî ai visat apă 'n iastă-nópte?

— Apoi c'ai gîcit... Apă și nuntă, că par'că să făcea nunta că trece pe-o apă adîncă și mare... grăi Dokia, cu grijă.

«M'o cam luat cu fiori și pe mine.

«Numa' Corbea prinse-a rîde de Dokia:

— Ia lasă, Dokieo, bădiță; asta-î semn c'o să facem nuntă mare și ție, la nuntă, o să'ți dau să bei apă în loc de vin...

— Dê! asta-î cam a primejdie, — dîse o muiere din cele de față. Că nuntă a visat Maranda lui bădița Petre și până în tómnă 'i-o murit văcuța...

— Eî, da Catrina lui Năstase a Popei, n'o visat tot nuntă, grăi alta, și până peste o săptămână o primit veste că 'i-o murit fratele la oștire?

— Amù îți vedea cum o fost și la noi, porni la vale moșnégu.

«Am făcut inimă Dokiei și pe urmă ne-am îndrumat la Curte.

«Când am ajuns, numa cuconașu cel cu stecla, orbețu dă! numa el nu se gătise încă; încolo, toți, în pěr, mă așteptaă pe mine.

«Când le-am spus boierilor și de Corbea, s'o bucurat toți; și firește era să se bucure de-așa vînător care să știe, ca și mine, tôte colțulețele codrului.

«Cum se ivi și cela cu stecla, cu orbu gănilor, ne pornirăm, unu câte unu pe-o cărărușă care sue muntele pe după curtea boeréscă.

«Să făcea tocma'n dél de tot, și tăia povârnișu de cee-partē, o prăpastie, mare băeți, de te lua cu fiori, de ți să sbârlea chica, numa' cât 'ți-aruncaî ochii în jos, de pe margine.

«Eaca acolo, lângă prăpastie, într'o peșteră mititică, 'și-avea ghizuinea un mistreț și eă îi mirosisem urma cu vr'o câte-va dīle măi înainte.

«Intr'acolo îi duceam eă.

«Locu era priincios, nevoe mare, pentru bătae, că uite cum vine.

«Pădurea face față prăpastiei; la drépta, ca niște ziduri de cetate, se rîdică abrașele ce'ea de stânci, iar la stînga crîmpeiu cela de poeană.

«Dacă treziam din scmn pe jupânu, și dacă

dumnélui poftia la lumină, apoi venea într'o capcană anevoiósă de tot.

«Noi toți eram două-șeci de inși. Ce era mai cu ușurință, de cât să ținem incongiurată partea dinspre pădure și poiană? Atunci nu-î rămânea jupânul'ui pentru învîrtelă de cât locu dintre noi, prăpastie și stânci.

«Când am intrat în pădure să făcuse taman bine ȕiuă și nu mai era, până la ghizunia jupânului, de cât ca la o aruncătură de praștie.

III

«Boerilor, le-am grăit eũ atunci, după ce le-am făcut semn să se strîngă rôtă. Ce ȕiceți dumneavóstră? să dăm gónă jupânului întâiũ? Că așa și este, de alt-feliũ, rînduéla vînătórei de mistreț.

— Ba să lăsăm pe jupânul dumitale, la urmă, grăi de-odată, știi, pe nepus în masă, cu-conașu cela cu stecla. Întâiũ bătăe celor-l'alte dihăniĩ!

— Cucóne, da cum socoți dumnéta c'o să aștepte jupânul până-ĩ veni să-ĩ dai bună dimineța cu surle și cu tobe! Când o auȕi el că ce este 'n pădure, spală putina din ghizunie, n'ăĩ grijă.

— Are dreptate, Badea, grăi cuconu Alecu.

«Da veđi că pițigoiu cela cu orbu găinilor nu mai fusese la vînători de-a nóstre, și mai era și îndărătnic, după alte cele.

«Nu ș'ce-o sporovăit în altă limbă cu alți vr'o duoî, trei, că prinseră a se rěslăți.

«Eaca sări... țușt! un iepure, cu urechile 'n sus bārjoiu și mirosind cu nasu în tóte părțile...

«Cuconașu cel orbeț, îl zărește și tranc! mi'l culcâ...

«De-aici încolo, mai ține-i, dē!

«Măre, împușcați ce v'o eși și cum vi-i pofta, am gândit eũ și 'i-am lăsat, uite-așa, fără nici o regulă.

«Nu mai era bătae cum să plănuise; era un fel de nimică... Dac'o eși, bine; dacă nu, iaca nu.

«Da boerii tot eraũ să spue c'o fost la vînătóre...

«Numa' cuconu Alecu s'o ținut de mine cu vr'o duoî; Corbea nu ș'ce se făcuse.

«Impușcăturile prinseră a s'auđi cu rěsunet strașnic, ici și colo; — pesemne tot le țişnea câte ceva înainte.

«Dómne, feții mei, voi care nu umblați cu vînătórea, voi nu pricepeți mândrețele ei, nici cunoștință nu aveți de focu cu care vînătoru s'aruncă după căutatu vînatului. Uite, ochii ți s'nvirtesc țintă, pe unde calcî; și umbli încet,

incet, par'că n'ai avea suflet în tine; și stai gata ca într'o clipă să și tragi. Mămulică Dómnne, cum te mai scurmă la inimă și ce nerăbdare, și ce dor să veđi țîșnind dihania...

«Ești numa' urechî atuncî... Scârțîitu cel mai mititel de crangă ruptă subt călcăiū, face de'ți sare inima, te oprește'n loc, și mânilé, fără știrea lor parcă, apropie de ochi pușca cu cucoșu ridicat.

«De ți s'arată ceva, trunc! Două, trei hiaré de-ar fi, ai culcat una, n'ai mai stat s'alegi.

«Și cu ce poftă, și cu ce bucurie sălbatecă te uiți cum să sbate-a mórte!... Te-apucă niște gâdilituri așa, care'ți fac bine la inimă și dai năvală la vînat și'l și umfli la spinare; vrei să te încredințezi par'că, mai de grabă, că n'o să scape, că de-amū e lucru tēū de care nu să póte atinge, Dómnne ferește, alt vînător!

«Și iaca abia ai făcut câți-va pași, și par'că auđi ceva foșnâind în préjmă.

«Te-ai și oprit, ai și lăsat jos vînatu, te-ai și gătít să chitești...

«Uiți, ca de când lumea, hîara ucisă mai nainte, par'că nici n'ar fi lângă tine.

«Îți oprești suflarea, urechile ți să ciulesc... Tare'ți mai bate inima iar!

«Colo, ici, dincolo s'aud hăuleli, impușcături, apoi iar pădurea tace și numa' câte-o ruptură de cracă s'aude, orî un fugit de hiară speriată.

«Și par'că pe lângă tine o să trecă.

«Te chitești lâng'un copac, cu pușculița la ochi...

«Uite-o; e-o codană!... Uite-o cum stă nehotărită, înfricoșată și cum să uită clătinând din códă...

«Îți vine la îndemână... Tranc!

«Și mândra codană de vulpe mi se întorce cu găidele'n sus și cercă să se scóle, să fugă... Pace bună, cumetă!... Mi te-am lovit din nădejde...

«Măre băeți, cum îți sticlesc atunci ochii! Cum 'i ai bea sângele par'că...

«Pre legea mea, uite, și vînătoru e o hiară, nu alt-ceva; ba încă mai hîerósă, că are minte, dă, și intră'n codru cu gând de ucidere!

«Și cum vă spun, feții mei, iaca, după ce'mi umflaiu codana la spinare și ciuta după gât; aud cornu, d'a știu, a semn de primejdie.

«Altele-î răspund,—și iaca Corbea, și el c'o vulpe încins la mijloc, gónă spre partea de unde purcedea cornu cela cu pricină.

— Fuga, fârtate Badeo, că prea țipă-a spaimă!

— Eaca viú... Nu veđi tu ce bielșug 'mí-a dat Dumneđu?

Cornu țipa și mai cu furie...

«Mă, ce naiba! Cine, peste ce dase óre?

«Eaca și alții prindeaú să s'arate, ușorí, ne-

voe mare, de gónă grabnică; păi firește, că nu chitiseră de cât sfintele frunze!

«Ce să vedeți, măre feți mei: cuconașu acela orbeț era în sfadă strașnică cu duoii lupi; își prăpădise cumpētu pe trei șferturi, și țipa din corn c'o mână și cu ceelantă, chip se apăra cu pușca, pe care-o apucase de țevie. Mai mare gugumănie, de!...

«Adică nu-î fusese mai la îndemână să fi tras în ceii câni ai codrului?

«Da veți-că sfinta muceniță frica, face mari minuni cu cuconașii iștia, bată-î pârdalnicu!

«Pe loc, Corbea și trântește jos codana și tranc! un lup să și dă de-a dura...

«Eaca și eū pe cel-l-alt... Cuconașu răsufă, în vreme ce boierii, care dăduseră fuga'ncóce, începeau să'l șfichiuiască, lăudându'l, ci-că, de noroc și de vitejie mare.

— Eī, și-o mai făcut mutre de păun, pe urmă? întrebă unu din rumâni.

— Da de unde? răspunse Moș-Badea. Își prăpădise acu limbei în caru cu finu friceī... Tăcea chitic și mergea ca un cotoiū cu códa între picióre.

«Și fiind-că ne strânsesem toți amū, cuconu Alecu grăi să ne ducem la ghizunia jupânului, așa într'o dóră,— că nime nu credea să mai fi rămas dumnélui acolo, după ce-a auđit pocnetele!

«Slugile boerești cărară vînaturile la căruțele de lângă marginea poenei, în care se afla ale mesei, că în codru poftiseră să mănânce dumnélor, boerii.

«Și împuşcaseră și unii din cei-l-alți, care un epure, care o căprióră, care o vulpe mititicuță, dă, cum se nimerise, că de alt-fel era plină de vînat pădurea!

«Care mai de care nu grăia amù de cât de isprăvile lor, și tot să fi stat să-î asculte: toți găsiau câte o pricină că, dacă nu era ceea și cealantă, apoi ușurau pădurea de vînat... ar fi făcut minuni, nu alt-ceva!

«Și așa, iacă-ne și la ghizunie, cu proțap la gură, încetinei și ferii, la pas.

«I-am rînduit eù pe toți de giur-împregiuru poenei pe fie-care lângă câte un copac, știu, ca să aibă după ce să se chitescă, până ce s'o ivi dihania de jupân.

«Amù, cine să'l scormoniască? — veđi asta era greutatea! Toți poftiau să'l vadă, dar nici unuia nu-î da mâna să se ducă și să-l scóle din așternut.

«Corbea să și gătise; eù îl dau înlături, scot matahala de cuțitoe de la brâu, gătesc pușca în cee-lantă mână... și hai, încet, încet, o pornesc spre borta ghizuinei.

«Staù, ascult: pace, liniște.

«Scormonesc o piétróe, o asvírl ínnuntru: pace!

«Dór piétróia cât a rësunat a pustiü.

«Nici un ghrohăit, așa, știî, să'ți víre în trup o óste de fiorî...

«Orî dihania dracului era șirétă foc, orî spălase putina.

«Dac'am vëđut și-am vëđut, 'mî-am luat și eü inima 'n dinți și m'am apropiet de bortă.

«Ce faci? Dă-te'napoi!... Mě, vin-o íncoaci! strigaü boerî.

«Eü, nu! Măre, amü nu mă mai gândiam c'aveam numa' o viață... Mi se aprinseseră călcăiele de doru jupânului și nu m'ar fi oprit nici sfintu Petre.

«Am intrat pe borta ceea ca pe-o ușă de biserică...

«Nuș de pe unde, pătrundea o lécă de lumină în ghizunia ceea, care nu era tocma mare.

«Cu ochii mei cam de mătă am și zărit cui-cuşu jupânului. Ce folos, măre băeți, era gol pușcă! Jupănu fusese haită cu minte și n'o vrut să se hărjonescă și să bată mingea cu noi...

«Am tras o sudalmă surugiască și am eșit înciudat foc.

— Apoi, boerî dumneavóstră, le am grăit tuturor—așa cum m'așteptaü toți, cu frică și cu nerăbdare—géba doru de Jupănu! Dumnélui o luat-o la sănătósa ca mai bine! Amü v'ěți mul-

țami și numa' cu ce-ați vînat, orî cu ce'ți mai vîna! Dă, am spus eă să nu începeți cu surle și cu tobe...

«Cuconașu Păun prinse-a întorce nasu încolo. Ci-că n'aușia, nu vedea...

«Blăstămatu! Zău de nu'mi venea să'l înhaț de chică, așa de ciudă ce'mi era pe el.

«Da las'că m'o răsrunat conu Alecu.

— Eă, vezi, nu'ș cum 'i-o ăș pe nume c'am uitat, — planul tău de bătae o eșit rău, ba era să te mănânce și lupii...

«Toți riseră cu haz.

«Dar de-o dată rîsu pieri, pieriră fețele tuturor, și într'un singur glas, înăbușit, de par' că purcedea din gături sugrumate, — toți strigară cu spaimă:

— Ursu !

«Ce-i drept, pe lângă ghizunie venia, venia încet de tot Moș-Mărin; era posomorît și mormăia de te lua cu frig.

«Și matahală mare pe urmă, negru ca păcatu, cu botu alb și'n labe cu mănăș albe, — boer, mă rog, boer de codru, d'apoi cum socotiți !...

«Par'că nu miroșia a om, orî aștepta, blăstămatu, să fie stîrnit.

«De-o dată, par'că'l ved, — morăi strașnic și stătu locului, știi, cum șade omu, pe buci: zărise hiare de la târg și-i strălucise a pușcă.

— Eî, cum facem amù? sê plecâ la mine și'mî șopti conu Alecu; da încet, încet că par'că nici i se descleșta fălcile.

«Îi era frică, mătiucă, să nu-l audă Ursu și să ne afle planu de bătae.

«Dar n'apuc, măre creștinî bunî ai lui Dumnezeu, să răspund boerului și aud: tranc! de-o dată, tranc! de două.

«Mê întorc :

«Tot păunu, tot orbețu, tot blăstămatu de copil neastâmpêrat trăsese în urs.

— Na, ați ris voi de mine. Eaca l'am omorît și eă... nu 'i-o fost încă rușine să ȃică.

— Ba 'i-ai omorît umbra, boerule, il rîse Corbea, că uite amù la el și gătește'ți curelele !

«Ce-i drept, măre băeți, că Moș-Mărin trăsese un răget abraș, de sculase'n picióre codru, de înfiorase munții și prăpastia ! Să sculase dumnélui drept în picióre, cu ochii roși ca focu și cu gura rânjind.

«Boerii o sfecliseră și nici că mișcaă.

«Amù era amù.

«Eă eram cel mai aprópe; la mine s'o și repezit întâiă.

«Conu Alecu trage și el atunci și'i sfarmă o labă de dinainte; asta'l îndârjește și mai răă.

«Trag și eă, dar nu'l nimeresc, și fiind-că

venia, venia, arunc pușca, scot cuțitoiu, mă înțepenesc bine în pământ și'l aștept.

«Nu trageți nime, răcnesc !

«Matahala venea și răgea, răgea.....

«Băeți, mă. mai luptasem eū în viața mea cu urs, dar eram la loc bun și știusese cum să iaū lucru de la început. Amū, ba cu păunu, ba cu conu Alecu, ba cu mine chiar, că mă înfierbântasem, vedeam eū că nu-ī a bine. Imī bătea inima strașnic și par'că mă lua cu ametețelă. Nu'mī era mie la îndemână, Dómne ferește. Amū, ce-o fi, o fi, am gândit; m'am mai cumpanit odată și m'am repezit ca să'ī înfig cuțitu drept în inemă. Da vezi că norocu era chior pentru mine în cea ți de-atuncea, că mă împiedec de o ciótă și buf !

«Când m'am sculat, m'o și apucat ursu ; m'o apucat, da tot apucasem și eū de-ī înfipsesem cuțitu... unde ? Dumnezeū o fi știut.

«Eū știū atâta numa' că mi-o trăsniț ciolanele... și pe urmă mi s'o întunecat lumina ochilor de tot.

«Câtă vreme o fi trecut, nu mi-am dat sama nici pe urmă, da, când m'am pomenit că deschid ochiū, eū eram lângă căruțele cu vīnatu, întins pe-o dulamă imblănită.

«Mă uit eū, ca fărmeecat, caut să'mī aduc aminte și, după ce'mī viū în fire bine, mă uit la toți.

«Conu Alecu era cu lacrimile pe obraz; cei-l'alți toți, mânăniți și fără graiū.

«Mă scol, da mă durea al dracului șălele.... Mă scol în sfârșit: nici tu urs... da nici tu Corbea.

«Și să nu fie lângă mine tocma' el? Dar aist păcat!»

Badea se opri și prinse a căta întunecat, și par'că nu'ș de ce îi tremura glasul și trupu.

Toți par'că se înfiorară de-odată.

«Unde-î Corbea? întreb eu.

«Toți tac. Conu Alecu vine și, par'că'l ved, mă ia de-o mână.

— Pe Corbea n'o să'l mai veđi de-amū, îmi grăește cu plâns în glas. Fă'ți inimă, Badeo, și ți: Dumneđu să'l erte.

«Ce, o murit Corbea? am strigat, și par'că s'o învârtit cu mine codru, ómenii dimpregiur... lumea tótă.

«Unde-o murit?

— Apoi, uite cum a fost, încep conu Alecu. Noi nu puteam să tragem în urs, de témă să nu tragem în dumnéta; mărturisesc apoi, spre rușinea nóstră a tuturor, că spaima ne înghețase pe toți și ne luase mâni și picíore... Atunci săracu bietu Corbea s'o repezit la dihanie cu cuțitu. Dihania te-o lăsat pe dumnéta. Corbea 'i-o înfipt vitejește cuțitu în gât, nu-î vorbă, dar fiara l'o apucat, și fiind-că

în lupta lor ajunseseră pe marginea prăpăstiei, s'o rostogolit amândoi acolo... și nu 'i-am mai vădut. Dór un răcnet al lui Corbea am auđit. Când am alergat să ne uităm, nu să mai vedea nimic: îi înghițise întunericu prăpăstiei și mórtea !

«Eac'așa o fost cu săracu Corbea : ca să mă scape pe mine, s'o prăpădit pe dĕnsu, o prăpădit și pe soră-mea, săraca Dokia !

«Amar îi Dómne când bate césu rău !»

Bietu Moș-Badea își ascunse fața în amândouă mânilé. Aducerea aminte de cele de-atuncea, îi porni lacrimi de jale și de dor nesfârșit.

— Visu Dokiei ! șopti una din neveste și ofcâ.

— Apa cea mare și nunta ! đise alta și clătină din cap a témă de vis rău.

— Dar Dokia cum s'o prăpădit, Moș Badeo ? întrebâ fata lui Ștefănache Prisăcariu.

— Apoi, feții méi, cum să se prăpădiască alt-feliu ! Eaca, de inimă ra ; și-o tot bolit, o tot bolit până ce s'o istovit la sfinta mînăstire Agapia...

«Și fie cu ertare, băeți, că tocma povestire de jale v'am spus. Nuș cum, da uite, doru nesfârșit de Dokia și de Corbea mă face pururea să'i vĕd cu ochii și pururea să grăesc de dînșii...

«Amù, altu la rând, băeți, ca să ne ștérgă plânsu și jalea.

«Noroc, Stefănașe, închină moșnégu, și să
inchipui vesel. Ia să vë vëd amù, care înșiră,
că tare mi-i dor și să rîd...»

— Noroc, glăsui Stefănașe, și să ferescă
Maica Domnului *de césu cel rău!*





BĂTAIA... DOFTORIE !

Satu-i pe deal; numai de pe cea vale dacă-i zărești casele mijind printre copaci. Dacă pornești de-acolo, de sus, și o ieși hoisa, pe drumul carălor, faci apoi o lecuță ceală și dacă prinși a merge la vale pe-o cărăruie, ajungi pe costișă. De-acolo, te uiți în valea morii ca într'o strachină.

|| Tu pari celor de jos ca un cocostirc de mititel, — iar móra îți pare ție ca cine știe ce dihanie trântită pe malu apeși și care tot muge mereu....

De-alminterea, locurile 's mândre, nevoie mare. Munții, vineți sub lumina sórelui, să întind mici și apoi din ce în ce mai mari, și se

năzare ca niște valuri care pornesc din zare și se opresc acolo unde începe valea.

Și pe urmă și valea iasta îi mândră, mai ales amù, pe vremea sëmănăturilor.

Colea o șuşăniță galbenă... îi grîul sėcerat; dincolo alta verde... îi păpușoiul...; ici una nēgră... îi locu lăsat ogóră; apa printre ele și trecēnd peste ele, de par'că e un briu care le despărțește orî le légă; -- tóte aistea fac ceva frumos pentru ochiu omului.

Da mai ales când știi că sunt și ale tale ?.... Ce mai mulțămire te cuprinde... tot par'că te-ai uita la dēnsele și n'ai mai avea saț. Eac'a-șă îi omu care are...

Amù, nu-î vorbă, și badea Nialache Mititelu avea o palmă de loc, pe care sëmēnase de cu tómnă o mână de grîu și'n primăvară o lécă de popușoiu, — da zēu, nu iera așa de cuprins de mulțămire ca boieru...

Și dór, și-ale lui ierau bune; da veđi-că ierau puține și cu ce-ar fi luat pe grâu și mai târđiù pe popușoiu, nu-ș' dēu, de 'și-ar fi împlinit ghiru stăpânirii...

Că pirdalnică mai e stăpânirea... Nu-ș'cum dă, nu-ș'cum brodește, că nemerește pe român cu dări nouē, tocma când n'are; orî dacā are și el ceva, apoi îl nimerește tocma când vrea să arunce și el pe trupu lui o cămașă, o

pereche de ițari... orî să mai bată un piron și el în cea pustie de cociobă a lui...

Eaca de-aceea Nialache Mititelu umbla cu capu cătând în gios și cu umerii aduși, — că iera lung la stat ca un plop și subțire ca un fir de mătură... Ear de slab și uscat ce iera, lumea 'l poreclise pastramă cu suflet, după cum poreclise Mititelu pe tătâni-sëu, de lung ce fusese și el.

Nialache iera moraru morii din vale, că boieru avea mare credință într'insu; și mai iera și cu alt năcaz pe sufletul lui, amù când umbla așa de plouat. Nu mai avea ce face gaiței lui de muier.

Și nici sè mai vëduse așa soiù de cață. Las' că nu'î tăcea gurița cât iera vara diua de mare, da apoi nici nu-î intraï cu ceva în voie. Cum o dădaï, iera rëu, în ochii muierëi; cum grăiaï câte ceva acolo, fără gând măcar de rëutate, — nu, că de dënza-ï vorba și că lumea numa' de ea sè'mpedică. De tăceaï, — nu, că 'ți-e silă să grăiești cu ea, par'că n'ar fi femeie cu casa ei ci o svirlită pe drumuri și culésă de milă...

Măre, cât de multă răbdare să'ți fi dat Dumneșeu, și tot te-ai fi umplut până'n gât de amar ce'ți făcea pe mică, pe ceea.

Mititelu iera lung, nevoie mare... Strîngea în el, că avea doar unde sè strîngă... Da, vorba

ceea, dracu că'i drac și tot n'a mai avut încotro cu muierea care 'i-o dat un fir lung de pěr ca s'el întindă și s'el facă drept, fără nici un creț.

Dě, fă un pěr drept dacă te ține briu. Așa și Nialache, socoți c'o avut puterea s' drégă gura muierei? Pace bună!...

Și dac'o v'edut ș'o v'edut că răbdarea nu mai încape, nu mai găsește nici un ungher în trupul lui, o întors plăcinta cu fundu și-o început să dee în muiere cu paru și să închidă ochii ca să nu vadă unde dă...

Și dă și dă... când cu pumnu, de-î scârțâia și lui ciolanele, când cu palma de-î suna degetele ca alunele, — când cu paru de suna spinarea muierei ca o tobă, — nimeri doftoria și-o mai cumiști pe lelița Costanda. Și așa merse ani de zile.

Dar de-o bucată de vreme, s'atul s'o tot bată, începu numa' să'i arate ciomagu ca să știe de frică.

Și știa de frică muierea, așa că stătea smirna numai cât zărea semnu sfintei palme, ori umbra b'etului.

Atât numai că prinsese amù în urmă să se subțieze, să stea cu fața posomorită; să mânca într'insa, unde, pesemne, nu mai putea să'și bată mendrile.

Nialache apoi, dacă începu să vadă că mu-

ierea îi ştia bine de frică, nu'şi mai da nici os-tenéla s'o ameninţe; şi apoi se săturase şi el până 'n gît să facă tot pe vătafu cu biciu în mână, cu pumnu gata... orî cu jêrghia *) lângă el...

Grăia rar cu dînsa; iar când venia lume la móră, o lăsa pe dînsa să facă tréba şi el o pornia la dél, în pădure, unde păştea vitele boiereşti şi ale satului, Andrii, prietenu lui, fra-tele lui de cruce.

Şi amù, când spuném că Nialache purcesese la dél, tot către Andrii se ducea.

Şi-apoi, pe lângă alte multe ce avea de sfă- tuit cu dînsu, auđise zvon că l'ar fi cercat şi un lup în nóptea ceea.

Andrii, om cărunţit de necazuri şi deprins de când iera numai de un deget, — o sbură- tură de om,—să păzască vite şi iar vite, sta lungit la rădăcina unui copac şi se aghezmuia cu rachiù dintr'o ploscă mititică. Inaintea lui se odihnea un codru de mămăligă, o bucată de brânză şi trei legături de cépă.

— Bună vremea, mă Andrii şi bună masă, — îi grăi de departe Nialache. Da ce, mă, orî venit-aù lupu ?

— D'apoi ştiu bine că n'o fi venit popa,— răspunse Andrii, rupînd din mămăligă.

*) Bêţu.

Și tot apropiindu-se, Nialachi prinse a mai întreba :

— Luat-aũ vr'o óie, mẽ ?

— D'apoi știũ bine că n'o fi venit s'o aducã...

— Albã, négrã, cum o fost ?

— Da dracu o stat s'o mai alégã...

— Eĩ, și'ncãtrãũ o apucat, cãtre pãdure ori cãtre cãmp ?

— Da mãnce'l dracu, cã știũ cã n'o fi apucat cãtre bisericã... sã se sfințescã.

— Și alta, ce mai veste-poveste, Andrii ?

— Uite-mẽ mẽ gãtesc sã mẽ'ndop... Da pe la tine, firtate, ce mai ceea și ceelantã ?

— Ia nu-ș'ce naiba sã mai zic... mẽ Andriũ... Cã de când nu mai mãsor în lungu spinãrii pe Costanda, nu-ș'ce are, cã bolește...

— Aĩ fi bãtut-o rãũ, mẽ, și aĩ fi stricat ceva într'ẽnsa... cã tu dai ca Stan nebunu când te pornești.

— Dẽ, mai știũ eũ pãcatele mele... 'i-oĩ fi rupt vr'un ciolan. O sã mẽ tãnguiesc boierului și sã vedem nu 'mi-o pofti pe doftoru s'o caute.

— Tãnguiește-te cã nu-ĩ de lãsat, mẽ; cã pe urmã bóla sã'nvechește și tragi pãnã nu mai poți.

— Éc'așa o sã fac... și mẽ și duc chiar la curte... cã tot avẽm sã iaũ și niște parale.

Dupã ce gustã de vr'o douã, trei ori din masa lui Andriũ, Nialache porni prin pãdure

ca să intre în satu de pe dél, unde se afla curtea boierescă a lui conu Tudorache Móngă.

II

Cuconu Móngă! Da de unde până unde? Eî, eaca, îi boier get beget, códa vacii.

Că ađi ce-î adecă boieria? Că o bucățică de carne s'o plămădit de-un om cu dare de mână, care din moși strămoși o fost așa? Eî și bucățica de carne după ce s'o fi făcut om îi cu stemă 'n frunte, adecă pentru acésta? Da de unde!

Boierie se chiamă hărnicie, cinste, istețime, cuminție și dreptate. Cu darurile aistea omu se trudește, face, are și'si pune pe frunte stema vredniciei lui; și odraslele lui, dac'or face ca cela ce le-aú dat viața, or avea și ei, or fi și ei ómenî de omenie, or purta și ei pe frunte stemă.

Moangă, măre, îi din talpă. Bunicu-sěu o purtat plugu de córne; tat-so așîderea. Săraci lipiți, abia că'si ducěu calicia în spinare.

Da s'o întîmplat că Tudorel o ieșit mai isteț din plămadă, și c'o fost și un noroc care 'i-o agiutat istețimea.

Pe Tudorel Moangă l'o luat posesăru depe-alocuri pe lîngă dinsu, să se jóce cu băietu lui. Aiasta când Tudorel iera cam de vr'o dece anî.

Băietu posesărului avea dascăl care să'l facă om cu carte. Tudorel, pe care parcă'l împingea ceva tainic să aibă noroc odată, lua sama, se lipea de dascăl și de băiet, când iera vremea lecției, și pe urmă învăța cu cuconașul.

Ađi așa, mâni așa, se pomeni dascălul că Tudorel știa cît și cuconașul și, în sufletul lui, lua sama că puiul de țeran iera mai isteț și mai lesne pricepător.

Grăi boierului. Boieru, om cu inimă bună, îl dădu în tîrg la școlă odată cu băietu lui, dar îl ținu la carte numa patru clase primare și pe urmă îl puse logofet în curte.

O trecut ce-o mai trecut; Tudorel luase sama la tóte, că deprinsese amù tot rostu socotelilor câmpului; cum să fac socotelile boierului și cum ține el hârtiile lui.

Când boieru vădu că Tudorel are așa cap, o început ađi să-i dea credință în una, mâni în alta, până ce, mare în țece anî, mi l'o făcut să iee și el o sfóră de pămênt în posesie.

Intr'o bună diminéță eaca pe Tudorel că ia de nevastă pe una din cele două fete a posesărului și, după câtă-va vreme, cumpără, nu șagă, moșia boierescă și se aședă la curte în locu boierului; în vreme ce socru-său o rămas posesăru lui amù. Ear de când bătrănu s'o dus la odihna de veci, Tudorel caută singur de

moșie și o măi cumpărat de pe la unu și altu încă câte-o bucată.

Amù are un trup de moșie mare și mănósă, care cuprinde măi-măi la două mii de fălci cu pădure cu tot.

Harnic, isteț, — o făcut; da ce folos că l'o ametit starea și alte celea de ambiție ?

O vrut să fie subprefect, — o fost. La târg apoi, primar, o fost. Amù vrea să fie și ceva măi mult. Umblă mort-copt după slujba de prefect, orî să'l alégă dipotat.

Și-o uitat că din opinică se trage și că opinca suferă, săraca. Învoelile se fac greū cu cuconu Tudorache Moangă... că e sgârcit, răutăcios și mândru, nevoe mare.

Pe cine avea cimotoie ¹⁾, amù nu măi vrea s'o știe de trăește orî nu, pe lume, —dê sê măi află în sat, orî nu.

De-ună-zi, socoți că n'a cîomăgit un vetaf al lui pe fratele lui tat'so, om bătrân, cu plete albe și gârbovit de anî ?

S'o dus să se tânguiască boerului...

Și măi bine dacă și ținea firea, că nici n'o apucat bine să începă tânguirea și să ndrăsnescă să spue că e frate lui tat'so... că-î moș boierului, că-î păcat de D-zeū, — și unde o început boieru c'o gură, de-o fugit bietu moșneg încotro o vèzut cu ochii...

¹⁾ Rudă.

Cu niște sărmani răzeși mititei, nu s'o judecat apoi cinci ani? și până nu l'-o hujmit din țarine, sub cuvânt că hotărnicia nu iera bună, —socoți că s'o lăsat?

Dintre cimotiile lui, pe Nialache cât îl avea pus în pâne, ca morar. Și pe el de ce adică? Pentru că apucase de spusese, ca s'audă boeru, că el Nialache, îi din alt sat și că știe că boeru-i boier de ném de când și țara-i pe lume.

Amù, Nialache agiunse la curte tot așa de opărit cum iera.

— Da ce-i bre, Nialache? îl întrebâ boieru, care tocma' număra niște puî care-i adusese un rumân dijmă. Apoi să'ntorse la țeranu cu puîi: Bine mă, Duțule, 'mă-ai adus niște coropisnițe, nu puî... numai ciolanele de ei și mititei că n'am ce înghiți nici o-dată din unul.

— Dă, cucóne, dacă nu 'i-o lăsat vĕtafiî dunitale să mai crĕscă...

— Afară, mojjicule nespălat ce ești!... Așa rĕspuns sĕ dă unuia ca mine?... Gligore, —strigă apoi pe unu din argați, — spune contabilului să trĕcă la măgaru aista doui puî socotiți ca unu... auzitu-m'ăi?

— Cucóne, da e pĕcat dĕ D-zeu... că dór 'i-am...

— Na, dacă ai pliscu prea lung, gaiță ce'mi ești!.. și'l pocni peste nas, că începu să'i curgă sângele.

Rumânu porni ținându-se cu mâna de nas. Ochii i se lăcrămaseră.

— Nialache, du tu puii și-i dă găinăresii, în ceel'antă ogradă. Apoi vin și'mi spune ce vrei.

Nialache porni fuga cu puii, care'ncepură să piuie de'ți asurzia urechile, și pe urmă se'ntórse la boieru. Stătu drept înaintea lui, sucindu'si pălăria, cum se sucia róta morii când n'avea apă destulă.

— Eî, ce vrei? l'întrebă boieru.

— Apoi, uite cóne, 'mî-e cam bolnavă mu-
iere, că nu's ce are... d'o bucată de vreme.

— Îi fi bătut-o mai rău de cât pân'amù, —
asta-i pozna, grăi Móngă.

— Ba nu zëu, cóne, eaca iastă cruce, n'am
bătut-o de-or fi luni întregi... Știi ce gură avea.

— Știu... gaița dracului!

— Păi... ce socoți!... Eî, uite să vezi mnéta,
cóne, că nici nu mă sporovăiește cum o știi,
da nici să înseninéză... Stă tot bosumflată, nă-
tângă și bolește.

— Bine, mă Nialache... Uite, o să trimet la
doftoru, că tot îi e rău o lécă și unui copchil al
meu, și de la mine, îl trimet la móră...

— He, se cunóște că ești viță de boier,
cóne. D-zeu să'ți dee sănătate.

Incepu să se mai codéscă.

— Eî, mai vrei ceva de'ți tot sucești ciu-
perca așa?

— Păi, cône, o lécă de parale n'ar strica... Uite, s'o cam smintit róta cea mare și ca s'o dreg, știi mnéta... Și apoi... îmi mai trebuie și mie pentru niște... că știi... n'am luat de vr'o două luni...

— Bine, du-te la contabil... Să vezi bine de móră, mă, că se cam împrăstie huiumu, și vezi că'i în séma ta.

— Da de unde cône, păcatele mele, că atât stă huiumu la móră, până ce se face mai multicel și'l pornesc la curte... și eũ viũ cu el odată de'l daũ în mâna contabilului...

— Bine, — hai, fugi.

Și boieru Tudor Moangă se răsturnâ a lene pe scaunu din cerdac. Sireacu el! Ce-î mai păsa ?

III

Costanda-î nurlie de alt-fel, și n'o fost din cele urite, în vremea ei.

Amũ, dẽ, o început s'ei iasã cânepa'n pěr, un fir ici, un fir colea... și fuioru 'ntreg pe aprópe.

Virtósă, iute, harnică, o fost totdéuna pilda altora; dar și gura ei o dat mult de vorbă tuturor.

Mânca bătăi, până nu mai mișca... După o clipă, două, se scula țanțoșă și ear sfădărețã. Par'că n'o bătuse pe dinsa.

Și ferescă sfântu pe cine intra în gura ei, căl făcea de două parale.

La măcinat, când o lăsa omu ei singură stăpână, apoi cel care venia să'și macine popușoiu, trebuia să așeđe sacu, să'l ție și să aștepte cum vrea ea, alt-fel îi trăgêa o păpară bună.

Din te miri ce, îi sârea țandăra și pe urmă, dă Dómne bine.

Da amù, de când Nialache o învățase cu bătaia și pe urmă o lăsase numai cu f.ica de ciomag, nu-î mai mergea bine.

Îi lipsia ceva... și lipsa aiasta o îmbolnăvia, o moleșia, o făcea să nu fie ea întrégă.

Rēmăsese tot gaiță rē, dar fără aripī; gura și-o arăta numai față cu rumâniī și cu lelițele care nu'î intra în voie.

În vreme ce Nialache se afla la curte, Costanda măcina babeī Safta, care avea o dróie de nepoți și popușoiu destul, pentru că toți muncéu și strîngéu tot într'un sac, — cum se đice.

— Mămucă, grăi baba către Costanda, da ce-î fi avēnd în suflet de te usucī așa, de unde ieraī ca o potâ niche de grasă și ca pânea boerescă de albă!

— Nu-ș'ce am, babă Safto, că uite, vēd și eū bine că bolesc, că mă usuc ca bostanu rupt de la vrej nainte de vreme.

— Eî, ce vrej rupt  i fi av nd  i tu, ia spune babe i, că baba știe multe  i multe-o v du t în via a  i.

— Poi, uite babă Safto...  i fi au it vreme de'at tia a , Nialache, omu me , m  bătea ca un tătar .. d r nu'm i dam sufletu.

—  i fi dob ndit v'o zmint l , m mucu a... din at ta chelf nel ...

— D , babă Saft ,  tiu  u... p te...

— Da ve i că, asta- i comedie mare, am  nu m'o mai b tut, să fie luni întregi, numa at ta d r  că o v rit în mine frica de bătaie.

— E , să  tii, m mucu a că din sp riet  ti vine chirot la asta care'm i spu  c'o a .

— A a, o fi... ce socote ti !

— Da ia ascultă, m mucu a, — grăi baba după o clipă de g ndire, — după ce te sc rman a bine, cum  ti iera?

— Z u, m mucu a , crede-m  , r spunse Costanda, n'av m nici pe dracu. Cum pornia omu me  de l ng  mine, mă sculam de jos c nt nd  i c nt nd intram în m r . Ieram ca cioc rlia de veselă, d r n'av m aripi să mă r p d  i  u ca d nsa în văzduh.

Baba prinse-a r de pe sub nas  i grăi Costandei:

— Măre, fa Costando,  u  tiu am  b la ta. Fă cum te  nv u  u  i uite cum: c nd o veni

acasă Nialache, caută-i pricină până l'ei scóte din țîtîni... și pe urmă... doftoria-i gata.

— Zău că mare pomană ți-ai face, mămucă, că uite cum mă usuc...

— Fă cum te'nvêț eă, îți dîc, și-i vedea cum o să te îngrași la loc... știi, ca un pepene...

Mergea baba Safta pe drum ca o rață leșască, când iacă-i iese înainte Nialache, omu Constandei.

— Ia ascultă, fătú meă, numa' eă o să lécuesc pe Costanda mneatale. Și uite, și uite... îi spuse ce avea să facă.

Nialache se uită la babă cu ochii mari.

— Măre, cearcă, fătú meă, și dac'ei greși, uite-mă 's aici în sat... că doar n'o să mă fac de rîs tocma amú la bătrânețe...

— Bine, babă Safto, dacă mneata socoți.

— Mă, băiete, am aprópe nouă-đeci de ai..., și-am mai vėđut multe de aistea.

Nialache agiunsesese acasă îngândurat. Muiera l'aștepta în prag, cu brațele în șolduri, cu ochii turburi ca o apă după plóie;—se vedea cât de colo că-i cu țafna 'n nas.

— Ci hai, mișcă mai răpide, *Gavrilă* ¹⁾!... îi strigă Costanda mâniósă foc...

Nialache își cătă de drum, drept la móră, fără să-i răspundă ceva.

1) *Gavrilă*, are înțelesul de neghiob, prost.

Drumul trecea la cinci pași departe de gardu căscioarei lor.

— Tacă ca un pește, hai?... Firește. Mnea-lui să duce pe la crâșmă, bea cât un *nași-brat*, grăește cu tótă lumea, vesel ca un boú când nu'l pui la giug,—face haz, își multă-mește suflețelu... Și acasă, mă rog, tace par' că-î tună și-î plouă... Ticălosule!..

Nialache se puse pe pragu morii. Nu iera nimenea înuntru. Căta cum se duce apa tot în vălurele și par'căși pusese în gând să le numere, așa sta de neclintit.

Costandei i se umfla nările ca la un cal nă-răvit, de ciudă că omu ei sta liniștit. Purcese către el).

— N'ai fost vrednic să faci și tu un copil.... măcar...

— Așa, firește, cu care să te sfădești când nu te poți sfădi cu mine, — grăi Nialache tot cu liniște.

— Asta-î tréba mea, m'auzi tu? strigă ea mai cu harțag, de cum văzu pe Nialache c'o început să descleșteze fălcile.... Un copchil mi-ar fi dat ajutor la móră, că tu, netrebnicule, nu păzești de cât crășmele oră îmi colinzi délurile ca un hoinariú, par'că de aceea 'ți-o dat boieru loc de casă și tóte cele cu care să 'ți-o faci...

— Înșiră, móră stricată, înșiră... răspunse

Nialache. Sângele începuse să'i colcăe o lécă...

— Ba n'oiu înșira! Nainte vreme când înșiram mai des, îți mai cătai de móră, dar amù par'c'o dat strechia 'n tine... câne ce ești!...

— Ba strechia o dat, cum vèd, în tine, nu în mine...

— În mine? Nu te-ar răbda D-zeu să mai zici așa vorbă... haihuiule!... Hai, mișcă-te din prag mai răpide, și te-apucă de dres róta...

— Oi drege-o când ți-î drege tu gardu la gură... că l'o luat vr'o apă, pe-semne...

— Ba vinu de la han l'o luat pe-al tēju, prăpăditule...

— Fa Costando, tacī tu din gură orī nu?..

— Oiu tăcea, că tu 'mī-ai dat graiū...

— Ia vezi, c'apoi...

— C'apoi ce?... 'Ți-ai lăsat dógele capului la crâșmă și-amù căpiezi...

— Arzē-te para focului! Nu tacī, scorpio?

— Nu tac, tăunule... de-oiu ști că te-'neci colea 'n apă...

— Să mă 'nec? Aștéptă gaiță ce ești!..

Și unde se repezi Nialache, de smuci un par dintr'o parte a gardului și 'ncepu să mī-o croiască de ziceai: Dómne ce-î!..

Costanda țipa ca o nebună și fugia pe malu apei; Nialache după dēnsa, până ce puse mâna pe ea. O înșfăcă vērtos în brațele lui vênóse

și pân' a-casă o înghioldi mereu când cu pumnul, când cu palma.

O lăsă apoi în pragul casei de-o socoteală dihocată, prăpădită, și el intră în mără să s'apuce de dres la ce avea de dres.

Ca la un ceas dup'aceea, eacă și doftoru.

Costanda cânta de s'auzia cale d'o poștă...

— Da bine, lele fa, d-ta ești bolnavă, d-ta care cânti de răsună valea?...

— O fost bolnavă, cône, răspuse Nialache, venind la trăsura doftorului.

— Și ce-o avut?... întrebă doftoru fără să se mai deie gîos.

— Dă, cône... era bolnavă de poftă de bătaie... cu care-î 'nvățată nevoie-mare.

— Și.. 'i-ai găsit lécu?... grăi doctoru rîzînd.

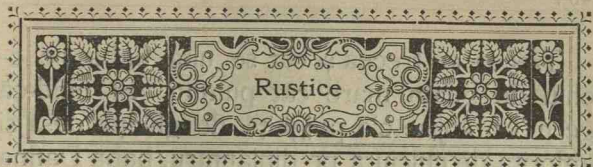
— Uite'l coala!... și-î arată gârbaciu.

— Bună doftorie ! răspuse doftorul.

Și porni.

De atunci sînt ani... și doftoria lui Nialache are tot atîta putere asupra bólei Costandei.





SOARE PĚTRU

Geru'și zugrăvisse cele flori iernatice pe geamurile caselor, ear chiciura se prinsese așa de sdravên de rămurile copacilor, că păreau înflorite.

Satu, era așezat cam în vale, și mai nu se vedea bine de mare ce era troianu de omăt. Ninsese o săptămână întrégă fără răgaz, des, și cu viscol, că bieții rumâni nu putuseră ieși de fel din cocióbele lor.

Ba încă, își aduseseră și vitele de le făcuseră loc în tindă, și care n'aveau tindă, le grămădiseră cu dînșii la un loc.

— Dómne, că par'că nu ai altă treabă de cât să ningi și să ne prăpădești, se văicăra baba Dafina, bunica lui Sóre Pětru.

Trecea ce trecea și ear se uita baba pe ochiu de geam mare cât pumnu. Și fiind-că geru 'l oblojise c'o pojghiță de ghiață desă și înflorită de chiciură pe dinlăuntru, baba Dafina rădea cât ce putea cu custura și pe urmă sufla abur cald ca să topească ghiața pe care n'o putuse rade. Num'așa putea să zărească afară ca prin ciur.

— Și tot spulberă ticălosu de viscol, își grăi baba. Vai de mine și de mine, ce-o fi făcând Sorică, săracuțu de el... Dómne, dór nu l'ei fi înghețat cu oițele lui cu tot... Cum de n'o apucat el să vie acasă mai nainte, de cum o prins de veste că o să se năpustească pe noi urgia aiasta...

Și nu mai putea baba de inimă rea și de grijă pentru nepotu Sóre.

Sóre Pătru iera un flăcău nant cât o culme de munte, subțirel dar vînjos, știu, de se strecura ca apa prin toate celea. Avea o putere de'ți rupea mâța 'n două și-un pumn greu de 'ți amețea ursu numai cât să'l fi pălit odată în creștet. Ridica vițelu de două ani c'o mână și'ți opria din fugă calu cel mai năprasnic.

Se dusesese de el vestea ca de-o minune și toți ierau bucuroși să se prindă frați de cruce cu Sóre Pătru.

Numai cât să fi mormoit el o lécă și nu mai

rămânea picior de flăcău împregiuru lui, așa de temut ce iera.

Fetele 'ncai se dădeau în vînt după el. Apoi și iera chipos și mândru, bată'l norocu: mustăcióra abia se infripa de-asupra buzei; n'avea mai mult de noăsprece ai; dar ochii lui negrii cu sprîncene stufóse și îmbinate fura inimele fetelor numai cât căutau ele în spre dênșii. Obrajii bucălați, roși la mijloc de par'că ierau înfloriți, plini de sănătate și de viață, îl făcea să arăte și mai chipos. Ear de pe frunte i se arunca până pe umeri un pěr des, creț și negru care undia ca apa unui pârâu...

Dar ce folos de atâta mândrețe pe dênșu dacă iera prost de da în gropi. Adică așa-i diceau ómenii; și-i diceau așa pentru-că fugea de fete și de neveste; — de tot ce iera femeie în sfîrșit.

Cînd trecea din sat la turma lui și se nimeria să-i iasă 'n cale vr'o făptură femeiască, Sóre pleca capu 'n gios, încrunta sprîncenile și se aprindea la obraji ca jératecu. Îi era rușine nevoie mare.

Dacă fata 'i-ar fi grăit ceva, apoi se buimăcia și-o rupea de fugă ca un strechiet.

Vedënd și vedënd fetele că nu-i chip să grăiască cu dênșu, orî măcar să'l facă să se uite la ele, s'apucară vr'o duoă și s'ascuseră în calea lui după niște tufe într'o margine de țihlă.

Eacă dup'o clipă—duoă de vreme, că Sóre trecea cu măciuca la umăr șuerând o doină; și iera voios fără să-i pese de nimic par'că el singur văcuia pe lume, par'că nu-i trebuia nimic.

— Měi Sóre, měi, îi strigă una din fete prefăcându-și glasu cât de gros, hai că nu te-î putea lupta cu mine.

Sóre se opri și prinse-a rîde cu poftă.

— Eacă měi, de unde fu să'mi țîșnescă iepurele, tocmai de după tufa iasta, grăi el... Îți trebuie să mănânci multă mămăligă, flăcăule, până să mi te poți măsura cu de-alde mine. Da, vorba ceea, bine e să faci parte la tótă lumea. Ia fă-te 'n coaci la tătucu...

— Nu am poftă, Sóre mē. Fă-te mneata într'acóci, da cu ochii închiși... dacă 'ți dă mîna...

— Fie și-așa, că mama când m-o făcut, n'o răsădit în mine și sēmēnța friceii...

Sóre Pětru își suflecă mănicele cămășei de pēnză de in, până aprópe de umeri, lăsă cio-magu gios, închise ochii așa de tare că prinse a i se năluci stele verđi, și începu să pășiască cu brațele întinse.

Atunci fetele amēndouē ieșiră încet și 'l cuprinseră cu brațele. Sóre le strânse sdravăn de le trosniră ósele ca niște vreascuri; iar ele îl și pupară.

Comedia iasta se întâmplă așa de răpide, că

Sóre până să pricépă că strânge două făpturi și până să deschidă ochii, fetele îl și sărutaseră.

Spăimântat ca de cine știe ce năprasnică arătare, Sóre deschisese ochii și rămase mut, cu gura căscată, cu brațele țepene.

Fetele prinseră-a rîde cu hohot, vesele că își isbândiseră gându și că tot satu o să se minuneze de istețimea lor. Tóte cele-l-alte surate ierau să crape de ciudă că Sóre le strânsese pe ele două în brațe și că altele nu iera să aibă norocu ista.

— Eî, bădiță Sorică, cum îi, când strângi în brațe o fată, hai? grăi una.

-- Și cum îi, când ele te pupă pe mneatale, hai? rîse cee-l'altă.

În vremea iasta când îi grăiau suratele, Sóre să desmetici ca un bețiv dintr'un somn greoiu de beție, își lăsă și ghiógă și tot, și o porni la fugă încotro îi veni la îndămână.

Comedia iasta făcu mare vilvă, nu-î vorbă, dar nici Sóre nu să mai vėdu, diua orî nóptea vreme de șese luni de diu, adică până dădu iarna amù.

Baba Dafina plângea de rupea și inima pietrelor și blăstema cu foc și pară pe ticălósele de fete care-î spėriasera pe mititelu eî Sorică!

— Fără rușine! diucea baba Dafina către alta; nu le mai ajung flăcăii, par'c'ar fi dat se-

ceta într'înșii... Auđi mneata, vor să'mi întorcă muntea lu Sorică și pace!... Vai de mine și de mine, ce s'o fi făcut?... O fi bolnav de lichitură și n'o fi avënd cine să-ı descînte amù!...

Bêtrână, gârbovită, în spinare cu sarcina unei sute de ani trecută, eaca așa umblâ baba Dafina o săptămână întreagă pe unde 'l știa că poposește, până ce dădu D-đeū de 'l află, tocma mi-te pe unde înțărca dracu copiii.

Bucuria babei n'o fost fără rêsplată, pentru că Sóre 'i făgădui să vie la două nopti acasă, după ce-o trage câte-un puiū de somn la turmă.

De atunci dăduse bine în iarnă și trecuseră trei luni de ție mari și grele, — că grea mai iera pustia de iarnă!

Intr'o nópte il întâlni un rumân care venia cu sania de la têrgu Petrei, și numai atunci se află că Sóre nu s'o prăpădit și că vine acasă la două, la două nopti.

Șaga fetelor celora sê întorsese împotriva tuturor, că amù nu'l putéū nici măcar videa, da mi-te să-ı vorbiască.

Amù, de când cu pârjolu ista de viscol, Sóre nu dăduse pe la bunică-sa. Și nici iera chip să deie, că'l împrejmuisse troienele de o-mët ca pe rêsboinicı într'o cetate.

Țarcu în care iernaū oile era la adăpost, subt o stâncă mare de piatră. Acolo sê făcea așa ca

o vale, împrejmuită de două coline, care o apărau de vîntu prea abraş şi de spulberătură în vreme de viscol.

La unu din colţurile stîncei de piatră, era o scufundătură în munte, un fel de peşteră mititică. Intr'insa dormia Sóre şi alţi trei hăidăi care păziau oile şi făceau brînză şi caşcavalu la vreme.

Sóre iera mai mare peste dênşii, pentru că era la parte cu stăpănu oilor, Mitrea Muşat sin Radu, care ţinea cu dragoste la Sóre, ca la fecior din carnea şi sângele lui.

În ziua când par'că să mai istovise urgia de viscol şi când baba Dafina se văicărea cu grijă de Sóre, el, badeo, sta întins în cuibu lui şi îşi încălzia tălpile góle ale piciórelor la dogoréla unui jêratec năprasnic.

Cu ochii în podu peşterei şi şuerând ca o mierlă un cântec ciobănesc, Sóre nu se gândia la nimic, da ştii, la nimic.

Avea posnaşă fire, Sóre Pêtru. Când tătâne-so îşi dădu obştescu sfârşit, îi lăsă opt-deci de oi, tótă averea. Atunci el avea nou-deci de ani şi Sóre doi-sprece.

Şi de la doi-sprece ai Sóre Pêtru se apucă de ciobănit negustoreşte, că de păzit oile şi de învăţat cum să fie cu ele, se învăţase el de când era numai o sburătură de om.

Pe atunci prinse copilu a se face ca fieru,

să acăța ca țapii pe locurile cele mai primejdioase, de-î duceai vergele că hai, hai, să sprăviale și să face țândări de vr'o stâncă de piatră. Să punea cu tótă inima să smulgă copacii tineri de prin țihlișuri, ridica buturugi de copaci grei ca plumbu și-î asvêrlia pe de-asupra capului, fără să se clinească din loc; arunca în văzduh până hât! cine știe unde, pietre, știi, mărișore, și pândia când să 'ntorcéu de le prindea în palmă ori în căciulă. Umbla țile 'ntregi numai cu câte-o bucată de mămăligă în traistă, uite-așa, ca să umble și să vadă locuri care nu mai vêduse.

Li era drag nevoie mare să cutreiere munții, să vadă primejdia cu ochii, să se istețescă ca să scape dintr'insa și să se ia la viclenit cu fiarele ca să le omóre, ori ca să scape teafăr din furia lor. Cu praștia să învățase a le ucide, vicleanu!

Habar n'avea de ceea-ce chiamă ómenii frică; așa crescuse și așa era.

După ce muri tătâni-su, Sóre începu să'și caute de stână ca bun stăpân; dar paralele care le prindea de pe brânză, de pe lână și de pe cașcaval le ascundea în codru, într'o scorbură de copac, fără să 'și mai ție apoi gându la ele.

Intr'o ți ca tóte țilele, Mitrea Mușat care'și pusese ochii pe voinicia lui Sóre, îl adimeni cu

vorba ca să se întovărășiască amêndoî. Sóre, să păziască și oile lui Mușat și să ție tóte celea din scurt, și Mușat să deia lui Sóre a treia parte din câșlig.

Sóre se învoi, că puțin îi păsa lui să aibă de păzit opt-șeci de oi ori cincî sute și opt-șeci; să aibă câșlig mai mult ori mai puțin.

Cât lumina ziua albă, Sóre să ținea cu dinții de trébă și tréba mergea strună. Ear nóptea iera tótă a lui. Slobod să dórma și slobod să și facă pofta de a cutreera munții și văile.

Cât iera nópte 'ntunecósă ca gândurile vinovaților, Sóre sta locului prin pregiuru stânei; cât iera nópte cu lună, ori nópte de vară străvêdătóre ca gându unei fete ce nu știe nimic din ale lumei, — Sóre o croia rasma pe unde nici cu gându nu gândéi. Ale lui ierau codrii, munții, isvórele, văile și stanele de piatră.

Incolo, nu avea poftă de nimic. Să se gândescă, și el ca tótă lumea, la viața cea de mâni, la ce o fi și la ce 'i-o trebui când 'i-o suri përu și 'i-o scade puterea; așa! ce vorbă!

Nu se gândia nici măcar c'un ceas înainte, ce-o să facă până peste-un ceas mai târziu. Sóre n'avea obiceiū să plănuiască. Intr'o clipă îi venia pofta să se culce, să munciască, să alerge, ori să steie a lene. Ear odată pus pe-o treabă, atunci se gândea cum s'o dee și cum s'o întórcă spre a o sfârși cu bine și cu cinste.

În ziua când se istovi viscolul, cum înnoptă bine, își apucă ghioga, își svirli sarica cea mițoasă și priincioasă la vreme, și o luă la sănătoasă către cocioba lui părintescă.

Când îl vădu biata baba Dafina, făcu trei cruci la icóna sfântului Vasile și 'l sărută odată pe frunte, apoi îi grăi cu tremuriciu de mare bucurie ce-o găsisse:

— Bine-ai venit sănătos, fétu meu. Ce mai veste poveste ?

— Biné, pace, bunico... răspuse el scurt.

— Bine să deie Dumneșeu. — Apoi dup'o clipă :

— Te culci acasă ? întrebă baba.

— Nu. Te-am văduț, de-amu o pornesc înapoi.....

— Drum bun și mai fie'ți gându și pe la noi. Sóre Pétru porni cum venise.

II

La cel-l-alt capet al satului, se află o casă mai deosebită de tóte din preajma ei.

Cu prispă lată de'naintea ei, cu acoperemânt de șindrilă, cu patru ferestre mărișore, cu tindă mărișoră între două odăi lipite pe jos cu lut și așternute cu lăicere vărgate, casa arăta darea de mână a stăpânului.

Și stăpân îi iera Mitrea Mușat sin Radu, țe-

ran de baștină de pe-acolo, dar chiabur, știu, cum se cade.

Mitrea Mușat iera dus la Piatra, unde 'l apucase vremea rea. Zamfira nevasta lui și Frusina fata lui, făceaū șeđetoare, — fetele ca să ajute Frusinei la depănat și la tors, flăcăii ca să le înveselască cu șaga, să le mai facă cu ochiu și să le mai dee câte un cot!

Și fiind-că se răspândise vorba că Sóre Pětru dăduse iar pe acasă, și fiind că el făcea tot d'auna satu să grăiască de el, — de la una, la alta, fetele se gândiră și la Sóre.

— Stiți că și-asară o vinit Sóre Pětru pe la baba Dafina? grăi una din fete.

— Adecă iastă-nópte, după învėtu lui, ți se alta.

— Ba nu, o vinit de cum s'o înserat, grăi cea dintâi, da o pornit înapoi într'o clipă.

— Bre, pocit creștin cu fuga lui de fete! — rise un flăcău...

— Adecă mai bine, într'un fel, grăi altu, că de-ar fi iubit, apoi s'ar duce boii dracului: ne-ar lua inima tuturor fetelor și noi am rămânea să facem zimbre.

— Orî ne-ar lua-o pe cea mai mândră din tóte, ți se altul, anume Costache Cearău, flăcău cu dare de mână și care își pusese ochii pe Frusina lui Mitrea Mușat.

Frusina 'l zări că grăind se uita la dînsa cu códa ochiului și zîmbi a rîde.

Ce-î drept că Frusina l'ar fi vrut pe Sóre Pătru, de vrednicia căruia îi grăise tătâni-su nu numai odată și de voinicia căruia știea tótă lumea.

— Să știți c'ar fi rău de voi, băeților, dise lelea Paraschiva, femeie care veduse multe în viață. Numai norocu vostru este că Sóre e sfielnic nevoe mare, bată'l pustia să'l bată.

— Dac'ar fugi sórele din cer de ómeni, cum fugе Sóre Pătru de fete, đic și eú că s'ar prăpădi lumea; da așa đeú, fetele nu se prăpădesc de fel, grăi Costache Cearău cu pizma care-o avea el pe Sóre Pătru.

— Da oare să nu fie vr'un leac? grăi una din neveste, — că'i iera ciudă de așa flăcău chipos să nu 'și facă și el rîndu cu vr'una din mândrele satului.

— Măre, par'c' ași socoti eú că s'ar găsi leac de tãmaduit bóla lui Sóre, — grăi o nevestă tînără și vedană.

— Eacă, nu cum-va Tinca lui Pastramă l'o îndrăgit pe Sóre Pătru? rîse una din fete cam în batjocură.

— O fi vrînd să'și cerce norocu și cu Sóre, că cu Vasile Scurtu și l'o văđut cu ochii... grăi una din neveste.

— Și adecă di ce nu? răspunse Tinca cu glas

cam supărat. Ia numai să 'mă isbândesc eă gându și 'ți rîde pe urmă, dacă v'o da mâna.

— Eî, hai să te vedem, leliță! strigă un flăcău.

— Pe ce te-apuci? — îi grăi Tinca.

— Ba nu adecă, grăești într'adins și cu tot rostu? întrebă Cearău.

— Eî, ba bine că nu. Iacă numa într'o adecă apucă-te mneatale rămășag, și eă mă puiă pe lecuit... țise Tinca.

— O să'l lecuiască cu pastramă... șopti în batjocură una din fete.

Tinca auđi și căută cruciș la dēnsa.

— Cu pastramă, cu ne pastramă, iți videa voi la urmă, țise ea. Mie 'mă-a intrat asta cam de mult în cap și mare lucru de n'oî avea izbândă.

Lui Cearău nu-i vinea să creadă nici în ruptu capului, dar cu gându de-ași bate joc de Tinca, îi grăi.

— Uite, lele Tinco, credința mneatale m'o făcut credincios și pe mine. Pe ce ne apucăm amū, și'n fața tuturor câți ne vęd și ne-aud?

— Pe ce? rēspunse Tinca și se ridică în picioare. Pe-o văcuță pe care-o puiă eă și care o fi a mneatale dacă m'ei rămânea.

— Pe țece oî din suta care-o am eă, — ale mneatale să fie de m'ei birui, — țise Cearău, fórte încredințat c'o să piardă Tinca.

— Ați auzit suratelor și voi fetelor? — grăi Tinca. Ne-am prins și sînteți martore.

— Martore sîntem, grăiră fetele.

— Da peste cîtă vreme o să ne așteptăm la minunea iasta, Tinco fa? întrebă una din neveste.

— Peste cîtă vreme? răspuse Tinca prinzând a se gândi.

— Ha! ha! ia amù e-amù, țise Cearău.

— Ba țeù, nu-î de fel, — grăi Tinca. Iacă, ține minte. Ce-avem ađi? Sâmbătă.

— Așa, Sâmbătă în 15 a lunei lui Februar.

— Eî, uite, luâ vorba Tinca, să știți că de amù pînă peste două luni e treaba gata.

— Bine, țiseră toți, numa' așa să fie.

— Eaca 'ți videa.

— Da cum și'n ce fel, nu ne spuî?

— Pentru asta, puneți-vă pofta 'n cuiu.

Tinca lui Păstramă iera o namilă de femee spătósă, dar nu tocmai grósă.

Cînd grăia, țî se părea că un bărbat îți grăiește, așa de gros glas ce-î dăduse firea, și n'avea mai mult de douăzeci de ai, da de părut, părea că are și treizeci.

A doua țî după ședătórea de la Frusina, Tinca își tăiâ pèru așa cum e portu flăcăilor, pînă la umer, se îmbracă bărbătește, își trînti o căciulă țurcănescă pe cap, o ghioagă sdravănă într'o mână și o porni la sănătósa.

S'o fi întêlnit tóte suratele, las dacã ar fi cunoscut-o vre-una, așa de aidoma ce iera unui flăcău tânăr, scurticel și legat colea știu, sănătos; și să-î fi dat șeaptesprece-optsprece ai...

Vremea era tot închisă, dar liniștită.

Urgia de viscol se stîmpăraseră, geru se mai muiase și chiciura se scutura de pe copaci în răstimpuri.

Pe la năméză Tinca se popri aprópe de locu unde știa că se află turma lui Sóre Pětru, prinse o lécã de suflet și după aceea începu să cânte și să suie cósta.

Tocmai atunci eacă și Sóre Pětru cobora cósta, încet, încet ca omu căruia îi e alene să se strămute din loc.

— He, bade-hăi! strigã Tinca, oprindu-se și așteptându-l; departe mai este până la stîna lui Sóre Pětru, mē?

— Ba ia numai cât îi urca cósta și te lași la dînsa ca în strachină.

— Mulțãmesc. Da Sóre Pětru la stîna e, mē?

— Nu-î la stîna, mē, pentru că vine spre mneata mē! Da ce ai cu el...?

— Apoi numai fă-te mai aprópe și 'ți-oiu spune, că de departe de-om grăi, a duoi surđi om sēmēna, șise Tinca.

Sóre Pětru se apropiã de flăcău.

— Eî, na, că am venit și lângă mneata; care-î jalba amù? începu Sóre vorba.

— Apoi dē, ce sǎ fie ?—fǎcu Tinca, și unde prinse-a sē scǎrpina dupǎ ceafǎ! — Tare-ași vrea sǎ mǎ bag cioban la mneata, cǎ tare 'mǐ era dor sǎ-ți slujesc, cǎ vestea de mneata o agiuns pǎnǎ hât! cine știe unde, în lumea iasta a lui D-đeu. Eacǎ de ce-am vinit. M'ei primi ? cǎ nu-ți cer parale, afarǎ doar de ce-o fi acolo pentru gurǎ... Și đi, mneata ești Sóre Pětru, hai ? Pe legea mea, nu arǎți dupǎ chip sǎ fii nici urieș, nici spate-late de înfricoșat lumea, cǎ dē! eũ așa bǎteam cu gǎndu sǎ fii... Și începu a rîde, știi, așa, cam prostește.

Lui Sóre îi plăcu chipu flǎcăului și taptu cǎ el venise sǎ se bage la dēnsu, numa pentru cǎ auđise grǎindu-se ca de-o minune despre Sóre Pětru.

— Și cum te chiamǎ, mē ? întrebǎ Sóre.

— Cîrstea mē, cum m'o botezat cea nǎnașǎ.

— Și de pe unde te-ai pornit într'acóce ?

— Din satu meũ, tocmaĩ ia de dincolo de apa Moldovei...

— Da încaĩ, este ceva de capu tēũ ?

— Dē! îi videa. Eũ așa đic cǎ sînt și eũ un puiũ de om c'o lécǎ de vinǎ....

— Atuncĩ, Cîrsteo, bine-ai vinit și fii sǎnǎtos. Hai cu mine la stînǎ și apoi 'mǐ oiũ cǎta de drum.

Séra, Sóre Pětru și cu Cîrstea stǎturǎ la sfat pǎnǎ tǎrđiũ nóptea. Cîrstea s'arǎta flǎcǎũ vioiũ

și vorbaret, voios și știutor de multe. Pe urmă povestea și cu haz, că făcea pe om să'l asculte cu dragă inimă.

Sóre Pětru șaguisse și el cu flăcăii, povestise și el cu ciobanii lui, da nu aflase nici cum atâta mulțămire ca amù cu Cîrstea.

Când somnici li se dădu pe la ochi, Sóre Pětru dișe lui Cîrstea să dómă cu el tot pe lăiceru lui, și dormiră ca doi frați buni și par' că se cunoșteau de când lumea.

Greù iera amù să pótă prinde Sóre Pětru prietenie de Cîrstea. Da cum văzu diavolu că prietenia s'o închegat bine știù, ca cașcavalu ce'l făcea cu mânilor,—apoi țin-te pânză să nu te rupi.

Incetu cu încetu Cîrstea începu să povestescă lui Sóre lucruri multe despre neveste și într'un așa chip ademenitor, că Sóre Pětru prinse-a simți trecându-i fiori calđi prin vine, ear ochii a-i sticli de-o poftă tainică de care nu'și da samă.

— Uite, cât mă veđi de tînăr, mă Sóre, mai mic de cât mneata și m'am iubit cu Iléna lui Văgăună, duoi anișori de ڃile... Dómne, mă Sóre mă, tu nu știù ce lipiciù are fata mândră și iubeață. Te întâlnești cu dēnsa la isvor când ia apă, orì când duce vitele la i-maș și treci pe lângă ea, și îi dai cu cotu, și-i spuì o șagă. Ea rîde, se roșește și, dacă-ì ești

pe plac, îți dă și ea cu cotu; ori dacă-ți mai rușinosă, te fură numai, știi, cu cȃda ochiului și o ia la fugă. Ai socoti că fuge de tine. Așa! Ea ȃice în gȃndu-ı: vino, prostule, după mine. Și dac-o pricepi, te ieı după ea, ıı grăiești multe și mărunte, știi, vorbe care sınt fetelor ca mie-rea, și eacă ai făcut ınceputu. Pe urmă, la horă ea se află lȃngă tine și tu lȃngă ea; pe urmă, sara, la pȃrléz vė pitiți frumușel, grăiți, o mai apuci în brațe, o mai sȃruți. Pe legea mea, Sȃre mė, sınt așa, nu știi cum, furișările aıstea pline de-o mulțămire că te face să uiți că ești pe lume.

Așa ıı grăi Cırstea ınr'ȃ séră. Sȃre Pėtru stȃtu dus pe gȃnduri o bucată bună de vreme. ın el să năștea par'că un alt om, cu fire ın adevėr de om, pentru că ıncepea să i se pară mȃndră viața de care-ı grăia Cırstea.

Adormi ın nȃptea ceea, dar nu așa de grabă și nu ca un butuc, după cum ıı era ınvėtu. Sė zbātu multă vreme, gȃndindu-se și rėsgȃndindu-se. Da cum naiba să-ı vie la socotėlă să dee ochi cu fetele? La gȃndu ista, se ıncruntă, asudă de-o dată pe tȃtă șira spinării și sė ridică gata s'ȃ ia la gȃnă. Atunci vėdu că se află ın culcușu lui și că lȃngă dėnsu e Cırstea.

Hai, hai, vremea trecea. Cırstea nu sė lȃsa. Une-ori sė lua cu Sȃre Pėtru la hırjȃnă și 'l strıngea ın brațe cu foc. Atunci dintr'ınsu ieșea

o dogóre care pricinuia lui Sóre Pětru niște gâdilituri poznașe de tot.

Eacă într'o ȃi că Sóre Pětru porni de diminețã acasă la baba Dafina, cum nu făcuse de iera aprópe un an.

Avea în gând, că de-o întâlni vr'o fatã sã se uite la ea, ba, de-o îndrãsni, sã-ĩ și dea cu cotu; sã vadã în sfirșit cum este...

Vremea purcesese în spre cald și omětu se topea încetu cu încetu pe nebăgate de sémã.

Iera cam pe la giumătatea lui Marte.

La dus acasă, nu întâlni nici puiũ de fatã; da la întors, cam după v'o duoě ceasuri, hop! cã dădu fațã în fațã, la o cotiturã de drum prin pădure, cu o fatã din satu vecin, care sã ducea în satu lui Sóre Pětru.

— Bunã vremea, surato, ıĩ grãii el, rãpide.

— Mulțãmim'tale, bade Sóre. Fata 'l cunoștea; cã cine nu sã încumetase sã 'l cunoșcã pe Sóre Pětru.

Însã, pentru cã-ĩ știa sãlbătãcia, se minunã ca de cine știe ce minune.

Sóre Pětru cãtã la dēnsa, plin de rușine și de sfiãlã, cã mai degrabã el iera par'cã fatã, și fata flãcãũ.

— Batã-te sã te batã, cã mãndrã mãi ești! ıĩ grãii el cu innec în glas și-ĩ dădu cu cotu....

Dar atunci, cine știe ce i se nãzãri, cã o rupse la fugã ca un lunatec.

Cum ajunse la stîna, povesti lui Cîrstea isprava ce făcuse și să făcu roș la față ca un bujor, de rușine ce-î era.

— Noroc să deie D-đeū, strigă Cîrstea; iar na o început să se ducă, firea ta cea poznașă o început să se ducă!... Când o încolți iarba, o să 'ți încolțiască și mnétale inima... Noroc, frate Sóre, noroc.

Peste ți pândi clipa lui de tihnă și prinse a-î mai aprinde călcăile; ear când vini nóptea și să așezară să se culce, Cîrstea îi povesti cum el să îndrăgostise de nevasta pădurarului, cum să lăsa dintr'un copac, pe hornă, în tindă, și în vreme ce păduraru dormea mort de obo-selă, ei deschideaū ușa și se făceaū nevėduți în țihliș. Și-î spunea în așa fel, blestematu de Cîrstea, că lui bietu Sóre Pětru îi sticleaū ochii, ca ochii de lup și nuș ce-î vinea să facă de căldura ce-î dogorea peptu, capu, trupu întreg.

Nu trecu o clipă după ce Cîrstea își sfirși litaniea, că se sculă și eși o lécă afară din peșteră, ci-că să vadă cam pe ce vreme putea fi.

Când se așeză înapoi în culcuș, nu mai era Cîrstea, ci Tinca.

Se apropiă de Sóre și 'l apucă încetișor în brațe, iar suflarea ei ardea obrazu flăcăului ca dogórea jėratecului.

— Da ce te-o găsit, mă? întrebă Sóre Pětru...

Și o dată cu vorba, vrînd să 'l depărteze pe Cîrstea, dădu cu mâinile de sînu cald și môle al Tincăi.

Unde sări atuncî flăcău ca mușcat de șérpe și începu să pipăie pe cine avea lângă dînsu și ce comedie era.

— 'Mî ești drag, îi sopți Tinca, și mi'l apucă în brațe voinicește. Eă nu's Cîrstea, eă 's Tinca lui Păstramă.

III

Cînd întălnise Sóre Pătru pe fata din satu vecin și încercase șagă cu dînsa, sē și svonise de-asta, că fata nu iera doar să tacă, odată ce lucru ista iera o minune ca Sóre Pătru să cate la o fată, ba încă să-î și înșire floricele.

Și iera poznă de mândră fata din cel sat de alătura.

Costache Cearău o și băgase pe mînică de cum auđise snóva, că nu iera lucru puțin să fie rēmas, și isprăvile Tincăi trebuia fără doar și póte să fi fost cu începutu ista de schimbare la Sóre Pătru.

Da cum dracu făcuse Tinca? Aici iera nedumerirea și toți sē suceau și sē învîrtiau cu mintea în tóte felurile. Trudă de geaba! Nicî unu nu isbutia să gîcească.

Atăta lucru știaă doară că Tinca nu mai iera

în sat de v'o lună de zile. Și fiind-că nu spusese niměnuî, și fiind-că singurică trăia în căsuța ei, nici un pui de om n'o putuse zări în cotro apucase.

— Dacă se află lângă Sóre Pětru, își grăia Cearău, cum de-o rabdă sălbatecu cela? Dacă nu se află, cum ciórele atunci o fi făcěnd? Orî hoțu de Pětru s'o fi desfăcěnd el singur ca varza, că firea nu l'o fi lăsând... Ei, eaca, pentru un urs ca el, nu cred nici aiasta. Atunci, cum dracu să fie? Cum s'o daŭ ca s'o nimeresc.?

Și 'și trudia mintea și se scărpină după cěfă cu ciudă, bietu Cearău, până ce hotărî s'aștepte, că numai c'o flóre nu se face primă-vară; ceea-ce își tălmăcea el, că dacă o șăguit și Sóre Pětru o dată numa' c'o fată, nu era tocmai mare primejdie.

Sě mai istovise lucru când, unu din ciobanii lui Sóre, eaca veni în sat și fu întălnit de mai mulți flăcăi.

Aiștia toți mi'l luară în rěspăr cu cercetări de tot felu: că ce face Sóre Pětru, că ceea și ceelantă?

— Ce să facă! rěspunse ciobanu. Ia s'o prins frate de cruce c'un flăcău de care nu se deslipește nici ți, nici nópte. Grăiesc împreună, sě sfătuesc, cutreeră munții la o-l-altă și muncesc aměndoî, când e vremea muncěi la stână. Eaca ce face. Atăta numai că de-o bucată de vreme

nu prea 'și pune nasu la muncă, că tot codru 'l păzește cu celălant.

Da cine era flăcău ista, nime nu știa. Iacă asta era o znóvă poznașă.

— Să știi că flăcău ista mi'l spală pe ursu de Sóre Pětru, gândi Cearău când auđi lucru, și hotărî să mérgă la Sóre Pětru.

Și fiind-că snóva iasta târđiú sě răspândise, adică tocmai după ce Sóre Pětru aflase de v'o două săptămâni cine e Cîrstea, apoi Cearău potrivii la vreme ca să vadă minunea.

De două săptămâni Sóre Pětru aflase cine-í fratele lui de cruce, și se făcuse vesel, se schimbă și el, om ca toți ómení, cu cunoștința de femei și cu inima pornită spre dragoste.

Două săptămâni să nu 'și încrunte sprinceană, dar mai ales două săptămâni să nu puie mâna la ajutorat, amú când se începea treaba cu brânzăturile? Eaca ceva care mira tare mult pe ciobani.

Și 'n vreme ce sě miraú ciobanii, dar fără să 'și trudească mintea ca să afle pricina, Sóre Pětru și Tinca,—îmbrăcată tot bărbătește,—cutreeraú munții. Și unde găsiau omētu luat și iarba răsărită acolo sě așezaú și sě lungeaú a lene.

Și focos mai era Sóre Pětru. Un jeratec care nu se mai spuzăște, care nu se mai trece;

d'apoi și jupăneșa Tinca 'mi era o cumătră de n'avea samăn!

Dăduse de ce poftise și avea meșteșug să farmece pe Sóre Pătru. Nu-i vorbă că nici nu iera greū, de vreme ce Sóre abia deschisese ochii ca bărbat și pricepuse că viața are și alte pofte de cât cele ce avuse el până atunci.

Eacă într'o ȃi pe când era sórele ca de-o suliță spre apus, sosi Costache Cearău la stână și întrebă de Sóre Pătru.

Da n'apucă să sfârșescă vorba și eacă vedu cu ochii ce nici visase măcar să vadă. Vedu pe Sóre Pătru de gât cu Tinca.

Iera îmbrăcată bărbătește, nu'i vorba, da Cearău o cunoscuse. Să frecă la ochi că nu-i vinea să creadă la așa arătare, dar pe urmă se dumeri și începu să șuere și să se loviască peste căciulă...

— Ptiū, a dracului mai este muierea! Ia te uită mă, ce comedii plănuește, să te gândești o viață întrégă și tot să nu le dai pornire!

Și ȃeu că s'o priceput bine. Are glas ca de flăcău și samănă a flăcău, cum samăn și eu... Mă, a dracului, m'o rămas..! Ba adecă nu încă... stăi...

Aistea tóte le gânde Cearău într'o clipă, în care vreme Tinca îl și cunoscuse.

Și prinse-a rîde muierea și-a'î ieși înainte cu

Sóre Pětru, care și el cunóscu pe Cearău și-
grăi :

— Eî, bade Cearău, cum socoți de noi a-
mândoi amù?

— Dě, leliță, știu eù?

— Da, ce mē, mnétale cunoști pe Tinca ?
zise Sóre Pětru.

— Eî, asta-î, da cum cîórele nu! Și Cearău
îi povesti prinsórea lui cu Tinca.

— Eleî, tacî, fa Tinco; o fost zi, și prinsóre la
mijloc! strigâ Sóre, și eacă-l rîzēnd cu haz, de
rēsunară codrii.

— Firește, prinsórea amù ca prinsórea, da
inima mea murea după tine, grăi Tinca, și
câtâ la Sóre cu dragoste.

Pe urmă se întórse spre Cearău și mai zise:

— Mâni o să vinim în sat, bade Cearău. Știi
mneata aiasta? Nu? Eî, eacă s'o știî, și de-
grabă puiú capēt văduviei... Așa'î, Sóre Pě-
trule ?

— Așa, fa Tinco, că o istéță ca tine c'un
voinic ca mine se potrivește ca lumina dîlei cu
ceea a sórelui.

Cearău porni ușor ca vîntu și plin de bu-
curie.

Iera rēmas, pierdea dece oi, da căștiga în-
miit, că putea să iee pe fata lui Mitrea Mușat.
Aflase el pe urmă că Frusinei îi încolțise i-
nima a dragoste după Sóre Pětru.

Amù încaî, Tinca îi venise de hac. Il făcuse să se apropie de femeie, dar iera să s'apropie numai de dînsa.

În felul ista, prinsórea pierdută îi mergea la inimă.

Cum puse picioru în sat și dădu șfară 'n țară.

Sub séră, tóte fetele ierau strânse în casa lui Mușat, ca să se încredințeze bine că Cearău nu vînduse minciuni în locu adevărului.

Găsiră pe Frusina amărîtă și plînsă, dar nimic grăind în potriva lui Sóre Pëtru. Ciuda n'o avea pe dînsu; ciuda tótă o avea pe Tinca.

Și Mitrea Mușat se cătrăni rău când auđi vestea. Fiind-că iera arbraș de felul lui și cainos la inimă pentru acela care-i făcea rău, începu să plămădiască în cugetu lui cum să scape pe Sóre Pëtru de vulpea de Tinca.

Eacă a doua ȃi, pe la un prânz, că viniră în sat Sóre Pëtru și cu Tinca, îmbrăcată tot bărbătește.

La pórtă satului se despărțiră. Tinca apucă acasă la ea, ca să se facă femeie și în veșminte, ear Sóre Pëtru la baba Dafina, ca să-i spuie păsu inimei lui și pofta de-a să însura.

Baba Dafina să minună că tocmai pe Tinca vădana o alesese nepotu-su, da nu grăi nimic de rău și-i dădu voie.

— Așa 'i-o fi fost scris ca Tinca să-i fie ur-

sită lui... Noroc să le deie D-zeu, își dîse baba Dafina în gând.

Maî iera o săptămână până la Florii și doue până în Paște. Doue săptămâni maî avéu de așteptat Sóre Pétru și cu Tinca.

Dar eacă în ziua de Florii, după ieșirea din biserică, se pomeni Tinca cu subprefectul în casă la ea, cu primarul comunei și cu ajutorul subprefecturii.

— Ascultă: d-ta ești Tinca lui Pastramă, veduva lui Neacșu Marin? întrebă el pe Tinca, rămasă locului, uluită.

— Eă, cucóne... răspunse ea cu înec în glas.

— Am poruncă de la Piatra să te cercetez cum o murit bărbatul d-tale acuma două ani.

— Cum o murit? ca totă lumea, cucóne, că dă! cum era să móră alt-fel? Mi l'o luat Dumneđu dintr'o bólă ră, ca ciuma; că o zăcut, Dumneđu să'l ierte, de-o bubă, care 'i-o învînețit tot piciorul și pe urmă tot trupul. Cu tóte lécurile ce 'i-o făcut ba baba Rada, ba baba Vasílca, — geaba, 'și-o dat sufletul și m'o lăsat.

Și aducerea aminte de bietul Neacșu, care fusese om al lui Dumneđu, făcu pe Tinca să plângă.

— O fi, lele Tinco, grăi subprefectul, și cum dîci d-ta; dar pe la Piatra, uite, nu s'o auđit tot așa. Ci-că d-ta ai făcut de petrecanie lui

Neacșu, pentru că te dăduse măta după dânsu fără voia d-tale și d-ta te iubeai cu alt flăcău.

— Dómnne sfinte, strigâ Tinca spăimântată, și se făcu ca turta de ceară; eaca ce 'mî-o fost dat s'aud!... Da póte să spuie satu 'ntreg, cucóne, că cu așa păcat nu 'mî-ași încărca eú sufletu.... Dómnne ferește!... Iaca, pe iastă cruce... și grăind, se închinâ.

— Nu știú de 'ți-ai fi încărcat orî nu sufletu cu-așa păcat, dar eú am poruncă să cercetez lumea de pe-aici și să te duc pe urmă la Piatra, în arest.

Tinca prinse-a tremura ca varga și a plânge cu bocete. Aiasta fu pentru subprefect ca o dovadă că Tinca e vinovată.

Numai cât îi număra până la o sută, fu adus Cearău, alți flăcăi și rumâni din sat și Mitrea Mușat.

— Ia spune d-ta, bade Mitreo, îi grăi subprefectul, că doar îl cunoștea ca om bogat și cu trecere pe la Piatra.

— Dă, cucóne, răspunse Mușat, așa 'mî-o spus baba Rada când o murit, că dânsa 'i ar fi dat buruienî Tincăi ca să'l trimată pe Neacșu pe cee lume... Apoi, nu știți d-vóstră că Tinca o și făcut, ce vra ea de mult, pentru că l'o și îmbrobodit pe Sóre Pătru și vra să'l iee de bărbat?

Rumâniî rămaseră încremeniți, iar Tinca se

făcu jos grămadă leșinată. Vrusese să strige, să spuie că nu-î așa, dar glasul se oprise în gât, un nod îi oprise răsufarea și picase par' c'ar fi fost trăsniță.

— Apoi tot e vinovată, grăi subprefectu. Udați-o cu apă, ómeni buni, și, după ce s'o deștepta, puneți-o într'o căruță. Iar d-ta, mai ți se el, și se întórse către ajutoru lui, s'o ducă cu două călărași la Piatra.

Zvonu întêmplării iștia strêbătu satu ca fulgeru și încremenii pe toți.

Tuturora nu le vinia să credă, dar iera Mușat care mărturisise șiși făcea c'ruce, ți cînd: Dómne ferește de muierea ticălosă!

Tinca fu sculată din leșin, dar ce folos. Nu mai era în tóte mințile, vorbea într'aiurea și căta așa ca toți năucii.

Mitrea Mușat îngălbenii când auzi de nebunia Tincăi și l'apucă frigurile. După o zăcere de două luni se îndreptă, nu'i vorbă, da nici pace nu mai avu sufletu lui, că el fusese care pîrise la Piatra pe biata Tinca.

Ear Sóre Pětru, după vr'o două luni de rătăcire prin munți și de dor după Tinca, începu să tragă cu inima la sat, că Mitrea mereu îi da ghiez să 'și facă rîndu însurătorii.

Vêdu o dată pe Frusina lui Mușat, o vêdu de două, și pe urmă se încinse la dragoste

cu dînsa; iar după Sfântă Mărie își puseră și pirosteele pe cap.

Ađi Soare Pétru e fruntaș în sat, om isteț, primar al comunei și are șease băeți, care, mare lucru, de n'or sēmēna în voinicie cu tătucu lor; nu știu amù de 'i-or sēmăna și'n sălbătăcie.

De-asta nu crede nime, pentru că toți o să 'și facă rēndul la școlile din Piatră, că așa l'o sfătuit părintele Dajdie din sat.

Mitrea Mușat, nopțile mai ales, vede pe Tinca 'n vis, și de multe ori îi pare că'l strînge de gât, în nebunia ei. Atunci sare din pat spēriet și plin de sudóre, și se chinuește în ne somn până la ăiua albă. O ajuns umbra lui și trăește spre pedeapsă.

Numai când își ia nepoții pe brațe, cât mai uită de cugetu care 'l muștră.

Săracu, scump mai plătește mulțămirea Frusinei și a lui Soare Pétru!





IRINA

— Ba nu, ȕeu, aŝa ŝă trăieŝti, vere Sandule, spune-o... grăi Mihu, că uite, te-ascultăm ca pe dascălu Ŝoimu, cānd citeŝte cazania...

— Număi ŝă nu grăiască pe nas ca dēnsu, zise un alt flăcău.

— Ba măi bine ŝă n'o măi spuie, märe ömenī bunī, că uite, număi cāt pomenirām de biata fată ceea, ŝi cumētru Toader s'o burzului ca tōmna cānd dă în iarnă,—luă vorba lelea Anica, muiere cu milă de toți credincioŝii creŝtini.

— Aŝi, nu m'am burzului, cumătră Anico, că, de! ŝint douī-spre-ce anī de-atuncea... Număi, ŝitiți, omu c'un pojar la inimă ŝi c'un

aht în suflet, să posomorăște când aude că se grăiește de ce-î era drag o dată... și pe care l'a prăpădit... Spune-o, bade Sandule, spune-o, că și eu te-oii asculta... Săraca Irina... că mândră mai era și fără noroc o mai fost ! grăi Toader a Pădurarului, cu foc și cu jale adâncă.

— Spune-o, bade Sandu-le, spune-o... grăiră și cei-l-alți, vr'o dece inși, fete și flăcăi.

— Bine, ómenî bunî, eaca v'o spun, așa cum s'o întêmplat, așa cum am vëđut cu ochii și așa cum o spus și ea, săraca Irina, la ceasu morții.

Flăcăi și fete să făcură rôtă de car împrejurul lui badea Sandu; numai lelea Anica și cu Toader a Pădurarului rămaseră în spre ușă, ea împletind, el cu capu plecat ca ramura prea încărcată cu róde.

— Apoi, eaca cum o fost tótă șotia, — începu Sandu după ce apăsă de vr'o trei ori în lulea cu unghiea degetului celui mare.

«Acu duoi-sprece ani, voi toți, feții mei, abia erați niște bucățele de oameni și vă hărjoneați în bătătură cu dulăii or făceați turte de țernă și păpuși din hlujanî de păpușoi...

«Pe-atunci alde bădica Bercea era fruntaș în satu nostru, om cu tot rostu la muncă și la chef, om cu patru pluguri, cu opt boi și cu căscióra lui. Îți fi știind-o cu toții, că

ađi șede 'n ea alde morocănoșii ceia de gre-cotei...

— O știm, o știm, — grăiră vr'o câți-va.

— Și așa cum vă spuneam, — o porni iar Sandu după ce puse un cărbune pe buru-eana dracului din lulea, — la alde Bercea le mergea în sănătos treaba... Flăcău sdravên cât nouă, sporia ale casei; fată mare drăgăs-tósă și harnică îmuguria în casa lor și le-o făcea luminósă ca sórele cu inima ei veselă și milósă.

«S'o fi vëzut, măre, voi fetelor, când se îm-brăca de sêrbătóre și de horă, ați fi giurat cu mâna pe cruce că-i de neam de boier, dar știu, boier get-beget, códa vacei; și voi, măre flăcăi-lor, ați fi rēmas cu gura căscată, știu, ca la câte-o minune de cea umflată și cu paie a-prinse în ea, care se 'nalță pe la tērg, până hât! cine știe unde în sus... Ați vëzut voi așa ce-va?... hai ?

— Da cum nu... am vëzut la earmarocu de la Bêlad mai an-vară! grăi un flăcău...

— Și nu te-ai minunat ? îl întrebă Sandu.

— Ba 'mi-am făcut cruce și 'mi-am stupit și 'n sîn...

— Ei, eac'așa te-î fi minunat de Irina, nu-mai doar că-ți țineaî stupitu acasă la el... grăi Sandu și rîse... Mai trase apoi din lulea și o porni la vale.

«Era bălae Irina, feții mei, da cu ochii negri; știți, mai rar așa lucru. Ear përu-î era, uite, ca paiu grâului copt.

«Dómne, numa' cât 'mă-aduc aminte și uite, par'că mă 'nhióră. I, d'apoî că mult mă mai înhiora și pe cele vremi d'atuncea.

«'Mî-era dragă și mie, îi era și lui Toader ! D'apoî cui nu-î era, de vreme ce pe toți ne-apuca vërtejuri când o vedeam ?

«Haide, am pornit să ne cercăm norocu, noi, vr'o câți-va mai viteji: ba trage-î cu códa ochiului, ba strânge-o de mână 'n horă, ba petrece-î brațu după mijlocel, când o găseam mai pintre popușóie, și câte celea cu care prinzi inima fetelor... Dë, nu vë rușinați, drăguțelor, că ai-stea's ale lumei!

«Geaba însă, băeți, geaba! Că ce folos de rîdea așa cu tine, că mai să'ți pui în gând că hait! ai pus mâna pe prepeliță!... Când te duceaî s'o ceri de la alde tat'su și mă-sa, mehenchea de Irina te lăsa cu inima friptă să-î duci doru înc'-o viéță de om...

«Pasă-mi-te, bre ómenî bunî, lucru curat nu era la mijloc.

— Elei!... da ce era, bade Sandule?... strigâ o fată cam trecuțică.

— Ei, ce să fie!... De v'o sêptemână și mai bine venise de la un têrg mare, de peste nouë mări și nouë țeri, nu'ș cum pustia 'î zicea, că

am capu greū,—venise fecioru cel mare a lui cuconu Herăscu, un fel de cela cu nasu 'n vânt și c'o steclă rătundă legată cu șiret la ochiul stâng... Când se uita la tine, par'că era un cucoș berc și cu albéță pe-un ochiū.

«Cuconașu, pasă-mi-te, vĂzuse pe Irina și'i cășunase a dragoste cu ea.

— Auzi cucoșu dracului! făcu un flăcăū.

— Așa precum vĂ spun, — grăi Sandu și scuturâ luléua pe marginea vetrei. Cuconașu da târcóle împregiurul casei lui Bercea, știū, după ce socotea el că dorm toți ca butucii, și asta de ce, credeți voi? Pentru că trimitea Irinei vorbă cu vizitiu curții, să iasă la el când l'o auzi orăcăind ca brósca, și că, de s'o da în dragoste cu el, o s'o bată norocu.

«Irina il lăsa să orăcăiască până'i pica gușteru¹⁾ de răgușa zdravăn de tot, și ea rídea pe înfundate până ce adormia.

«Azí așa, mâine așa, cuconașu s'aprindea la tĂlpi și mai al naibeí, până ce într'o zi o luâ rasna prin ogórá cu gând s'o întálnescă, și dădu de Irina tocmai când trecea pe o cărare, făcută printr'un lan de grăū. Fata ducea pe cap un val de pĂnză spălată la isvor.

«Grău era uite, până la găt, că nici o mai fost d'atunci pe locurile celea, — știū, par'că le-o ajuns blĂstĂmurile Irinei.

1) Omúșoru.

«Ce să vedeți, dragii mei: cuconașu îi și taie drumu.

— Bine, Irino, de ce fugi tu de mine-așa? cică 'i-ar fi zis întâi cuconașu.

— De, cucóne, cum să nu fug dacă d-tale îți place să batjocorești fetele ómenilor cu vorbe de rușine...

— Hm..... da avea limbă fetica..... grăi un flăcău.....

— He! He!... ba încă și pumni sdraveni...

— Țe, o ajuns lucru la încăerare? întrebâ unu.

— Eî, stai să veđi, n'o lua înainte ca împăratu oilor... grăi un altu.

— Ha, ho!... — nu vė 'mpungeți ca berbecii pe punte, feții mei și ascultați, grăi Sandu. Apoi începu iar:

«Și cum vė spuneam, cuconașu pofți la caș ca vulpea, și-o apucâ pe fată de mijloc grăindu-i ci-că aprins ca o șură de pae și cu tremuriciu în picioare ca trestia când o suflă vântu.

— 'Mi-ești dragă, fa Irino, și mor de nu m'oî iubi cu tine. Uite, ai de la mine cincideci de galbeni, o țeestre 'ntrégă...

— Dăi cui ai mai dat, cucoane, și lasă-mă, că uite 'mî dai pânza jos și-abia am spălat'o...

— O spălăm amêndouî pe urmă, ci-c'a

grăit calindroi, și 'mi-o strânse în brațe, iar valu de pânză i se duse de-a dura 'n grâu.

— Eî, veđi ce'mî făcuși?... strigâ Irina c'o uitătură strașnică și i se mulse din strânsórea lui ca de clește.

«Puiu de ciocoiu era roș ca racu, de înciu-dare și de poște rele, și, omu ci-că, în așa fel de întărâtare, e ca vita cea mai strașnică de codru. De aceea, făr'de veste sě pomeni Irina cu el în spinare și aruncată între grâu ca un buștean.

— Vai de mine! — făcură fetele.

— Uliu maică! De ce nu eram pe-acolo? strigâ un flăcău și prinse-a strînge din pumni.

— D'apoi, lasă, luă vorba Sandu, că și Irina mi l'o umplut de sânge, când l'o miruit c'un pumn în nas și 'i-o făcut un ochiú cât perja!

«Atunci calindroi o lăsat'o și Irina, făr' de pânză, o croit-o spre casă galbenă ca turta de céră, iară sínu-î se umfla de socotěi c'o apucat'o rusaliile.

— Bine 'i-o făcut!... strigară toți.

— Hei, dar ce folos, măre fețiú mei! începu iar Sandu, că veni dup'o sěptămână, la Irina, baba Stanca, de neam țigancă, o murit să fie vr'o șese ani, n'ar mai putrezi în cea grópă!...

«Și 'mî-o luat-o baba cu încetișoru de 'mî-o făcut-o încă să plângă pe biata Irina, pentru că 'i-o spus, că ciocoiu, ci-că, iera să móră de

ochiū. Apoi 'i-o mai inșirat că de vrea să nu aibă păcat pe suflet c'o murit o bunătate de om din pricina ei, să mērgă la el numai s'o vadă, că se prăpădește de doru ei, și la urmă o momit-o că, de să învoește, o duce cu el la tērg să trăiască amēnduoi, și pe urmă — dac'o vedea-o c'o să'l îndrăgiască — o ia de nevastă. Și câte celea tóte, feții mei, de póte înegura mintea unui urs, necum a unei fete milóse.

«Apoi, bre ómeni buni, unde mai puneți c'o încolțise mândria și pe Irina c'o să fie nevasta unui boer... cucónă, știți, cu rochii de celea cu códa de-un stângen și cu pălării de celea de când le pun par'că 's niște cotei cu óla 'n cap !

— Așa'i, mare... că bine grăiși... ȕiseră vr'o două flăcăi rîdēnd.

— Și, nici una nici două, — porni iar Sandu cu vorba, — Irina se învoi, săraca, și peste nópte fugi cu ciocoiu la tērg...

— Bre... auđi d-ta .. săraca!.. ȕiseră vr'o două-trei.

— O trăgea păcatu într'acolo, — grăi lelea Anica și clătină capu cu mâhnire.

— Așa-î, bine grăiși, leliță Anico, — luă vorba Sandu, că așa o și fost...

«Acu să vedeți, uite... A doua zi jale și mâhnire în casa lui bietu Bercea. Mihai, flăcău lor, o și pornit la tērg, giurat să i-o facă el tâlharului de ciocoiu și s'o aducă pe Irina înapoi,

știi pe sus. Când colo ce să vedeți, feții mei!... Ciocoiu simte pe Mihaiu, simte sâmbetele ce-i purta și mi-l trânteste la miliție făr'de vreme... Ce să facă atunci alde Bercea și biata muierea lui? Alérgă la boieru pace! Ađi i se închid porțile, mâni îl îmbrâncesc ómenii curții în pumni. Atunci, săracii, obijduiți, își închid mahnirea 'n suflete și se pun să rabde strâmbăta-tea și ticăloșia celor mai mari...

«D'apoi lasă, că D-zeu o plătit boierului celui bētrân, că l'o apucat pân' la lună damblaua și așa s'o dus pe cea lume la raiu cu cerga 'n cap.

— He, e mare D-đeu, băieți!.. ڊise lelea Anica. Plătește el după inimă...

— Eî și pe urmă nu s'o mai auđit nimica de Irina? întrebă un flăcău.

— Apoi dacă n'așteptați să sfârșesc, grăi Sandu. Stați să 'i trag un gât de apă că mi s'o uscat gâtița și pornesc apoi la vale...

— Las' că mă duc eu la vr'o două oca de vin, grăi lelea Anica...

— Ba nu, să'l plătim noi, grăiră flăcăii... că noi sîntem pricina de i s'o uscat gâtița lui bădica Sandu.

— E, să trăiți feții mei... De apă tot mi-i frică mie, nu cum-va să mă înec în ea... că așa mi-o vrăjit o țigancă.

Flăcăii împliniră paralele pentru două oca de vin și lelea Anica porni să le aducă.

— Până să vie udătura, mai înșir ceva din poveste, — grăi Sandu. Trecuse aprópe vr'o patru ani, feții mei, când eacă Mihaiü că se întorcea de la miliție. Alde Bercea să mai îmbucurără, și pentru că de Irina nu să mai auđise nici măcar o vorbă, că nici unu de-ai noștri n'o vėđuse vr'o dată pe la târg, nu mai pomeniră de ea, săraca fată.

«Spre tómună, când mustu prinde-a fierbe și când rumănu îi gata de prasnice, alde badea Bercea își însurâ pe Mihaiü.

«In locu boierului iera acu altu la moșie, bun și blajin, — el cununase pe Mihaiü și cu nevasta, și fetele lui învêrtiaü hora vârtos cu noi fără nici o mândrie.

«Era o nópte, mare, strașnic de luminósă și mândră; ograda lui Bercea măturată și curată ca în palmă; lăutariü, puși de boeru, îi trăgeaü, bre, niște cântece, de'ți mergeaü la inimă.

«Ce mai de băutură, must de cela care înțeapă la limbă; ce mai carne de boü friptă pentru noi, și puî pentru boeri, — c'o stat cu noi la masă, — deşu așa...

«Intr'un târđiü... Dar stăi, băeți... eaca și băutura nóstră.»

Sandu să popr din povestit, dădu peste cap douë căni ca de-o litră și, după ce 'și umplu lueaua, sfârși așa...

— Intr'un târđiü, — spuneam mai adini-

oare — mi s'o părut c'am auđit un țișăt pe-a-própe.

«Socotiam că e așa, vr'o nălucire. Lăutarii începură ear să cânte și, cu tóte c'ascultam, nu puteam să mai aud nimica. Numai veđi-că inima nu 'mă sta liniștită... Mě tot trăgea afară din ogradă, imă da ghiez să es pe ici, pe colo și pace... Făcuiũ cum făcuiũ și m'am strecurat în casă, apoi am sărit pârlezu și am început să mă uit împregiuru meũ...

«Martur 'mă-e unu D-đeũ din cer, feții meĩ, că par'că mă înhiora ceva făr de voiă, și nu 'mă dădea în gând ce pustia era pe capu meũ...

«Am luat-o pe lângă pârleaz și-am tot ținut marginea unui lan de păpușoiũ, când, feții meĩ, eacă zăriiũ, la lumina lunii, ceva grămadă jos și la ureche'mă ajunse ca un fel de orăcăit de copil...

«Când m'am plecat să vėd ce comedie era, ia închipuți-vė, ómenĩ bunĩ, ce 'mă-a fost dat sė vėd.

«Era o femee lungitã între păpușoiũ, c'o bróscă de copil alături, atunci făcut...

— Și femeea era Irina,— glăsui Toader ca din grópă și eși afară clătinându-se ca un om băut...

— Irina ? Nu mai spune ! grăiră din flăcăi.

— De asta, așa-ĩ, feții meĩ, era Irina. Am alergat, cum am cunoscut-o, de-am chemat pe

soră mea și pe frate-meu și cu dênșii am dus-o la noi acasă, că ședeam atunci aprópe de alde Bercea.

«Ca femeie, 'i-o făcut soră-mea ce i-o făcut și i-o dat o lécă de suflet. Atunci abia o apucat, sáraca, să spue soră-mi că ciocoiu o lăsat-o cu pântecele la gură, gonită încă de-o cucónă de la tîrg, amoréza ciocoiului: că venise c'o căruță până lângă pădure, și că de acolo să târâse mai mult până o ajuns la casa părintéscă. Acolo n'o mai putut și o căđut grea ca o piatră de moară.

«După două ȓile, băeți, Irina era pusă în locașu ei cel de veci și ađi o fi oale și urcióre...

«Ađi,—veđi ce urgie a Domnului! — nu mai trăește nici Bercea nici muierea lui nici bietu Mihaiu, care-o murit la rězboiu cela. S'o stins toți, știi, ca și cum n'o mai fost.

«Mie, băeți, sfêrși Sandu, 'mă-a trecut doru de Irina, și oftez de dênșa, ia, când 'mă-aduc și eũ aminte de vremurile tinereței; numa bietu Toader e nemângâiat și așa o să rêmâe, până 'i-o cânta popa: aleluia! și vecínica pomenire!»





SCRISOAREA CU CRUCEA NEAGRĂ

I

A fost o dată, ca nici o dată, a fost în satul Zăvrăteștii două preoți bătrâni, buni creștini cu frica lui Dumnezeu, dar și glumeți, nevoie mare.

Și mai era p'atunci în comună un notar și mai glumeț de cât preoții.

Pe vreme de vară, pe vreme de iarnă, când preoții păcăleau pe notar, când notarul pe preoți; și iacă așa mai făceau vremei de petrecanie.

Notarul era chefliu, dar cam leneș când era vorba de treaba primăriei.

Intr'o zi, popa Toader dădu de veste notarului că sub-prefectul a trecut prin comună și

că l'a auzit spunând arendaşului, că a doua zi era să facă inspecție și primăriei din Zăvrătești.

Cu sub-prefectul ăla nu prea era de glumă. Bietul notar nu dormi tótă nóptea ca ómenii. Avea dosare de cusut, hârtii de trecut la condică, acte de pus în regulă, — și nici de unele nu vëzuse vreme de trei, patru luni, așa că erau tóte ca vai de ele.

Maî adormind pe masă, maî sărind și apucând sula și sfóra, maî scriind și fumând, maî ațipind și iar sărind la lucru, — dădu Dumnezeu ca până în ziuă să și le vadă pe tóte cu rostul lor.

Porni pe vătășel apoi să vestéscă pe primar și pe consilierii să fie toți, în pěr, la primărie, și... se puse s'aștepte.

Trece un ceas, trec două, trec patru.... pace! Prinde-a amurgi... Nici codiță de sub-prefect. Eaca trece un verifcator de tutunuri.

— Da ce stați strînși ca la paradă, mă oameni buni? îi întrebă el.

— Păi ci-c'o să vie domnu sub-prefect, așa ne vesti notarul, răspunse primarul.

— Cine vă spune comedia asta? Păi nu picaiū acuma de la tact și vëzuiū pe sub-prefect acolo? Ba trăgea un chef țapăn încă de 'ți era lumea dragă să te uiți la el...

— Ia că taci, măi frate! grăi notarul și se scărpină după ceafă.

— Zău așa!

— Ptiu, rîsu dracului! Să știi că hoțu de popa Toader 'mî-a făcut'o!... Aoileo, tăiculiță, doar să mor și să nu'mî plătești sfinția-ta nesomnul din nóptea asta! Măre, lasă: meșter e dracu!

* * *

Trecuseră câte-va săptămâni. Dăduse un ger al naibeî de înghețase și Dunărea, cât e ea de mare. Crăpau pietrele, vorba rumânului; făceau țapii sloi în barbă și caprele se jeleau că nu'și mai putea ține fudulia în sus.

Bêtrânii nu'și mai aduceau aminte să mai fi vîzut așa iarnă, ca să vadă înghețată până și limba de la clopotu ăl mare al bisericeî.

Ba unul spunea că înghețase și limba muierii lui, care era a mai vorbăreță din tot satu.

Lui popa Toader nu'î păsa. Îl venise feciorul, care era soldat în Dobrogea, și nu se mai sfârșiau chefurile de trei zile și trei nopti.

Ei, dar tóte aũ capăt pe lumea asta bălțată.

După ce trecură ale trei zile, ca trei césuri, feciorul popei se porni iar la Dobrogea, și popa Toader rămase iarăși singur cuc cu preotésa.

Cam la vr'o patru zile după pornirea feciorului popei Toader, verificatorul de tutunuri

întâlnește pe popa Gavrilă, tovarășul popei Toader.

— Nu știi, sfinția ta, grăi verificatorul, a venit o scrisóre prin poștă. Acuma, nu știu pe adresa sfinției tale o fi, orî pe adresa părintelui Toader.

— Măi, tacî! Cu adevărat, taică ?

— Am văzut și eũ la primărie. Avea marca aea în regulă și mai scria pe dēnsa: f. f. urgent.

— Dómne, de la cine o fi ? zise popa Gavrilă, pornit pe gânduri. Călinița nóstră din Prisăceni era cam bolnavă; Radului nostru din Găinariu-nouî i se umflase un picior... Doar de la vre-unul din ei să fie...

— Nu cunosc, părințele; știu atâta numai că scrisoarea are o cruce mare neagră în dosul ei, știu colo, unde se lipește plicul ăla...

-- Ține-mă, sfinte Pantelimoane, făcătorule de minuni! Cruce neagră?... E primejdie!

Și popa Gavrilă o luâ la repede, într'un suflet, până la primărie.

— Unde-î aea cu cruce neagră, care ne-a venit, nu știu mie, nu știu părintelui Toader?... întrebâ el pripit, abia suflând.

— Care aea cu cruce neagră, părinte ? zise primarul.

— Păi o scrisoare, taică, cu cruce neagră'n dos...

— A-ha! Păi a venit așa ceva, taică părinte,

da veđi că a luat-o notaru, ci-că să o dea... nu știu sfinției-tale, nu știu părintelui Toader...

Alergâ popa Gavrilă pe nerăsuflate acasă la notar. Pe drum, întâlnește pe popa Toader.

— Da ce ai de ești așa de prăpădit la chip, frate Gavrilă? îl întrebâ popa Toader.

— E primejdie, frate Toadere.. Are o cruce neagră, știu, colo, unde se lipește plicul ăla... Da acuma a venit nu știu sfinției tale, nu știu mie...

— Ce-a venit, măre părinte? Care cruce, sfinția-ta? Și ce se lipește neagră, creștine?

— Scrisoare, frate Toadere, scrisoare.... Cruce négră'n dos... Călinița mea, orî Radu meu să știu că's pe ducă...

— Da tălmăcește-te pe rumânește, părinte Gavrilă, ce Dumnezeu!

— Păi uite, părinte Toadere,—începu popa Gavrilă mai astâmpărându-și neodihna și mai prindând puțin suflet,—păi uite... A venit ci-că o scrisore, și scrisoarea e în regulă cu marcă d'aea și are o cruce mare neagră în dos, știu, colo, unde se lipește ăl plic. Acuma nu știu pentru mine o fi, nu știu pentru sfinția ta.

— Cruce négră!... Sfinților fără de arginți Cozma și Damian, mântuiți-ne pre noi! O fi alunecat fiu-meu în vre-o copcă. Doamne, și doar i-am zis să se ferească... Orî s'o fi îmbolnăvit Dumitru în seminar! Orî, mai știu, Sanda,

slăbiciunea preotesei, o fi făcut și e în primejdie cu leuzia. Sfinților Patrachie și Avacum! Și unde-î afurisita de scrisoare, părinte-părințele, vai de păcatele mele! strigă popa Toader cu desnădejde, frângându-și mâinele.

— La notar...

— Hai la notar.

Notarul nu era acasă. Se dusesese în cătunul comunei și tocmai spre ziuă avea să se întoarcă.

*
* * *

— Ei, ce ne facem, sfinția ta? întrebă popa Toader.

— Ce ne facem? Asta era să te întreb și eu.

— Hai acasă să spunem și preoteselor, să nu le pară și mai rău mâine că nu le-am spus de azi.

Amândouă o porniră fi-te care pe a-casă.

Când află preotésa lui popa Toader de scrisoarea cu crucea neagră, țipă de o-dată ca apucată de ducă-se pe pustii.

— Sanda, părințele, s'a prăpădit Sanda! Aoleo, s'a prăpădit bunătate de fată! Ce'mi făcuși, Dómnne, cu Sanda!

Și fuga biata preotésă să spuie nașe-si, de la nașe la cumetri, — și puse 'n picióre douăzeci de case.

Care de care se văeta mai tare și căia pe

Sanda; care de care o îndemna să plece mai curând la Sanda, că doar o apuca-o cu suflet, póte.

Pe de altă parte, preotésa lui popa Gavrilă își frângea mânilor de desnădejde că o să taie picioru lui Răducu; că știe dēnsa pe doftoru ăla de plasă... Numai de ciopărțelă e bun; numai de tăiat vorbește.

— Dar taci, fă preotésă, că o fi pentru părintele Toader. Doar ne-a feri pe noi Dumnezeu d'ășa foc...

— Ași, nu! Nu vine ea scrisóre cu cruce négră de géba... E pentru noi... Vai de noi și de noi!...

Și 'n văetături o duse până la ziuă, când mânâ pe popa să plece în gónă la notar.

Dinaintea casei notarului erau nașul și vr'o douē-zeci de cumetri d'ai părintelui Toader. Toți așteptau să audă ce-o fi în scrisórea aia cu cruce négră.

În casă la notar, popa Toader se tot silia să liniștescă pe preotésă, care mai întârziase cu plecarea, numai până o da ochi cu crucea négră.

— Da astâmpără-ți doru sufletului, tăiculiță, îi șoptea părintele Toader cu duhul blândeței, că doar o da D-zeu sfintulețu să fie pentru părintele Gavrilă și ne-a feri pe noi d'ășa foc...

— Ași, taci, părinte-părințele, că e pentru noi a cruce neagră... Nu de geaba am visat eă nópnea ae-l-altă vacă albă cu córne negre.

— Notarul! Notarul! — Se auziră glasuri afară.

Popa Toader tresări; preoteasa sări.

În sfârșit, intră notarul, afumat cum trebuie, cu căciula pe o ureche și cântând.

După el popa Gavrilă,—iar în ușă toți cu-metrii făcură gloată.

— Tăiculiță, ci dă scrisoarea cu cruce neagră, se rugă părintele Toader.

— Că ne-am topit,—zise părintele Gavrilă.

— O fi pentru părintele Gavrilă, zise popa Toader.

— O fi pentru părintele Toader, zise popa Gavrilă.

— Ba e pentru amândoi,— răspuse notarul, și clipi din ochi, așa nu știu cum, cu viclenie.

— Aoileo! strigară popii închinându-se.

*
**

Notarul întinse scrisoarea părintelui Toader, pe care avea mai mult necaz... prietenesc.

Cu mâinele tremurându-și, popa o desfăcu și începu să citească rar:

«Dulci frați întru Hristos,

«Veste vă trimet eu vouă, de care nu de mult despărțitu-m'am, că mult mi-e dor de voi.

«Aflați despre mine, fraților, că am pornit cum am pornit din lume și c'a mers cum a mers la ale-l'alte vămi ale văzduhului. La vama a șaptea însă, mi s'a înfundat, că mare e păcatul deșertărei butoaielor, și multe am mai deșertat, pesemne cu ocaua și cu vadra, câtă vreme am trăit.

«Rogu-mă vouă, fraților, nu mă lăsați, alergați în fuga mare până la mine, că în voi îmi aștept mântuirea sufletului.

«Multă sănătate lui Hristea cârciumarul... că bun vin mai avea, săracul!»

«Al vostru întru Hristos

«frate mai mare:

«Proistos: *Alecu Goandă*».

— De la popa Goandă, care a murit or fi două luni! strigă popa Gavrilă.

— Bine, mă afurisitul, zise notarului popa Toader, mâniat: așa glumă faci tu, de pui tot satu în picioare? și ne mai trimeți și după popa Alecu, hai?

— N'am dormit o noapte întreagă, părințele, de pusesem și eu toate dosarele primăriei în picioare... 'ți-aduci aminte? răspunse

notaru, rîzînd. Cine păcăleşte, la păcăleală să s'aştepte şi încă cu vîrf şi îndesat, că așa scris e la sfînta Vanghelie! Păi cum!

Şi se puseră pe chef întru cinstită împăcare. Amin.





LUPTĂ

—

I

Din șoséua județiană cârmești hoisa, și écă se vede albind, într'un colț de uliță, cârciuma a nouă a lui neica Radu.

Neica Radu e c'un rînd la trup, că e scurt și subțire; cârciuma lui e cu două rînduri, fiind-că chimiru lui e lung și gros.

L'a dat tat-su, de la plug, la târg pe propopselă, mai întâi să 'nvețe carte pentru comerț și apoi să 'nvețe comerț fără carte, fiind că'l pricepea comerțu mai bine de cât cartea.

Și s'a arătat isteț la minte pentru negusto-

rie, după ce ajunse băiat la prăvălie la un negustor de vinuri cu deridicata și cu ocaua.

Numa', nuș cum, prinseră de veste cei-l'alți băeți din prăvălie că Răducu își împlinește scurtimea trupului cu lungimea de mână...

Și când stăpănu se încredință, îi trase o sfintă de trântelă sor cu mórtea și mi'l dădu pe ușă afară.

Răducu se întorse în sat la tat'su și s'apucă de geambașlic de vite: cumpăra eftin, hrănia boii cu borhot de la velniță, porcii cu ghindă și cu porumb stricat, iar la vreme potrivită, îi vindea cu preț.

Așa începu să se cuprindă și să se gândescă la stăpânire pe sat.

Satu era mare de vr'o șase, șapte sute de suflete, cu rumâni harnici, nu-î vorba; dar, ca tot rumănu, cu spor de nevoi multe.

Măre, dacă 'i-ar prinde pe toți la mână, și toți să jure apoi în numele lui?

Cât trăi tat'su, rumân cinstit care făcuse bine din milă pentru rumân, Radu nu putu întinde pânză de păiajen subt streășinele caselor satului.

Dar după ce săracu neica Pricop închise ochii, Răducu se făcu stăpân pe toate și nuși mai puse friu la nimic.

Se făcea frate cu dracu de câte ori avea de trecut câte-o punte, și după ce trecea pun-

tea, își făcea cruce ca dracu să se ducă pe pustii.

Écă așa ajunse că luâ de nevastă pe a mai bună fată din sat, cu mai multe pogóne de zestre.

Așa ajunse de se făcu la primărie conțiliu și pe urmă primar, după ce 'și dădu cotu cu arendașu moșiei.

Așa ajunse de încropi vr'o sută și mai bine de pogóne, luate cu chirie ba de la rumâni nevoiași, ba de la țigani leneși, pe câte cincă ori pe câte șapte ani.

Numa 'n vr'o trei, patru ani, uite, mi se cuprinse neica Radu al nostru și furâ credința tuturor până într'asa, că pe urmă, dacă se puse rău cu arendașu, n'avea habar de fel, că tot satu s'ar fi sculat la o vorbă a lui împotriva celor de la curte.

Écă'l în sfârșit își clădi cârciuma cu două rînduri, ca la tîrg, mare și plină de lumină ziua; cu câte-o lampă ici, și una colo, nóptea, — de zgârcenie.

Și dacă bātu pe ăi-l'ălți cârciumari, îi trăsni p'în minte să bată nițeluș și pe domnu arendaș: cumpērâ un vapor și o batoză de douăzeci de cai putere pentru treerat grâu, o batoză anume pentru bătut porumbu și începu, la vremea grâului și la vremea de bătut po-

rumbu, să tragă pe rumâni la dânsu, cel puțin pe ăia cari nu aveau pus în parte cu arendașu.

Iar dacă văzu că-î merge bine și cu asta și că arendașu îi rîde mânzește, cumpără o batoză și un vapor mai mare și începu să intre în învoială cu rumâni din alte sate, să le treere și lor.

Așa, mai luă arendașului din câștig: rumânii mai de grabă cădeau la înțelegere cu neica Radu, care le cerea mai puțin și le treera mai din vreme; arendașul le lua mai mult și le treera, după ce 'și treera lui.

Luptă mare se încinse între neica Radu și între boeru ăl de alt neam.

La învoeli cât și la socotelă trebuia să fie de față un conțiliu de la primărie, de obicei ajutoru de primar.

Ăsta, era un sugaciū de-î mersese vestea, și fiind-că primaru neica Radu îi da de bēut de géba, era omu lui cu trup și suflet.

Stan, ajutoru de primar, se ducea la arendaș cu mintea nepecetluită de rachiū, când se făceau la curte socotelile.

Și numa' cât vedea că vr'un rumân e încărcat din condeiū, îi făcea cu ochiu, și rumănu nu iscălea de datorie în contractu ăl noū, până nu se lămuria bine și până nu'l îndemna Stan cu glas tare; și atunci, după felul graiului, s'arēta c'ar fi ținut parte arendașului.

Ăi de la curte prinseseră de veste că degetu lui neica Radu trăgea la contract în degetul fie-căruî rumân socotit.

Pe urmă, la primărie, până să legalizeze, cum se zice la lege, un contract, mai curgea apă pe ăl pîrău; ba de multe ori alți arendași de prin prejur învoia ómenî pentru munca lor de vară și arendașu locului mai pierdea din ómenî, și când afla, era târziū.

Câte stăruinți nu pusese pe lângă prefect, --- de câte ori nu disolvase conțiiliul primăriei!
De géba.

Rumânii alegeau tot pe neica Radu, ori pe vr'un altu d'ai lui; iar dacă dēnsu rēmānea numa' conțiiliū, tot māna lui era în tóte.

Arendașu nu mai știa ce să facă. Se gândea la viclenii mari, ca să puie dēnsul māna pe primărie și să dea peste cap pe Radu cu tóte negustoriile lui.

Ėcă unde ajunseseră lucrurile acuma.

II

Leica Zamfira, cu mānecile cāmēșei suflecate până dincolo de cóte, cu fusta zuvelcată, cu piciórele góle și cu sīniî mari și plini ca niște burdufașe îndesate, mai să rupă cămașa și să dea ochii cu lumina, — dă zor mare în-

tr'un colț al curței să umple cârnații pe cari să-i usuce apoi pentru iarnă.

Leica Zamfira, nevasta lui neica Radu, e muiere tînără, trăită bine și cam în voia ei, muiere cu lipiciu la chip, mai mult naltă de cât scurtă, clădită din belșug, norocósa de ea!

Dacă te luați cu binișoru pe lângă dēnsa și-o cinsteați cam în chip cum ați cinsti pe-o cucónă, apoi o ungeați cu miere la inimă, nu alt-ceva.

De mulțămită ce se făcea, și la masă te-ar fi poftit.

Cât ce-i fi greșit să-i zici «leică» și s'o ieși mai cu repede, știi, cum își ia rumānu muiera, — apoi să fi vėzut cum te mēsură de lung cu ochii vrājmași și cum te drăcuia de rău printre dinți.

De altmintrelea, ce să zic, era muiere casnică, nevoe mare; par'că 'i-ar fi fost puse casa și prāvālia pe róte, așa de mi-le învırtea pe amēndouē la rostu lor.

Neica Radu, mai mult la negoțu de afară de prāvālie, lăsa grija prāvāliei pe Zamfira, cât era ziua zi. Cum se însera, și dumnélui s'afla în sat, apoi picioru Zamfirei nu mai călca în prāvālie de fel.

Séra se aduna multă lume, și neica Radu o cam temea pe Zamfira, că, de, auzise și vėzuse multe!

Leica Zamfira avea în casă o soră a ei mai

mică, fetișcană de vr'o șai-spre-zece ani, mai urâtică de cât dânsa, dar mai cu lipiciu la chip, mai ales când rîdea.

Dómne, cum ai fi mai sărutat-o atunci pe amêndouî obrajii, colo spre colțurile gurei, unde se făceaū douë gropiți!

Tare-ai mai fi dorit-o norocósă atunci, să nu-î fie nici o dată sghiaburi pentru lacrimi ale douë gropiți care-o făceaū așa de mândră!

Nuța era foc de harnică, după pildă de la Zamfira, că ea o învățase de mică, fiind că de mică rămăsese făr'al de tat'su și mă-sa.

Și Nuța, cu mânecele suflecate, cu fusta zuvelcată, se făcea în patru la rostu trebei.

Și'n mâna ei, ca și'n mâna soră-si, pâlnióra de umplut umbla ca o suveică.

Douë muieri din sat tocaū carnea și o făceaū movilă mare pe niște tocători curate de lemn.

Alegeaū sfîrcurile, pielițele și osciórele mai mici și le aruncaū în juru-le de se băteaū pe ele rățile, găinile și vr'o jumătate duzină de căței.

Să fi vèzut luptă, maică Dómne; să fi auzit atunci măcăituri, mârâeli și cotcodăciturî...

Mai ales rațele, apucaū douë de-o-dată, de câte-un capêt fite-care, câte o pieliță d'alea și trăgeaū, și trăgeaū, și măcăiaū... Iar după ce isbutiaū să rupă bucățica și s'o

înghiță, ridicău din gât și moțăiau vesele din còdă, gata să s'arunce după altă bucațică.

Incaltea căței, după oscióre să dădeau în vânt și nu rare-orî se scărmănau câte nițel șiși rîdėu unii altora fòrte căinește...

Nebuna de Nuța îi mai cinstea și cu câte un picior pe lângă câte un oscior; îi mai gonea afurisindu-i, când larma era mare, și iar își vedea de umplut.

Pe-o masă, în ceanace mari, mațele spălate stăteau în apă, și'n bătaia sórelui sēmēnau a cine știe ce soiū de șerpî încolăciți unii într'alții.

Movila de carne, roșie și împestrițată cu bóbe de grăsime albă, sta mândră ochilor șiți făcea poftă s'o vezi în chip de mititei aruncată pe grătar.

Pe-o funie întinsă între două salcâmi, din care se scuturau frunzele îngălbenite, se înșirău cârnații, roșii la față, mai să plesnescă par'că, de plini ce erau; și când venea câte-o suflare de vânt mai tărîcică, salcâmi se clătinau, frânghia se mișca, cârnații se dădeau în légan ca niște copii.

Era cald; era ceru tot o apă albastră; era pace în largu câmpului, care se vedea pe de-asupra ulucelor de nuiete, colo înegrind, dincóce îngălbenind, mai dincolo înverzind.

Și strébătea de-departe câte-un răcnet lung,

îndemn către boi al vre-unui rumân care pune grâu de tómnă, ori care făcea ogóre.

Mai s'auzia glasu vr'unui rumân care, știu, din trecet se opria la ușa cârciumei și striga să-i aducă băiatu vr'o litră de vin, ca să nu se mai dea jos din car.

Mai s'auzia clăpăela din clește a unui băiat care frigea mititei pentru niște mușterii...

S'auziau dastea multe, dar toate se pierdea de grabă în a liniște mare a zilei lucrătoare.

Écă leica Zamfira își făcu drum nu știu până unde, și atunci una din ale două femei care tocau carnea, veni fuga lângă Nuța.

— Nuțo maică, îi șopti, m'a chemat aseră domnu Mitică...

Nuța, se făcu roșie ca bucata de tocătură ce luase în mână și plecâ ochii.

— 'Mî-a dat să'ți aduc o scrisóre, maică. .

— Aoïleo, să nu te vadă leica... strigă cu glas înăbușit fata și câtâ speriósă către casă; dar apoi repede nevoe mare, întinse mâna pe după spate, o făcu căuș, și dacă apucâ scrisorica, făcu mâna pumn și hârtiuța intrâ în vâlcéua sînului, unde inima bătea mai tare și unde dragostea făcuse nițel jar.

După ce lelea Zamfira să întórse, își făcu rost de ducă Nuța. Și dacă se duse după

casă, o sbughi în grădină tocmai după niște nucii, unde se și piti.

Acolo, scóse din sîn scrisorica. Și dac'o desfăcu, începu s'o citéscă, — și-î tremuraū mâinile, și nu știū ce-o ardea la inimă și-î aprindea obrajii.

«Dragă Nuțo,

«Dacă nu ieși diséră pe șosea în spre sălcii, nu mai vorbesc cu tine. Ce, nu crezi în ce 'ți-am spus? Vino, și să vezi ce 'ți-am adus de la București. Al tēū:

Mitică.»

— Ce 'mă-o fi adus, domnu Mitică? gândi Nuța...

Și par'că i se făcu îndemn de ducă la dēnsul în acea clipă.

Dar apoi o luă cu frică. De ce o tot zoria domnu Mitică să iasă în sosea spre sălcii? De ce nu voia să mai vie la uluce, în fundu grădinei, și să stea de vorbă printre crăpăturile scândurilor, cum făcuse dese oră tótă vara?

Inima par'că o îndemnase de la început spre domnu Mitică, de când o momise cu fel de fel de vorbe leica Joița, din partea lui domnu Mitică, — dar nu'ș de ce, tot cu frică grăia cu dēnsu, tot cu sfială s'apropia de dēnsu, — și, de almintrelea, nu era dintre ale fricóse, ba nici măcar sfióse.

De când eșise la horă văzuseră ei, flăcăii, cu cine aș a face; nimeni nu se îngrădia pe lângă dânsa.

Și numai leica Joița o făcu să'și adune gândurile la domnu Mitică.

Nu-î spusese dânsa că lui domnu Mitică, nepotu boerului, îi căzuse cu tronc și că domnu Mitică se'ndemna la dragoste cu dânsa fiindc'avea dor s'o ia pe dânsa de nevastă?

Și, ferește, atuncea Nuța prinse a se uita mai lung la domnu Mitică : era nepotu boerului, alt-fel de cât flăcăii toți din sat care-î da cu cotu, la horă; alt-fel chiar de cât Marin, care îi cam bătuse ei la ochi.

Și iar mai ceti odată scrisórea aea care o lua cu cald când se uita la dânsa.

— Oare ce 'mă-o fi adus de la târg ? se întrebă iar și hotărî să iasă pe șosea, după ce s'o înnopta.

Se întórse ea, Nuța, la lucru, dar rămase în frământări cu fel de fel de simțiri ciudate, cu fel de fel de gânduri nelămurite.

Greșia cârnații la umplut, orî spărgea mațele; sbiera, așa, de-odată, la câini și la orătănii, pe care nu-î mai putea răbda în preajma ei; certa pe băeții din prăvălie cari veneau să-î cêră câte trei-patru mititei, — că miră și pe Zamfira la urma urmei.

— Da ce'ți abătu, soră-'mă-o? o întrebă Zamfira. Orî nu 'ți-e a bine!...

Ce rău îi zisese adecă soră-sa cu vorbele astea? Nimic, dacă ai socoti.

Și iute, fata mi se îmbufnă, mi se puse pe plâns, și se făcu nevăzută în odaie la ea.

Iar dacă plânse o bucațică de vreme, își șterse ochii și éca'și zise singură:

— Da adecă ce'mă făcu mie, leica? Ce dracu a dat peste mine?

Atunci nu știu ce-o sgăriâ în sîn, și dacă se căută, dădu peste hârtia de la domnu Mitică...

— Nu, nu o să mă duc diséră la dumnélui! gândi și ascunse scrisórea subt saltéua patului. I se nălucise chipu lui Marin Donea, care câtă posomorît la dênsa.

Afară se însera.

Auzi pe Zamfira c'o striga, și eși.

— Ia hai, Nuța, la strîns tóte astea, și nu mai face lapte pisiceî, că, de, nu te-am luat doar de códe!

Nuța nu răspunse și se hărnicî, la spartu tégului, să facă rost tuturor uneltelor pe la locu lor.

Pe nesimțite, așa, par'că tot acoperea lumina zilei nu știu ce negură nevăzută care pica de sus.

Numa' către asfințit mai rămăsese încă o dungă roșie, înnegurată și ea de o cétă subțire.

Din spre câmp porniaă către sat glasuri și scârțituri de cară, lătrături de câini și strigăte de copii, bechăituri, rîncezări, mugete scurte și sunete de tălângi.

Era munca zilei care se întorcea la odihna de noapte.

Tóte aste felurite gălăgii să strînseră în sat și-i dară altă viață, subt acoperămîntul întunecat al noptii care prindea să ia în stăpânire cele de sus și cele de jos.

Focurile prin curți începură să se aprindă și să înalțe fumuri lungi nebătute de vînt; și focurile tainice ale cerului începură și ele, sus, a se aprinde cu sclipiri întâiū sfióse și apoi din ce în ce mai luminóse.

Nu'ș ce vrajă, numa' acolo pricepută, le făcea să tremure de-o dulce mulțămire par'că, și pe unele să se pîrdă pe un drum de raze, în hăul întunecos al depărtărei ce nu se póte cuprinde.

Pe la ferestre și prin ușile deschise ale caselor începură să se arate lumină, ca pe urmă, unele după altele, să se stingă, și nestinse, și singure stăpâne, să rămâie, în depărtata lor strălucire, numa' ale de sus.

III

Neica Radu era în prăvălie. Aștepta lume din lumea lui, că vezi dumnéta, se pomeniseră

în ziua aea cu conțiliul tot dizolvat,— cum se zice în graiu stăpânirei.

Auzi? dizolvat conțiliu! Și cine, mă rog, era în comisia interimară, — cum se zice la lege, cu vorbe d'alea de la târg,— cine? Nește d'ăia săraci, apucați la mână de arendașu!

Păi nu merge așa, boerule, gândise neica Radu, că și noi sîntem ómenî, p'acilea!... și chemase p'ai lui, pe toți.

Dór avea să se încaere la luptă fățișă acuma cu domnu arendaș!

Ce,... numa' el să stăpânescă?

Pentru ce adecă se făcuse luntre și punte, adunase bani albi pentru zile negre, se cuprinsese ca mai bine?...

Uite, ca să fie și dînsu om cu putere; să se simtă încaltea, unde-o pune el mâna!

Și să dea înapoi, ca bou când îi tragî în frunte cu rēsteiu?

De-așa!...

Slavă Domnului, măre; numa' boŭ nu era el!

Și să îndârjea neica Radu în inima lui, și făcea cu gându lucruri mari, și le vedea cu ochii făcute gata, și-i rîdea mustața de mulțămire.

Băeții din prăvălie se uitaŭ cu frică la stăpănu când îl vedeaŭ cum dă din cap, cum se scarpină la céfă, cum strînge sprîncenile ca pe niște nori de furtună, și cum le ridică, și

cum i se luminéază chipul, ca după ce-a trecut furtuna și s'a ivit sórele.

Și era tăcere în prăvălie.

Lămpile par'că erau și ele muncite de vr'o grijă, așa se uitaū una la alta cu lumini posomorâte, și, de cine știe ce necaz, își fumegăiaū coșurile de sticlă.

Paharele, litrele și jumătățile stăteaū în șir, ca niște soldați, în vr'o două rînduri de rafturi. De mirare multă că nu le veneaū mușterii, se uitaū la ale lămpii și sclipiaū la ele, par'că le-ar fi întrebat: că ce minune să fie?.../

Écă s'auzi un tușit de ale bētrâne și moș-Tase deschise ușa.

— E-hei, cu bună-séra! strigă Radu, și ieși de după teșghea.

— Cu bună-séra, primarule!... răspuse moș-Tase...

— Păi nu mai sînt primar... Ce, nu știi?

— Pentru ăi de la curte n'ei fi, da pentru noi, uite, ești și o să fii, măcar în necazu lor, — grăi moșu rar, apăsător, cu ură pē ăi de la curte.

— Păi dacă v'ei ținea bine dumné-vóstră ăștia, fruntașii, firește că n'o săși pótē bate joc de noi...

— Las'că-i arătăm noi arendașului că cu cine stă de vorbă,.. n'ai grijă dumnéta, Ra-

dule. Ia dă'mi, mă băiețaș, o jumătate, d'âl nouleț și roș ca un obraz de fată mare...

— Te gândești la fete mari, moș-Tase ! rîse Radu.

— Păi după iarnă, nu vine primăvara ? rîse și moș-Tase. Numai asta-î al naibeî, că după bătrânețe nu mai vine tinerețe!...

Și moș-Tase suflecă jumătatea de nici par'că 'i-o adusesese plină ochiū.

Éca atunci intrară vr'o cinci odată, vecinî pe-aceeași linie.

N'apucară să s'așeze la o masă, și alți patru, cinci, intrară,— par'că se vorbiseră la un cés să se strîngă.

Băeții făcură lămpile mai mari; sticlele și paharele începură să'si dea cote și unele după altele să se cobóre la trébă, harnicele!

Nici într'o jumătate de cés, rumâniî să făcură ca vr'o cinci-zeci, tot unu și unu, fruntași între fruntași.

Toți erau strînși în câte-o trébă cu primaru, toți erau mulțamiți de chipu cum se învoiau cu primarul.

Ăștia, când ar fi fost să fie ceva, zëu de n'ar fi sculat tot satu, cum ai fi sculat un om, fără să'l tragî de picióre; c'o vorbuliță numa', c'un *haide!*

Știuse el Radu să 'și-î alégă, țanțoși, bă-

tăioși, cârcotași; de isteți încaltea, nici că mai era vorbă!

Și ce mai de gură, ce mai de bîzîelă, curat ca împrejurul unui stup, se făcu în cârciumă.

Nu mai auziai de cât, când chicote de rîs, când chiote de veselie, când ciocniri de pahare și zinghinituri de sticle góle.

Pe care'l vedeai cu țigara între două degete îngălbinite; pe care cu luléua și tot trăgându-i la cap cu unghia degetului mare; pe care ronțăind stafide cu năut; pe care mes-tecându'și vorbele cu rost și fără rost, numai știi, de-o adecă, să se afle'n trébă.

De odată moș-Tase prinse-a ridica glasul, ca un clopot mare, între lincăelile ălor mici.

— Măre, băeți, da ia ascultați nițel, că n'o fi foc... Mă, n'auziți, mă!

— Ba éca auzim.

— Sfătosu grăiește, tăceți mă!

— Éca tăcem...

Și după d'al d'astea multe, din ziziélă se făcu șoșoélă, și pe urmă tăcere; iar ochii se boldiră, gurile se căscară, urechile se ciuliră.

— Mă, băeți, mă; da adecă numai pentru bėut ne-am adunat noi aci, atâtea guri? Auz? începu moș-Tase. Uite ai naibeii, par'c'ar fi la bălciu... Mă, ăi de la târg dizolvară conțilii noștri, mă, ca adecă să ne arunce pe Radu nostru de la primărie...

— Déră!

— Vorbă-î!

— Mai aştepte!...

— Păi vezi, pentru aea ne primi Radu cu cinste, ca pentru ca să ne sfătuim că cum să facem și să dregem, pricepeți, ca adecă să nu ne puie ștréngu de gât ciocoiu și cu stăpânirea. Că Radu ne e sprijin, feții mei, Radu, uite, ăsta; și dacă n'o fi tot el primar, apoi s'aũ dus boii dracului...

— Păi așa!

— Écă, da cum alt-fel?

— Las'că nu ne pune ștréngu de gât, — grăi un coș-cogea-mi-te zăplan de rumân care, când se ridicâ, par'că se ridicâ un munte din mijlocul unei văi plină cu iarbă. — Să știu că numai eũ singur puiũ cincî-zeci de bilete d'alea în cutia aea, și tot nu iese altu de cât neica Radu...

— Săracu el!

— Om, neica Barbu, păi cum!

— Ci stai că nu merge așa cu banița, mă neică Barbule, grăi un altu, scund și îndesat, ca un buriaș. Noi, vorba e, când ne-o chema logofétu moșiei boerești la ciocoiũ la curte, noi toți să ne facem aĩ lui și să primim biletele care ne le-o da logofétu, știi, cum le scrie el, cu numele ălor care-ĩ vrea ciocoiu. Iar când ne-om duce colo, la primărie, și ne-o spune

notaru să le virîm în a cutie négră, noi să punem p'ale scrise de neica Radu, — păi cum! Éca viclenia cum e!

— Bine zice!

— Firește!

— Om și ăsta, al naibeii!

— Păi na, să urlăm cu lupii! mai zise ăl scund.

— Așa, feții mei, — grăi moș-Tase; vorba lui finu Pârveu e cu temeiū. Așa să facem. Vorba e să nu stați cu mâinile în sîn. Fi-te care din noi ăștia să umble pe la ăi mai slabî de ânger și să-î îndemne să nu se măsore cu vorba ăluia, ba ăluia de la curte; să zică cum or zice ei și să facă cum om face noi... Ăsta-î meștesugu, vere.

— Și pe când e sorocită alegerea a nouă, mă neică Radule? întrebă Neagu Hârtop.

— Păi, peste-o lună, ia tocmai-mi-te pe la vr'o cincî-spre-zece de Noembre.

— Dar conșiliu cine să fie, neică Radule? măi întrebă un ăla subșiratec și slab, cu ochii ca niște cărbuni aprinși, și voinic, mă, să'ți rupă pisica 'n două.

— Éca vorbă! grăi unu, geambaș vestit, cu care nu numai odată se luase neica Radu la colți.

— Cine să fie, dacă nu moș-Tase, neica Stanciu, nea Ilie Părātu, și... éca și eū, măcar.

- Se puse și el...
- Se póte conțilii la primărie fără afurisitu de nea Cârstea!
- Las' că-î bun...
- Păi na, mai taie ciocoilor din unghișóră!
- Măre, fraților, glăsui Radu după ce porunci băeților s'aducă un hârdăiaș cu profiriu,
- știți una ?
- Eî ?... făcură toți și se uitară la el țintă...
- Să fi fost ochi rēi, săgetători, bietu neica Radu ar fi căzut jos mort.
- Păi cum! O sută de ochi, nu glumă!
- Mē neică, începu iar Radu, nu că mē laud, că ne cunoștem, așa e ? Da, uite, mie'mi place să fim noi stăpâni la noi acasă, adecăte în satu ăsta al nostru. Să facem tóte alea așa cum e scris la lege, dar de bună voia noastră, mē băeți. Și când o fi vorba adecăte să facem învoeli pentru muncă la câmp cu ciocoiu, noi ăștia, știți cum vine, așa e ? noi ăștia să fim ai noștri... care cum s'ar zice, neică, să nu ne prinză la mână ai ciocoiului... Că vedeți dumnévóstră, mē, dacă e primaru om de omenie, adecăte nu mē laud, da știți, vorba vine, — apoi numai de cât face dreptate ăluî încăr-cat din condeiū, și ia să poftéscă domnu lo-gofétu cu *contratu* la primărie, să vedem pu-nem noi legalizație d'aea și iscălitura nóstră.... Păi cum, uite cotu, lor acolo... D'aea, mē neică,

cum spuse și neica Pârveu, și moș-Tase, și toți dumnévóstră, nu-î așa ? să facem *pripagandă*, cum se zice, să umblăm din rumân în rumân, p'ascunsele, știți, pe subt séră... și, las'că, la urma urmei, ómenî sîntem și noi! Mai dăm u-nuia, mai dăm altuia... ba una, ba alta... știți, ca după om... și după învoială...

— Da las'că știm noi, neică Radule: d-ta ne-ai stat nouă ajutor tot-d'auna... păi cum! grăi un bētrân clătînând din cap a laudă pentru Radu.

— Așa-i, așa-i!... strigară toți.

Atunci, fu pus între ei mucenicul hârdăiaș în care profiriul strălucea cu bășici de spumă.

— Da ce-î asta, neică Radule ? strigă Pârveu. Aoileo, trăescă neica Radu, băeți.. Ia dați'mi, băieți, o ólă 'n coa, că nu-î glumă!

Și unde mi se puseră rumâni naibeî, și unde 'mi goliră hârdăiașul până mi'l uscară, — știți, par'că subt ochii lor, ar fi stătut subt lumina sórelui, că și picătura din urmă fu secată.

Dup'aea, mai cu una, mai cu alta, unu câte unu, două și trei în cētă, se porniră pe la casele lor.

Când rămase neica Radu singur, întrebă pe băiatu de la teșghea cât vin adusese peste tot și ce se mai «consumase».

După ce-i arătă băiatu însemnarea de tóte, Radu făcu socotélă :

— Care va să zică îmi bėură și'n astă séră trei-zeci și mai bine de lei! își grăi... Al dracului costă politica, păi cum!

IV

Pe linia a treia, la capėtu din spre cãmp, e casa lui Nicolae Donea, poreclit traistă, fin'că de când îl știa satu, tot-d'a una purta de gât o traistă, fie că avea ceva într'ėnsa, fie-că numa' cât sufla vėntu p'ın ea.

Trecuse cu greū viața, bietu Niculae; că avusese boi, și'i vėnduse; că avusese feciori și își luaseră lumea 'n cap, de nu le mai dase de urmă; iar ăl mai mic, prășlea de Marin, nu-i da ascultare, nici cât dă bou rėsteiului, când l'amenință.

Când intri în casa lui bietu Niculae Traistă, inima ți se 'ncrețește și ți se strınge ca o traistă gólă, că gólă-i e și lui casa: te miri-ce și mai nimica în ea.

Dac'apucă rumănu de se face dator la curte, orı și măcar la neica Radu, apoi, orı cât ar munci, tot două de-o para: ce capėtă se duce pe dobânzi și capetele rėmân datorie lungă, care ia dobândă la dobândă.

Éc'așa și cu Niculae Donea.

Era dator la curte și se îndatorase la neica Radu ca să se curețe de curte.

Da vezi-că neica Radu curăță pe rumân de curte ca să curețe și el pe rumân de ce are, ce n'are.

Dacă v'ad'ceți aminte, la neica Radu, pe lângă femeea care dase p'ascuns biletu ăla, Nuței, mai era o femeie.

Astă femeie, era mătușa lui Donea și făcea zile în curte la neica Radu, ca să mai scadă din datoria lui bietu Niculae.

Tușa Leanca era bătrână ca o salcie uitată de vreme, încovoiată pe mal de gârlă și uscată la trup ca un cocean tómnă, și sbârcită ca o prună opărită spre păstru pentru iarnă.

Dumnezeu îi dase împotrivire ca de stâncă în puhoiul nevoilor, răbdare, mai mai nepăsare și nu-î sleise, cu vârsta, dragostea de casă, dragostea de Niculae și de nepotu Marin.

Dacă sfârși leica Leanca la primaru, porni acasă la Donea c'o pólă de mălaiu și cu două cârnați în dar de la Zamfira.

Gási pe Niculae că sta pe prispă, uite ca omu care ar face ceva, par'că, și nu știe ce-ar face.

— Uite, Niculae maică, nițică udătură pentru astă séră: îmi dădu Zamfira primarului.

— Câte zile făcuși, tușo, la nea Radu în

curte, întrebă Niculae, căruia îi veni în minte datoria lui la primaru.

— Păi două-zeci până acuma; cu a de azi, două-zeci și una.

— Și cum a spus că ți prinde ziua ?...

— Păi nu știi învoéla ? Opt bani ziua, fin'că e din datorie.

— Care va să zică o să ne scădem cu 16 lei și opt bani ? Măre, fir-ar a dracului de viață, că muncesc eu, muncești d-ta, muncește chip și băiatu, toți noi muncim la neica Radu și par că băgăm în gaură de șarpe munculița noastră... Lei odată câte-va parale și nu te scapi cu munca de ani!

Capu lui Niculae căzu, ca un cap de om mort, frânt la junghietură, pe umăru stâng.

Mult îl mai durea în suflet ne-sporu muncei lui de totă ziua!

— Lasă, maică, nu te amări așa, că bun e Dumnezeu: mai am de făcut, ăl pe puțin două-zeci de zile la Zamfira, că sînt multe treburile, la dat în iarnă, și, slavă Domnului, baba Leanca e răchită care nu se frînge... Când m'or lua apele, mă ia din rădăcină, cu pămînt cu tot..... Ia să gătesc pentru gură, Niculae maică, și lasă...

Baba Leanca se îmbărbătase cu înseși vorbele ei, ca pustiul care singur prinde un sgomot și'l răsună în el.

Par'că se odihnisse tóte ziua, așa începu de repede s'aprindă focu, să puie de mămăligă, s'așeze cârnații pe grătar, să puie masa în mijlocu tindeii.

Iar, în vreme ce Niculae tot sta pe gânduri, ca ceru tot înnorat, după plóie, când nu e vânt, — mălaiu începu să clocotéscă și s'arunce stropi; cârnații să sfiríe și să împrăștie un miros care îți deștepta fómea din somn.

Niculae se ridicâ fără de voe și intrâ în tindă.

Écă atunci și Marin a lui Donea.

Venea de la câmp, unde muncise ca semănător pe urma plugului.

Coș-cogea-mi-te flăcău pe un leu ziua cu mâinile!

Ce să-î faci, dacă n'avea nici tu plug, nici tu boi!

— Cu bună-séra, tușă și d-tale taică.

— Veniși la vreme, Marine, grăi Niculae.

— Ce mai cârnați avem, Marine, ia mi-te uită! grăi tușă Leanca.

— A-ha... ai făcut zi la leica Zamfira a primarului...

Și când grăi, îi sticliră ochii flăcăului ca două scânteii dintr'o cremene.

— Dar Nuța ce face, tușo? întrebâ el dup'o clipă...

— Păi... bine, zise bătrâna și după ce câtă

la Marin, așa nu'ș cum, cu înțeles ascuns, mai zise: las' că'ți spun pe urmă, Marine.

Niculae se făcu a n'auzi și, după ce 'și trânti căciula sub masă, s'așeză cu poftă de mâncare cât a nouă inși.

Mămăliguța aburia și era galbenă ca auru; nițicuță brânză înălbăia fundu unui taler de lemn înnegrit; cărnații, crăpați ici-colo, de grași, de un roșu ca moțu curcanului, stăteau tolăniți pe un fund de lemn, cu spatele unul la altul, de par'că erau o buche din abecedar.

După ce se sculară de la masă, Niculae porni la cărciuma lui neica Radu.

— Eî, tușo, ia spune ce aveai să'mi spuî?... Mă vrea Nuța, orî nu mă vrea, hai? Incaltea să știu, grăi Marin tușe-si.

— Păi, Marine, uite ce-am văzut, și tu ăi socoti. Nuța, pare-mi-se calcă-a strîmb cu domnu Mitică de la curte...

— Éca tacî, tușo! strigă Marin și i se făcu turbure căutătura.

— Zău, Marine că Joița nu'ș ce-î dădu Nuței pe furiș... vr'un bilet d'ăla cum știu face cio-coi.. Vezî-c'am văzut pe Joița, maică, șoptind d'o-parte cu domnu Mitică aséră, la colțu curței și, pasămi-te, era o înțelegere pentru Nuța cu domnu Mitică...

— Aoileo, tușo! strigă Marin și făcu mâinile pumnî, să nu dea dracu să fie așa, că 'i-am fă-

cut-o lui domnu Mitică, cât e el de nepot cio-coiului!... D'apoî și Nuța!...

Și dacă grăi numele ei, ochii lui Marin se învéluiră a mâhnire și glasul se făcu môle, înnăbușit.

— Păi n'ai de cât să te pui pe pândă, Marine maică... Incaltea de-o fi a rău cu Nuța să știi șă'ți schimbî rostu... zise bētrâna.

— Eū, să'mî schimb rostu, tușo? Aoileo, păi să nu mă facă și Nuța, c'o snopesc, afurisita!... Ce, d'aea m'am ghiontit cu ea trei dumineci d'a rîndu?

— Mē Marine, da dacă n'o fi vrēnd al-de Zamfira și cu primaru, că, ci-că's ast-fel acuma de când aū făcut banî...

— Și-o să se uite adecă domnu Mitică la Nuța cu gându ăl bun... Dēră, 'i-a cășunat puiului de ciocoiū numa' fiin-că Nuța e a mai frumósă fată din sat! Ce? nu știū eū? Da las'că mă puiū de pândă chiar în astă séră, tușo... și... las' pe mine...

V

În a séră d'atuncea, pe când neica Radu era prins în cârciumă cu aī lui, pentru politică d'aea; — Nuța se muncia cu gândurile că cum să facă: să iasă în șosea la domnu Mitică, orī ba!

Iși făcu drum în curte, că soră-sa Zamfira mi se pușese la alesătură de gogoși de mă-tase.

De după un stușiș de pomi, colo, pe lunca Dâmboviței, se ridica luna mare cât o rôtă de car și roșie pe fundul albastru și curat al cerului.

— Măre, dacă m'ași duce? se mai gândi Nuța. Oare ce-ar zice Marin, dac'ar afla?

Și par'că i se arătâ Marin în față, printre ăi salcâmi de pe lângă uluce.

Și-i era chipul luminos, blând, mândru...

O luâ atunci cu fiori de témă pe Nuța...

Iar pe când sta și se gândia, écă auzi un glas care o făcu să se sperie:

— Nuțo, Nuțo !...

Se uitâ repede încotro venea glasul și zări printre doi salcâmi obrazul lui domnu Mitică.

Se acățase de uluce, afurisitu, și o striga.

Ea s'apropiâ în neștire.

— Nu vii, Nuțo? întrebâ Mitică cu tremuriciu în glas.

— Păi 'mă-e frică de leica...

— Las'că nu stai mult... Vino că 'ți-am adus niște lucruri frumoșe și le am cu mine... Hai, de, vino!...

Nuța stătu o clipă în nehotărîre.

În vremea asta Mitică se lăsase în jos și se ivise la pörtă, și o chema d'acolo.

Nuța porni spre dânsu cu doru să vadă ce-î adusese.

Cum o văzu lângă el, domnu Mitică, o și luâ de braț și porni cu ea repede-repede pe șosea.

Luna se mai ridicase și prinsese a lumina așa că ți se făcea drag să te uiți la dînsa; să te uiți la pietrișu alb și galben din mijlocu șoselei; să te uiți la sălciile de pe margini, parte în lumină și parte în umbra care se culca în drépta lor.

— De ce te sfaia să vii, Nuțo? Ce, tot nu crezi că te iubesc? grăi ciocoiu, și o strângea de braț voinicește.

— De, dom' Mitică, știu eă? răspuse Nuța rușinosă.

— Uite, nu vezi ce 'ți-am adus?

Și prinse-a scóte din buzunarul hainei o cutiuță albă și din ea o pereche de cercei cari sticleaă la lună mândru de tot. Pe urmă din altă cutiuță, două inele; pe urmă o «broșă» d'alea de aur, știu, să'ți ia ochii, ție, om téfér, ne-cum unei muieri de fete!...

Că așa-î făcută muierea, să i se scurgă ochii după aurării și nestemate d'astea.

Incaltea, când scóse ciocoiu o salbă de lefți d'ăia, care face parale, nu glumă, Nuța începu să tremure de poftă să 'și-o atârne de gât...

— Aoileo, dom' Mitică, da mândre's astea!... grăi ea, roșie la față și cu ochii aprinși de mulțămিতă ce era.

— Vezi, Nuțo? Dacă nu te-ași iubi, ce, ași cheltui eu așa pentru alta?

Și ciocoiu o sărută de foc și 'mi-o luă pe după mijloc.

— Păi nu așa, dom' Mitică, — grăi Nuța repede și vru să se desfacă.

Ciocoiu o prinsese bine însă.

— Ei, de ce faci așa? Ce, nu știi Nuțo, că eu o să te iaș de nevastă?

— Ia-mă întâiu... grăi Nuța și se lupta se scape.

În vremea asta, pe după sălcii, se furișă o umbră, mai lungă de cât umbra sălciilor, și mai subțire.

Fără să facă sgomot se opri în dreptu ălor două, între cari lupta mai-mai se potolise în rău pentru Nuța.

— Stați că nu merge-așa, dom' Mitică! strigă de-odată Marin, când văzu pe ciocoiu că nu glumește.

Dómne, unde se îngălbeni puiu de năpărcă, și unde 'mă-o șterse cu călcăiele după cefă, ști, fără să se mai uite că cine era și cum...

Marin începu să înjure pe urma lui și s'apropiă de Nuța care înlemnise pe loc.

— Bravo,urato neică, —scrăşni Marin din dinţi... Care va să zică, cu ciocoiu, hai? Să vii acasă la taica, uite, acuma, după mine, că te dihoc... afurisito!...

— Iartă-mă, Marine, — grăi cu plâns Nuţa şişi acoperi ochii cu şorţul.

Marin îi trase un ghiontişor şi 'mă-o apucă strâns de-o mână, — apoi porni.

Nuţa se lăsă la drum, par'c'ar fi fost o junice când o duce rumânu de funie.

— Aşa, hai? Cu mine n'ai vrut să fugi, când 'ţi-am zis, că ci-că ți-era frică de leica Zamfira şi de primaru? Şi la ciocoiu te duseşi, să năzuiască la tine cu sila!... Apoi d'aea ne-am ghiontit la horă şi d'aea te-ai uitat la mine a dragoste?... Să fugi cu mine, Nuţo, să nu cauţi acuma să-mi scapi, că nu ştiu ce se întâmplă...

— Las'că fug cu dumnéta Marine, grăi Nuţa, tot cu şorţu la ochi...

— Păi, vezi așa : nu-î pentru cine se pregăteşte; e pentru cine se nemereşte...

Nuţa îl privi pe furiş, pe după sort, cu ochii înlăcrimaţi, însă rîzători.

Îi sălta inima că se nemerise așa lucru : vezi-că tot hoţu de Marin îi era drag afurisitu !

VI

Pe acoperementu caselor, pe pietrișul șoselei, pe măracini și pe iarba ofelită aprópe de tot, pe ostrețele ulucilor curței boerești și pe ramuri și frunzele încă necázute, stă ca o poleelă de argint, o brumă grósă.

Zarea la răsărit e luminósă, dar par'că pe lumina premergátore sórelui, stă pusă o pânză subțire de cétă.

E frig.

Fumurile de pe la case se ridică lungi, și afánate, și drepte, până cine știe unde în sus, și de-acolo se plécă tóte și pornesc spre pădure, unde se pun să țesă pânză brumărie de cétă.

Nimeni nu-î încă pe șosea orí pe vr'o linie a satului.

Numai în curtea ciocoiului se ivesc isprăvniceii, logofeții, pădurarii, și se stríng în odae care se chéamă «cañtelarie».

Curtea ciocoiului e mare: întâiú vine casa din spre șosea, în mijlocul unei curți plină cu pomi pe de margini și cu grădini în amândoué cóstele, una de flori, una pentru legume. În dosu casei, mare și din belșug clădită, curtea asta ântéia se închide, tot cu uluce de ostrețe.

Pe urmă vin doué aripi de clădiri, una cu grajdurile și cu odae de ómení aí curței; alta,

cu «canțelaria», bucătăria și odaia contabilului.

Intre aripile astea e loc de trecut cu căruțe și trăsuri. Apoi vine curtea a mare cu magazinele pentru grâu, cu odăi pentru mașinistru, cu pătule pentru porumb, cu totă căsnicia plugărească, în sfârșit.

Păi cum, că multe sînt de socotit la moșie de-osută de mișoare de lei arendă!

Ce, e glumă?

E zi de socotit ómenii și domnu Mitică, nepotu ciocoiului, se scólă mai de diminéță ca să începă din condei, cum știe el, cum a învățat de la unchiu.

Écă'l că iese în ușă c'o scurteică îmblănită pe el, cu căciula négră pe cap, — mărunt, slab, cu mustața a ólă, cu ochii ca de tătar, c'un semn de trântitură de cal pe obrazu stîng, umflat par'că de mult somn.

— Ce, n'au venit încă ómenii la socotélă? întrebă puiu de ciocoiu, după ce intră în canțelarie.

— Nu încă, domnule Mitică, îi răspunse logofétu.

— Ia deschide, logofete, la partida lui Marin Donea și vezi: cât ne datoréză?

— Marin Donea, boerule? Păi nu mai e dator la noi, de multă vreme... Acuma e omu primarului că, ci-că o să ia de nevastă pe Nuța, pe sora Zamfirei... grăi un isprăvnicel...

— Nu-î dator ? Afurisitu! la ascultați, băeți, grăi domnu Mitică cu necaz. Ce 'î-am face noi ticălosului ăstuia să'l putem da în judecată... pentru ceva ?...

— Aoileo, boerule, grăi păduraru. Staî c'am găsit eû. Aséră am dat la pădure peste niște ómenî cari voiaû să fure lemne de stînjén. 'I-am cunoscut că eraû Nicolae a lui Negoîu, Stan al Cârstei, Vasile a lui Popa și Costache ăla... cum îi zice... mē, de pe linia din spre pădure...

— A-ha... Costache a lui Siminoc.

— Eî, el! zise păduraru. N'avem de cât uite, să înfricoșăm pe ăștia toți că-î dăm în judecată și să fie martori că am prins la lemne pe Marin a lui Donea Traistă...

— Așa să faceți, strigă puiu de ciocoiu cu ochii sticlitori de bucurie. Ia dați fuga după ómenî să vie la socotelă mai repede.

Isprăvniceî eșiră.

— Da óre ce-o fi avênd domnu Mitică pe Marin al lui Donea, mē? se întrebă eî.

-- Păi să vē spun eû, grăi păduraru, că eû știu. Domnu Mitică umbla după Nuța și pasă-mi-te Marin 'î-o fi tras vr'o înjurătură lui dom' Mitică...

Logofētu rămase cu Mitică.

Isprăvniceî și pădurarii se împrăștiară după ómenî.

— Ia ascultă, Iancule, îi zise puiu de cio-coiū, am făcut aseră socotelă cu cât ne-a păgubit anu ăsta Radu primaru... și am văzut că s'a îngroșat gluma cu el... Ne-a păgubit, cu treeratu, cu rumâni carî 'i-a prins la el cu locuri pentru tutun și pentru porumb, cu banii care-i dă el cu dobândă pe la rumâni. Peste tot face, neted, știi, zece mișore de lei..., afară din punga noastră și intrați în pungă la dînsu... Ce dracu să-i facem noi să'-l punem odată subt călcâie ?...

— De, dom' Mitică, știu eū ? M'am gândit și eū la ce 'i-am putea face, că multe înjurături îmi mai trage afurisitu... și zēu, c'ași vrea să'l îfundăm.

— Mē, Iancule, numai la pungă îl putem lovi pe afurisitu de Radu și atunci și primăria e a noastră, și rumâni și cârciuma lui,— și tôte.

— Vezi că n'ai cum să'l lovești la pungă...

— Uite ce m'am gândit, mē Iancule! Trebuie să fi avēnd el, Radu, datorii în București... Și dac'am afla la cine,—apoi îl lucrăm pe lângă creditoru ăla de-i merg fulgii...

— Aoileo, că bun gând avuseși, dom' Mitică. Las'că mē iaū eū după el la București, odată, de două ori, până ce oiū da de creditoru ăla... și pe urmă... de, bun e Dumnezeu !

— Până la Radu, mē Iancule, ia să frecăm nițel pe Marin Donea.

— D'apoi că pentru Marin e ușor lucru, dom' Mitică... n'ai grijă...

Atunci prinseră a intra ómenii pentru so-cotélă.

Nepotu ciocoródei puse de-í dădu jos de pe un dulap, o condică lungăreță, care se chéamă de «partizi» și'mi strigă pe Gheorghe Necșoiu.

Écă partida lui:

Gheorghe Necșoiu... 1889—1890

<i>Credit</i>		<i>Debit</i>	
8 pogóne locuri pentru po- rumb în parte.		8 pogóne arăt.-sem . . .	56
învoéiă pen- tru locuri	{	4 pogóne secere . . .	48
		8 » locurile a- rate și seménate	56
		2 zile cu caru . . .	8
		2 » » mâinile . . .	2
		1 pogon loc. pent. tutun . . .	60
învoéiă pentru pogon	{	¹ / ₂ pogon secere . . .	6
		1 » arătură- semăntură . . .	7

8 pogóne arăt.-sem . . .	56
2 ¹ / ₂ » secere	30
2 zile cu mâinile	2
Locu de tutun	60
5 chile transport	10
A dat 500 ștuleți dato- ria.	
30 zile la plivit	15
9 zile cu căruța	29
	202

Bani luați de cu iérná :

Pentru 10 chile transport	20
50 lei împrumut pentru 6 luni, cu dob. lor	65
Crăci din pădure	20
Seménța împrumut pentru seménat locurile în par- te: 250 ștuleți va da la tómná 500 ștuleți.	
2 zile cu caru pentru că a fost prins cu vitele în grâu	8
20 zile la plivit	10
	310

— Care va să zică, mă Gheorghe, ai avut 4 pogóne secerea învoelei și o jumătate de pogon secerea locului de tutun, și ai făcut numai $2\frac{1}{2}$ pogóne; rămâi dator 2 pogoane secere.

— Așa-î, boerule...

— Da vezi că eă am plătit câte 20 lei pogonu, altuia, ca să le facă... Uite, d'aea ți le trec în bani, pe anu viitor... 40 lei...

— E mult, boerule...

— Nicî să scoți vorbă, măgarule! se răstește ciocoróda. M'auziși? Pentru ce nu le-ai făcut și ale două?...

— Păi îmi era muierea bolnavă, și eă n'aveam cu cine...

— Să fi pus în socotéla ta ómeni, păcăto-sule,... că nu era să mi se scuture grâu ca să te aștept pe tine!... Să faci bine să plătești 40 lei pentru aste două pogóne de secere... Trece'l la contract, domnule ajutor de primar, cu 2 pogóne secere, 40 lei...

— Ba nu trece, domnule ajutorule, că nu trag cu degetu să mă omori,—na! Ce, sîntem în Vlăsie? păi cum? Îmi puneți în socotélă 12 lei pogonu la învoélă, și dacă n'am putut să le fac, îmi puneți 20 lei pogonu?

— Și mai îndrăsnești, afurisitule, să faci gură? Ia trage-î vr'o câte-va, Iancule!

Logofētu începu să-î dea pumî și palme și să'l tragă de pěr.

— Las', nu'l mai bate, (puse vorbă ajutoru de primar) că-î pęcătos, vai de maica lui...

Bietu Gheorghe tăcu și rēmase cu ochiî în jos.

— N'ai făcut arătura locului de tutun, pęcătosule... De ce n'ai făcut-o? Tot bolnavă îți era muierea, fir-ar fi a dracului, cu tine d'impreună ! grăi ciocoróda, socotind înainte.

— Păi éca, n'am făcut-o...

— Trece-î-o cu 9 lei pe anu viitor... Și dacă n'o face-o, nouë lei o să plătéscă...

— O plăti cine-o ști, că nu eũ.

— Mě, Gheorghe, tacă-ți gura că te umple sângele, mě,—grăi logofētu cam printre dinți.

— N'ai dus cincî chile din ale zece câte-ai avut de dus, Gheorghe,—merse mai departe Mitică.

— Păi nu le-am dus, că'mi eraũ boiî nepotcoviți și dac'am cerut parale de la d-vóstră, n'ați vrut să'mi dați... Cu ce era să'î potcovesc, ba nu zěũ!

— Bine, Gheorghe, écă o să duci opt chile pe anu viitor, că eũ am plătit îndoit la alțiî să le ducă'n locu těũ... Ai auzit? o să duci opt chile...

— Păi oiũ ducé și opt...

— Ei da baniî, cari 'î ai luat împrumut,

Gheorghe ? Când îi dai ? Ne-a fost vorba să-
aduci după șase luni, hai ?

— Păi așa ne-a fost vorba.

— Adă-i acuma...

— N'am.

— Ei, frumos, bine-ar fi acuma să te dau
în judecată și să-ți pui sechestru pe ce ai ?

— Nu, boerule, mă rog, dumneavoastră...
Las'că o să am grâu, uite și neica ajutoru e
de față... O da Dumnezeu, s'o face și vi l'oiu
da tot dumilorvostre.

— Bine, Gheorghe, éca, să nu zici că sîn-
tem răi la suflet... Luaseși 50 de lei și cu
dobânda pe 6 luni 15, se făcea să ne dai
65 de lei... Așa-i ?

— Păi o fi.

— Pune la 65 de lei dobândă până la Iu-
lie, de la Noembrie acuma, adică 20 lei, face
cu totu 85 de lei... O să dai pentru banii ăștia
o chilă și trei sferturi Așa-i ?

— Bine, dom' Mitică, — oiu da...

— Pe urmă și pentru crăci n'ai făcut nimic,
Gheorghe. Să faci la primăvară 4 pogone de
arătură, la pusu porumbului...

— Păi e mult, dom' Mitică...

— Mult, gogomane ? Da îți pui eu dobândă
la bani, hai ?

— Păi n'am luat bani în mână.

— Da crăcile nu sînt bani, p c tosule ?
Dacă le vindeam, n' s  fi luat bani ? Hai ?

— Bine, dom' Mitică, fie ; oi  face patru pogone arătură.

—  i mai ai două zile cu caru, nefăcute,  tii, c nd te-am prins cu boii în gr u...

— Păi bine, dom' Mitică, da n'am 9 zile cu c ru a ? Zi două pentru  nvoel  ; zi două astea, dacă m' i globit a a... Da cu cele-l'alte 5 care r m n, nu mă scad măcar de la lemne ?

— Te-am scăzut cu alea, că altmintrelea r m neai  i mai mult dator...

Gheorghe st tu nedumerit o clipă, pe urmă se scărpină după c f   i se sili să arate că nu'l scăzuse. Mitică prinse a'l înjura iar  i atunci rum nu t c   i, fiind-că'l amenin ase iar cu secfestru, trase cu degetu la contract pentru muncă,  i pentru bani r mase să facă contract deosebi pe h rtie timbrată.

Care va să zică, în loc să datoreze 108 lei, — cu munca a a cum  'o puse pe anu 91-92, cu banii pentru care trebuia să dea gr u, Gheorghe r m nea să dea 178 lei.

Unde mai puneți că gr u  'l socotise numai 50 lei chila!

Ba  l mai trăsesese pe sf r   i cu ale 5 zile cu c ru a, fiind-că, la drept, a a era cum zisese Gheorghe, — cu ale cinci zile nu'l scăzuse de fel.

De față fusese un membru din comisia interimară, unu care fusese ajutor de primar sub Radu și care atunci era părtinitor țăranilor.

Acuma însă, tăcea și făcea pe chefu ciocoiilor, fiind-că îi șoptise logofetu că pe dînsu îl vrea boeru să fie primar.

Și éc'așa mergea cu socotelile la curtea arendașului străin de neam.

VII

N'apucară să trecă pe fâgașu vremei nici zece zile și écă se pomeni Marin Donea cu citație la judecătoru de pace, la tact, învinovățit pentru furt...

— Măre, ce-o fi și asta! Și-i spuse Nuței.

— Éca! Tu și hoț, Marine? strigă Nuța. Ce, orî aũ strechieat?

— Tacă că pricep «chestia», Nuțo neică... De la dom' Mitică pornește lucru... Și, știi tu, de ce...

Nuța înfipse ochii în pămînt și se făcu roșie ca brobóda ei de nevastă.

— Ce crezi, că uită ciocoiu cum i te-am suflat? Da las' că el o rămînea cu pîra, și eũ cu tine, măre Nuțo...

— Da dacă-ı păți ceva, Marine? grăi Nuța și cătâ la dînsu cu ochii îngrijurați în cari se rotiaũ lacrămi.

— Măre, n'ai grijă, Nuțo neică, din partea asta. Lucru e să împăcăm pe leica Zamfira, că pe neica Radu l'am mai muiat eă nițeluș...

— Zău, ai mai grăit cu nea Radu? întrebă Nuța repede.

— Păi cum, firește c'am grăit... Că 'i-am spus curat: de nu ne cunună până peste trei săptămâni, al mai târziu, îi fac una să mă ție minte... Și fiind-că lui îi e a primărie, s'a plecat cuvântului și 'mă-a spus că las' că face...

— Și când te duci la Domnești, Marine?

— Păi, uite, poimâne, că în ziua aea e «*procestu*». Măc să spuiă lui neica Radu de asta și... las' că nu 'mă-e frică mie de ciocoiu, când știu că n'am nici o greșelă pe sufletu meu.

Marin porni la Radu. Cu drept, Zamfira așteptase în séra aea pe Nuța mult și bine.

Cată'n jos, cată'n sus, — ia-o de unde nu-î.

Diminéta tocmai află că Nuța a fugit și că cu cine.

Ti! foc pe ea. Cum să fugă c'un calic lipit pământului ca Marin a lui Traistă!

Incaltea nuși alesese pe altu, mai cu ceva la casa măsi și-a lui tat'su și nu ar mai fi fost vorbă de fugit, că ar fi dat-o cu dragă inimă.

Ba făcu foc și pe Radu care, de, știa că Marin e harnic, măcar că n'avea nici car, nici boi.

Radu și cu Zamfira îmbucau câte ceva de prânz, când le căzu în casă Marin.

Zamfira se sculă repede ca o veveriță și se făcu roșie de mânie.

— Mă iertați, cucónă Zamfiro și dom' Radule, — începu Marin cu rîs șiret la colțu gurei, — că vă viū așa pe nepoftite în casă. Vezi c'aveam ceva de interes să vă spuiū...

Zamfira dac'auzise că Marin îi zice: «cucónă», se împlânzise la căutătură și acuma îl asculta mai împecată.

— Uite ce e, nea Radule, — merse mai departe Marin.

Și-i pomeni de citație, și-i spuse cam de unde-i vine lui asta pe cap.

— Da ce are cu tine, ciocoiu, mă, ca să te încurce așa de-odată ?

— Păi uite cum stă «chestia» dom' Radule și cucónă Zamfiro...

Și Marin le spuse lucru cu Nuța și că d'aea n'a mai așteptat, n'a mai stat la socotelă, și a fugit el cu ea, fiind-că îi era dragă lui și el drag ei...

— Auzi dumnéta, ciocoiu! strigă Zamfira... să necinstescă fata, hai ?

— Păi ce cap avu și Nuța, Zamfiro, și tu, Marine, dacă zici că te îndrăgise ?...

— Păi știū și eū, nea Radule.... De, cap de muiere... Voia ciocoiu să i'l învêtescă, știū, cu cercei și cu inele d'alea de pîn București!....

Că eu am pândit întâiu să ved ce-i zice și cu ce-o momește...

— Ei, vezi, Zamfiro neică, grăi primaru. Să nu te mai împotrivești lui Marin. Uite, să le găsim nași, să dăm Nuței ce-i al ei.... și noroc să le dea apoi Dumnezeu...

— Zău așa, cucónă Zamfiro.... nu te mai împotrivi, că Dumnezeu mă știe și pe mine câte alea am...

— Ei, haide fie, afurisitule! grăi cu rîs prietenos Zamfira. Spune Nuței să vie astăzi la noi!...

— Să-ți dea Dumnezeu sănătate, cucónă Zamfiro... Da la Domnești, mergi cu mine, nea Radule, precum ca să fii martor? Și mai luăm și pe moș-Tase...

— Las'că merg, Marine... N'ai grijă...

— Dacă-i așa, cu bine, cónă Zamfiro, cu bine, neică Radule.

Marin porni.

— Mă Radule, da știi că Marin îi om, nu glumă?... Éca'mi pare bine acuma că fugi Nuța cu dînsu...

— Păi știu de ce Marin îți pare ađi mai bun ca ieri: fiin-că ți-a zis cucónă... rîse Radu.

— Ei, și tu, mă Radule... și adecă de ce nu 'm-ar zice, mă? Ce, nu sînt nevastă-ta și tu nu ești om cu stare, care, mâine, să vrei, ieși moșia ciocoiului cu arendă? Hai, ian spune!...

— Păi de-asta așa-î, Zamfiro neică, răspunse Radu...

Și'l vedeai după chip că era mândru grozav de-așa vorbă ce-î spusese Zamfira...

— Păi dacă ne-o ajuta Dumnezeu, Zamfiro, să ne plătim de afurisita aea de datorie, știi, pentru care am pus ipotecă căsuța asta a noastră, mă întind eu și la București... n'ai grijă. Pe urmă, dacă m'oiu plăti de tot și de batoza asta marea, atuncea curat, leicuță, că sîntem ai noștri, păi cum!

Și Radu ieși.

Nu trecu mult și intră Nuța, rușinosă, rușinosă...

Vezi că Zamfira însă nu-î mai purta mânie și 'mî-o întâmpinâ cu vorbe de soră; și-î lăudâ pe Marin al ei; și-î rindui pe urmă tôte alea ale casei care se cuveneau Nuței.

Ce mulțămire pe sufletu Nuței! Cu ce drag se uita dînsa la velințe, la care țesuse și ea; la ștergare și la cămășile pentru ea și pentru bărbatu ei; la scórțele pentru așternut pe jos și pentru pus în pereți la perine și la coltuți; la tôte, la tôte; — și tôte i se păreă mândre și par'că ceva nou ce nu mai vîzuse și care o făcêu să se uimescă și să-î pară nevoie mare de bine...

Vezi-că era să le-aducă în casa lui Marin, de

care se îndrăgise cu trup și suflet, fiind-că 'l văzuse om de omenie și cu dragoste de dânsa.

Și-i venea să cânte de bucurie; și-i părea alta par'că, cu mult mai mândră, și casa soră-si, — iar soră-sa bună ca bunătatea, o mamă care dă cu drag tot ce-i al ei, copilului pe care'l urnește din casă.

VIII

E mare fierbere în comună. S'apropie, vezi că, ziua alegerii unui primar, și s'aude că subprefectu o să vie în ziua aea în sat; c'o să vie, nu numai ciocoiu de arendaș, ba încă și proprietaru moșiei, care se întâmplase a fi prefect al județului.

Svonurile astea pornise pe gânduri pe Radu.

Ăi ăi comisiei interimare, împreună cu notaru, fuseseră chemați la tîrg, la prefectură, și li se dase poruncă de chiar cuconășu prefectu să umble și să spuie locuitorilor să n'alégă pe Radu, că o să fie apoi împliniți cu biru, cum nu se póte mai al dracului!

— Eî, cum facem, mă neică? așa se întreba rumâni în șóptă.

Ăi dârji spuneau că nu le pasă, ăi mai slabi de ânger cam se codéu, cam se încurcau la vorbă; toți însă alergau séra la neica Radu să-i sugă din butóie.

De la asta nu-î oprea stăpânirea.

Intr'o diminéță se pomeni neica Radu că'l chémă arendașu la curte.

— Mě, ce să fie asta, nevastă ? grăi el Zamfirei.

— Păi ce să fie, omule; ia, o fi vrënd ciociu pace cu tine.

— Zamfiro, mi s'a bătut ochiu stâng tótă séra aséră; nu-î a bine, fă. Dacă mě chémă ciociu, să știi că 'mî-a găsit ac de cojoc.

— Eî, ia lasă și nu fii prost, Radule. Du-te mai bine mai degrabă și vezi la ce te chémă.

Radu porni cu grijă; cu grijă rēmase și Zamfira, cu tóte că'i dăduse chip curaj.

Arendașu, domnu Costache Teodorof, e un ăla nalt, gros, cu barba care bate 'n roș cu lucriri gălbui, cu mustățile cam a ólă, mai mult afumate de tutun; cu ochii cam albaștri spălăciți, vicleni nevoe mare; numa' cât să te fi uitat la eî, când vorbėi cu dēnsul, și ți-ai fi dat sémă precum cu cine ai de furcă.

După tóte alea, nici la graiū nu era curat, hainu!

Graiū ca sufletu și sufletu ca graiū, — vorba aea!...

Boeru bea tutun în canțelarie, când intră Radu.

— Bună ziua, dom' Costache... ũ rosti Radu cu cinste.

— Mulțiamesc dimitale, Radule.. Ia poftim șezi, răspunse boeru după ce dădu mâna cu el.

Radu șezu, mult mirându-se în suflet de-atâta cinste boeréscă.

— Mă chemași par'că, boerule ?...

— Te-am chemat, Radule, să te întreb: ce ai de gând cu primăria ?

— Păi, de, dom' Costache, eū am gându ăl bun; da dacă dumnéta nu mai vrei cu nici un chip să fiū eū primar, écă n'oiū fi...

— Nu așa, Radule, nu așa... Eū vreaū să fiū dimita, dar să fiū cum cere trebuințele locuitorilor cari, de, aū interes de arendaș mai mult de cât de dimita... Imi faci concurență cu mașinile de treier, trecă-mérgă; le dai locuri pentru tutun; 'mă-ai rupt din ómenii cari se învoiaū pe moșia mea; — haide bre, ți le iert tóte. Dar, vezi, dimita imi faci réū la contracte, imi faci réū la socotelī; lași pe alții străini, de pe la alte moșii, să vie și să dea parale rumânilor de cu iarnă și dimita le legalizezi contractele agricole, chiar pentru ăi cari aū datorii la mine și cari trebuie să rămâie învoiți pe moșia mea... Apoi, eū sînt réū, Radule, ori dimita ?

Par' căi venea *boerului* să ridice glasul mai sus; dar vedeai că se ține și că vrea să-i fie cu glasul blând, până la capăt.

— De, dom' Costache, așa mă pîrise unii; da eũ nu'ți fac nici un rău, zëu nu!

— Eĩ, nu mai încurca, Radule, că 'mĩ cunosce eũ meseria... Eũ voiũ să cădem amëndouĩ la învoială: să te-alegem primar și să te întărim în slujbă; să te las să'ți faci interesele cum vrei, dar să'mĩ faci și p'ale mele...

— Bine, dom' Costache, să ne învoim.... grăi primaru cu supunere, știi păr'că cu adevărat ar fi fost așa.

— Spune pe față dar, Radule, care'ți sînt pretențiile?... Mie îmi place vorba scurtă și cu folos.

— Păi, de, ce zici dumnéta, boerule...

— Iți dau o sută de pogóne, să le muncim în parte: jumătate grău și jumătate porumb, cu sëmânța mea. Ómenii 'i-oiũ plăti eũ, ca învoiți la mine, și d-ta o să treeri grăul cu mașina d-tale... Pe urmă ți-oiũ da și câte cincĩ stînjeni de lemne pe fie-care iarnă.

— Bine, boerule; îmi vine și mie la socotélă... Numai pentru un lucru te rog, dom' Costache: să nu spuĩ nimẽnui de învoială și să lași pe țeranĩ să m'alégă chip tot după voea lor ca pentru eĩ... m'ntelegi, adecâte, cum vine «chestia».

— Te 'nteleg, Radule, te'nteleg, n'ai grijă. Da mare hoț ești, m'e...

— De, dom' Costache, fi-te care face cum pôte și ce pôte.

După ce porni, se gândi:

— Măre, lasă că tot eū o să fiū ăl mai șiret,
— he, he!...

În sfîrșit nici un svon rēū nu mai eși pe so-cotēla lui Radu, și țēranii mi'l aleseră cu mai multe voturi de cât tot-d'auna.

Ce mai beție fu în nóptea aea la cârciuma lui neica Radu!

Numa' vezi c'a doua zi se pomeni Radu c'un băiat din prăvălie de la creditoru lui din București.

Arendașul îi dase de urmă.

Dă fuga Radu la negustor că, cum așa și pe dincolo, — ași! negustoru nici nu vru să audă; ba că avea nevoie de parale, fiind-că nu-î mai mergea bine treaba; ba că una, ba că alta, ba că multe și de tôte.

Radu se întorse acasă opărit. De unde să ia el, ca dintr'o ladă plină, opt miușore de lei, bani ghiață?

Și rumânului, la necaz, unde-î mai trec p'îngând chibzuirî sănătose!...

Din cotro 'i abate că 'i-ar veni scăparea, într'acolo se duce ca legat la ochi.

Îl sfătui Marin Donea, ba Zamfira, ba se virî cu vorba și Nuța și Traistă ăl bătrân, ca să

se ducă la dom Costache, — că doar iera prieten acuma cu dânsul.

Ăștia din neam știaă chip de cumetria lui Radu cu *boieru*.

Și écă pe Radu, tocmai la București, la boeru acasă.

Și cam cu umilință i se plecâ, și cam cu sărut mâna îi spuse păsu, și cam cu rogu-mă de om în nevoe îi ceru parale, ca încaltea să se cunóscă dator *boierului* și om al lui să fie.

Boeru prinse-a rîde pe sub mustățile alea afumate, ca paiele d'împrejurul unui coș, — se lăsă mult să fie rugat și la urmă mi'l arse cu dobândă strașnică, în vreme ce-l mângâia cu vorbe prietenóse și mi'l legă cu contract, știi, ca p'un nemernic.

Din ziua aea, fu argatu ciocoiului.

Doar cu cârciuma ce mai făcea dever; încolo, și cu mașini, și cu locuri, cu tóte ale lui, făcea după pofta *boerului*, care nu-l mai ruga, ci-î poruncea.

Intr'o zi, când îi trecu până peste buze amăreala traiului, că și țeraniî prinseseră a nu-l mai cinsti din inimă, cam vru să se răzvrătéscă împotriva *boerului* și-î zise nu'ș'ce, așa, cu necaz.

— Ia ascultă, Radule, nu te rățoi așa la mine, că'ți vînd și cenușa din vatră! îi strigă ciocoiu.

— Păi, să vinzi, boerule, dacă'i putea apucâ de zise.

— Să nu pot?

Și boeru mi se făcu roșu ca focu, și unde-î croi câte-va palme lui Radu, de-î scăpărară măselile.

— Am să-ți vînd, mișelule, strigă boeru, că'mi datorezi 12 mii de lei și capu tîu nu face nici pe sfert! Ai vrut să'mi porți rîzboiî? Eaca rîzboiî, na! Pleacă, și nici să te mai vîd în ochi, pîrlitule!

Bietu Radu porni cu capul în jos, vînat la față.

Îi venise la cap, cum și ce fel îl jucase ciocoiî.

Vorba era, cum să scape de năpaste?

IX

În curtea lui Radu, nu se mai hodineaă ale două batoze cu vapórele lor învelite cu mușama négră.

Vînduse pe a mică cu vaporu eî și pe a mare, o întorsese, cu pierdere, ăluia de la care o cumpărase și căruia nu-î plătise tot.

Vînduse din vinuri, așa cum putuse, făcuse ce făcuse în sfîrșit, și se plătise de ciocoiu dracului.

Casa și-o pusese la Credit, că acolo încal-

tea, nu avea ce să'i facă ciocoiu; și acuma, nici primar, nici măcar conțiliu;— de-o parte și departe de toți, își vedea de cărciumă și de pământ.

Cârciuma nu-i mai mergea, fiind-că toți cari fuseseră, ai lui, acuma se duceau la cărciuma grecului de la hanu arendășiei.

Nimenea din sat nu mai avea credință în el; fiind-că, dacă nu mai era în socoteli cu *boeru*, dacă nu mai iera omu lui, era însă în neputință să mai facă cui-va bine.

Ca să'l mai fi ales primar,—ași, ce vorbă,— ar fi fost la sigur, sluga la dârloagă a ciocoiului!

Nu! Radu se pierduse pentru sat și pentru el chiar!

Nimenea nu se mai învoia pe locurile lui.

Abia dacă putea să'si aducă ómeni streini de pe alte moșii, cari fugeau de binele afurisit de p'acolo.

Unde mai puneți că isprăvniciei și logofetu boieresc pururea-i căutau pricină și'i făceau fel de fel de neajunsuri.

Știi, par'că le era tuturor cu haz să'l umilască și să'l vadă că n'are putere să le facă și dânsul rău, lor.

Îmbătrânise, bietu Radu, îmbătrânise de tot.

Zamfira i se făcuse nagodă în casă: totă ziua îi căta pricină și'l batjocoria; iar el, să-

rac de maica lui, tăcea și ofta în el; din casă, fugea în prăvălie, și din prăvălie pe câmp, dacă gura Zamfirei îl prigonea în prăvălie.

Pe urmă, mereu îi scotea ochii Zamfira că: uite, Marin Donea e primar și că'i merge bine, fin'că e al Curței... Firește, uitase că nepotu ciocoiului era să'i necinstească pe Nuța; uitase, păcătosu, că'l dusese la judecată la Domnești și că Radu îl scăpase, cu plocoanele ce dusese sub-prefectului și judecătorului... Uitase și Nuța, că se fudulia când o vedea; nu-i mai călca în casă, iar la biserică abia îi moțăia din cap!...

Ea, Zamfira, s'ajungă de rîsu soră-si mai mici și de rîsu satului, —și din pricina cui?— a nemernicului de Radu!

Radu, biet, le asculta astea și tăcea, dar fierbea în el și clocotia a răzbunare pentru vr'o zi...

Intr'o bună dimineță îi dădu una și bună în gând: știu, măcar să facă nițel sânge rău arendașului și familiei lui; că să'i facă rău la pungă, n'ar fi avut alt-cum de cât doar să'i fi dat foc la pătulele cu porumb și la șirele cu paie.

Pentru foc, avea el să vadă mai târziu, și asta nu era lucru de rîs. El voia acuma să rîdă numai de ăl de alt neam!

Așa, iaca în ziua de Sfintu Vasile, de, zi

când tótă lumea o petrece cu veselie,—eaca la curtea lui dom' Costache că picâ așa, tamesam, niște inspectori de la regie, cu subprefectu, ba încă și cu directoru prefecturii din București. Cu ei veniaū și niște agenți d'ăia d'ai regiei; și, firește cum s'aflâ în sat, tot satu se cam strânse în șosea.

Boer Costache era pîrît la regie precum că cumpărase tutun de la toți țeraniî de prin satele unde se seamănă tutun, știî, pe sub mână; că avea un bulgar la curte, care alegea tutunu și'l tăia, și'l făcea pachete, știî, ca la regie, de nu le puteai deosebi nici de cum.

Că avea bulgaru ăla o odae în podu de la fânărie și acolo era lumină mai tótă nóptea : vezi-că acolo lucra, afurisitu, de făcea încă un venit arendașului...

Cu plecăciune, cu iertăciune, ăia toți de la stăpânire și de la regie spuseră lui boeru ca pre cum stă lucru și'și cerură voe să caute...

Arendașu se făcu verde-galben-arămiū, dar prefăcu fața nepășătoare și se învoi se caute.

Ce mai de chiote pe cocóna arendașoica, ce spaimă pe copii !...

Pe urmă ce rëscoleală în casă; ce de urme de noroiū, că iera cam moină afară ; — în sfîrșit, märe, balamuc întreg.

De unde tutun la arendaș! Și însă, mă, așa

ieraŭ făcute pîrile, așa arătaŭ loc, mașină de tăiat, foi mari tipărite din cari bulgaru tăia foi potrivite, știi, ca pentru pachete de un leŭ, de 50 bani și de 10 bani,—ba încă avea ci-că și cutii de bectimis,—că, firește, trebuia să puie pe gânduri pe ăi de la regie...

Cercetară ăia și pe bulgaru, care la drept vorbind, avea un chip de tâlhar de munte, de'ti vîra fiori. O fi știut el, hainu, multe meș-teșuguri, dar la arendaș nu făcuse altul de cât să umble cu oile, cu boii, și cu bivolițele, și séra, acasă, să le mulgă.

Vézură ei la urma urmei că iera o păcă-litură sdravănă... Dar, cine s'o fi făcut cu așa haz și noimă nu dedeaŭ cu gându !

Lui Radu nu-î făceaŭ cinstea să aibă atîta închipuire și arendașu o puse în socotéla vr'unui dușman de la oraș.

În vremea asta, Radu rîdea ascuns pe subt mustăți și se bucură al dracului de bine și de mult, când află de la Marin Donea, care fu-sese și el la curte, de tărăboiu ce se făcu-se acolo.

Toți din sat lăudaŭ pe ăl care făcuse dră-covenia asta afurisitului de neam străin, care-î globia păgânește; iar Radu se umfla în pene, în inima lui, cât se putea.

Și niménuî nu spuse. Vremea trecu, înainte la deal, zi cu zi, lună ca lună; când și când

se mai vorbia câte odată, ca de-o poveste, de pățania arendașului...

Și fiind că numa' așa putea să'și mai răz-bune, neica Radu plănuia altă aea, căci vrăș-mășia între el și ăi de la curte își săpase albie adâncă și'și lăsase vad: când și când, trebuia să treacă cu câte-o pățanie, ăi de la curte la el pe față, și el la ăi de la curte pe furiș.

De almintrelea Radu începuse iar a se în-fripa cu negoțu la vite, mai ales, și trăgea nădejde, într'o bună dimineață, iar să mai pue mâna pe comună.

Un lucru numa' îl rodea ca o bôlă ascunsă în coș: tôte le putea drege, însă credința ro-mânilor în el, pace bună !

Vezi-că cine 'și mănâncă credința, ca țiganiî biserica, fără biserică rămâne... și singură cre-dința e care, dacă se duce odată, nu se mai póte întórce tot așa de curată și de întrégă ca odinioară.

FINELE PĂRTEI ÎNTAIU



RUSTICE

VOLUMUL III

PARTEA II-a

POEZII

	Pag.
1) Dor de Câmp	245
2) Tăcere	249
3) Priveliște de seară.	251
4) Între rîchite	253
5) Plopîi	256
6) Pescuit	259
7) Slănicului Moldovei	261
8) La trei fagi	265
9) Rîului Slănic	267
10) Lacul Zürich	270
11) Bucovina	272
12) La dijmă	274
13) Dragoste	277
14) Clacă.	279
15) În câmp	281
16) Brumar	283
17) Noptea ajunului Bobotezei	285
18) Doina Dorului.	288
19) Sub seară.	290
20) Secetă	292
21) Desnădejde	294
22) Prăvălia jidanului	297
23) La mezat	305
24) «Domnul Minister»	311
25) Cărbușul și Licuriciul	317
26) Viespele	318
27) Cănele, Măța și Șórecele	320
28) Deșărtăciunea Păunului.	323
29) Mîntea și Norocul	326
30) Păianjenul.	331



DOR DE CÂMP

Mi-i dor de câmpul ce se 'mbină
C'un cer pierdut în depărtări,
A cărui liniște deplină
Mă acufundă 'n cugetări...

Mi-i dor de lanuri mari de grâne
Cu spicul lung și aplecat ;
De griji,—tiranice stăpâne,—
De bucurii, la treerat,

Mi-i dor de viața de la țară,
De aier viū, de fân cosit,
De munca în sudori de vară,
De serii... când cazii de obosit...

Ce nopți atunci neturburate
 De nici un vis,—ce deșteptări
 In dimineți înrouate
 Și 'n dulce farmec de cântări!...

Și eacă mândra primăvară
 Cu roditore ploî, cu vînt...
 Incepe iarba să răsară,
 Incepe munca de pămînt...

Ved grapa 'n colțu-î cum tresare
 Rîzînd cu dinții săi de fier;
 Ved plugul repede cum sare
 Din prăfuitul lui ungher,

Și scutură încet din córne,—
 Gândindu-se cum anii fug,
 Cerînd la 'ncheeturi să-î tórne
 Balsamul veștii lui de plug...

Din cuiu 'n care odihnește,
 Aruncă pe furiș scânteî
 Uitata cósă : se gîndește
 Că va veni și vremea ei...

Iar șapte secerî, luminate
 De o rază-a sórelui apus,
 Ca șapte luni reînviata
 Lucesc de pe-o corlată, sus...

Și ved pe lanuri mări, voióse,
Rostogolindu-se subt plug
Pămîntul, în felii lucióse,
Și boii hărnícind la jug...

Iar peste tot, e numai sóre,
Și numai viață 'n tot respiri:
Plugar, 'ți-e munca priitóre,
Poet, ai cum să te inspiri...

O, dor îmi e de libertate!
Intre păreți mă 'nnăbușesc.
Dintr'înșii munți de greutate
Pe umeri'mi se prăbușesc!

De la fereastră-aceeași zare
Pătată de vr'un coș negrit
Și-adeseori de fumul care
Să 'ntinde lung... neisprăvit...

In timp ce mâna 'mi scrie, scrie,
Zăresc o pasere trecênd
Și ochi'mi fug de pe hârtie
Pe urma ei alunecând...

Zăresc pe-o streășină de casă
Perechi de vrăbiî cioc în cioc :
Trăiesc, de nimeni nu le pasă,
Voióse sar din loc în loc...

Ce triste-ar fi în închisóre!
 Ce dor le-ar fi de-un sbor tihnit,
 Subt plóea razelor de sóre
 Píerdute-adînc în infinit !



TĂCERE

În largul câmpului, tăcere. Pe zare-abia se 'ncondează
 O umbră de copac ici, colo, ca streji de pază ce veghiază.
 Pe câmpul cerului albastru răsar flori mândre de lumină
 Și dintr'un colț al depărtărei 'și-arată chipul luna plină.
 Un fir de iarbă povestește și cele-l-alte îl ascultă,
 În freamăt lin își spun iubirea și înfrățirea lor cea multă.
 Un flutur dórme pe o flóre și flórea 'n vorbă cu zefirul
 Îl leagănă în visuri scumpe ce par'că nu'și mai curmă firul.
 O, tóte florile 's deștepte pe-asemena sclipiri de lună
 Ce sbóră 'n aer, și pe frunte poleiũ de aur li s'adună.
 Un gândăcel ce pórtă 'n spate o luminiță tăinuită
 Sfios prin iarbă se strecórá și spune-o vorbă-abia șoptită
 Vre unũ fir saũ la vr'o flóre... iar greerul, gelos din fire,
 'I-o'ngănă, pe când alți tovarăși răspund și țirie 'n neștire.
 Țințarii, în bătea lunei, l'acéstă muzică de nópte
 Să 'ncing de brîu, să prind la horă și-adezea jócă 'ntréga nópte.

E multă viață și mișcare... dar tóte seamănă-a părere
 În fața haosului lumii din care picură tăcere...

Iar tu, în ăst pustiū de țarină, te socotești ca singur viu
 Și-adânc te pierzi ca o gândire în al visărilor pustiū...
 O, Dómnne, câtă alinare, ce negrăită mulțămire
 Că poți să fii cu tine numai pierdut în astă nesfirșire...
 De unde farmecul acesta ce din tot locul te 'mpresoră
 Și-atât de mângaios te-atinge, și-atât de dulce te 'nfioră?
 Ce-anume simțuri se deșteaptă în fundul sufletului tēu
 De-ascuți cum îți vorbește Firea și de 'nțelegi cuvîntul său?
 În tine tace-acuma omul cu năzuințele-î deșarte
 Și numai sufletul viează de se revarsă și se 'mparte
 În nesfirșirea necuprinsă care'l cunoste ca o mamă
 Și către dînsa cu iubire, atât de sinceră, îl cheamă.
 În ea e pacea, curăția, viața liberă de-atom;
 Cu cât de dînsa te apropii, cu-atât nu vrei să mai fii om.

O, da; vieța e deșertul cu mari nisipuri mișcătore
 La întîmplare cârmuite și arse pururea de sóre...
 În totdeauna caravana dorinților, ca el aride,
 E înghițită și d'asupra-î mormântul repede se 'nchide.
 Iar corpul, humă necurată, ce-atâta știe: să doriască,
 Un alt noian de-aprinse doruri e gata iarăși să porniască,
 Pe-acelaș drum al ne 'mplinirei, și suferințele se țin
 Un lanț ce nu se mai sfirșește: un chin se leagă de alt chin.
 De-aceea sufletul, sărmanul, încătușat în lupta vieței
 Aspiră pururea la pace, cătând din temnița tristeței
 Să se reverse în afară, în lumea liniștei depline;
 De-aceea pentru el tăcerea subt vraja bolților senine
 Într'un pustiū întins de țarină, e-o negrăită mulțămire,
 Căci póte fi cu dînsul numai pierdut în sfânta nesfirșire...

Valea-Largă.





PRIVELIȘTE DE SEARĂ

Să plimbă-a lene vîntul pe lanuri sămănite
În care pierzi juncanul de-un an și șase luni;
Iar spicele bălane cu țepi lungi, resfirate
Să 'mbrățișează 'n fața desmierdătorei luni...

Pe drumul dintre lanuri se mișcă 'ncet la vale
Și scârțâie 'n răstimpuri un car întârziat
Ce-și culcă umbra 'n urmă, ca negru chip de jale
Ce merge după mortul spre grópă îndrumat.

Pe maldărul de iarbă sub séră-acum cosită
E tolănit rumânul de muncă hăcuit;
Pe ochi i se cobóră pleoapa obosită
Care-a clipit într'una din zori pân' l'asfințit.

Joian și Sâmbotilă, lăsați în bună-voe
Pe calea, lor știută, merg, cefele mișcând,
Tovarăși buni de muncă, tovarăși de nevoe :
Ei se gândesc la iarba cosită de curând.

Ce liniște! Cât farmec... Colo, străbate 'n zare,
O cruce sclipitează : biserica din sat
Să lămurește bine și peste toate pare
Că 'ntinde pacea sfântă din turnu-î luminat.





ÎN TRE RÎCHITE

I

Sórele 'i-a tors în pèrul valurî rësfi rat pe spate,
Dăruitu-'i-a pădurea douë mure negre, mari,
Douë fragî și douë mere sîmului încredințate,
Luna Maiu din trandafirii cei măi mândrii și măi rari.

Singură, între rîchite, lângă țarina de măturî,
Cată în oglinda apei, — care par'c-a stat pe loc
De uimire și de dragu-î, — și cu umbra ei alăturî,
Uită de scăldat în vraja drăgălașului ei joc.

Nu ia séma cum că vîntul, mare hoț, viclean din fire,
Îi tot flutură cămașa și-î sărută trupul gol,
Nici că sórele 'și strecórá prin frunziși câte-o privire,
Nici că pas furiș de vulpe dă richitelor ocol.

Cércă apa cu piciorul; o cuprind fiori. S'așeză
 Jos pe pajiște și rîde, brațele încrucișând...
 Vrea apoi să sară: rîul, ars de sóre,
 Inșă apa-î foc de rece... Uîte-o iarăși tremurând.

Se aplécă spre oglinda, care-o fură-așa de bine,
 Când, de-odată stă fricósă și se uîtă neclintit:
 Și alt chip să maî strêvede... Dar de unde e și cine?
 Cum a izvorît din apă lângă chipul eî uîmit?

Cată împrejur... nu-î nimenî. Doar atât: o fișuire...
 Vêntul póte, printre frunze... Cată'n apă, chipul iar...
 Și atunci 'și-aduce-aminte că s'arată nălucire
 Cel îndrăgostit de-o fată, cel ursit... Și-î dênsul chiar,

Mărgărint, îl vede bine... Ia te uîtă că-î zîmbește...
 E chipos, afurisitul, și-î cam place eî nițel...
 Dar și dênsul, ce tot are, că în drum i se ivește
 Când nu crezi, și-î spune-o glumă, ori așa un cuvîntel!...

Cam rămâne ea pe gânduri, iar pe urmă când privește,
 Chipul eî îl vede singur... Par-c'aude-un pas grăbit
 P'imprejuru-î... O s'o vadă cine-va... Sê îngrozește;
 Apa-î rece, dar s'aruncă și înótă liniștit...

Cât de mândru strălucește pêrul eî întins pe apă...
 Par'că-î e mânuchiú de raze de la sóre pogorît,
 Care saltă 'ncet pe valuri dar pe care valu 'l sapă:
 Uîte-l, uîte-l s'acufundă... Rîul stă posomorît.

Și nimic nu se maî vede pe oglinda curgétóre,
 Până ce, în jos de-odată, se ivește lin plutind
 Ca o luntre luminósă, c'o lopată lucitóre
 Când în drépta, când în stânga fața rîului tăind...

II

In amurg, când își desface séra pânza ei cu fluturi,
 Și când își desbrobodește luna chipul ei d'argint,
 Printre lanuri, la răspântii, nu s'aud de cât săruturi...
 Eacă 'n drumul fetișcanei se arată Mărgărint...

Cufundat e'n umbră drumul între-o porumbiște 'naltă.
 Fata umblă 'ngândurată, jos, cum umblă luna, sus...
 Duce-o vacă de frânghie; ugerile ei tresaltă
 Marî și pline, din păscutul de cu zori până 'ntr'apus.

— Séra bună! îi grăește Mărgărint mai cu 'ndrăznélă:
 Dór vèzuse 'ntre rîchite mândre feciorești comori,
 Prea de tot ispititóre... Până când mereu sfiélă?
 Ea tresare și-î răspunde săgetată de fiori...

— Iți păscuși văcuța, Sando? — O păscuiu. — Și vru să trecă.
 El 'i-aține calea. — Dómne, cald fu azi; timp deșcaldat;
 Și știi, colo 'ntre rîchite... Sanda iute ochii plécă,
 Flórea macului rêsare pe obrazu-î rușinat...

— Dumnéta fuseși? — Păi cine! Ne vedém ca 'ntr'o oglindă.
 Fie, zéu, că mult ești mândră... Uíte d'aea dragă 'mî ești...
 Știi ce una, Sando neică? Ce tot la părinți, în tindă?
 Și la maica-î loc... Haî Sando, haî la maica să'nflorești...

Că acuma-î pentru flóre rost de traiu și 'ndrăgostire...
 Cine-aștéptă, se codește, și codirea-î pentru proști...
 Vita, nu se pierde, dênsa; las-o, că se duce 'n știre...
 Haide, nu mai sta pe gânduri... Ce, de astă-zî mă cunoști?

— Ce-o să zică maica, taica?... — Ce-aū zis și de ei bătrânii...
 Măre, popa și primarul ne-o cânta și ne-o ceti
 Că e vreme pentru asta să făcem ca toți rumâni.
 Vremea dragosteī nu-ī dulce de cât când o știi pândi.

Și... nu-ș cum, fetica mândră, cam scăpă din mâini frânghia,
 Își luă mulguța drumul singurică 'ncet, la pas...
 Când cuprinse luna cerul și privi cu argintia
 Ei lumină, pe cărare nici o umbră, nici un glas...





P L O P I I

Vine nóptea, vîntul tace, mai toți pomii dormiteză,
Numai frunzele-argintate ale plopilor vegheză :
Par'că făr' de veste-acuma cu fiorî mi le-ar cuprinde
Cine știe ce simțire; par'că 'n ramuri le-ar aprinde
Cine știe ce vâpae a frumóseî amintiri,—
Ast-fel tremură 'ntre ele, petrecându'și în șoptiri.

Frunza 'ntrébă pe-altă frunză, cea de jos pe cea de sus,
Pân' la cea din vîrf ce are multe vești-povești de spus;
Ea cuprinde adîncimea pe sub razele de lună
Și din taina depărtărei tóte murmurile-adună:
Ale florilor ce 'nalță ca prinos parfumul lor
De credință nesfîrșită către-al lumeî ziditor;
Ale stelelor, ochi ageri ai Dumnezeireî Sfinte,
Cari picură în lacrămî mulțămirea lor fierbinte;

Ale Cerului, — ce'n timpul cât în lume ațipesc
 Răutățile — omenirei, — își serbeză 'n chip frățesc
 Legătura cu Pământul....

Nóptea drumul își urmăzează;
 Vîntul tace, în grădină tóte dorm și nu vegheză
 De cât frunzele-argintate ale plopilor giganză,
 Care tremură 'ntre ele....

Iar când tainicii amanți
 La tulpina lor s'așeză, tremurând de fericire,
 Când în șópta cea mai dulce își grăiesc a lor iubire,
 Frunza 'ntrébă pe-altă frunză, cea de sus pe cea de jos
 Pân' la cea din urmă care, ascultând misterios,
 Prinde șóptele iubirei, sgomotele sărutărei,
 Și le trece 'n sus, le pierde în adâncul depărtărei....
 Ziua vine. În grădină pomii și paseri se deșeptă;
 Plopii, tot în tremurare, către sóre fruntea 'ndreptă.

Valea-Largă.

1894, Septembrie.





PESCUIT*)

Cu ochii negri plini de foc
E fata.—Mrejile 'și întinde
Să prindă pește, la noroc.
Flăcăul înota în loc;
Vedând primejdia să 'ntinde,
Și, când să fugă, 'n mreji să prinde.

— Ce pește mare! zice ea
Și face haz ca o nebună,
Și să'l păstreze par' că vrea,
Căci mrejile le strînge strună.
— Dă'mi drumul, dragă, nu mă ține.
— Nu zău; în mreji îți stă prea bine.

*) Imitație după Al. Rizu-Rhangabe.

Să sbate tîneru 'ndîrjit
 Că nu e liber când voiește;
 De rîsul fetei, necăjit,
 Să sbate până ce 'n sfîrșit
 Aî plasei ochi rupînd, s'afundă,
 Și din adîncuri iese 'n undă.

De ea s'apropie apoi
 Biruitor, plutind a lene...
 Dar când privește la cei două
 Ochi negri mari cu mîndre gene,
 Rămîne prins... și d'astă dată
 Din mreji să scape nu mai cată.





SLĂNICULUI MOLDOVEI

Loc de plăceri și sănătate,
Alinător de suferinți,
In cartea vieții lor, mări frate,
Te scriu noeanuri de finți...

Un leagăn ești de desfătare,
Slănicule cu munți înalți
Ce îți fac un zid de apărare
Cum unii țeș pe cei-l-alți.

Pe «Puf», pe «Cerbu», la «Izvóre»
Doinește vîntul între fagi
Și dórme-adesea în rěcóre,
La sîn de căprióre dragi.

La smeura ce te smăltează
Din vîrf de munți și pînă 'n văi
Cu poftă urșii ospětează
Ca bunî stăpâni în codrii tēi...

Și fearălor, și omenirei
De bunuri ești dăruitor
In al tău nume și al Firei
Redând vieață tuturor.

Toți anii aũ, spre îndreptare,
Regentul lor; și tu, ca ei,
Aĩ un regent de căutare:
Izvorul numărului «*Trei*».

Și aĩ cărări misterioase
Pe care sórele, de-abea
La miezul zilei luminoase
Le 'ncondeează ici, colea...

Și-auzi în ele cum răsună
Săruturi, șópte dulci de-amor,
Acoperite de pîrăul
Ce curge 'n preajmă vuitor...

Și aĩ, Slănicule, mēi frate,
Un drum de brazi desfătători,
Ce cresc voioși în libertate
Ca smirna viũ mirositori...

Și văi, sub stânci de par'că pică
In tótă clipa din 'nnălțimi,
Pe cari s'acață fără frică
Mulțimi de ierburĩ, florĩ,—mulțimi...

Și strângi din țara ta întreagă
Și alte flori ce fură minți,
Ce prind o inimă pribeagă,
Cu graiū duios, cu ochi fierbinți...

Și's mult mai dragi aici la tine,
Le pui alt farmec în priviri,
Și'ți pare că pe veci ar ține
Robia dulcei lor simțiri...

De-aceea grea mai e pornirea
Din vrăjitorul tău cuprins;
Iar anu-î lung ca nesfârșirea
Și tot ca ea de ne-cuprins...

O, mult e pân' la revedere!..
In tine tóte-apar ca noui,
In tine-î tot acea plăcere,
Iar anul schimbă multe 'n noi...

Și an cu an mereū sē trece,
Iar într'o zi pe-a nóstre frunți
Vezi periū albī și 'n suflet rece,
Cum vezi ninsóre pe-aî tēi munți...

Și de pe dînșii tot mai pierē
Acea ninsóre 'n calde luni,
La noi rēmâne,—o, durere,
Pe frunți și 'n inimī-văgăuni!

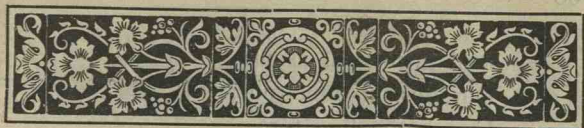
Orî cum, tu dai o veselie
Și amorțitei bătrâneți
Cu vecinic viața ta cea vie,
Cu vecinicele'ți frumuseți...

Și ne șoptești cu adierea
Și cu pâraele, încet :
«Și 'n amintire e plăcerea;
«Lăsați mâhnire și regret...»

Așa-î, *Slănicule*, mări frate,
Bătrâni și tineri află traiu
In tine, loc de sănătate
Și gură splendidă de raiu!

Slănic (Cascadă).





LA TREI FAGI

În poenă la trei fagi
Tóte fetile ți's dragi ;
Cum le vezi, nu'ș cum să face,
Tóte 'ți fură-un pic de pace,
Până ce te pomenești
Cu răzbóie sufletești....

Bate uite, din brădet,
Vînt rëcoritor, încet ;
Picură din bolți senine
Roua nu știu căru'i bine,
Dulce și necunoscut
Ce te 'mbată la minut ;

Aerul care 'l respiri
E izvor de mulțămiri ;
Din păduri, o simfonie
In surdină lin adie
Și să pierde cadențat
În frunzișul depărtat ;

Rîul între-arini ascuns,
 Din desișul nepetruns,
 E o notă plîngătoare
 Dulce și tremurătoare,
 Solo trist și tânguios
 În concertu-armonios ;

Și acestea se topesc
 Într'un farmec viu, lumesc,
 Ce împrăștie 'n simțire
 Dorul aprig de iubire
 Și dă aripă unui vis
 Pe sublime note scris....

Totu-î muzică de-amor,
 E vieață, e fior ;
 Care fată trece 'ți place,
 Tóte 'ți fură un pic de pace,
 De aceea tóte 's dragi
 În poenă la trei fagi !

Slănic.

La trei fagi.





RÎULUÎ SLĂNIC

Rîu cu valuri limpezi, reci
Pe-așternut de stînci tu treci,
Dintre munți și din izvóre
Neștiute nici de sóre,
Și din codrii vecinic verzi
Unde pas și gând îți pierzi....

Și din fie-ce izvor
Ai pornit cu câte-un dor,
Ce ți'l spuî și zi și nópte,
Ici în dulci și blânde șópte,
Ici vuind și spumegând
Disperat, amar plângând....

Și ce spui în a ta cale
Înțeleg și mult mi-î jale:
E povestea celui care
E ursit la 'nstrăinare
Și la umblet necurmat
Singuratec și uitat!...

Înțeleg ce sdrobitor
E samarul unui dor,
Eă, ce 'n lume, ca și tine,
Subt samarul de suspine,
Port un dor de ideal
În al sufletului val....

O, de ce și-al meu nu trece
Ca și valul tău de rece,
Printre stâncele vieții
Din izvorul tinereții,
Și ca tine în alte ape
Să se piardă și să scape!

Rîu, cu valuri limpezi, reci,
Tu spui brazilor... și treci;
Întilnești vr'un călător
Și'ți mai scază puțin din dor;
Eă n'am nimănuî cui spune,
Jalea, dorul să'mă adune...

Curgî, Slănicule, mereu,
Să'mi spuî tu, să'ți spuiî și eî,
Să'mi fii frate, să'ți fiî frate,
Să m'ascuți cu bunătate,
Să'mi adunî oftări, mâhnire,
Să'mi stingî setea de iubire !

Mă strëvezi duios în tine,
Ține-mă aminte bine,
Să nu uiți, ca cei ingrați,
Că ne-am prins de-acuma frați,
Că rămânem, când m'oî duce,
Pentru-apururi frați de cruce !

Slănicul Moldovei.

(Cascada).





LACUL ZÜRICH

A 'mprumutat frumósă față
A mării de safir topit
Și-aprópe multa ei vieată
Pe un întins ne-mărginit.

Ce mult îl farmecă privirea
Orașului neobosit
De pe costișul unde Firea
Atât de mândru 'l-a clădit.

De-aceea fórte drag îi este
Să stea cu Limath în șoptiri
Și din a târgului poveste
Să răscoléscă amintiri...

O, Zürich, cum să nu se culce
Mai răsfățat, cum altul nu-î,
De murmurul acesta dulce
Al apelor din préjma lui;

Și cum să nu se 'ntórcă óre
La viața zilei zîmbitor,
Când plóea razelor de sóre
Îi face lacul lucitor!

De-a lungul lui câtă mândrețe:
De mână mi se țin în șir
Atâtea sate, târgulețe,
Privind oglinda-î de saphir....

Și munți înalți cu țeste góle
Pe care-adesea zac ninsori,
Cu stînci în cóste și la póle
Cu dungî de iarbă și de flori...

Din stîncă 'n stîncă, sgomotóse,
Cascadele s'aruncă 'n ploî
De spumă albă, luminóse,
Și 'n adâncimi se pierd apoi...

Pe-un mal, în timp ce trenul sbórá
Cu saltu-î ritmic, monoton,
Priveliștea se desfășórá
Cu vii schimbări de orizon;

Și treci, și treci mereu 'nainte,
Ajungi și-atâtea 'n urmă lași;
Nu știi ce uîți și ce ții minte
Din câte 'n minte adunași...

Zürich, (Maiü).





BUCOVINA

Un mic pîrâu hotarul, — panglică argintie
Pe șes întinsă lină, —
Să'l saî c'un pas, și-acolo un alt pămênt să fie,
Iubită Bucovină ?

Pe graniță munți falnici sê 'nbucă, sê îmbină;
Ici sat, un altu 'n față:
Să fie altă țară, frumósă Bucovină,
Când este-aceeași viață ?

Aud un cântec: doina, și 'n mine curg fióre:
E 'n munții românești!...

O, Bucovină scumpă, străină să fii óre
Când tot așa doînești ?

In mândră 'nvestmîntare, cu tricolor de brâne,
Cobóra 'ncet pe plaiu
O fată ca o zîină din basmele bêtrâne,
Grăind cu noi un graiü;

Același graiū măestru în gură de feciőră,
 Aceeăș poezie,
Aceleăș mândre fapte, ecoū de-odiniőră,
 Aceeăș bărbăție;

Sucéva ne vorbește cu graiul amintirei
 Și Putna c'un mormênt:
Livadă a Moldovei, tu, légănul Mărirei,
 Nu, nu ești alt pămênt!

Hotarele de astă-zī sînt margini trecetóre
 De care timpul rîde,
Căci el pătrunde 'n taina ursitei viitóre
 Când ele s'or deschide,

Când ele se vor șterge, când or să s'adâncescă
 Ca umbrele 'n lumină,
Când iarăș te vei face grădină românescă,
 Iubită Bucovină!

Salut cuprinsu'ți sacru cu lacrimi de răpire,
 Și crez în viitor,
Zicêndu-ți: crede, speră, — căci tôte, cum e 'n fire
 Sê 'ntorc la matca lor!

Rotopănești, (Suceava).





LA DIJMĂ

Pe de marginea pădurei, care bate 'n ruginiu,
Stă porumbul ici și colo, în grămezi, portocaliū;

Poleită e pădurea de lumină de la sóre,
Poleit, vederei mândru, e porumbul pe ogóre.

Carul, strîngătorul casei, stă și-așteptă lângă boi
Să mi'l tragă la grămadă să încarce róde noui.

Boii rumegă a-lene, pe când fire sburátóre
Albe, li se prind de córne filfiind strélucitóre.

Copilașii, goi aprópe, sgrebuliți sub car, daū zor
Să îmbuce. Căinii casei lacom cată 'n ochiī lor.

Iar cât poți vedea cu ochiī, snopi de hlujuri în picióre
Strîns încinși c'un brîu la mijloc, par oștire luptátóre!

Și, călări, pe ici, pe colo, se arată printre ei
De-ți închipui că sunt *grade*—logofăt, isprăvniceî...

De-a'n-călare ei se uită la grămezî așa, de par'că
Le măsoră cu o »*dublă*» și în carē-apoi le 'ncarcă;

«*Pândăritu*» ¹⁾, «*cocăritu*» ²⁾ după ce că le mai ia,
Își încarcă și rumâniî partea lor din dijmă grea,

Și pe drumurî se înșiră pline carēle, în care
Mi se légănă porumbul luminos nevoe mare;

Ce mai grabă să 'și'l vadă în coșare mai ales
Lucitor printre nuele împletite strîns și des!

Lângă trei grămezî o fată își așteaptă și ea rîndul
Ca să fie dijmuită, împletind nu'ș ce cu gândul...

Eată carul pentru dijmă se oprește și din el
Sare vesel, mândru, sprinten, un flăcău: e Mărinel.

— Dumneata veniși la dijmă? rușinósă îi rostește
Câte-o flóre roșióră pe obraji îi înflorește.

— Eü, surată fă... și dijma o s'o iaü, să n'ai habar:
Banița și sărutarea... că degeaba nu's pândar.

¹⁾ *Pândăritu*, un coș cu porumb din grămada cuvenită fie-cărui rumân, sub cuvânt că arendașu plătește pândari carî aü păzit porumburile.

²⁾ *Cocăritu*, alt coș, subt cuvântul că fie-care țeran a luat câte un porumb pentru copt.

— Uite-al naîbei! zice fata bucurósă de ispită.
El dă fuga s'o sărute, ea se face-un pic ferită...

— Ce, începî întâi cu dijma?—Dijma, că din ochi
[mësor.
Anu-î bun, porumbul curge... O să te sărut, să mor...

Ea 'ntr'o dóră se fereşte, dar cu inima se lasă
Şi cu braţele întinse lui Marin îi face plasă.

Unde săruta flăcăul răsăriaŭ bujori pe loc;
Iar când dijma-î socotită, ea, cu obrăjorii 'n foc

Printre degete se uită şi-î rosteşte: dijma-î dată;
Dar mai sărutaşi, ia spune, până-acuma altă fată?





DRAGOSTE

I

De la tine, la izvor
Țese dragostea de zor,
Țese gânduri de 'ndrăgire
Fără spată, fără fire,
Și le sémănă, iar ele
Se fac roiū de floricele,
Ca pe pajiște înflorită
Nici de-un pas bătăturită,
Mândra mea, să calci ușor
De la tine la izvor.

II

De la luncă pân' la tine
Sbórá zilnic trei albine,

Să'ți adune de pe gură
Rîsul dulce care fură
Și din ochi săgetători
Ale dragosteî comori,
Și din sîn neastîmpărat
Dor ascuns, ascuns oftat,—
Că's pornite pentru mine
De la luncă pân' la tine.





POEZII

C L A C Ă

La curte-î clacă. Până batoza să s'așeze
 Să strâng, ca să desghioce porumb, mai mulți din sat,
 Cu fete și neveste.— Începe să 'nsereze ;
 Apusu-î foc și sânge. Pe luncă s'a lăsat,
 La răsărit, o ciață ce par' c'o să se 'ntindă
 Ca un vrăjmaș, în luptă, tot cerul să cuprindă.

S'apucă 'ntâiu rumâniî cu vreascuři și cu lemne
 S'aprindă foc și focul curând se face jar,
 În juru-î se adună cu toțiî să se 'ndemne
 La desghiocat porumbul ce curge din hambar.
 Înnainteză ceața și-acoperă apusul ;
 Iar Nóptea 'n brău cu furca își răsucește fusul.

Ce hărnicie mare, la róta de văpae,
 În casa asta négră, cu cerul drept tavan.
 Cum hîrşie porumbul ca'n dinţi de fěrăstrae,
 Şi cum rēmâne, bietul, gol-puşcă, un cocean.
 Cu trupul numai găuri, — par' c'a trecut vęrsatul
 Şi l'a lăsat cu semne neşterse ca pęcatul.

Hîrş! Hîrş! porumbul pică în baniţi de măsură,
 Ca mândre bóbe d'aur ce strălucesc la foc.
 Şi'n vreme ce povestea nu tace-un pic din gură,
 Copii, pe de margini, câte-un porumb îşi coc ;
 Atunci auzi ici, colo, cum bob cu bob plesneşte
 Şi vezi întreg porumbul de-odată că 'nfloreşte....

Apoi, ce potrivélă : flăcăul lângă fată,
 Şi lângă fata care îi este dragă lui,
 Povestea 'şi ţine firul, cum e din vremi păstrată,
 Eî îşi grăesc iubirea, nespusă niměnuî,
 Furându-se cu ochii, încet cu cotul dându-şi,
 Hîrş! Hîrş! în bóbe d'aur porumbul desghiocându-şi.

Povestea osteneşte, atuncea gluma eată
 Aduce veselia ca mustul innăspřit,
 În sat cucoşii cãntă, — iar luna se arată,
 Soldat ce să întórce, de la rězboiũ, ciuntit.
 Duoî pun în saci porumbul, duoî alţiî il męsóră,
 Ca mâine să'l întórcă malaiũ nou de la móră.





IN CÂMP

Inc'o zi din ale verei,
Gata-î să dejuge-acum
În apus, la vama serei,
Ostenită de lung drum.

Din spre sat, în câmp, răsună
Glas de clopot tânguios
Care par'că te îmbună
Și te face credincios;

Și îți dă îndemnul crucei,
Te 'mboldește să'ți ridici
Ochii sus, în nesfârșire
Și o rugă 'n gând să zici...

Toți de mijloc se desdoaie
Și, cu secerea în mâini,
Să închină: sərbătóre
Este ziua cea de mâini.

— Sfinte Petre, ne ajută,
Zic bătrâni, copii, femeii...
Sórele, din a lor seceri
Atunci scapă ră scânteii.





BRUMAR

Pe copaci și pe ogóre
Bruma stă ca o mahramă.
Sufli abur. Frigu 'ncepe
Să-și arate din aramă.

Mândro, 'ți-ai gătit cojocu
Călduros și îmblănit,
Cu arniciu de multe feluri
Și cu lânuri înflorit, —
De îngheț să-ți aperi sinul,
Cuib de porumbei curat,
Care tremură s'ascundă
Câte-o fragă ce-a furat ?

Vino 'n casa pitulată
 Unde 'n vatră arde foc:
 Om privi cu drag la flacări
 Și-om gândi la cel noroc ;
 Focu încălzește trupu,
 Focu dă vieții graiū,
 Graiu 'n suflet foc aprinde
 Și 'ndulcește bietul traiū.

Foc avem de mult în inimă,
 De cu vară grămădit:
 Fie-afară frig, — frig nu e
 Pentru cel îndrăgostit!





NOPTEA AJUNULUI BOBOTEZEI

Sînt strînși mai mulți la șezătoare,
Și curg bătrânele povești
La flacăra pîlpiitoare
Din vatra casei răzășești.

E 'n nóptea către Bobotează,
Și-așteaptă, toți la gând sfoși,
Deschisul cerului să vază
La cântătoarea de cucoși ;

Că, baba Leanca, cu crezare
Le spune 'n vremuri c'a văzut
La mîez de nópte-o scăpărare,
Și trei mătăni a făcut ;

Și a cerut la Domnul-Sfîntul
Să-î dea anî mulți de înșirat,
Iar Domnul 'i-ascultâ cuvîntul :
De când trăiește-a și uitat.

Și toți cu drept se minunează,
Fiind-c'o vîd stîlp neclintit, —
Și-ar vrea și ei, la Bobotează,
Să'și ceară dorul împlinit.

De-aceea, care mai de care
Grăiește, uite cam ce-ar vrea,
În bunătatea lui cea mare
Isus-Christos și lui să-î dea.

— Păi, boii mei aș vrea să ție
Cât oîu trăi, trăgaci cum sînt ;
Și dac'o fi și-o fi să fie
Par' c'aș mai vrea nițel pămînt...

— Ba eû aș vrea să am cinci case
Să dau la câte cinci băeți,
Și vaci de lapte, cinci, — nu, șase,
Să am și eû de bătrîneți.

— Eû, ce să zic, vreaû pe Irina,
Că tare dragă mi-î de-un an,
Și pare-mi-să, bat-o vina,
C'a îndrăgit alt băetan....

Un biet țigan ședea de-oparte,
Să mai uita, mai picura,
Prea bucuros că are parte
Să'și pótă frigul ușura...

Iar logofetul ca să pară
Că știe, chip, a șăgui,
Sucind pe deget o țigară,
Rizînd, țiganului grăi :

— Dar tu, Matache mă, Vieru,
Ce-ai vrea? Ia spune ; nu dormi,
Că s'o deschide-acuma ceru
Și tu nimic n'ei dobândi...

El, cată la flăcăi și fete
Cum rîd de dînsul... — Ce să spun,
Ași vrea... cinstite logofete,
Ași vrea, — d'ai vrea, — nițel... tutun !





DOINA DORULUI

I

Foaie verde lemn câinesc,
Un dor am, c'un dor trăiesc,
C'un dor noaptea mă muncesc,

C'un dor zilele 'mă petrec,
Dorului mă 'nchin, și plec
Jarul dorului să 'nec...

Of, dar ce 'ți-e drag și 'ți place
Nici o dată nu se face
Dor năprasnic să 'ți împace.

II

Dorule, măi dor nătâng,
Plînsu inimii mi'l plâng
Păsărelelor din crâng;

Și'l măi plâng și zorilor
Să mi 'l ducă norilor
Pe mirosu florilor,—

Plînge-mi-l'aș tot, de-odată,
Vîntului, să 'l facă roată
Să mi'l piardă 'n lumea toată!





SUB SEARĂ

Cu secerile puse în brău, pe braț, pe umăr,
În șiruri pe cărare se 'ntorc,—și 's mulți la număr,—
Rumânii, arși de soare, de muncă osteniți.
Cei tineri cântă însă că lung rêsună valea,
Glumesc cu câte-o fată, 'i-așin pe urmă calea,
Și eacă-i dându'și coate: sînt împrietenți.

Iar seara se pogoară încet, încet, senină
Punînd zăbranic negru văpăiei de lumină
Pe calea 'mpărătească a soarelui apus.
Răcoarea 'nsuflește mulțimea ostenită,
O face să mai uite căldura cea cumplită
Și greutatea muncii din ziua ce s'a dus.

Pe drumul care urcă mereu la deal, șerpește,
Ca un balaur care către culcuș pornește, —
Ileana, coz de mândră, și Stan, vestit la spor,
Să duc înlănțuindu'și cu brațele mijlocul,
Și 'și zic duioasa doină ce 'n graiu le-o mână focul
Indrăgostirei, focul ascunsului lor dor.

—«Vezi colo minunatul luceafăr, fa surată,
 «Și-o seceră de aur, de el alăturată?
 Grăiește Stan, la dînsa cu galeșe ochiri.
 «S'o fi mândrind el, ceru, cu sfinte nestemate
 «De nimenea, pe lume, de nimenea purtare,
 «Și care 'n lumea 'ntreagă împrăștie sclipiri;

«Dar mult mai mult, Ileano, eū mă mândresc cu tine,
 «Că secerea din brâu 'ți e-adânc izvor de bine,
 «Și-apoi, ai două luceferi, izvoare de-aprig dor . . .
 «De subt sprîncene negre, ca noaptea ce s'arată,
 «Trimet vieței mele lumina lor curată
 «De'mi luminează mintea și 'mă dă la muncă spor.»

Firește, 'i bun de gură și inimos, băeatu,
 Că mult lipiciu mai are, Ileana . . . ca păcatu!
 Pe deal 'i-ajunge noaptea, din urmă-le sosind.
 Dar ce le pasă: stele, cât frunza, pân' de vale,
 Și dragostea cu dînșii tovarășă de cale,
 Și lăutarii-greeri prin iarbă țîrîind! . . .





SECRETĂ

Din adâncuri de lumină sórele vǎpǎi aruncǎ
Peste drumuri și pǎdure, peste largul cǎmp de muncǎ.
Lacom e de plóie drumul, nǎbușit de prǎfǎrie ;
Insetatǎ e pǎdurea copleșitǎ de cǎldurǎ,
Care par'cǎ, de cǎnd lumea, de rǎcóre nu mai știe ;
Cǎmpul plin de grâne cascǎ dupǎ apǎ miș de gurǎ,
Spicele privesc pǎmântul și se 'ngǎlbenesc de sete,
Iar porumbu 'și rǎsucește ofelitele lui foǎ.
In zadar li se nǎluce apǎ 'n zare... n'ó trimete
Vântul, nici c'un chip, spre ele... Nu mai sânt pre lume
[ploǎ!
Vântul e un jar și dânsul, și pe drumuri plimbǎ 'ntr'una
Norǐ de praf... Trǎiește numai setea, focul și furtuna!

Sapa sună ca în piatră când porumbul cuibărește
Și s'alunecă pe-alături. Munca-î grea și nu sporește.
Iar Românul să 'ncovăie, bietul, în deșert de șale,
În deșert pe el cămașa e 'nnecată de sudori...
O, de ce în desnădejdea și amarnica lui jale,
Nu le poate storce 'n plouă, cursă de pe-ai frunței nori!
Stă, în arșiță, o clipă; mijlocul își mai desdoaie,
Și, cât e în jur de mare roata cerului hain,
O cuprinde cu privirea căutând un semn de ploaie
În adâncuri aburóse... Dar... senin, senin, senin!...
C'un oftat își plécă fruntea, scuiță 'n palma-î bășicată
Și apucă iarăși sapa c'o 'ndârjire disperată...





DESNĂDEJDE

Satu-î strâns la primărie
Şir, pe lângă gardul rar.
Toţi aşteaptă-acù să vie
Cu veşti bune, ăl primar.

Isprăviră ale muncei,
De cules şi de arat,
Dar din tótă valea luncii
Nici trei «duble» n'aũ luat;

Şi porumbu-î temelie
Casei bietului rumân!
E mălaiu? E bogăţie...
Multe grijuri nu-î rămân.

Dar acuma ce să facă ?
N'or să aibă ce mânca...
Burta cere... cum să tacă,
Dacă gurei nu 'i-or da ?

Și s'aũ strîns ;—în dreptul porții
Cete-cete staũ la sfat ;
Chipul lor e chipul morții :
Nóptea 'n ochi li s'a 'nfundat.

Sărăcia, fómea, sboară
Ca nălucă d'asupra lor.
Foame! șóptă ce 'nfioară
E în gura tuturor...

Eată vine și primarul
De la curte,—rar la pas.
— Eĩ, ce-a spus proprietarul ?
Toți l'întreabă într'un glas...

— Ce să spuie,—le grăiește
Bietul om, îngândurat.
Nu-ĩ nădejde; ne jelește,
Insă nu s'a îndurat.

Ci-că, de, nici dînsul n'are,
Nici la el nu s'a făcut;
Grăul n'are căutare,
Nici o bóbă n'a vîndut!...

Și porumb, în primăvară
 Cât să pótă semăna;
 Toate-î cad și lui povară...
 Vorba e: — nu poate da!

— Care va să zică, nene,
 Să ne prăpădim,—grăi
 Un rumân, și din sprîncene
 Incruntă și șovăi.

Se făcu tăcere-amară,
 Ca la mort... Ce chin dușman!
 Capetele se plecară
 Ca subt seceri grâu 'n lan...





PRĂVĂLIA JIDANULUI

I

Fusese cârciumă o-dată....
Dar tóte 'și schimbă mersul lor;
Acuma, albă și curată,
Cu giamuri mari și cu pridvor,

E prăvălie, lasă gluma,
Cu lucruri d'alea, știți, subțiri,
Și-o ține Ițic-Kaț, acuma,
Fost caporal de voluntiri.

De trébă om, zěu, n'ai ce-ı zice,—
Nici cu perciuni, nici cu arțag,
Nu cată nimăruia price,
Vrea tuturor să fie drag....

Să'l vezi cu balabusta 'n uşă
 Şi cu băeţii Şmil, Avrum,
 Şi cu bunic şi cu mătuşă
 Cum te poftesc frumos din drum.

Te-abaţi şi intri 'n prăvălie,
 Şi cumperi, uite, vrei nu vrei,—
 Îţi par că sînt de omenie,
 Că sînt cinstiţi, că nu's ovrei....

Să vezi ce rafturi curăţele,
 Cu stămburi, tot să le priveşti,
 Cu pânzării, cu ciuboţele,
 Şi cu cojóce rumâneşti.

Şi cu cărbuni, şi cu scrobélă,
 Şi cu rochi gata, şi cu iï,
 Cu câte alea de gătélă,
 Cu vax, chibrituri, pălării.

Şi cu roţiţe de panglice,
 Cu jurubiţi de ibrişim,
 Frânghiï, şi sfóră, şi alice,
 Şi praf de puşcă, — zici: poftim,

La Iţic-Kaţ găseşti de tóte,
 E «magazin» ca la oraş,
 Şi ieftin cât nu se mai póte!
 Eï, cum să-ï zici că e pungaş?

— Ha, bună ziua nea Stamate
Și leică Stano, ia poftiți,
Grăiește Ițic și s'abate
Să lase loc la ăi veniți.

Aveți o nuntă? Să vă fie
La toți cu spor și cu noroc....
Eū am de tóte 'n prăvălie,
Și bun, și ieftin, și pe loc....

— Păi da și încă nuntă mare,
Că fata dór ne-o mărităm.
Nu prea avem, noi ăștia, stare,
Da uite, tot ne'ncăputăm....

— Vreți rochie pentru mirésă?

— Păi cafenie, cu volan,
Grăiește Stana, — și mai désă,
Să nu se rupă într'un an.

— Poftim, mai bună nici să póte,
Cusută gata 'n București,
Să facă în necaz la tóte;—
Ți-i drag la dēnsa să privești....

— Cusută 'n București? Tací frate!
Păi o fi scumpă, știți, prea-prea....

— Da nu e scumpă, nea Stamate,
Că știți cât o să dați pe ea?

Ia ghici? și zi de nu-î poveste:
 Nicî duoă-zeci de lei măcar,
 Că pentru dumnévóstră este
 Cu opt-spre-zece, știî, în dar....

— Păî scump, tot scump... Ce zici, muiere?
 Muierea-î dă un ghiont s'o ia:
 I se făcuse a plăcere
 Să-și vadă fata pusă 'n ea....

Nicî să gândiră c'o să iasă
 De sóre.... Cum să știe ei?
 Li să părură mândră, désă
 Și dară opt-spre-zece lei....

Și bine ce mai șade fota,
 Și iia, și catrința, zěu,
 Și's rumânești, să'ți vie pofta,
 Cu drag să le tot porți mereu!

Da uite că de la orașe
 Să molipsiră toți, și zor
 Să porțe cărpăriî poznașe,
 Să lase mândru portul lor....

Și tot le-arată, și mi-î fură
 Cu vorba lor de negustori,
 Iar ochiî vėd și nu să 'ndură,
 Că's foc de lacomî une-orî.

Și iaca, Stana și Stamate,
 Pe una, p'alta, la ovreî,
 Dădură, uite-așa, mări frate,
 Vr'o patru-zeci și cincî de lei !

II

Cum plécă dênșii, éca'n ușa
 Ilie Bran, la subțiori
 C'o găscă d'alea grasă 'n gușă....
 — Păi, bună ziua, negustori,

Grăiește el și 'n prăvălie
 Înnaintéază cam sfios.
 — Cu bună vremea, nea Ilie,
 Îi zice Ițic bucuros.

Ce, ai o găscă de vînzare ?
 Mătușa vine 'ncetișor,
 O caută de-î grasă tare,
 Iar găscă gâgâe ușor....

— Cât cei pe găscă ? ea 'l întrebă,
 Se uită pe subt ochelari
 Și rîde blând cu rîs de babă :
 Din gură-î ies două colți cam mari.

— Păi, ce să zic, e-a dumnévóstră,
Că n'am adus-o ca s'o vînz;
Jupâne, asta-î cinstea nóstră :
Cu bine fie-vě d'un prânz.

Aşa sîntem, — şi e cuminte :
Ne face bine care-va ?
Ne-aducem într'o zi aminte
Cu cât putem, ia, cu ceva....

Că, de, şi dumnéta, jupâne,
În-lăturî nu mi te-ai ferit ;
Ci mi-î grăit : îţi daŭ, rumâne,
Cu rogu-mě când am venit.

Eŭ eaca'mî împliniŭ nevoia,
Un bine dumneata făcuşi ;
Îţi daŭ dobândă 'n tótă voia
Şi baniŭ toţi ca mâine-acuşi.

— Eî, bravo, bade,— baba zice,
Aî multe ? Noi îţi cumpěrăm.
— Nu vînz, că stă muierea price ;
Dar, dacă vreţi, vě căutăm....

— Îţi mulţumesc, měj nea Ilie,
Grăieşte Iţic, — şi când vreî
Găseşti la noi în prăvălie,
Pe datorie tot să ieî....

- Păi lucruri nu'mi prea trebuiește,
Da uite, tocmai socotiam :
Jupânu-î bun, nu să codește,
Și de duoî poli nevoie-aveam... ,
- Aî duoî luați, — îți dau și zece ;
Eû, nea Ilie, nu zic nu....
Dar grâu 'n târg nu să petreце
Și banul e cam scump acu....
- Dar eû îți dau... La pol, pe lună,
Îți iaû duoî lei... Nu-î mult, mă jur....
Ce sînt duoî lei la faptă bună ?
Așa-î, că banii, de... nu-î fur!...
- Păi tot e mult, — ia socotește....
Se scarpină după urechi,
Căciula 'și-o măi potrivește :
De, doar sîntem prietenî vechî !
- Un leû cincî-zeci, eî haide, fie !
Șmil, fugî la grec și adă vin. —
Să nu te ducî din prăvălie
Cu gându rău că sînt hain....
- Mă învoesc și-așa, jupâne,
E greû, dar tot măi merge-așa ;
Și leftu amanet rămâne
Pân'ce și capetele-oiû da....

— Și când crezi să le dai? — La vară;
Am grâu în parte, am și-al meu;
La curte n'am nici o povară
Mă scap eu, lasă, că nu-î greu....

Dobânda Ițic își oprește
Pe șase luni, ca om cinstit;
Ilie, biet, și-așa primește,
Și chip să duce mulțămیت....

Jidanu 'și rîde-ascuns în barbă
Și cată leftu... — Nimănu
Nu'și spune gându, — dar să uită
La left ca la un lucru-al lui....





LA MEZAT

E în ziua Sân'-Măriei.
A plouat și s'a și scurs.
In a curte-a primăriei
Lumea-î strânsă ca la urs...

Ce să fie ? Ce 'ntemplare ?
Păi, Mirilă, vai de el,
Nu 'și plăti, ca fie-care,
Birul, că n'avu de fel ;

Și, te uită, *preceptoru*,
Omu stăpânirei, de,
Îi luâ pân' și fuioru, —
Că pre-semne legea e!

Pe-o velință așternută
Sus pe prispă 'n lungu ei:
O saltea din vechiū făcută,
Un céun cu pirostrei,

Două donițe măi noue
Lângă cobilița lor,
Un plocat cam vechiū, vr'o doue
Perine și-un pușor,

Poi, o puțină măi mare,
Un cazan măi mititel,
Un șistar, din vremi de stare
Când aveaū ce mulge 'n el;

Două spete 'n pod aflare
Și frânturi dîntr'un rězboiū...
Bine, zěū, că nu luară
Praf din curte și gunoiū...

Ipistatu bate 'n tobă
Repede și apăsat
De s'aude, ca o vorbă
Rea, pân' dincolo de sat.

Dom' primaru e de față,
Preceptoru cât colea
C'o hârtie, și învață
Pe notar să scrie 'n ea.

— Eaca vezi năpaste mare, —
Între ei grăiesc vr'o doi, —
I le scóse în vînzare...
Care-î ăla dintre noi

Să se bucure la ele
Și să cumpere ceva,
Că acolo, bune-rele,
De, sînt ale alt-cui-va ?

— Păi așa! — Of stăpînirea
Asta, mă, ce iarbă rea !
Să te pierzi de tot cu firea,
Să-î dai tot, — nimic să'ți dea !

Ea, la vreme, le vrea tóte,
Că de unde nu, prăpăd !
Eă, la vreme, ia socóte,
De la ea, mă rog, ce vęd ?

Că de-ar fi cu îngrijire
Pentru noi, ar fi rumân
Să nu dea și el cu știre
Tot, ca unui bun stăpân ?

— O saltea, areciú o-dată !
Cu doi lei! — Toți stau și-ascult'...
Ipistatu 'n juruî cată:
— Doi lei! Cine dá mai mult ?

— Doi și două-zeci, rostește
 Cam un soiū de albăstriū,
 Și saltéua o sucește...
 El e singur mușteriū.

— E dom' Iani cârciumaru,
 Ăi doi, între ei vorbesc ;
 — Uite-te și cămătaru
 Al din nému ovreesc...

Jupân Ițic se arată,
 Să repede la saltea
 Și dă doi cincî-zeci îndată
 Și îndată o și ia.

— Un plocat, areciū o-dată !
 Cu trei lei și două-zeci...
 Grecu: trei și o bucată;
 Ițic: trei și șapte-zeci.

Grecu: patru fără zece;
 Ițic: patru 'n cap. — I'l dau.
 Iani lângă Ițic trece:
 — Lasă-mă și eū să iaū.

Ca doi ómenī de-omenie
 Să 'nțeleg și împărțesc.
 Nu prea aū prietenie,
 Dar la jaf se înfrățesc.

Unul mărunțișuri vinde,
Face strașnice isprăvi;
Altul mațele 'ți-aprinde
Cu tot felul de otrăvi.

Să sfârșește cu mezatu.
Ese cincî-spre-zece lei.
Norocos mai e și Statu
Că s'acopere cu ei...

Într'un colț, ascuns, Mirilă
Stă și-ascultă-adânc mâhnit.
Bietu om, să-î plângi de milă,
Zeu, așa-î de prăpădit!...

Nu-î luaă din viață óre,
Nu-î tocmiaă din sânge, când
Fie-care lucrúóre
I le cuprindeaă pe rînd ?

Cînd, la urmă, altă aea,
Căci îi zic: o să mai dai...
Pân' la piele-o tunzi și óea,
Da-î rămîne pielea 'ncai...

Zece lei, atîta dóra
Datora, — și, ce să vezi,
Cheltueli, nu's ce 'nșirară,
Câte nicî să nu le crezi,

Rămășiță îi trecură
Pentru-alt' dată, vr'o trei lei,
Îi mai traseră o gură
Și așa sfârși cu ei...

Nici tu lucruri, nici plătită
Datoria, cum credea!
Mintea lui ne-dumerită
Rânduia și socotea.

Socotea, vedea în știre
Că avea și să mai ia,
Și când colo... Stăpânire,
Dumnezeu nu te-ar răbda!

Își trânti peste căciulă
Un pumn sdravăn și scuipă;
Cu blesteme și cu hulă
Într'o cârciumă intră...





«DOMNUL MINISTER»



Treceau pe stradă amândoă mușcând din câte-un colț de pâine,
Imbucătura lor de astăzi, îmbucătura lor de mâine.
De câte ori nu le trecuse pe fețe-al suferinței plug
De le lăsase-atâtea brazde și umeri'ndoiți sub jug !

Că, greu e jugul sărăciei și-al zilelor ce trec cernite
Prin neguri umede de toamnă, prin vifore de ierni cumplite...
Dar mult mai grea e cunoștința pricinilor ce ți l'aū pus
Și cunoștința neputerei de-a'l scutura, când te-a răpus !

Mai mult acéstă cunoștință atât de mult le doborîse
Și până'n vițele din urmă nădejdea lor o amărâse...
Nimic nu mai aveaū pe suflet; din neam în neam mersese-așa
Cu sărăcia pân' la ele, și fioros le'ncātușa.

Ieraū surori de mamă, tată, — surori pe calea umilirei.
Le îndemnase nu știū cine să cerce mila stăpînirei.
Mușcând din colțul lor de pâine și dureros cătând la cer
Tot întrebaū, să le'ndrepteze, pe unde-ī... «*Domnul Minister*»

Că vezi, ierau de pe la țară, din cine știe ce cotună,
 Și cu orașul ăsta mare nu mai dăduse ziua bună,
 Doar auziseră de dînsul că-î mare foc, cu uliți lungi,
 Cu case 'nalte, de 'ți-e gróză, nici cu prăjina să le-ajungi.

Să minunaseră de toate, de-atâta multă măreție,
 Oftând că'n el stă grămădită atâta spor și bogăție,
 În vreme ce în sat, la ele, și prin-prejur, doar câmpu-î viu,
 Bogat, pe când pustiū e'n case și'n inimile lor pustiū...

Serjentu 'ndată ce le vede, le ia, rēstit, la cercetare...
 Cum, să se plângă la Ministru? Sē supēră grozav de tare.
 Ce, trebuie blāndețe oare cu țērānimea? Mai vėzuși?
 Țērānii sînt... țērāni, nu's ómenī, nu's cu «gīuben» și cu mānuși.

Ba încă și cerșiaū pe stradă!... O, biētele femeī, — lipsite
 De banul ce se schimbă'n pāine, de pita lor, pe isprāvite, —
 Mai întinseseră ici, colo, pe uliți māna lor, cerānd...
 Ce îndrāzneală! — și serjentul la secție le ia curānd.

La secție! Ce-o fi și aea? Aū «*Domnul Minister*» să fie?
 O fi... și trec din mână'n mână, mereū primite cu mānie.
 La secție stă chipeș, māndru, un domn... e domnul Ipistat,
 Ce'n cruntă iute din sprincene, căci e și el... putere'n Stat...

O jalbă la ministru, jalbă! femeilor le strigă dînsul...
 Iar ele-ī spun cu umilință și mai să le înece plînsul,
 Că le-a răpit proprietarul și cel din urmă bun al lor,
 Că nimenī nu le dă dreptate, că n'au la nimenī ajutor...

Că aū primar, dar că primarul ales de ei, al lor nu este;
 Că s'au tot plîns și pân'acuma că nu primiră nici o veste...
 — Vē îndurați, Māria-Vóstră și vi s'o ține seamă'n cer,
 C'asa ne zise moș-Topală: dreptatea-ī «*Domnul Minister*»...

Tușind, cu tuse de om mare, și guleru dacă 'și-l drese :
 — Mă rog, nu-î vorba de dreptate, le strigă el, clipind adese.
 Aici e vorbă că pe strade cerșiți și lumea înșelați...
 M'ați înțeles ? Dați jalba'ncóce și marș d'aici de vă plimbați!...

Atuncea, eată comisarul. Dom' Ipistatul mic se face
 Și smirna stând, îi povestește. — La piept tunica își desface
 Mărețul comisar și cată cu ochii, mult mai încrunțat,
 Și mult mai cu dispreț la ele, ca micul-mare Ipistat.

Iar ele tremură ca varga și-așteaptă, cu priviri plecate...
 — A, care va să zică, jalbă la Minister să dați v'abate !
 Și ia să văz, mă rog, ce jalbă ? Și cine, ce v'o fi făcut,
 Cu jalba în proțap degrabă de-ați alergat ! Orî v'a bătut,

V'a omorît cumva, orî poate că v'a luat din sărăcie ?
 Dar nu aveți primar acolo ? Ce paște el la primărie ?
 Nu știe el pe suprefectul, și suprefectul pe prefect,
 Prefectul pe ministru care comunică cu el direct ?

E scara administrativă, femeilor; pe-acéstă scară
 Se cuvenea să ni să urce a vóstră jalbă, de la țară...
 Auz ? De ce n'ați dat-o, spuneți, acolo, la primar, — auz ?
 Și din picior de-odată bate răcnind și căutând ursuz.

— Păi, să trăiți Măria-Vóstră, am dat și la primar destule ;
 Și, nu vă fie cu necinste, de așteptat sîntem sătule.
 Atunci, ne spuse unul, altul, că'n târg dreptatea-î ca în cer,
 Și eaca alergarăm jalba s'o dăm la «*Domnu Minister*»

Ăi mari aũ, de, și dînșii tóne. Când nu-î de glumă, li-î de glumă.
 Mărețul comisar zîmbește. — mă, ipistat, mergi de le'ndrumă
 Spre Minister, grăiește dînsul, cam cu batjocură în glas ;
 Hai, duceți-vă, de vi-î pofta, să fiți iar date de pripas...

Și plécă după Ipistatul ce mormăe și le privește
 Din când în când ca ursul care în drumu-î ómenî întîlnește.
 O, Dómne mult maî sînt mîhnite! Ce lume'n tîrg... Și ele'și cer
 Dreptatea dór!... Dreptatea, póte, o fi la «*Domnul Minister*».

La «*Domnul Minister*» e glótă ce'n tóte părțile foiește.
 E ca un furnicar. Acolo, ăl ipistat le rătăcește.
 Eî, încotro s'o ia? La cine cu vorbă bună ar năzui,
 Să póta da de vorbă bună? Orî și aci le-or ghiontui..

Heî, cum ar vrea 'n sfîrșit să vadă cu ochiî lor *Dreptatea*
[sfântă,
 Cum óre-o fi la trup, la față? — Că Popa de pe carte cântă
 Că-î luminósă, când s'arată pe lume, pogorând din cer...
 Cum óre-o fi când se ivește aci... la «*Domnul Minister*» ?

— Ce vreți! réstit le'ntrebă eacă un «ála» care stă la ușă,
 Cu fire galbene la șapcă... Haî, spune maî curând, mătușă..
 — Păî, maică-am vrea să dăm o jalbă ; zěű, fă'ti pomană.
[Uite, vru
 Nevoea să ne mîne'n-cóce... La «*Domnul Minister*» ne du...

— La dom' Ministru? Nu să póte, că dom' Ministru-a dat
[poruncă...
 Cărați-vě d'aci cu jalba ! Maî bine v'apucați de muncă.
 Ce, are vreme dom' Ministru să stea de vorbă cu-alde voi?
 Unde-ar ieși la socotélă de-ar maî primi și... țěránói !

Pe scări cobóră-atunci, a-lene, un domn cu pěrul colilie...
 «Ministru!...» curg prin sală șópte; se stinge orî-ce gălăgie,
 Și toți se rînduiesc, sě'nchee la haină, smirna rěmânënd,
 Cu pălăriile în mână și capu 'n urmă-adânc plecând.

— Măria-ta, la el alérgă țěranca cea maî îndrăzneată,
 Te'ndură și ne fă dreptate că nu maî e traiű în viață...
 — Eî, ce vreți! strigă și ministrul... N'aveți acolo pe primar,
 Pe subprefect? — Măria-Vóstră, îi are ăl proprietar...

Ne-am plîns la ei, dar tot de géba, și uite, biata 'mbucătură,
 Cu tóte jalbele și plînsul, ne-o înhățară de la gură...
 Moș-Popa și fruntașii noștri, cu milă pentru ăi ce pier,
 Ne ziseră: la târg vă duceți; dreptatea-î «*Domnul Minister*»

— Le duceți la «registratură» petiția să le-o înscrie,
 Scurt poruncește și-apoi plécă, ăl domn cu pěrul colilie...
 Și eacă-le, și fără jalbă, și-afară date d'ușier...
 Dreptatea, care va să zică, așa-î la... «*Domnul Minister*»

In curte eacă, dus pe gânduri, posomorît ca'n tómnă cerul,
 Un biet rumân, lângă perete, proptește par'că ministerul.
 Le'nîmpină cu «bună-vremea»: — Făcut-ați vr'o ispravă, hai ?
 — Chip ne luară jalb aea; de-acu ce-o fi, știm noi ? — Așa-î,

La toți le ia, răspunde omul, și bune-apoi rêmân luate.
 De luni de zile daŭ p'aieea, și geaba! Nu-î nici o dreptate.
 Toți te trimit la sat, acasă, la ăl primar ce te-a globit,
 La subprefect și la pomojnic, că ci-c'așa e rînduit.

Măre, lelițelor, știți una, — de unde'ți fi cu Domnul-Sfântul.
 Sînt legi cât pěrul sub căciulă; slujbași, să-î semenî tot
 [pămîntul:
 Dar toate 's pentru ăi cu stare, legi și slujbași, iar noi plătim
 Atâtea dăjdii, pentru dînșii; — și ce folos că ne spetim ?

De micî tot cu sudorî pe frunte, cu zile de muncit într'una.
 Le dăm mijlóce de putere să ne-asupriască tot-d'auna.
 De cum s'arată albăstruiul cu pălărie și mânuși,
 Tot ce e strîmb, dreptate iese, — deschideți-vă 'n lături, uși!

Iar noi de batem și de cerem, nici una nu ni se deschide;
 Aceași lege s'e întórce, la ei cu fața și le rîde,—
 La noi cu spatele, cu ghionturi de la tot felul de slugoî,
 Știi, par'că inima le rîde că pot să'și bată joc de noi!



CĂRĂBUȘUL ȘI LICURICIUL

Un licurici la preumblare
Prin iarba verde, mare,
Pornise.

Un cărăbuș cum îl zări
Un corn în el înfipse.

'Nainte d'a muri
Biet licuriciul zise:
— «Ce 'ți-am făcut eă ție
«Viața de-'mă răpești?»

Răspunse cărăbușul
Cu ură: — «Strălucești!»





V I E S P E L E

Viespele când se văzură cu albinele la fel,
Trase tot ca prin inel
Și cu ace 'nțepătore,
Ziseră: «Cum óre?»

«Cum, să nu ne fie și nouă 'nvoit

«Ca să facem miere?»

«Ba de cât albina chiar și îndoit?»

«Demnitatea noastră așa lucru cere.»

Dar se tot suciră,

Dar se învêtiră,

Își urziră céra, mierea pe la uși, pe la uluce,

Pe la streșini, în vileag,

Pe ori-unde isbutește câte-un locșor s'apuce

Cel obraznic și dulceag...

Sbîrnîiră-apoi:

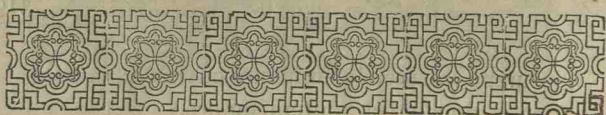
«Ia priviți cum noi

- «Ne urzim căsuțe, le umplem cu miere,
«Asta e dovadă că sîntem putere.»
— Zău, cumetrelor, o fi,
«Zise-o harnică furnică, — fôrte lesne-î a grăi
«Și-a te lăuda pe sine, însă vezi c'a-vóstră miere
Nimenea n'o cere.
«Și-apoi ce mai faguri..., fără nici-o artă...
«Ați făcut-o fiartă!
«Pe când o albină, tace și muncește,
«Și-al ei stup cu taină și-l împrejmuește;
«Ear în lume
«Nume
«Și folos mai mare, are alt-ceva.
«De cât are céra și cu mierea sa?»

*

- «Și 'n societatea nóstră, viespe numeróse sînt,
Mereu sbárnâindu-și fala;
Însă și furnici se află să le-o spulbere în vînt,
Să le dea de gol spoiala!





CÂNELE, MÂȚA ȘI ȘÓRICELE

Auziiu în sat povestea și o spun la rëndul meu:
Ci-că, fu pe vremea ceea când domnea măritul Leu...
Pe-atunci Cânele cu Mâța, Șórecul cu Mâța iar
Sta într'o prietenie, fără sémăn și habar...
Cânelui, mersese vestea că e harnic la păzit,
Mâții, că în tóte are meșteșug la viclenit,
Șóricelui iar, că róde pe ascuns orí ce-ar găsi...
Între alții, Împëratul de acestea auzi,
Îi chemá prin vătășelul Epure. Înfățișați,
Le grái: vreți câte-o slujbá lângă mine să luați?
Câte trei se învoiră. Cânele fu așezat
Să păzescă zi și nópte, stând pe prag, pe Împërat.
Mâța 'n vremurí de rësboíe, să pornescă trebuia
Și pe dușmaní să înșele, viclenind precum știea.
Șóricele, printre ierburí, va urma pe Împërat
Ca să í róză orí-ce curse când ar da de-așa pëcat.

Cânele, spre siguranță, chiar de-a doua zi făcu
 Zapisul de învoire, și-apoi mâții îl dădu:
 Căci el stând la ușă numai, loc de păstru nu avea,
 Pe când mâța, în lăuntru, să-l păstreze se putea.
 Mâța îl luă și-l puse într'un cuiu.—Dar într'o zi,
 Șoricelul meu, zărindu-l, pe furiș se repezi
 Sus p'un scaun, sus p'o masă, p'un dulap apoi,—și țop!
 Puse labelle pe zapis numai dintr'un singur hop.
 Dup'aceea, înaintea Leului îl róse tot
 Și-î grăi: 'Ți-am dat o probă de aceea ce eú pot.
 Când la lună 'și cere plata, bîetul căine,— fu plătit
 Mai puțin de cât în zapis cum fusese-orânduit.
 Pe când Șórecul și Mâța, prea plecați amăgitori,
 Ce stătuseră de géba numai ca lingușitori,
 Primiră-o léfă mare, ba, mă credeți și alt post
 Unde tot cu vorbe late își ținură al lor rost.
 Căinele, împărăția o plângea, căci se 'ncredea
 Unor demnitarî ca dênșii; însă nu-î zavistuia.
 El cerea la suveranul numai dreptul lui zicînd:
 «Am și zapis eú la mână!» Atunci Împératul vrînd
 Ca să'l vadă, căci *uitase* cum uit lesne cei mari, toți,—
 Căinele la Mâța merse și 'l ceru: — «Cumătro, poți
 Să'mi dai zapisul?» — «Indată,» zise dênsa, și porni...
 Dar în cuiu pas de'l găsește... Ce putea acum scorni?
 Pasărea din colivie îi șoptește 'ncetinel:
 — «Fa, cumătră, hoțul este dracul cel de șoricel.»
 Ce să facă biata mâță? Spune căinelui; iar el,
 Împératului, și care îl goni ca p'un mișel,

Invinovățîndu-l încă de minciuni,—căci, vezi idee ?
 Póte-un împărat c'o slugă învoire să închee ?
 Căinele porni, jurându'și pân' la mórte că va fi
 Dușman Mății, pentru cara Împăratul îl jertfi...
 Măța șoricelui jură dușmănie mare iar;
 Și rămași pe lângă Curte se pârau mereu și-amar...
 Iar de când împărăția Leului se săvêrși
 Și-acest soiū de dobitoce la oraș se pripăși;
 De-atunci Șórec, Măța, Căine, ne'mpăcat se prigonesc
 Căutând să se sfășie când în față se 'ntălnesc...

In sfârșit... nu'i de mirare... dobitoc ca dobitoc...
 Dar ciudat că sînt și ómenī, cari'n orī-ce timp și loc,
 Caută să se înhațe, cei fricoși și cei semeți,
 Și adesea se sfășie ca nemernici și orbeți...





DEȘERTĂCIUNEA PĂUNULUI

A gaițelor tagmă, gelósă pe Păuni,
Căci prea mulți dintre ómenî, de sigur cam nebunî.
Îi cumpără și 'n cinste îi țin prin curtea lor.—

Să strînse în sobor.

Ce plănuiră, nu știu. Dar într'o séră eată

Sosi la împăratul Păunilor o ceată

De gaițe alese,

De Craiul lor trimese.

«Cinstite Impărate, ce mare norocire

«Pe neamul tǎu cel mândru,—o gaiță grăi;

«A-séră fu sfat mare și 'ntréga glăsuire

«A orî-ce soiũ de paserî, pe tine te numi

«Ca împărat obștesc

«La neamul păsăresc;

«Căci, cum ȃiceau cu fală, tu ești cel mai frumos

«Și poți, cu demnitate,

«Mărite împărate,

«Să represinți poporul atât de numeros.»

Frumos cum e Păunul, dar foarte fanfaron,
Când auđi că are așa de splendid tron,

Răspunse: «Mulțumesc

«De vestea ce'mi aduceți,—dar, țineți bine minte

«Că nu mândreței mele aceasta datoresc,

«Ci numai însușirei că sînt mult mai cu minte,

«Mai ager, mai destoinic, mai învățat ca toți:

«Cu drept vă fac dar cinste!...»

—«Da Dómnne, știm ce poți!»

A doua ți Păunul, în loc de întronare

Și lume să'l salute cu-adâncă venerare,

Văđu aceeași ceată de gaițe venind,

Oprindu-se departe de dînsul și grăind:

—«O sec și fanfaron,

«Crezi tu c'ajunge numai un corp cu mândre pene

«Spre-a dobândi un tron?»

«Cu aparențe numai, ce naiba cređi tu, nene,

«Că toți se mulțumesc

«Ca némul păunesc?»

«Acuma dacă 'n creer vr'un fir de minte ai,

«Din gluma noastră 'nvață măcar atât: să'ți dai

«Valórea ta cea dréptă»...

Și gaițele-apoi,

Sburară înapoi,

Păunul, pe-a lor urmă cătând nemulțumit,

Iși ție: Nu'í nimica; de pismă aű glumit.

Dar gluma d'astăđi, mâine de ce n'ar fi o faptă

Ușor de împlinit?...

Cel cu 'nsușiri de merit nu dă 'napoi: așteaptă!
Cocoșul curței, seara, trecând din întâmplare
Pe lângă el, îi dîse: «Dar bine, frate, care

«E pricina de ești

«Ne'ncoronat, cum încă de ieri cu grabă mare

«Veniși să ne vestești?»

—«Era fapt împlinit,

Răspunse-atunci Păunul cu ton de nepăsare ;

«Ear dacă veți schimbare,

«E intriga la mijloc. Ce'mi pasă,—și 'n sfârșit,

«Așa îmi e ursita să fiu nenorocit !»

Când omul isbutește în vre-o dorință-a lui

Se laudă orî cui

Că numai minței sale aceasta datorește:

Mai înțelept ca alții atunci se socotește.

Iar neșind la capăt, așa precum spera,

Nu mintea își acuză că n'a știut lucra,

Ci soarta lui.

Și ast-fel, ca și Păunul dîce:

«Așa sînt preursit

•Să'mi cate sôrta price

«Să fiu nenorocit !...





MINTEA ȘI NOROCUL

De-atunci trecură veacuri. Abia Povestea 'n focul
De-a nu uita din vremuri, — mai spue-așa minuni.
O-dată, ca logodnici mi se plimbau *Norocul*
Și *Mintea* 'ntr'o pădure de fagi și de goruni;

Căci Dumnezeu, pe-atuncea, voia să-î însoțiască
Și cât o fi pământul, să stea nedespărțiți;
Dar mai voia să-î cerce, să vadă: e firească
Unirea lor? La cuget or fi ei potriviți?

Așa, pe-o potecuță pe când treceau și glume
Iși tot șoptiau în taină și'n liniște-amânduoî,
De-o-dată-aud un paznic ce tot striga pe nume
Din turma-î răslătită mai multe vaci și boi.

Îl și zăresc pe urmă, s'apropie de dînsul,
Îl vîd voinic și tînăr, dar stînd lenos pe loc,
Nepăsător de toate; vîd că lipsia dintr'însul
Scînteea năzuinței și-al judecăței foc...

Iar Dumnezeu, din urmă, la mică depărtare,
Insuflă-atuncea Minței un gând,—și ea grăi:
Ia stai — Noroce dragă, și cată cu luare
Aminte la văcarul ce'n drum ni se ivi.

Ce-ai dice, dac'aș face, de nunta mea, un bine?
Să-î desmorțesc simțirea, să'l fac a judeca,
Să'și înțeleagă starea și să găsiască 'n sine
Putere de voință... Voiesc a'l ridica...

Iar tu, iubite mire, cu-averi îl înzestrează,
Ca bunurile tóte să'l pótă 'mprejmui.—
Și Minteă către dēnsul cu drag înaintează,
Vedută i se face și 'ncepe a-î grăi:

— Băete, viața care o duci, îți place ție?
Cât e de mare diua tu vitele păzești
Să nu se ducă 'n lanuri, în juru'ti să se ție;
Să nu dea lupu 'n ele., Le-adăpi, le îngrijești...

Tu, fără să'ti dai seama le îplinești pe tóte;
Te-aũ pus, și stai la vite; trăiești, și nu trăiești;
Tu nici visezî că viața și altfel se mai poate...
Deșteptă-te și simte... și cată să voiești!..

Apoi lângă logodnic, pe pajiște se 'ntoarce.
Văcarul împrejuru-î se uită 'mmărmurit;
In el e-o 'nvălmășeală nespūsă care toarce
Din caerul gândirei cu totul încâlcit.

Dar de pe ochi îi pică zăbranicul de-o-dată
 Și toate 'l împresoră cu chipul luminos:
 Câmp, dealuri, cer, pădure atuncea i s'arată.
 Întâea oră par'că: *simțește ce-î frumos.*

Pe urmă din adâncu-î necercetat vr'o-dată
 Pornește cu încetul un foc necunoscut,
 Ce peptul îi cuprinde c'o flacără ciudată
 Și-î dă nuș' ce îndemnuri... *E primul dor, tăcut.*

În mintea lui se cerne din ce în ce mai bine
 Un gând, dintr'însul altul se țese și așa
 Șă naște năzuința, cunoșterea de sine:
El vede înjosirea în care se afla:

«De ce tu om ca alții, îi zice judecata,
 «Paști vitele, ca ele trăind nepăsător?
 «De ce când vii acasă ieși tîrnul și lopata
 «Să le rînești ocolul? Văcar! E 'njositor.

«Tu, măre, între ómeni, colò în tîrg, departe,
 «Cu brațul tîu puternic ai fi de mult folos;
 «Voiește ce se poate, să n'ai porniri deșarte,
 «Muncește și te 'nnalță, prin tine om mintos.»

În timp ce se iscase acéstă luptă 'n care
 Vieța omenească se află-adese ori,
Norocul i s'arată, drumeț, de pe-o cărare,
 Bêtrân, sărac,—de milă-î mi te cuprind fiori.

— La ce te-ai pus pe gânduri, băete? Ce sînt astea?
Cireada'ți e răsleață... Din vite-or fi pierit...
Dă fuga și le-adună, să nu'ți stârnești năpatea,
Să fii bătut a-casă, gonit, batjocorit!...

— Da n'aũ de cât să piară! M'am săturat de ele...
Să fie vită-acela care-o mai sta văcar...
Hei, altul este țelul ivit gândirei mele...
Ași vrea să plec d'aicea, să scap d'un traiũ amar...

— S'a deșteptat văcaru, gândi Norocu 'n sine
Și-apoi grăi : Băete, să'ți fie după dor.
Privește împrejuru'ți, sînt tóte pentru tine:
Palate, slugi și turme... și tóte-aducă'ți spor!

Și nevedut se face. Văcarul lung privește
In juru-ı: case, turme și slugi 'nainte-ı sînt;
Ce poruncești, stăpâne,—aude că-ı grăiește
Când unul și când altul... și nu dă crezãmînt...

Uimirea trece însã... In tóte se pricepe
Și-și ȃdice-a vrut Norocul să fiũ ceva și eũ:
Mi-a dat întãiu luminã și-apoi bielsug... Incepe
Băete, muncã dréptã, 'nainte mergi mereũ...

Ani îndelungi bogatul în bine să răsfață,
Dar cumpetat și harnic, la slavã ne-rivnind.
Iar Mintea și norocul,—cãci pentru ei o viață
De om o clipã este,—privesc la el zĩbind...

Norocul se îngâmă: «Vezi, dulcea mea mireasă,
Grăiește el: averea e totul pe pământ...
Întâietatea dară de mine e culeasă,
Cunoste, dragă Minte, că mai presus îți sînt.»

Frumoșa Minte-atuncea senină îl privește
Zicînd: în chipul ăsta de ți place a grăi
Să punem la 'ncercare, și-atât cât prețuește
Puterea fie-cărui vedea-vom... de-om trăi...

Și Mintea 'și trage darul...

Bogatu 'n scurtă vreme
Lipsit de 'nțelepciune ajunge-un rătăcit,
Îi place lingușirea și de păcate geme;
Remas bun, cumpătare! E trândav, buimăcit...

Norocul, de rușine, primește să se ducă.
Trufia nu se 'mpacă cu sufletul curat.
Norocul și cu mintea pe căi piezișe-apucă:
In rîndueala lumii li-i pasul depărtat.

Măhnit, bine-cuvîntă și Domnul despărțirea.
De-aceea, rar de-atuncea, aũ fost, vor fi și sînt
Bogați, cu 'nțelepciune să guste fericirea.
Norocul și cu *Mintea* cuprinși într'un cuvînt.





PĂIANJENUL

La colț de streășină suit
Păianjenul s'a chibzuit:
— Vezi mă, aicea e de mine,
Că ia te uită bine, bine,
Păretele s'a coșcovit
Și nici nu'și mai aduce-aminte
De când a fost și el lipit
De-o mână harnică, cuminte.
Acuma par' c'aũ tors mereũ
Păianjenii din lumea 'ntreagă,
Și nu lipsiam de cât doar eũ...
Ia lasă, zěũ, leliță dragă,
Că tare harnică mai ești
De nici nu dregi, nici nu lipești...

Și, fir de fir degrabă prinde
Cu fire de la el, și 'ntinde
La colțul casei pânză deasă
In patru ițe bine-aleasă.

In mijloc dacă rîndui
 Culcuşul lui, s'e chibzui:
 La loc străin m'am stăvilit, —
 De, dacă locul nu-î păzit.
 Şi dacă nimeni nu mă 'ntreabă
 Imi v'ed şi eă frumos de treabă;
 Şi de nu m'o 'ntreba, mereu,
 Sînt bun stăpân pe locul meu,
 Iar prea târziu de m'o 'ntreba,
 Atuncea, de, ne-om judeca...

Şi eacă muşte şi furnici,
 Şi fluturi mari, şi fluturi mici,
 Pe-acolo care cum treceaă
 Cu viaţa vama 'şi-o plăteaă.
 Şi azi aşa, aşa şi mâine
 Păianjenul se îngrăşa,
 Căci, de, măi priitoare pâine
 Ca din hoţii, măi e cum-va?
 In toţi intrase spaima bine
 Şi nimeni nu-î zicea nici pis,
 Când eac' ajunse la albine
 Un lung raport, măestru scris
 Pe dosul unui fagur mare,
 Şi puse stupul în mişcare.

Să năzuiască la albine
 Păianjenul făr' de ruşine?
 Atuncea *Matca* chibzui.
 De la izvor ea drămui

Pricina rēului; — în tóte
Izbândă num'ășa sē poate.
Și dacă 'și strînse 'ntregul sfat
Mult nu avu de căutat,
Căci, după loc și 'mprejurare
Găsi și leacul de 'ndreptare.
Porni pe urmă o albină
La locuința cea de vină
Cu sfaturi date într'adins
Și care, să vedeți, s'aũ prins.

Rumănu casei cu pricina
Pe prispa lui să hodinea
Cu fața 'n sus. — De el albina
Incepe a s'apropiea.
Și sbârn! în sus, și sbârn! în jos...
Rumănu nici mișca, lenos.
Păianjenu atunci prindea
Un flutur tocmai și 'l sugea.
Albina trece 'nfuriată
Și 'mpunge pe rumân de-o dată
Pe gât, atâta de vîrtos,
Că 'l scólă repede de jos...
Rumănu 'n doru lui nespus
Ardică pumnii strînși, în sus...

Dar eacă pumnii se 'nfășoară
In pânza deasă și ușoară

A sugătorului de sânge;
 El fuga într'un colț se strînge,
 Pe când rumânu furios,
 Nevasta 'și chiamă:

— Ian privește,
 Afurisito, neam lenos,
 Păienjenișul murdărește
 Peretiți toți și n'ai habar.
 Apoi de códe 'mî-o înhață
 Și-i trage apăsât și rar
 Vr'o căți-va pumni de 'mî-o învață
 Să fie harnică alt' dată
 Cu casa albă și curată...

Și iute-atunci, cât ai clipi,
 Muierea unde se grăbi
 Cu spor să umble și îndată, —
 Ca móra bine ferecată,—
 Cu târnu lung, la cap stufos,
 Să dea paianjinișul jos.
 Și trage 'n stînga, și'n cea dreaptă,
 Ca de când lumea, înțeleaptă,
 Și pînă'n streșini hât! departe,
 De par'că învățase 'n carte....
 De-o dată eac'o, bat-o vina,
 La colțul cela cu pricina...
 Păianjenul, vîzînd tăccre,
 Țesea la loc din rîspuțere.

- A, tu 'mă ești, neică, ăl pocit ?
De rău tǎu am pătimit ?
Ia stăi că 'ți fac eū, lasă gluma,
De petrecanie acuma!
Te-ai așezat la loc strein
Să'mă faci pe omu meu hain ?
- Mă rog, leicuță, de nu vine
Să staū aci, mă duc cu bine;
Find-că locu e păzit
Il las așa cum l'am găsit;
De felul meu sînt drept, mă jur:
Ca să mă judec, înconjur...
Leicuță, zǎu, vieața 'mă lasă
Și fie'ți tóte spor în casă!
- Ași, nu, jigodie, n'o șterge,
Că pe la noi așa nu merge...
Ai să plătești cu pielea ta
Cât leica'n sémă nu lua
Că pe pământu ei, spurcate,
Ai vămuit atâtea vietți!
Vezi câte vietăți, uscate,
Fac colo umbră pe păreți ?
- La suflet, mic, la gând mișel,
Zadarnic i se roagă el...
Cum ar fugi! Ce zor să scape,
Ca val s'alunece pe ape!
Dar leica mi 'l aruncă jos
Și 'l calcă sub călcăiū, vîrtos.

Hei, câți păianjeni sînt în țară
 Ce-o fac, săraca, de ocară, —
 Streini de neam, streini de ea!

Măre, la rînd, cum e la moară,
 Toți socotéla o să'și deal...



PARTEA III-a

MEDITERRANEE

MEDITERRANEE

	Pag.
Cerul și Marea	341
Între Cer și Mare	343
Sonete:	
1) Cap. Martin	346
2) Pescuit	347
3) Gorbio	348
4) Furtună.	349
5) Subt măslini	350
6) Melancolie	351
7) Pe mare	352
8) Garibaldi I	353
9) » II	354
10) Vinul d'Asti	355
11) Dimineață	356
12) În contemplare	357
13) August, — «Francisco»	358
14) Pe gânduri	359
15) Învinșii	360
16) Stîncile-roșii.	361
17) Nelipsiții	362
18) Pe lună.	363

19) Blondina «Miss»	364
20) Castelar I.	365
21) » II.	366
22) La vitrină.	367
23) Marsilia I. Portul Jolliette	368
24) » II. Notre Dame dela-Garde	369
25) » III. Cannebière	369
26) Singurătate	371
27) Cannes	372
28) Golf-Juan	373
29) Antibes.	374
30) Nissa	375
31) Yachtul.	376
32) Steaua căzătoare.	377
33) Partea albinelor	378
34) Trandafirul năzdrăvan	379
35) Bunicii	380
36) Monaco.	381
37) Monte-Carlo.	382
38) Concertul	383
39) Cetatea tăcută	384
40) La vamă	385
41) Văduva	386
42) De vorbă	387
43) Nainte!	388
44) Cine știe	389
45) Vis	390
46) Portretele	391
47) Copiii	392



MAREA ȘI CERUL

Ascult cum bate'n țermurî nemărginita Mare
Cu valurile sale pornite'n frământare,
Ce vin, ce vin în șirurî ca niște-albastre dungî,
Și cresc, și cresc mai nalte, mai sprintene, mai lungî...

Acel ce-ajunge țermul, ca o imensă ghîară
Cuprinde, să retrage și să întórce iară
În spate cu-alte valurî, — și, monștri ce să'nghit,
Pe plajă se frământă urlând necontentit.

În lupta vrăjmășescă de lăcomie, ură,
Ei svîrle stropî în lăturî și spume fac la gură,
Iar pătura cea fină și môle de nisip
E vecinic frământată în fel de fel de chip.

În largu-î Marea însă, oglindă liniștită,
 Să pare că nici știe de lupta cea cumplită,
 Că nici aude glasul acestor fii smintiți
 Ce, furișați de dînsa, dintr'însa's chiar porniți.

Ea 'și dă cu Cerul mâna, ca frați în nesfîrșire,
 Pe zarea depărtată, — și'n semn de înfrățire
 Îl lasă să'și priviască, în luciul-i deplin,
 Oștirea lui de stele și chipul lui senin...

Iar Cerul lasă luna a-î arginta cuprinsul,
 În cât o scânteiere e Marea 'n tot întinsul.
 Privelște sublimă a mândrei înfrățiri,
 În față-î cazî pe gânduri, t'nfiorezi și-admirî!

28 Octobre 1894.

Menton.





ÎNTRE CER ȘI MARE

Din port se depărtază barca încet, încetișor de par'că
E o copilă răsfățată pornită 'n calea unui dor,
Și pare mândră că 'ntemplarea o preursi să fie barcă,
Să aibă Marea légăn dulce și valul braț desmierdător...

Stăpânul ei o 'mpodobește cu trei măhrame, una mare
Și două mici; 'i-așeză cârma și două aripă albe, lungi...
Așa gătită, par'că râde și se avântă 'n larg de Mare,
Sburând ca o muetă albă, lăsând în apăalbastre dungă.

Și fuge 'n urma ei orașul și tot mereu se depărtază,
Din ce în ce pârînd mai mare, mai răsărit și mai întins,
Și munții tot mai 'nalți s'arată și tot mai mulți să 'ncondează
Pe zarea cerului albastru ce pare de-a lor culme prins.

Din ce în ce rămân ca umbre pierdute 'n fundul depărtărei...
Jos, Marea ne-sfârșită 'n juru-î, sus Cerul iarăși ne-sfârșit
Și densa, între Cer și Mare, o jucărie a mișcării
Atâtor valuri care-o pörtă și-o duc întins, o duc grăbit.

Suflare caldă aburește, și plouă razele de sóre
 Pe-acest safir topit al Mărei, pe care, ca un fulg, plutesc;
 Un farmec dulce mă pătrunde; pe de'nainte'mi prind să sbóre,
 Ca fluturi de-aur, visuri mândre... și'n lumea lor mă adâncesc.

Dar iată nuștiu cum, de unde, în pânze bate-un vânt măi tare,
 Și barca 'ncepe să se salte pe valuri mari, în sus și 'n jos,
 Și-aci să culcă iute 'n drépta, aci în stînga 'n legănare,
 Ca dulce s'o sărute Marea cu câte-un val măi mlădios...

În farmecul de măi 'nainte ce 'ntreg mă cuprindea, străbate
 O temere acuma, vagă, ce'mi dă neliniște, fiori...
 Sîntem noi singuri, eú, vîslașul, pe-aceste valuri agitate,
 În voea lor și-a întemplerii, neputincioși și muritori...

Vîslașului, aci la pânze, aci la cîrmă ochiu-î sbóră,
 Precumpănind și fórte sigur de barca-î dragă și de el;—
 Un salt, o aplecare însă ceva măi mult, și mă 'nfióră,
 Fiindu'mi par'că măi degrabă în larg să nu măi merg de fel...

Dar vîntul iarăși hotărăște... căci uite'l nesimțit dispare;
 Abia dacă mîngâie apa și fața noastră 'ncetișor,
 Iar valurile, dup'o clipă, îi dau supusă ascultare
 Și barca își urmază drumul, în legănatul ei ușor...

La orizon de-odată iată ca umbra unui turn, pe Mare...
 E o corabie ce vine cu tóte pânzele 'n văzduh
 Și ochii țintă 'mi sînt la dînsa... De și 'ntr'atîta depărtare,
 E un tovarăș... și, din préjmă 'mi, să duce-al neodihnei duh,

Și farmecul din noú revine și'mi țese firele gîndirei,
 De nici nu prind măcar de veste când a întors vîslașul meú...
 Ca dintr'un somn adînc și dulce, cuprinzător întreg al firei,
 Luare'-aminte'mi să deșteptă într'un târziú, încet și greú,

L'armoniósele accente ale orchestrei de pe plajă,
Ce melancolice 'n răstimpuri ajung pe-al Mărei larg cuprins,
Priveliştea îmi pare alta, — şi-aceiaşi munţi înalţi fac strajă
Pe zarea cerului albastru ce pare de-a lor culme prins.

Şi rënd, pe rënd, dispar Monaco pe stânca lui intrată'n Mare,
Roque-Brune, Anonciada-Schitul, Grimaldi, Gorbïo, Castelar;
Şi munţii, unul după altul s'ascund, cei mari din depărtare
După cei mici de mai d'aprópe ce pun oraşului hotar.

În faţa mea rămâne singur şi se 'naltă pe colină
Mentonul, ca un şir de loje a căror scenă e în port,
Pe care jócă miî de raze,— divine-artiste 'n origină, —
O feerie fără sémân în sclipitor şi splendid port...

Şi barca intră 'ncet, uşoră, croindu'şi cale printre ele,
Şi se opreşte liniştită la micul ei debarcader...
Urc treptele... Cât calc de sigur pe piatra sigurei şosele!...
Cât farmec însă între Mare, în largul ei, şi între Cer!...

28 Octombrie, 1894

Menton.





S O N E T E

CAP-MARTIN

Subt bolta necuprinsă a cerului senin,
Cu falnică pădure ce 'ntreg l'investmîntează,
Cu vile ce'ntre arbori și stînci se furișează, —
In mare s'adîncește frumosul Cap-Martin.

Deal nalt, cusut pe pôle, de jur în jur și'n plin,
Cu stînci pe care apa mereu le danteléză
Cu-a valurilor daltă, ce-atât de fin sculptează, —
E pitoresc, e-un farmec, e colț de raiu divin.

Moliftii te îmbată cu-al lor plăcut miros,
Cărările te-afundă în tainice desișuri,
Te duc pe stînci de unde coboră povîrnișuri,

De unde-ascuți cum apa să tot frămîntă jos,
De unde ți s'așterne albastra nesfîrșire
Pe care 'ți fug privirea și sprintena gândire...





P E S C U I T

Pe marea somnorosă, în revărsat de zori,
Mici bărci în larg s'avîntă, — ca pete mișcătore, —
Să 'ntindă 'n apă mreaja, în veci ispititoare;
Pescarii stau și-așteptă pe țermuri pânditori.

Și eată răsăritul se umple de culori,
Ca o paletă; eată apoi pictorul Soare
Gătit să zugrăvească priveliști uimitoare...
Din somn se scólă peștii de masă pofitori;

Și foamea îi îndeamnă în plasa 'mbielșugată
În care, pentru gură, încep ca să se bată...
Pescarii prind s'o tragă la țerm din răspuțeri.

S'apropie, mînată de valuri, strînsă tare,
Și eat'o, ca o pungă, încet, încet apare:
Să sbat într'însa peștii cu albe scânteieri...





G O R B I O

Palid luminează luna păduricea de lămâi...
Roadele se par de aur, din a Raiului grădină
Pe furiș, aci aduse în acéastă vale-alpină
Unde, dacă vii odată, ai voi să tot rămâi.

Treci munți nalți, ce aū d'asupra bolta-albastră
Fac de strajă împrejuru-î, și în liniștea deplină, ^{[căpătâi,}
In răstimpuri, de departe, fură mării șópta-î lină,
Iar ecoul, în veghere, o repetă el întâi.

Sufletul se reculege în acéastă pace sfintă;
Farmecul singurătăței tainic singurul cuvîntă:
Ast-fel de Dumnezeire te apropii fericit...

Negrăită frumusețe a Naturei, care știe
In priveliști neschimbate alta pururea să fie
Și simțirea să ne-o 'nnalțe printr'un dor de infinit!





FURTUNA

Din spre *Fort-Turbie* se'nnalță óste crâncenă de nori,
Marea 'ncruntă din sprîncene, se întunecă la față
Și dă valurilor sale o putere de vieață
Ce'nspăimîntă portul, țermii și chiar cerul în furori...

Sus, de fulgere-î brăzdată innălțimea dese ori,
Jos, brăzdate sînt de spume valurile ce s'agață
Unul d'altul și se mână, se'ncovoiaie, se înhață,
Și de țerm se sparg cu vuet. Totu-î fierbere, fiori...

Eat' apoi că făr' de veste noaptea repede se lasă,
Și aruncă peste tóte valul ei de pânză deasă...
Farul doară o strêbate, în rêstimpuri, cu scântei...

Plóea'și împreună glasul cu al valurilor sunet,
Cu al vînturilor șuer, cu mugirile de tunet...
Ast-fel furia Naturei e în tot avîntul ei.





SUB MĂSLINIȚ

Sórele să uítă'n urmă dintre două culmí de munte,
Pogorínd încet, pe gânduri, — ideal stăpânitor
Ce, cu sine pórtă grija de iubitul lui popor;—
În corónă de văpaie astă grijă-í stă pe frunte.

Cerul, bolta lui senină o desface ca o punte
Peste marea ce-o răsfrânge pe întinsu-í mișcător;
Și când séra 'și lasă vélul tot mai mult cuprinzător,
Mai rămâne din văpaie ici și colo dungí mărunte.

Sub măslinií de pe cóstă, rodnicí, 'nalți și umbritóri,
Ce loc mândru de odihnă! Ochií cată gânditori
Pe întinderea albastră și 'n apusul de pe zare...

Dulce e singurátatea, când e gândul ostenit!...
Dar de-odat' auzí un șuer și tresari nemulțumit:
Trenul trece jos, pe vale și 'n tunel intră, dispáre...





MELANCOLIE

Ziua par'că se deșteptă pentru lacrămă și cernire,
Prin perdele-abia mijeste chipu-î palid, neguros,
Somnul par'c'ar vrea să plece, par'c'ar vrea să stea,
Pe pleópa 'ngreuiată de-o ciudată amortire... [lenos,

De un verde șters la față, marea pare 'n neclintire
Și încinsă'n depărtare c'un brâu negru 'ntunecos...
Cerul e 'mbrăcat în nouri călători în sus și 'n jos:
Cerul trist și marea tristă își răsfrâng a lor mâhnire.

Viața sarcină se pare pe un timp așa de 'nchis,
Iar *urātu* 'n slove negre stă pe tóte celea scris.
Plóia picură măruntă, ca o pânză fumurie,

Par'c'ar vrea să întărescă ăst nebiruit urât...
N'ai voință, stai pe gânduri și 'n nimica hotărît:
Orî-ce faci pórtă-o pecete pusă-adânc: *melancolie*.





PE MARE

In vast salonul mării, pe splendidu-i tavan
De perlă négră, eată electrica lumină
S'aprinde'n miș de becuri, — și eată luna plină,
La bal poftită, intră cu chipu-i suveran,

Atât de blând și palid! Mistral, un veteran
Cap-meșter de orchestră, reginei se închină
Și 'nalță bastonașul: orchestra, în surdină
Întâiu, începe valțul pe țermul cel bălan.

Ca niște baletiste, cu rochiî dantelate,
Danțeză miș de valuri în rëndurî înșirate...
Pe meșter îl cuprinde ai artei lui fiori,

Și muzica-i mai vie, și danțul e mai tare...
Dar norii sting lumina. În nóptea de pe mare
Un val-vârtej demonic urméză până 'n zori...





GARIBALDI

I

Pe-o stâncă ride satul cu case văruite
Cu mică și verzi oblone; iar delu 'n sus de el
E numai scări pe care se urcă 'ncetinel
Bătrâni butuci de viță cu frunze ruginite.

Bătrâni sînt, — dar în préjmă aũ tinereți iubite
Cu mijlocul subțire să'l tragi printr'un inel,
Sîn plin, chip gingaș ócheș, sfioșe nici de fel,
Ochi vii și negri, buze, cireșe pârguite.

Să ai în față marea, sus, bolțile divine,
Alătura, voióșe aceste flori alpine,
Pe masă sticla plină cu vin d'Asti spumos,

Și lumea zică multe, și marea cânte'și cântul,
Mai dulce mulțumire nu póte da pămêntul:
Ai tot ce te îmbată, ai tot ce-ı mai frumos.

II

O mandolină cântă, cimpoiul povestește,
 O dairă îngână și ea câte-un cuvânt,
 Iar tinere și tineri în pitoresc vestmânt
 Să 'mlădiază 'n valțul ce dulce ametește.

Măslini, Piperi, MIMOZE și Cassia ce crește
 Stufos, lămâiul rodnic, terrața 'mpodobesc,
 Îmbălsămază locul, de sóre îl umbresc.
 D'Asti, spumosul dulce, aprinde, 'nveselește...

E ziua de odihnă, — e zi de sărbătóre;
 E vesel Garibaldi, la razele de sóre,
 E veselă natura în tot cuprinsul ei.

Pe marea liniștită, cu pânzele întinse
 Să légănă ici, colo bărci mici și par ne-atinse
 De undele ce-aruncă, în jurul lor, scânteî.





VINUL D'ASTI

A! eată-l că sosește, străvezător, curat,
Părënd că-î stors din aur, din raze de la sóre...
Când sticla se destupă, detună, vrea să sbóre,
Și, prins în cupe albe să sbate, supërat,

Să fierbe 'n el, spuméză... pe urmă, 'nduplecat,
Mai iute vrea să 'mpartă puterea-î dătătóre
De viață și căldură, menire 'mbătătóre
Ce, din uitate vremuri Natura, lui, 'i-a dat.

Apropie-te cupă, de buzele'mi setóse,
Mă fă să uit mâhnire și gânduri nemilóse,
Destinde-mi zări din lumea frumosului senin...

Șoptește'mi la ureche a vremelor poveste
Cu ce-o fi fost odată, să pot uita ce este;—
Dă'mi visul nefinței, *d'Asti*, nectar divin!





DIMINEAȚĂ

Din mare, unde par'că își are-al său palat,
Răsare 'ntr'o corónă de flacări mândrul soare,
Și de la el, la țermurî, o punte lucitoare
De aur se întinde pe luciul undulat.

Carei,—vale lungă cu drumu-î minunat
Printre plataniî splendizi cu frunze sclipitoare,
Verzi, galbene, bronzate, ușor tremurătoare,—
Intre-ai săi munți zîmbește cu sórele 'nnălțat.

Pe-o culme-Anonciada cu micu-î paraclis
Cu zidurile albe pe care pace-î scris,
Cucernică s'arată și văiei protectoare.

Un clopot, melancolic răsună 'n munții brunî
Și taînic te 'nfióră, și face să'ți adunî
Din vremurî depărtate credința priitoare...





IN CONTEMPLARE

Ești singură pe mare cu pînzele în vînt...
Spre care colț de lume t'eî fi ducënd tu oare
Corabie micuță, pe valuri călătoare,
Și câte ȃile poate nu vei vedea pămînt ?

Mistral în larg te mână c'un negrăit avînt...
Cu ochii melancolici, în gînduri mahnitoare,
Te urmăresc continuu pe apa sclipitoare,
Par'c'ai avea cu mine un tainic legămînt:

Nu întrupezi tu oare iluziile mele
Plutind pe-a ne'mplinirei întindere și ele,
Din ce în ce pierdute în anii mei amari ?

Din ce în ce mai mică, subt bolțile senine,
Și singură pe valuri, stăpâne-acum pe tine,
Ajungi un punct, pe zare, și 'ncet, încet, dispari...





AUGUST, — «FRANCISCO»

E 'nnalt și subțiratec dar sprinten și vînjos
De și pe umeri duce a vîrstei lui povară.
Ce nu cunoște dînsul, și'n lume care țară
Nu l'a văduț o-dată și vecinic sănătos ?

Pe mare tótă viața 'și-a dus-o, și, voios,
Și-aduce-aminte astăzi c'adese orî amară
Și grea 'i-a fost, dar plină de vrajă; iar sub seară
Cu drag îmi povestește trecutu-î furtunos.

Acum pentru «*Francisco*» e 'ntreaga-î îngrijire...
«Francisco» 'i face fala. O taînică iubire
Il leagă de-a lui barcă. Pe luciul întins

Vrăjit o mână dînsul și par'că reînvie
In depărtate vremuri de temeri, veselie...
S'a mulțumit cu viața-î, și viața nu l'a 'nvins...





PE GÂNDURÎ

Trec ȕilele, trec iute, ŕi pun atȕta pripȕ
Sȕ treacȕ ŕi sȕ lase pe altele ȕn rȕnd,
ȕn cȕt nici prinzȕ de veste cȕnd aȕ trecut ŕi cȕnd
ȕi s'a fȕcut din vȕȕȕ amarnicȕ risipȕ.

Adese orȕ ne pare cȕ prindem cȕte-o clipȕ
ŕi-o ȕinem neclintitȕ, cȕnd, mulȕumiȕi de noȕ,
ȕitȕm ŕi Cer ŕi lume ŕi clipele de-apoȕ...
Dar Timpul bate vecȕnic din sprintena-ȕ aripȕ.

Iar cȕnd ŕi noȕ ca dȕnsul voim tot ȕnnainte
Sȕ mergem,—cu cȕt dorul ne este mai fierbinte
ŕi pasul ni-ȕ mai grabnic, cu-atȕt mai mult scurtȕm

Din calea vieȕei nȕstre... O! timpu-ȕ nesfȕrŕire,
Noȕ, mȕrginiȕi ȕn tȕte ȕn cercul de 'nvȕrtire,
Tot ȕn trecut d'aceea privim ŕi'l regretȕm.





IN VINȘII

Pe plajă-î vezi că umblă adesea singurei
Cu capu'n jos, cu fața făcută ca din ceară,
Și se 'ncălzesc la sóre pârînd că vor să-î ceară
Vieța ce se duce prea repede din ei.

În fire-î veselie, pe mare sînt scînteii;
Lămâii, palmierii sînt în eternă vară, —
Ei, biet, se tem de umbră, se tem de vînt, de seară;
Ei par mereu în iarnă, bătrîni, la umbulet grei...

Iar tusa nemilósă cu furii când îi prinde
Le sdruncină ființa, pe fețe le aprinde
Florî roșii care însă se veștejesc ușor.

Cînd stai cu ei de vorbă,—păreră fericită,—
Vieța lor le pare dintr'înșii neclintită,
Iar visurî și speranțe le rîd în viitor...





STÎNCILE ROȘII

Din munte revărsate la voea întâmplărei,
Cu-amenințare parcă, în fie-ce minut
Să se rostogoliască,—pericol de temut,—
Un șir de stînci mari, roșii, se pleacă-asupra mării,

În ele's adîncite ca gurî ale uitărei
De veci, atâtea peșteri din care, din trecut
Par' c'ar pătrunde șoapte, un glas necunoscut
Ce'ți dă fiorii friceî și graba depărtărei.

Dar lucrătorii harnici, nepăsători,—de ele
S'agață și le sfarmă cu 'ncetu 'n bucățele,
Și nu se tem de marea ce par'că 'i-ar pândi,

Nici de ciudatul sgomot, de sguđuiala-adîncă
Atunci când trenurî repezî s'afundă pe subt stîncă...
E pentru ei pericol când n'au unde munci...





NELIPSIȚII

O! da, sînt pretutindenî... Să vrei să nu-î găsești
Și nu e cu puțință. Nu-î chemi, și ți s'arată,
Îți cântă la ureche o arie ciudată,
Și dacă nu te aperi sărutul li'l simțești...

La razele de soare, cu mutre boerești
Să plimbă 'n cete, mândri, cu aripa brodată
Cu-arniciu subțire negru, gălbue și curată,
Și-ades' cântându'și singuri, trag danțuri nebunești.

Vin nepoftiți la masă și gustă din pahare
In care se înneacă adesea ca 'ntr'o mare;
Îți intră în odae fudul și temerari,

Trag horă 'n jurul lampeii, ca domni la ei acasă,
Și par'că tu îi turburi, în pace nu te lasă...
Iar când îi prinzi,—mirare!—nu sînt de cât... țîntari...





PE LUNĂ

Nu-î nimeia pe plajă și nimeni în oraș;
S'aū dat cu toți odihnei și viselor. -- Pe mare
Domnește luna plină ce'și lasă 'n legēnare
Pe unde-ale ei raze și chipu-î drăgălaș...

«*Francisco*» blând mă pōrtă, iar veselu-î vīslaș
Deșiră din trecutu-î atâtea pagini care
Mă duc pe alte țermuri, mă duc prin lumea mare
Ocol plăcut sub verva-î de marinar poznaș.

O! cât îmi e de dulce plimbarea liniștită
Si cât de mult așī vrea-o să fie nesfīrșită
In farmecul tăcerei atāt de negrăit!

Ce dulce-ar fi și somnul, în astă legēnare
Subt razele de lună și'n visurile care
M'ar duce 'n lumī mai mândre! Dar... totu-î țermurit..





BLONDINA «MISS»

Subt roșie umbrelă ce-î lasă pe figură,
Pe părul dat pe spate, văpăi trandafirii,
Blondina «miss» citește, — și rîde mica-î gură,
Inchiși pe jumătate, rîd ochi-î aurii.

Ce galeș e privită!... Dar dînsa nu s'ndură
Din juru-î să culeagă ale-admirărei vii
Murmure. Ea e'n lumea ce gândurile fură
Și dulce le-adîncește în mîndre visării.

Căci, eat-o, e cu cartea deja de mult picată
In poale, și privirea-î se pierde fermecată
In larg-cuprinsul mării ușor învălurat...

Ce dragă nălucire i se arată oare
De-o face să roșiască, de-o face zîmbitoare?
Incet își pleacă-obrazul ca pentr'un sărutat....





CASTELAR

I

Aprópe două ceasuri de drum, urcând de zor
Pe scări scobite 'n piatră, — aci subt foc de soare,
Aci subt bolți stufoase, la umbră și'n răcoare, —
Spre zidurile nalte de munți, splendid decor.

Măslinii și lămâii plecați subt roada lor,
Smochinii goi de frunze, schelete lucitoare,
Alături cu moliftii și cu mimoze 'n flóre,
Cu ciparoșii falnici, — fac drumu 'ncântător.

Pe-o culme eată 'n fine și vechiul Castelar
Cu casele 'nnegrite de aspra vremei mână,
Cu lumea lui munteană cu inimă păgână,

Cu oacheș chip sălbatec, viclean și temerar,
 Cu ochi ce lung se uită și încrunțat la tine,
 Ca fiara care toarce un gând ascuns în sine....

II

Terața unei cârciumi curată, pietruită.
 De-o parte și de alta adînci frumoase văi
 Cu viță sprijinită pe lungi aracii săi...
 În depărtare marea, — o chartă țintuită

Pe care's desemnate de-o mână iscusită
 Ciudate țări și rîuri, întortochiate căi,
 Și-ai Corsicei munți falnici, în relief. — Văpăi
 De-apus de sóre jócă pe fruntea lor albită.

Cu ce nesațiú tabloul privirea'mi îl admiră,
 Subt niște tineri bambuși ce frunzele'si răsfiră
 Asupra mea, spunîndu'mi, din țara lor, povești!

Iar *Castelarul roșu*, — în ceartă cu rivalu-î
D'Asti, — în cupa albă își tremură 'ncet valu-î:
 El completează vraja privelei pitorești...





LA VITRINĂ

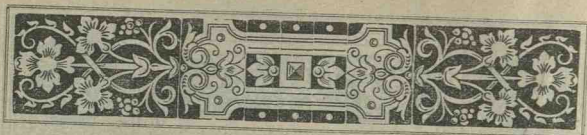
În cadrul mare, negru al splendidei vitrine,
Ca un balet pe scenă, ce nu poți să n'admiri,
La umbră să răsfată frumoșii *trandafir*,
Drăguțele-*orchidee* și *chrisanteme*, pline

De-o vrajă fecioréscă,—rochi simple, frunți senine;
Și galbene *mimoze* cu delicate fir
Ce pică 'n clădărie pe ramuri lungi subțiri,
Și *micșunele* care, din lumile marine

Se par a fi culese; și *tuberoze* albe,
Cameli, *mărgărinte*, *muscate* mari rozalbe;—
Atâtea felurite fermecătoare flori...

Dar eată între ele un cap drăguț apare:
E bruna florărăsă, — și nu mai știi de are
Ea, florile, un farmec ce dă mai mulți flori...





MARSILIA

— —

I

PORTUL „*FOLIETTE*”

Pădure de catarte e portul apărat
De două bastioane, — port sgomotos și mare;
Miros de pești, de smolă; ori-unde cați, mișcare
De vase, de căruțe, de ómeni, necurmat.

Un șuer gros s'aude prelung și măsurat:
E-un paquebot ce vine din India, — apare
Înalt cât patru catură, l'a portului intrare,
Și mândru 'naintéză de fum împresurat.

Bărci mici, vapóre-muște, șalupe, remorquere,
Mereu se 'ncrucșeză, în fugă, în tăcere,
Între enorme vase să pierd pe lângă cheu,

Ori ies din port, și 'n ceta ușoră aurie
Ce 'mbrățișeză portul și 'ntinderea-albăstrie,
Ca albele muete să pierd, să duc mereu...

II

«NOTRE DAME-DE-LA GARDE»

Din mijlocul cetății maritime răsare
Ca martor fără tihnă al muncii omenеști
Ce n'are 'n veci astâmpăr,—un deal înalt pe care
Măreț lucește templul Feciórei. — Din povești

Să spune, că 'n pericol iera un vas pe mare
Și toți chemaū pe Sfânta prin rugi ferbinți obștești,
Și s'arătă Fecióra în strălucire mare, —
Atuncea vânt și valuri tăcură cât clipești.

La vestea minunată de marinarī adusă
In port, și 'n tot orașul din gură 'n gură spusă,
Toți dederă obolul și templul fu clădit

În cinstea Maicei Sfinte de bine făcétóre
Ce de pe deal întinde privire-ocrotitóre
Spre vasele ce plécă și-o rógă umilit...

III

«CANNEBIÈRE»

E centrul care-atrage și 'n sine grămădește
Ca un magnet puternic, din lume, bogății.
Marsilia întrégă aci să mărginește,
Și mândri 's de-a lor stradă aī portului copii.

Cu mari clădiri de-a lungu-î, voîosă strălucește
Prin splendide vitrine la care 's miî de miî
De lucruri curiose, — prin portul ce zîmbește
În fund, — decor artistic al unei scene vii.

Aci domnește banul, nu-î loc de cugetare;
Aci aî înainte perpetua mișcare
A stărei de voință ce n'o 'mlădiî de fel...

Și zic Marsiliezii, că de-ar avea Parisul
O stradă ca acésta, ce dulce 'î-ar fi visul,
Căci ar ajunge-o mică Marsilie și el!...





SINGURĂTATE

Pe-o stâncă singur, singur!... Și câtă greutate
Ca să pândesc când marea să trage înapoi,
Să calc din piatră'n piatră, în fugă, și apoi
Să mă acaț pe stâncă, în timp ce mare bate

Din valuri, mă 'nconjoră și până sus străbate...
Pe-o insulă, și... singur!... Iar gânduri vechi și noi,
În fața nesfârșirei, îmi fac un crunt război...
Și farmec, dar și chinuri îmi dai, singurătate!

Îmi place-așa, eă singur să fiu, să rătăcesc;
E trist că ori și unde mă regălesc pe mine:
O clipă de plăcere, de jocuri dulci, seninc,

Ce-a mea copilărie duios îmi re-amintesc
Le și plătesc îndată cu césuri de mâhnire,
Căci viața mea, de-acuma, e vis și ne 'mplinire...





CANNES

În liniștea ființei ce simte și gândește
În césuri dragi de tihnă, când corpu-i ostenit,—
Să 'ntinde *Cannes* pe țermul de sóre poleit,
Și de de-parte pașnic privirei să ivește...

Doar trenul care 'n gară din gónă se oprește
Cu-asurzitoru-i sgomot, c'un șuer ascuțit,
O clipă-î întrerupe tăcerea, — dar, oprit,
Tăcerea, peste vile, plăcut din nou domnește...

În golful său nici marea nu pare că să 'ndémnă
Cu sgomot să se miște, ci, liniștit însémnă
Cu câte-un val nisipul strălucitor și lins...

De-o parte, munți albaștri... Cu cât mai mult e sóre,
Cu-atât mai mult li-i fața închisă, gânditoare,
Iar șirul lor se pierde în luciul întins...





GOLF - JUAN

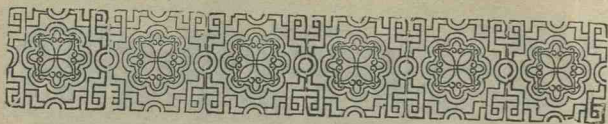
Un mic crâmpeiu de mare ce între deluri mici
S'ascunde ca să-și trecă viața 'n odihnire.
Puternicele valuri din larga nesfârșire
Străbat aci înguste, ca niște verzi panglici

Ce să desfac pe plajă. Ca niște inamici
Ai păcei lui iubite, aci, spre poposire,
Vin mândre chiurasate, cu stégu'n filfiire,
Cu aerul războinic, cu marinari voinici.

Adesea, în cuprinsu-î, să dau la felurite
Mișcări și-atunci răsună de glasuri înăsprite
Și tremuru 'l cuprinde de tari bubuituri...

Fum alb mai multe clipe l'acopere și valuri
De spumă 'ncoronate se sfarmă 'n cerc, de maluri...
Escadra 'n veci 'î-aduce asemenea torturi...





A N T I B E S

Cuib de pescari e golful, toți, chipuri arămi,
Înalți, vînoși, puternici. Ei plasele și respiră
Pe țermul care intră în mare și s'admiră
În undele albastre, iar către-apus, verzi...

În orașel, pe ziduri s'acață, fac: iții!
Mimozele de aur, muscatele 'n porfiră,
Atât de parfumate că 'n juru-le respiră
Cu-adânc ne-sațiū, tôte, — subt razele-aurii

Ce picură din sóre, strălucitóre, calde...
Copiii dau năvală în mare să se scalde
Îndată ce din școlă, la prînz, ies sgomotos;

Și sar, așteptă valul să vie mare, mare,
De-asupra lor să trecă, să-î ducă 'n legănare,
Și rîd, și uită par'că de prînzul cel gustos.





NISSA

Parisul, fără ceața și ploile lui dese,
Parisu 'n aer liber, frumos și înflorit,
Cu marea la picioare, cu cerul poleit,
Cu vilele gătite ca niște dragi mirese...

Flori, plante, pretutindenă, exotice, alese,
Parfum, decor, plăcere, amor, la infinit,
Și frumuseți de zîne, și lux ne mai grăit; —
Parisul mării mândre ce-âtât de dulce 'și țese

Pe gróse fire de-aur în unul împletit,
Coróna-î nesfîrșită de fericiri facile,
De zile nopți făcute, de nopți făcute zile...

Din Nissa fugе pacea pe drumul rar găsit
Al munților din juru-î, în care rar răsună
Vr'un pas pierdut, orî vîntul în vreme de *furtună*.





IACHTUL

Cochet, frumos și sprinten, pe apa 'nvălurată
A portului, drept dragul se leagănă ușor.
Pe yacht mișcare multă, căci va să plece 'ndată,
Iar de pe cheu, la dînsul, clipind nerăbdător,

Un om bătrân privește. Pe fața lui brăzdată
De'ncrețituri, se vede neastîmpăr' unui dor;
In ochii lui lucește iubirea 'nduioșată...
Dar eat'o barcă; iute el sare zîmbitor,

La yacht ajunge, urcă... o clipă, — și pornește.
C'o bucurie mută în larg, în larg privește...
E'n yachtu lui, e-acasă, și-i vesel, fericit.

Cu el străbate lumea și'n veci pe mări plutește
De anî întregi, vieață ce singura-i priiește,
Și marea vrea să-i fie mormântul tăinuit...





STEAUA CĂZĂTOARE

O stea ce cade! strigă vîslașul bărcei mele:
Ci spune'ți fuga dorul, nainte d'al ei stins!
Uimit, mă uit cum steaua, prin miile de stele,
Scânteietóre curge în spațiul întins.

Atunci, îmi spune dînsul, că stelele 'ntre ele, —
Când s'a născut Amorul curat și neînvins, —
S'aũ sfătuit să fie, în clipe triste, grele,
Tăcute protectoare a unui dor nestins...

D'atuncea, fie-care la rîndu-î se jertfește
Și'n raze de lumină ființa'și nimicește;
Iar cea ce-o surprinde și-î cere ajutor,

N'ainte d'a se stinge, ea, grabnic i'l trimite:
Nu-î nicî un dor mai dulce, din cele împlinite,
Ca într'un suflet dorul de viață prin amor!





PARTEA ALBINELOR

Ieri a murit, îmi spune vîslaşul meu, o fată
Din cele mai frumoase și măritată-abea
De-un an. De alt-fel, uite, vr'o întîmplare rea
Iera de toți ai casei temută, așteptată;

Uitară vezi, la nuntă, să rupă dintr'odată
Trei flori, dintr'al miresei buchet, și să le dea
Albinelor, să guste din sucul lor; și ea
De-aceea, după nuntă, fu vecinic întristată:

Cum o să fie'n casă bielșug de ceară, miere?
Cum o să fie-amorul tot dulce, tot plăcere,
Când din buchetul mândru al inocenții ei

Albinele-ursitoare n'avură a lor parte?
E poate-o rătăcire, credința însă-î carte
Din ale cărei pagini știința toată 'ți ie!





TRANDAFIRUL NĂZDRĂVAN

Și'mi spuse iar vîslașul; iera într'o grădină
Un trandafir, o-dată, atît de minunat,
Că sórele, la dînsul, privia ca fermecat.
Și eată dómna casei voi să'l taie, plină

De grabă.—Dómna, spune'mi, mă vrei din ce pricină?
— La bal să fii de-séră în pîrul meu buclat.
— Ca să m'aruncî trist, veșted și-apoi să fiu călcat?...
Nu dómna, nu!... Și dómna voinței lui s'nclină.

Și eată grădinarul.— Ce vrei cu mine, spune!
— Vreaú să te vînd; pe tine eú prind parale bune.
— Cum? florî pe banî, smintite? Nu voiú, de-ar fi
[să morî!

Atuncî un tîner vine, furiș. — Ce vrei cu mine?
— Vreaú să te daú iubitei; să-î spuiú un dor prin tine..
— O! ia-mé, căci iubirea și flórea sunt surorî!...





BUNICIÎ

Bătrâni suntem, — îmi zice luntrașul, — eă și ea;
Ne-a 'mbătrânit, mă crede, și drumul subt picîóre...
Ni s'aú slăbit genuchiî; azî ici, mâini ici ne dóre.
Dar iată nepoțeiî că blând de gât ne ia,

Și sar, ne jócă 'n brațe. A frunței nóstre nea
S'amestecă cu pěrul de aur tors din sóre,
Și 'ntinerim atuncea; ni's clipele uşóre...,
Și sarcini mai uşóre, ni's ei, pe viața mea!

Prin ei trecutul nostru sě face viitor;
Într'înșii și printr'înșii reînviem cu dor;
Speranțe, visuri scumpe din vremea depărtată,

Re'ncep și să urméză cu ei, ne-încetat,
Iar pěrul lor de aur, de-al nostru-alăturat,
Ne pare-o rěmășiță din cel ce-aveam odată.





MONACO

Strănuți colea, la capăt, la celă-l'alt s'aude, --
Atât de mare este celebrul principat
In care nimeni n'are nevoie să asude
Ca să câștige banul cel greu de căpătat,

Pe-o stâncă-î Capitala, din perderi forțe crude
De vieți și bani clădită, în parcuri minunat.
Vr'o patruzeci la număr, armata. Multe trude
Nu are, tot cuprinsul să fie apărat.

D'aci, la Monte-Carlo, pestriță grămadire
De vile, de oteluri, și fie-ce clădire
S'neacă în verdeață și geme de străini

Toți vin să'si verse punga la Banca nestemată
Ce ia în tot-deauna și nu dă nici odată:
Ba nu; acționarii câștigă.... și's puțin....





MONTE-CARLO

Clădire mare, simplă; un parc măreț, regal.
Saloane vaste 'n care maestri în pictură
Iși nemuriră arta și geniul ce-avură.
Lux, aur, pretutindenî; un aier triumfal.

Ruleta'n roș și negru, --- un arlechin fatal, ---
In mijlocul tăcerii și al emoțiunei
Iși învîrtește róta cu degetul Fortunei.
Stă, eat-o: împrejuru-î fiori-î general.

La masa cea *grimată*, de *trente-quarante*, ce lumé!
Segniori ai întâmplărei, segniori ce pórtă-un nume
Pe niște cărți privirea 'și-ațintă neclintit...

Bilete-albastre, aur, foșnesc, metalic sună,
Iar Banca fericită și zi, și nópte-adună.
O! splendid Monte-Carle, mormîntu'ți e-aurit!





CONCERTUL

Uitam că sînt în codrul Vlăsiei aurite...
Ca printr'un vîl, prin gene, 'nainte a mea vedeam
O glótă fără formă, în care mă pierdeam;
O mare de lumină, în care, vii simțite

S'amestecaū parfumuri ce îmbătaū.— Răpite,
Arcușurile tóte se mlădiaū.— Ieream
In lumea unor visuri, nespus de dulci; aveam
Iluzia că par'că sburam pe-aripi vrăjite.

Plîngeaū violoncelul și blânde de vioare
Duiósă armonie de note răpitoare,
Ce Brahms, poetul tragic, din suflet 'și le-a smuls...

O! muzică divină, din ceruri 'ți-e pornirea
Căci tu avînți spre ceruri, purificând simțirea,
Făcînd în noi să tacă ori-ce omenesc impuls!...





CETATEA TĂCUTĂ

In patru părți, de zidul cel alb și nalt cuprinsă,
Brăzdată ici și colo de mândri chiparoși,
Pe șesul de pe-o culme e 'n amfiteatru 'ntinsă
Cetatea cea tăcută cu óspeți numeroși...

De monumente albe, de albe cruci e ninsă,
Părînd de jos căsuțe, subt arborii umbroși:
Acolo zac de veacuri în pace neatinsă
Și óse peste óse, cei din vieață scoși

Pe-a morței pórtă largă. Și tristă nu-î cetatea
In care, paseri cîntă, în tótă libertatea,
Sub cerul fără margini, pe mare-adânc privind;

In care's mărgărinte, mimoze, micșunele,
Voióse, parfumate, șoptindu'și între ele
A vieților poveste și sórelui zîmbind.





LA VAMĂ

Coboră mândra brună cu ochii săi de foc,
In calea cea stîncosă, pe-un măgăruș călare.
Dar eată din gheretă că vameșul apare:
— Frumóso, bună ziua; ia stai nițel pe loc.

Cum ? în dēsagî nimica ? Nu-î Statul cu noroc.
Dar colo, colo uíte, ce saltă-așa de tare ?
Zěu spune drept drăguță, ce róde mândre care
Sînt unde-va dorite, vreî ast-fel, subt obroc,

Să mi le trecî prin vamă ? Nu vreî să gust din ele ?
— Nu; tata mi le dede ca să le duc întregi,
Iar vama oiű plăti-o la nuntă, în cășlegi...

Un om burtos coboră. — Nimic n'ai ? — In măsele
Nimica, dar în burtă duc cincî oca de vin...
— Burdufele cu vinuri, n'aű vamă; treci.— Amin!





VĚDUVA

Sînt numai între intimi. Salonul mare însă
Innoată în lumina ce pică 'mbielșugat,
Prin prisme de cristaluri, din lustrul cel bogat.
E dómna încă 'n doliu; serata e restrînsă.

Maî vine o persónă și tótă lumea-î strînsă.
Dar dómna 'n roche neagră, cu gâtul ei smăltat
De-o rôtă de brilante, cu rîsu-î animat
Și cu privirea-î dulce, de anî pârînd neplînsă,

E ca acele cețe vĚzute-adeșea 'n vară
Pe zare, — pânză fină de-o transparență rară,
Prin care sĚ strĚvede un sóre cald, voios...

O! fericiți, aceia, a căroră durere
Ușor ca ceața verei din suflete le pĚre!...
Ei reîncep vieața făr'a privi în jos....





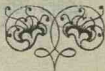
DE VORBĂ

Adesea staŭ de vorbă cu mine însu'mi: eŭ,
Mă las descurajărei, vėd negru. Nŭ-ı cu cale.
Ce? marea tot-d'a-una pe 'ntinderile sale
E liniștită? Ceru-ı senin, și el, mereŭ?

O rază-a fericirei, în drumul vieței greŭ,
Mı-a luminat o clipă, — și-acum că sunt pe vale,
Și nu mă mai ajunge, — să cred că-ı numai jale
Că deal n'o să mai urce de-acuma pasul meŭ?

Și chiar de-ar fi să fie alătura cu mine,
Pe-același drum, durerea, tovarăș până 'n fine,
O! cât de mică este nenorocirea mea

Pe lângă-a omenirei; grămadă 'n loc făcută,
În care-a mea s'ar pierde, cu totul neștiută,
Ca mica picătură ce 'n mare ar cădea!





N A I N T E !

Și tot mai trec prin corpu'mi cel ostenit de viață.
Fiorii tinereței, — ca raze printre nori,
Când ziua pare séră, când pe-orizon e cétă,
Când clipa de lumină naturei dă fiorii...

Când nópte 'mă-e în suflet, când nópte 'mă-e pe față,
Ce póte fi îmboldul ascuns ce, une oră,
Mă 'ndemnă la lumină, spunându'mi că's în zori,
Și spre speranță fruntea să 'mă-o ridic semétă ?

E însă-și *viața* póte, ce'mă spune că, de's viú,
Și desgustat de dênșă, — eú încă tot n'ó știú.
Exploratorul care, pe-o insulă, desbarcă,

O știe pân'ce tótă n'ó umbla 'ncet, mereú?
O! viață, pân' la urmă te-oiiú cerceta și eú:
Deci, pe-ale tale valuri, nainte mică barcă!





CINE ȘTIE

Da, mă gândesc adesea la gingașa'ti făptură
Atât de drăgălașă; la cerul cel curat
Din ochii tăi, apururi de sóre luminat,
La zîmbetu'ti ce-adesea din ironie fură

Și'ti pune-atâta farmec pe buze și'n figură;
La spiritu-ți ce 'n vorbă scânteie ne'ncetat,
La glasul tău cel dulce și blând, frumos timbrat,
Creat anume pentru cea mai drăguță gură;

Și cu atât mai tare mă ved nenorocit
Cu cât mai mult în gândul de tine's adîncit:
Căci eú sunt tómnă tristă, — tu primăvara vie

Și dulce; eú trecutul, tu mândrul viitor...
Mai póte să se lege prin tainic fir de-amor
Amurgul cu-aurora? Mai póte? Cine știe!





V I S

— Tăticule, sint mare acuma, zice el.
— Și eă, și eă tătică, fetița să grăbește
Să zică. — Da drăguță, și tu ești măricel,
Și tu, fetița tati... În suflet 'mă 'nflorește

A bucuriei flóre, și par'că 'ncetinel
Și mângâios, și dulce, le zic atuncea: — crește
Copilul cel cu-minte ce-ascultă frumușel
De mama și de tata, și scrie, și citește...

Iar eă m'ascultă pașnic. — Da, sînt cu minte, tată;
— Și eă, și eă. — Și carte o să învăț o-dată,
Când o să fiu mai mare... — Și eă, și eă... Ce zor

Apoi, să mă sărute, ce zor să se agațe
De gât să'mă puie salba micuțelor lor brațe!...
E vis! — Departe, singur, oftez de dorul lor!





PORTRETELE

Staă nemișcați, cu minte, — cu gândul la bombóne
De fotograf promise, — drăguții mititei!
Și așteptaă să iasă, din fund niște balóne,
Și pân' la ei să sbóre doi sprinteni porumbei,

Sînt luni d'atunci! Acuma, îi am ca pe icóne,
Din care blând să uita, — zîmbind, — în ochii mei.
Cine-ar putea să credă că două mici cartóne
Îmi dá iluziunea că sînt acas' cu ei ?!

Da, își vorbesc de-o parte, și dulcea ciripire
Eă le-o ascult drept dragul, pierdut de fericire,
Și par'că 'mă vine 'n brațe să-î strîng c'un dor nebun!

Se jócă de-a boeri, și tot ca ei să cértă;
Ca două mici băbuște să pupă-apoi, să iartă,
Și fuga vin la mine ca basme să le spun...





COPIII

Dac'a lăsat Natura pe lume-o mângâiere
Acelora ce viața le este un Calvar,
Acelor ce speranța, în clipe de durere,
Să pare că, cu totul, le ia cerescu-î dar, —

Sînt micile ființe cu gura lor de miere,
Cu ochii lor în care citești atît de clar, —
Comori de gingășie, de viață, de plăcere,
În care-ți pierzi adesea al vieței fir amar,

Abia îți vin în casă și casa se preface:
Ca porumbelul biblic, o ramură de pace
'Ți-aduc, — și'n lupta vieței, orî-cât de mulți, nu's grei.

Și cîtă bucurie cînd numele de «tată»
Silabisesc, drăguții, — cîntare adorată! —
Îți îndrăgești vieța prin ei și pentru ei!...

